Aşk vesaire

JULIAN BARNES

İngilizceden çeviren:
Serdar Rifat Kırkoğlu

AYRINTI

JULIAN BARNES

Çağdaş İngiliz edebiyatının önde gelen adlarından olan Julian Barnes, 1946'da Leicester'da doğdu. Oxford Üniversitesi, Magdalen College'da okudu. *The Oxford English Dictionary'de* sözlükbilimci; daha sonraları ise *The New Statesman* ve *The Sunday Times'ta* gazeteci olarak çalıştı. Kitap eleştirileri ve takma adla polisiye romanlar kaleme aldı. 1982den 1986'ya değin *The Observer'da* televizyon eleştirmenliği yaptı.

İlk romanı *Metroland* [1980; *Metroland,* Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2005] 1981'de Somerset Maugham Ödülü'nü kazandı ve bunu 1982'de yayımlanan *Before She Met Me* [1986; *Benimle Tanışmadan Önce,* Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2000] adlı romanı izledi. Asıl üne kavuşmasını sağlayan yapıtı ise, 1984'te yayımlanan romanı *Flaubert's Parrot [Flaubert'in Papağanı,* Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2001] oldu; bu yapıtıyla Geoffrey Faber Memorial Ödülü'nü kazandı ve ayrıca Fransa'da Medicis Ödülü'nü kazanan ilk İngiliz olarak daha büyük okur kitlelerine ulaştı. 1986'da *Staring at tlıe Sun [Gündoğumuna Yolculuk,* Çev. Didem Atay, Ayrıntı Yayınları, 2006] ve 1989'da ise, edebiyat alanındaki yenilikçiliğinin ve geniş hayal gücünün somut bir kanıtı olan ve birçok eleştirmence çarpıcı ve çizgidışı bir yapıt olarak değerlendirilen *A History Of The World In 10½ [10½ Bölümde Dünya Tarihi,* Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 1999] yayımlandı. Bunları 1992'de yayımlanan *Talking lt Over [Seni Sevmiyorum,* Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2000] ve 1993 tarihli, politik hiciv romanı *The Porcupine [Oklukirpi]* izledi. 1995'te, *The New Yorker* dergisi için yazdığı ve İngiliz kültür ve siyaset yaşamı üzerine kaleme aldığı makalelerden oluşan *Letters from London* gün ışığına çıktı. 1996 yılının Ocak ayında, 50. yaş gününün arifesinde, içinde daha önce çeşitli dergilerde yayımlanmış hikâyelerinin de bulunduğu ilk hikâye kitabı *Manş Ötesi* [Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 1999] okurla buluştu. Ve 1998 Eylül'ünde, *England, England (İngiltere İngiltere'ye Karşı,* Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2003] kitapçı raflarında boy gösterdi. *Seni Sevmiyorum'un* devamı olarak da okunabilecek olan romanı *Love, etc. (Aşk, Vesaire,* Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2002] Temmuz 2000'de, denemelerinin toplandığı *Something to Declare [Bir Çift Söz,* Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2004] 2001'de, son romanı *Arthur & George* ise 2005'te yayımlandı.

Julian Barnes, ilk bakışta biraz farklı gibi gözüken ama daha dikkatle incelenince tümü de ortak bir yazarlık özelliğinin harcıyla karılmış yapıtlar vermiş olan bir yazardır. Onun yazarlık üslubu, hemen hemen bütün yapıtlarında, fazlasıyla kendine özgü bir kimlikle, hem matrak hem de trajik ve insani olana alabildiğine açık ve salt "negatif" olanla yetinmeyen çok yönlü bir "ironi" unsuruyla belirginleşir. Böylelikle; burjuva-bohem yaşam değerlerindeki karşıtlığın irdelendiği bir gençlik ve "oluşum" romanı olan

Metroland'den, onun daha çok mercekli ve fanteziye daha yakın bir izdüşümü sayılabilecek _Seni Sevmiyorum_ adlı değişik aşk romanına; politik bir hiciv _novellası_ olan _Oklukirpi'den,_ saplantılı bir kıskançlık öyküsünün anlatıldığı _Benimle Tanışmadan Önce_ adlı romana; dinsel efsanelerdeki ikirciklik, Tarih'in ve Aşk'ın insan yaşamındaki yeri, Sanat'ın anlamı ve önemi ve bunlarla iç içe ve koşut olarak öykülenen deniz kazaları, terörizm ve nükleer felaket gibi güncel dünya sorunlarının işlendiği alegorik bir roman olan _10½Bölümde Dünya Tarihi_'nden, yaşam-sanat etkileşimi ve otantik yaşam sorunsalının işlendiği deneme romanı _Flaubert'in Papağanı'na_ kadar Barnes'ın bütün yapıtları bu çok yönlü ironi faktörünün izlerini taşır.

Yapıtları yirmi beşin üzerinde dünya diline çevrilmiş olan Julian Barnes, ayrıca E.M. Forster Ödülü (1986), Amerikan Sanat ve Edebiyat Akademisi Ödülü (1988), Hamburg FVS Vakfı Shakespeare Ödülü gibi birçok ödüle de sahiptir. Ayrıntı Yayınları, Julian Barnes'ın tüm yapıtlarını yayın programına almıştır.

Ayrıntı:347
Edebiyat Dizisi: 116

Aşk, vesaire
Julian Barnes

İngilizce'den Çeviren
Serdar Rifat Kırkoğlu

Yayıma Hazırlayan
Nedim Çatlı

Kitabın Özgün Adı
Love, etc

Jonathan Cape/2000
basımından çevrilmiştir.
@ Julian Barnes

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir

Kapak İllüstrasyonu
Sevinç Altan

Kapak Düzeni
Arslan Kahraman

Düzelti
Ayten Koçal

Baskı ve cilt
Mart Matbaacılık San. ve Tîc Ltd. Şti.
Birinci basım 2002
Baskı Adedi 2000

ISBN 975-539-324-2

AYRINTI YAYINLARI
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No.: 3 Eminönü - İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00- 01 - 05 Faks: (0212) 512 15 11

www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

Julian Barnes
Aşk, vesaire

İçindekiler

I Sizi anımsıyorum

II Hikâyenin özeti

III Neredeydik biz?

IV Bu arada

V Şimdi

VI Adil Stuart

VII Akşam yemeği

VIII Kırgınlık yok

IX Anında curry

X Prezervatif

XI Çardak kuşu değil

XII İstemek

XIII Kanepe ayakları

XIV Aşk, vs.

XV Neler olup bittiğini biliyor musunuz?

XVI Hangisini yeğlerdiniz?

XVII Drahmiler arasında bir matrakuka

XVIII Avuntu

XIX Soru vakti

XX Ne düşünüyorsunuz?

I
Sizi anımsıyorum

Stuart Merhaba!

Daha önce karşılaşmıştık. Stuart. Stuart Hughes.

Evet, *ben* eminim. Kesinlikle eminim. On yıl kadar önce.

Önemli değil -olur böyle şeyler. Anımsamış gibi görünmeniz gerekmez. Ama mesele şu *k i* ben sizi anımsıyorum. *S i z i* anımsıyorum. Nasıl unutabilirdim, öyle değil mi? Şimdi düşünüyorum da aradan on yıldan biraz fazla zaman geçmiş.

Şey, değiştim ben. Bu kesin. Bir kere hepsi bembeyaz oldu. Artık saçlarıma kır düştü bile diyemem, öyle değil mi?

Aa, aklıma gelmişken söyleyeyim, *siz* de değişmişsiniz. Herhalde siz o zamanlar ne idiyseniz şimdi de aynen öyle olduğunuzu düşünüyorsunuz. İnanın, aynı değilsiniz.

Oliver Bitişikteki otuzbir yuvasından gelen şu hoş nağme, duvarları deri kaplı ahır bölmesinden gelen şu burun çekme ve tepişme sesleri de ne ola ki? Acaba benim sevgili, benim eski -sabık anlamında eski- dostum Stuart olabilir mi?

"Sizi anımsıyorum." Nasıl da Stuart'a özgü *bir* ifade bu! Stuart öylesine eski kafalı, öylesine naftalin duyarlıklıdır ki, dedelerden kalma boktan şarkılardan bile hoşlanır aslında. Demek istiyorum ki, cinsel organlarınıza ilk kez kan dolmasıyla eş zamanlı ucuz müziğe kafayı takmak, ister Randy Newman ister Luigi Nono söz konusu olsun, üzerinde durulması gereken bir şeydir. Gelgelelim, önceki kuşağın şu eşlik halinde söylenen tatil şarkılarına kafayı takmak-işte bu, öylesine Stuart'a özgü bir şey ki son derece dokunaklı, siz de öyle düşünmüyor musunuz?

Yüzünüzdeki şu şaşkınlık ifadesini bir silin hele. Frank Ifield. "I Remember You." Ya da daha doğrusu, I remember yoo-oo,/ You're the one that made my dreams come troo-oo. Çaktınız mı? 1962. Koyun postekisinden kıyafetlere bürünmüş, şarkılarını İsviçre dağcıları gibi uzata uzata söyleyen şu Avustralyalı şarkıcı değil mi? Gerçekten de o. Gerçekten de o-o-o. Ne denli büyük bir sosyolojik paradoksu temsil etmiş olmalı. Yeryüzünün öbür ucundaki bronzlaşmış kuzenlerimize saygısızlık etmek gibi bir şey söz konusu değil, elbette. Kültürel her alt-grup karşısında yaltakça bir itaatin var olduğu bir dünyada, Avustralyalı bir şarkıcıya karşı *per se*[1] bir duygum olduğum falan sanılmasın ha. Siz de bunlardan biri olabilirdiniz. Şayet teşvik edecek olsam, siz de böyle heceleri uzata uzata şarkılar

söylemez miydiniz? Eğer söyleyecek olsanız, sizinle dürüstçe bir göz temasında bulunur ve elinizi hak yemeden sıkardım. İnsanın kardeşliğine hoşgeldiniz derdim size. İsviçreli kriketçiyle birlikte.

Ve şayet -mutlu bir raslantı sonucu- gerçekten de İsviçreli bir kriketçi, Bernese Oberland ekibinden bir top atıcısıysanız, o zaman sadece şunu söylemekle yetineyim: 1962, Beatles'ın kırk beşlik plaklarda devrim yaptığı yıldı ve bizim Stuart şimdi Frank Ifield şarkıları söylüyor. Argümanımı buna dayandırıyorum.

Ha unutmadan söyleyeyim, ben Oliver. Evet, bildiğinizi biliyorum. *Beni* anımsadığınız anlaşılıyor.

Gillian Gillian. Beni belki anımsıyorsunuz, belki anımsamıyorsunuz? Bir sorun mu var?

Anlamanız gereken şey Stuart'ın sizden, kendisinden hoşlanmanızı istemesi, kendisinden hoşlanmanıza ihtiyaç duyması, oysa Oliver hoşlanmayacağınızı düşünmekte biraz güçlük çekiyor. Bana kuşkucu kuşkucu bakıyorsunuz. Ama şu bir gerçek ki bütün bu yıllar boyunca ben insanların Oliver'a hem gıcık olup, hem de onun büyüsüne kapıldıklarını gözlemledim. Elbette, bazı istisnai durumlar oldu. Yine de, sizi uyarmış olayım.

Peki ben mi? Şey ben, benden hoşlanmanızı yeğlerdim, tersini değil, ama normal bir şey bu, öyle değil mi? Kim olduğunuza bağlı, elbette.

Stuart Aslında hiç de o şarkıdan söz ediyor değildim.

Gillian Bakın, gerçekten de vaktim yok. Sophie'nin bugün müzik dersi var. Ama ben Stuart'la Oliver'ı hep bir şeyin... belki de, olgunluk denen şeyin karşıt kutupları olarak düşünmüşümdür. Stuart olgunluğun bir şeylere uyum sağlamak, insanların hoşuna gitmek, toplumun bir üyesi olmak olduğuna inanmıştır. Oliver'ın öyle bir problemi yoktu, onun kendine güveni her zaman daha fazlaydı. Güneşin yönüne göre hareket eden şu bitkiler için kullanılan sözcük neydi? Gün'lü bir şey olacak. İşte Stuart tam öyleydi. Oysa Oliver...

Oliver *-le roi soleil*'di, öyle değil mi? Uzun zamandır aldığım en güzel karıkocalık iltifatı. Yaşam denilen bu küçücük âlemde bana bazı adlar verildi ama, Güneş Kral yeni bir ad. Phoebus. Pho-Phi-Pho-Phumbus...

Gillian - *bakan*. Günebakan, aklıma gelmeyen sözcük buydu.

Oliver Gillian'daki şu değişiklik dikkatinizi çekti mi? İnsanları kategorilere ayırma alışkanlığı edinmiş olması. Herhalde Fransız kanı taşıdığından olacak. Yarı yarıya Fransız o -bunu anımsıyorsunuz değil mi? "Anne

tarafından yarı Fransız": Mantıksal olarak, çeyrek Fransız anlamına geliyor bu, öyle değil mi? Ancak, bütün büyük ahlâkçılarla filozofların belirttikleri gibi, mantığın yaşamla ne ilgisi var?

Demek oluyor ki, Stuart yarı kan Fransız olsaydı. 1962'de Johnny Hallyday'in "Let's Twist Again"den yaptığı Fransızca yorumu ıslıkla söylüyor olacaktı. Eğlenceli bir düşünce, öyle değil mi? Acılı bir *pensee.*[2] Ama size bir düşünce daha: Hallyday yarı Belçikalıydı. Baba tarafından.

Stuart 1962'de dört yaşımdaydım. Sırf her şey aydınlığa çıksın diye söylüyorum.

Gillian Aslında, insanları kategorilere ayırdığımı sanmıyorum. Sadece demek istiyorum ki eğer dünyada anladığım iki kişi varsa, bunlar Stuart ile Oliver'dır. Ne de olsa her ikisiyle de evlendim.

Stuart Mantık. Birisi mantık sözcüğünü mü kullandı? Size bir mantık örneği vereceğim. Çekip uzaklara gidiyorsunuz, insanlar aynı kaldığınızı düşünüyorlar. Yıllardır karşılaştığım en kötü mantık örneği bu.

Oliver Aklıma geldi de söylüyorum, *les Belges* konusunda beni yanlış anlamış olmayın. Kibirli bir akşam sofrası yurtseveri "Bana ünlü altı Belçikalının adını söyleyin," diyecek olsa, elini havaya ilk kaldıran ben olurum. "Ama Simenon dışında," diye eklense de cesaretim kırılmaz.

Mesele Gillian'ın Fransız oluşuyla hiç ilgili olmayabilir. Orta yaştan kaynaklanabilir. Zorunlu olarak, hepimizin değilse de, bazılarının başına gelen bir süreç bu. Gill'le birlikte tren gara aşağı yukarı vaktinde giriyor, buhar trenin sevgili düdüğünü harekete geçiriyor ve kazan biraz sıcak ve sıkıntılı. Ama kendinize, Stuart'ın ne zaman orta yaşlı biri olduğunu hele bir sorun bakalım. Tartışılacak tek konu, testislerinin erbezi torbalarına inmesinden önce mi, yoksa sonra mı olduğudur. Bebek arabasındaki şu fotoğrafını gördünüz mü onun, hani üstünde üç parçadan oluşan elbisesi ve ince çizgili kundak bezi varken?

Oysa Oliver mı? Oliver, orta yaşın, kendisine yakışmayan, *declasse*[3] ve genel olarak aşağı düzeyde bir yaşam dönemi olduğuna çok uzun zaman önce karar vermişti -hayır, bunu içgüdüsel olarak biliyordu. Oliver orta yaşı bir migren ağrısıyla yatılacak tek bir öğle sonrasına sıkıştırmayı planlıyor. O, gençliğe inanıyor, bilgeliğe inanıyor ve bir avuç dolusu ağrı kesiciyle egzotik bir havayolu firmasından alınan göz maskesi yardımıyla, bilge gençlikten genç bilgeliğe geçmeyi planlıyor.

Stuart Su katılmamış bir egomanyağı, kendisinden üçüncü tekil şahısta söz etmesinden anlayabileceğinizi söylemişti bir zamanlar birisi. Artık kraliyet

ailesi bile kendinden söz ederken çoğul eki kullanmıyor. Ama sanki normalmiş gibi kendilerinden böyle söz eden sporcular ve rock yıldızları var. Dikkatinizi çekti mi? Bobby Bilmemkim, penaltı ya da öyle bir serbest atış kazanabilmek için hakemi aldatmakla suçlanıyor ve bunun üzerine, "Hayır, Bobby Bilmemkim'lerin yapabileceği bir şey değil bu," diye yanıt veriyor. Sanki aynı adı taşıyan ve eleştiriyi ya da sorumluluğu üstlenen apayrı bir kişi varmış gibi.

Oliver'ın durumu hiç de böyle sayılmaz. Tam olarak ünlü biri diyemezsiniz ona, öyle değil mi? Oysa kendinden "Oliver" diye söz ediyor, adeta olimpiyatlarda altın madalya kazanmış biri gibi. Ya da sanırım bir şizofren gibi.

Oliver Borçların Kuzey-Güney hattında yeniden yapılandırılması konusunda ne düşünüyorsunuz? Peki, euro'ya ilişkin geleceğe yönelik beklentiler konusunda? Kaplan ekonomilerinin yüzündeki gülümseme konusunda? Maden tüccarları nükleer korku hayaletini kafalarından atabildiler mi dersiniz? Eminim ki Stuart'ın bütün bu meselelerde sağlam ve sarsılmaz görüşleri vardır. O, ağırbaşlı biri olmaktan çok ağır ayak biridir. Altı ünlü Belçikalı, sizlerle şu konuda bahse girerim ki, Stuart bu iki sözcük arasındaki farkı bilmiyor-dur. *Ağır ayak* sözcüğünün ardından *tez canlı* gibi bir sözcüğün geleceğini bekliyordur o, budalalar budalası Stuart. Bir dürüstlük timsali Stuart, hepsi bu. Ama ironiden yana biraz züğürt, öyle diyelim mi?

Gillian Hey, kesin artık. Siz ikiniz. Kesin diyorum. Böyle gitmez bu.
İnsanda ne tür bir izlenim uyandırdığınızı sanıyorsunuz?

Oliver Size ne demiştim? Tren istasyona giriyor, çuf-çuf-çuf çuf-çuf-çuf...

Gillian Eğer bu işe yeniden kalkışıyorsak, kurallarına göre oynamalıyız. Kendi aramızda konuşmak yok. Hem, Sophie'yi müzik dersine kim götürecek?

Oliver Merak ediyor olabilirsiniz diye söylüyorum, Gillian, Tahminci Adamlar'ın onursal temsilcisidir.

Stuart Domuz etiyle ilgilenir misiniz? Gerçek tadı olan, gerçek domuz eti? Genel yöneticilik konusunda ne düşünüyorsunuz?

Oliver Simenon dışında, altı mı? Çocuk oyuncağı. Magritte, César Franck, Maeterlinck, Jacques Brel, Delvaux ve Tenten'in yaratıcısı Hergé. Ve yüzde elli Johnny Hallyday'i, *pourboire*[4] olarak ekliyorum.

Gillian Kesin artık! Kötü laflar etmekte birbirinizle yarışıyorsunuz. Neden

söz ettiğinizi hiç kimse bilmiyor. Bakın, bazı *şeyleri* açıklamamız gerektiğini düşünüyorum ben sadece.

Stuart Kötü laflar etmekte birbirimizle yarışıyormuşuz. Tartışmaya açık bir konu bu, sanırım. Şu anki koşullarda.

Pekâlâ, bir şeyi açıklamak isterim. Frank Ifield aslında Avustralyalı değildi. Orada yaşamış olabilir, ama İngiltere'de doğdu. Dahasını bilmek istiyorsanız söyleyeyim, Coventry'de. Ayrıca laf açılmışken şunu da söyleyeyim ki, "I Remember You" aslında yirmi yıl öncesinde yazılmış bir Johnny Mercer şarkısıydı. Kültür snobları hiç bilmedikleri şeyler konusunda niçin böyle hep alaycı konuşurlar ki?

Oliver Bazı şeyleri *açıklamak* mı? Acaba bunu, Dies Irae'ye[5] varacağımız vakte, çok başlı bir sualtı zebanisi bizi üç dişli yabasıyla ittirip, yarasa kafalı bir kertenkele bağırsaklarımızı kılıçla deşene kadar bırakamaz mıyız diyorum? Bazı şeyleri açıklamak mı? Siz gerçekten de böyle bir şeyin gerekli olduğunu mu düşünüyorsunuz? Burası Roma Senatosu olmak şöyle dursun televizyonda bir açıkoturum programı bile değil. Aman, pekâla, o zaman. İlk önce ben başlıyorum.

Stuart Niçin onun başlaması gerektiğini anlamıyorum. Bu tam da Oliver'dan beklenebilecek bir davranış. Zaten, her zaman ilk hikâyenin akılda kaldığını pazarlamacılıktaki herkes bilir.

Oliver Bana nee. Önce ben. *Bana nee, bana nee.*

Gillian Oliver, sen kırk iki yaşındasın. "Bana ne" diyemezsin.

Oliver O zaman bana öyle gülümsemeyin. Bana nee. Bana nee, bana nee, işte. Hadi, bize bir gülün. Gülmek istediğinizi biliyorsunuz. Lütfen. İstirham ediyorum.

Stuart Alternatif buysa, ben orta yaşlı olmayı yeğlerim. Resmi ya da gayri resmi.

Oliver Ah, pazarlama! Her zaman Akilleus topuğum olmuştur o benim. Pekâlâ, eğer arzu ediyorsa Stuart hepimizden önce başlayabilir, elinde hakikat değneğini taşıyarak ilk dönemeçten hızlı hızlı dönebilir. Değneği sakın düşürme, Stu-bebe! Ve şeridinden de dışarı çıkma. Hepimizi de diskalifiye ettirmek istemezsin, değil mi? Bu kadar erken olmaz.

İlk onun başlaması umurumda değil. Benim sadece bir ricam var, egomanyaklık, çıkarcılık ya da pazarlama gerekçeleriyle öne çıkan bir rica değil bu, görgü kuralları, sanat ve bayağı olan şeylerden dehşet duyma adına

bir rica. Lütfen bundan sonraki anlatıya “Hikâyenin Özeti”demeyelim. Lütfen demeyelim. Lütfen. İstirham ediyorum.

II
Hikâyenin özeti

Stuart Bu işin içinden iyi çıkabileceğimden emin değilim. Olayları yanlış bir sıra içinde aktarabilirim. Bana katlanmanız gerekecek. Ama sanırım, önce benim hikâyemi dinlemeniz en iyisi.

Oliver'la ben aynı okulda okuduk. Çok iyi arkadaştık. Daha sonraları ben klering işlemlerinde uzmanlaşan bir bankada çalıştım. O, İngilizce yabancı dil hocasıydı. Gillian ve ben tanıştık. Gillian tablo onarımıyla uğraşıyordu. Halen de öyle ya. Tanıştık, âşık olduk, evlendik. Daha her şeyin başlangıcıyken, bunun, hikâyenin sonu olduğunu düşünme yanlışını yaptım ben. Sanırım çoğu insanın da yaptığı bir yanlış bu. Çok sayıda film gördük, çok sayıda kitap okuduk, anne ve babamıza çok fazla inandık. Bütün bunlar, otuzlu yaşlarımızın başlarında olduğumuz on yıl kadar önce cereyan etti.

Şimdiyse yaşımız... hayır, bunu kendi başınıza da hesap edebileceğinizi görüyorum.

Oliver, onu benden çaldı. Yaşamımı istiyordu, bu yüzden onu benden aldı. Gillian'ı kendine âşık etti. Nasıl mı? Bilmek istemiyorum. Bilmek istediğimi sanmıyorum. Bir süre, bir şeylerin döndüğünden kuşkulandığım zamanlar, düzüşüp düzüşmediklerini kafama takmıştım. Bana söylemenizi istemiştim sizden: Anımsıyor musunuz? Söyleyin diye size yalvarmıştım: Düzüşüyorlar, değil mi? Böyle sorduğumu anımsıyorum. Hiç yanıt vermediniz, bunun için şimdi size minnettarım.

O zamanlar kafayı biraz yemiştim. Şey, son derece makul, son derece anlaşılır bir şey bu, öyle değil mi? Oliver'a kafa attım ve az daha burnunu kırıyordum. Evlendiklerinde düğünlerine davetsiz misafir olarak gittim ve biraz rezalet çıkardım. Sonra da ABD'ye gittim. Banka kanalıyla naklimi yaptırdım. Washington'a gittim. İlginç ama, temasımı koparmadığım kişi Madam Wyatt'tı. Gillian'ın annesi. Benim tarafımı tutan tek kişi. Mektuplaşırdık.

Bir süre sonra Fransa'ya onları görmeye gittim. Daha doğrusu, ben onları gördüm ama onlar beni görmediler. Kasabanın ortasında, şu ayak üstü kavga olayı patlak verdi. Oliver Gillian'ın yüzüne vurup duruyor ve pencerelere üşüşen herkes bakmıyormuş gibi yapıyordu. Ben dahil. Karşıdaki küçük bir oteldeydim ben.

Sonra yeniden ABD'ye döndüm. Onları görmeye gittiğimde ne bulmayı beklemiş olduğumu bilmiyorum -ne bulduğumu da bilmiyorum- ama işe yaramadı. Her şeyi daha da mı kötüleştirmişti? Her şeyi daha iyi kılmadığı kesin. Sanırım, yoluma pürüz çıkaran bebek oldu. Bebek olmasa bir şeyler elde edebilirdim.

Size o zamanlar söyleyip söylemediğimi anımsamıyorum, ama evliliğim

son bulduktan sonra seks yapmak için para ödemeye başladım. Bundan özellikle utanç duyuyor değilim. Bana davranışlarından ötürü başka kişilerin utanç duymaları gerekir. Fahişeler yaptıklarına "iş" diyorlar. "İş tutmak mı istiyorsun?" diye soruyorlar. Hâlâ böyle deyip demediklerini bilmiyorum. Şimdi o dünyanın dışındayım.

Ama demek istediğim şu. Ben, çalışma hayatımda iş yapıyordum, sonra da zevk için iş yapıyordum. Bu iki dünyayı da bayağı iyi tanıyordum. Hiçbirini de tanımayanlar buraların itin iti ısırdığı yerler olduğunu düşünürler. Şu gri takım elbiseli adam sizi kesmek için sokağa çıkmıştır, her yanına kokular sürmüş şu yosmanın siz daha kredi kartınızı çıkarır çıkarmaz Brezilyalı bir transseksüel olduğu anlaşılacaktır. Size şu kadarını söyleyebilirim. Çoğunlukla, parasını ödediğiniz şeyin karşılığını alırsınız. Çoğunlukla insanlar yapacaklarını söyledikleri şeyleri yaparlar. Çoğunlukla, söz sözdür. Çoğunlukla, insanlara güvenebilirsiniz. Cüzdanınızı masanın üstünde açık bırakırsınız demek istemiyorum. Açık çekler verip sonra da arkanızı yanlış anda dönersiniz demek istemiyorum. Ama nerede olduğunuzu bilirsiniz. Çoğunlukla.

Hayır, gerçek ihanet dostlar arasında, sevdikleriniz arasında olur. Dostlukla aşkın insanları daha iyi davranmaya yöneltmesi gerekir, öyle değil mi? Ama kendi yaşadığım deneyimlerde böyle şeylerle karşılaşmadım ben. Güven ihanete yol açıyor. Halta, güvenin ihaneti davet ettiğini söyleyebilirsiniz. O zamanlar, bunları görüp, bunları öğrendim ben. Hikâyemin özeti benim için bu.

Oliver İtiraf edeyim, uyukluyordum. *Et tu?*[6] Ey uyku getirici ve çıkık kalçalı Stuart, ey alacakaranlık zihniyetli ve Lego *Weltanschauung*'lu[7] tuhaf adam Stuart. Bakın, daha uzakları gören bir bakışa sahip olabilir miyiz, lütfen? Benim kahramanım, Çuenlay. Ya da daha sonraları anıldığı biçimiyle, Zuenlay. Fransız Devrimi'nin dünya tarihi üzerindeki etkisinin ne olduğunu düşünüyorsunuz? Bilge adam buna şöyle yanıt verdi: "Söylemek için çok erken."

Ya da eğer, böylesine Olympos tanrılarına özgü yahut Konfüçyüsvari bir görüşü arzu etmiyorsanız, o zaman en azından biraz perspektif, biraz gölgeleme yapıp, boya maddelerini biraz daha cüretkârca yan yana getirmeye çalışalım, tamam mı? Her birimiz de yaşarken, kendi hayatımızın romanını yazmıyor muyuz? Ama ne yazık ki çok azı yayımlanmaya değer bunların. Kule gibi yükselip duran boktan romanlar yığınına şöyle bir bakın! Bizi aramayın, biz sizi ararız-hayır, düşünüp taşındık, sizi de aramayacağız.

Oliver hakkında çarçabuk değer yargılarına varmayın; sizi bu konuda daha önce uyarmıştım. Oliver snob biri değil. En azından, sözcüğün alışıldık anlamında değil. Sorun olan şey, bu romanların konusu ya da baş kahramanların sosyal konumları değil. "Bir bitin hikâyesi Büyük İskender'in

hikâyesi kadar güzel olabilir -her şey nasıl yazıldığına bağlı." Sarsılmaz bir formül bu, siz de öyle düşünmüyor musunuz? Gerekli olan şeyler bir form, denetim, ayırma, seçme, fazlalıkları atma, düzenleme, vurgu duygusu... şu beş harfli, zararsız sözcük, sanat. Hayatımızın hikâyesi hiçbir zaman bir otobiyografi değil, her zaman bir romandır -insanların yaptığı ilk yanlış işte bu. Anılarımızın kendisi de bir başka yapaylık: Hadi, itiraf edin. Ve ikinci yanlış da, daha önce tadı çıkarılarak anlatılan ayrıntıları uzun uzadıya anmanın, bunlar bir meyhane sohbeti içinde ilginç olabilse de, bazen iyi kalpli olması gerekmeyen bir okurun ilgisini çekebilecek bir anlatı oluşturabileceğini varsaymaktır. Böyle bir okurun dudaklarında sürekli şu soru vardır: Bunları bana ne diye anlatıyorsunuz? Eğer bir yazarlık terapisi amacıylaysa, o zaman, okurdan psikiyatrın faturasını ödemeyi üstlenmesini beklemeyin. Aslında içtenlikle konuşmak gerekirse, Stuart'ın hayatının romanının yayınlanamaz olduğunu söylemenin nazik bir biçimidir bu. Onu birinci bölüm testinden geçirdim, ki normalde yeterlidir bu. Bazen, sırf haklı çıktığımı görmek için son sayfaya da bakıp kıs-kıs gülerim, ama bu durumda böyle bir şeyi göze alamadım işte. Katı biri olduğumu düşünmeyin. Ya da eğer düşünürseniz, katı ama doğru sözlü deyin bana.

Sadede gelelim. Her aşk öyküsü bir cinayetle başlar. Anlaştık mı? Saf ve başka hiçbir bağı olmayan kalpler arasında kaç *grandes passions*[8] alevlenir? Sadece ortaçağ romanslarında ya da çocuksu bir hayalgücü taşıyanlarda. Peki ama yetişkinler arasında? Cep ansiklopedisi Stuart'ın da size anımsatmayı uygun bulduğu gibi, o zamanlar hepimiz de otuzlu yaşlarımızın başlarındaydık. Hepimizin de gönlünde bir zamanlar birisi, bir insanın bir parçası, ya da birinin beklentisi, yahut birisinin anısı vardır ki, bu kişiler bir Erkek'le, Genç Kız'la ya da Kadın'la, ya da mevcut durumda Hayatının Kadını'yla karşılaştıklarında, önceki kişileri bir yana iter ya da onlara ihanet ederler. Doğru konuşmuyor muyum? Elbette bizler, ihanetlerimizin ve adiliklerimizin üzerini bir güzel Tippex'leriz ve geçmişe yönelik olarak da üzerinde büyük aşk öyküsünün kazındığı kalbin bir sil baştan tablosunu öneririz. Ama bunlar saçmalığın daniskasıdır, öyle değil mi?

Peki, hepimiz de suçluysak, hangimiz bir diğerini mahkûm edecek? Benim durumum sizinkinden daha mı şoke edici? Gillian'la tanıştığımda, Lope'nin memleketinden Rosa adlı bir senyoritayla gönül bağım vardı benim. Bu bağ pek tatmin edici değildi, ama bunu söylememde bir sakınca yok, öyle değil mi'? Stuart'ın ise Gillian'la tanıştığında, hiç kuşku yok ki fanteziler balesi ve pişmanlıkların otuzbircilik dergileriyle gönül bağı vardı. Ve Gillian da, kuşku götürmeyecek bir şekilde, hatta meşru şekilde, benimle tanıştığı sıralar Stuart'la bir gönül bağı kurmuştu. Siz bana bütün bunların bir derece meselesi olduğunu söyleyeceksiniz ve ben de size: "Hayır, mutlak değerler meselesi bu," diye yanıt vereceğim.

Ve eğer siz, bu meşrucu tarzınızla beni sıkıştırırcasına suçlamalar

yöneltmekte ısrar ederseniz, o zaman ben de *mea culpa, mea culpa, mea culpa*[9] demekten başka ne yapabilirim ki? Ama Kürtlere sinir gazı atan ben değilim, öyle değil mi? Aranızdaki hukukçuların ikili bir vurguyla ifade ettikleri gibi ben, ek olarak ve alternatif olarak, Gillian'ın kalbinde Stuart'ın yerini Oliver'ın almasının -siz kınayıcı, çekiştirici, kusur bulucu iki ayaklıların pek de yapmayacağı bir şekilde- hiç de kötü bir şey olmadığını ileri sürerdim. Nasıl derler... Stuart'ı ıskarta edip benimle çıkmaya başlamıştı Gillian.

Zaten bütün bunlar yıllar önce oldu, ömürlerimizin bir çeyreği zaman önce. Akla hemen *fait accompli*[10] terimi gelmiyor mu? *(Droit de seigneur* ya da *jus primae noctis*'le[11] şansımı geri tepecek değilim). Sınırlamalar yasası diye bir şey olduğunu hiç kimse duymadı mı? Anladığım kadarıyla, her türlü haksızlık ve suç için yedi yıl. Karı çalma için de bir sınırlamalar yasası yok mu acaba?

Gillian Doğrudan sorsalar da sormasalar da insanların bilmek istedikleri şey, bu kadar kısa bir zaman ve üstelik olabildiğince meşru bir zemin içinde, Stuart'a nasıl âşık olup onunla evlendiğim ve sonra da Oliver'a nasıl âşık olup onunla evlendiğim. Şey, yanıtım şu ki, evlendim işte. Bunu denemenizi özellikle tavsiye ediyor değilim, ama mümkün olduğu konusunda sizi temin ederim. Meşru olduğu kadar duygusal olarak da.

Stuart'ı gerçekten seviyordum. Ona doğal bir şekilde, kendiliğinden âşık oldum. İyi anlaşıyorduk, seks hayatımız iyi gidiyordu, beni seviyor olmasını seviyordum -bütün olan biten buydu. Ve derken, evlendikten sonra, Oliver'a âşık oldum, ama basit bir şekilde olmadı bu, aslında her şey çok karmaşıktı, içgüdülerime ve aklıma tamamen karşı olarak gelişti her şey. Reddettim, direndim, yoğun bir suçluluk duygusu hissettim. Aynı zamanda yoğun bir heyecan duydum, hayatım canlılık kazandı, kendimi fazlasıyla seksi hissettim. Hayır, doğrusunu söylemek gerekirse, bilinen anlamıyla bir "gönül serüveni" yaşamadık. Sırf yarı kan Fransızım diye insanlar *menage â trois*[12] ifadesini mırıldanmaya başlıyorlar. Uzaktan yakından ilgisi yok. Bir kere, duygularımın çok daha derin kökleri vardı. Zaten, Stuart'tan ayrılana değin Oliver'la yatmadık. İnsanlar bilmedikleri şeyler konusunda niye bu kadar uzmanlık taslıyorlar ki? Herkes de işin aslının sekse dayandığını, Stuart'ın yatakta pek iyi olmadığını, oysa Oliver'ın müthiş olduğunu, benimse hoş ve dengeli biri gibi görünmekle birlikte ona buna kur yapmaktan hoşlanan yosmanın teki olduğumu, muhtemelen aynı zamanda bir kaltak olduğumu "biliyor". Dolayısıyla olup bitenleri gerçekten bilmek istiyorsanız şöyle diyeyim: İlk yatışımızda Oliver ciddi bir ilk gece heyecanı geçirdi ve kesinlikle hiçbir şey olmadı. İkinci gece daha iyi değildi. Sonra işler yoluna girdi. Komik ama, o alanda Stuart'tan çok daha güvensiz biri Oliver.

Mesele şu ki *iki* kişiyi, birbiri ardından, biri ötekinin yerini alacak

şekilde sevebilirsiniz, ben bunu yaptım. Onları farklı biçimlerde sevebilirsiniz. Bir aşkın gerçek, ötekininse sahte olduğu anlamına gelmiyor bu. Keşke Stuart'ı da buna inandırabilseydim. Her ikisini de gerçekten seviyordum. Bana inanmıyor musunuz? Pekâlâ, önemi yok, artık bunları tartışmıyorum. Sadece şöyle diyorum: Sizin başınıza gelmedi, öyle değil mi? Benim başıma geldi.

Ve dönüp geriye bakınca, daha sık başıma gelmediğine şaşırıyorum. Çok daha sonraları annem, başka bir gönül ilişkisi konusunda, şimdi anımsayamıyorum, iki ya da üç kişinin karıştığı bir gönül ilişkisi konusunda şöyle demişti: "Kalp hassaslaştı mı bu tehlikeli bir şey." Ne demek istediğini anlayabildim. Aşk duyguları taşımak insanı âşık olmaya teşne kılıyor. Müthiş bir paradoks değil mi bu? Müthiş bir gerçek değil mi?

III
Neredeydik biz?

Oliver Neredeydik biz? Şimdilik, konuya teğet geçen bir gözlem. Bu iki sözcükten her birinin öncekini nasıl da içine aldığını, omuzlarımızdan geriye o Orpheusvari bakışı attığımızda, harflerin her birinin her zaman hissettiğimiz o kayıp duygusunu nasıl da yankıladığını bilmek tuhaf. Bir kez farkına varılınca, yüreğe işleyen bir azalma duygusu. En önde gelen İngiliz Romantik şairlerinin yaşamlarını -pedagogların kullandıkları ifadeyle- karşılaştırıp aralarındaki karşıtlıkları bulun. Onları ilkin adlarının uzunluğuna göre sıraya dizin: Wordsworth, Coleridge, Shelley, Keats. Şimdi de doğum ve ölüm tarihlerini sırayla göz önünde tutun: 1770-1850, 1772-1834, 1792-1822, 1795-1821. Nümeroloji uzmanlarıyla gizli bilimler düşkünleri için ne zevk! Adı en uzun olan adam en uzun süre, adı en kısa olan adam en kısa süre yaşamış ve aradakiler de bu sıralamaya uyuyor. Daha da iyisi, ilk doğan en son, son doğansa ilk önce ölmüş! Rus bebekleri gibi birbirlerinin içine giriyorlar. İnsanı tanrısal bir amacın var olduğuna inandırmak için yeterli, öyle değil mi? Ya da en azından, tanrısal bir rastlantının varlığına.

Neredeydik biz? Pekâlâ, sadece bu kez, insanı sıkan bir ayrıntı zenginliği oyunu oynayacağım. Belleğin bir gazete gibi düzenlenmiş olduğunu ileri süreceğim. Pekâlâ: Dış haberler sayfasına, renkli hikâyelere, sayfanın ta dibine dönün. Minervois Kasabası'nda Önemsiz Bir Olay: Çok Ölen Yok.

Ayrıntılarını belirtmeyi uygun gördüğünüz o rastgele anda ben, emektar Peugeot'mun içinde Cave Cooperative'in yanındaki köşeyi dönerek, görüş alanınızdan çıkıyordum (belki de sonsuza değin, diye düşündünüz; belki de narin omuz kemiklerimin doğrultusunda bir "Defoldu da kurtulduk!" çığlığı atmıştınız). Arabam bir Peugeot 403'tü, kesinlikle hatırlıyorsunuz, değil mi? Bir zindanın kuzguncuk demirleri gibi ufak bir radyatör ızgarası vardı. Yeniden moda olmaya açık bir dönemi çağrıştıran yeşilimsi-gri renkteydi. Günümüzde daha on yıllık bir dönem bitmeden söz konusu bu dönemi yeniden canlandırıp fetişleştirme girişimlerini usanç verici bulmuyor musunuz *siz?* Sınırlamaların ters yönde işleyen bir yasası olmalı. Hayır, Altmışları yeniden *canlandırmak yasak:* Hâlâ Seksenli yıllardayız. Bunun gibi şeyler.

İşte oradaydım ben. arabamın direksiyonunda, Minervois üzümünün ezilmiş kanıyla tıka basa doldurulmuş parıldayan çelik siloların önünden geçip görüş alanınızdan çıkarken, "rear-view mirror"ımdaki[13] Gillian'ın görüntüsü hızla silikleşiyordu. Biraz tutuk bir ifade, öyle değil mi? -arka-görüş aynası- hantal ve gereksiz ayrıntıyla dolu. Oysa onu çok daha

kullanışlı Fransızcasıyla karşılaştırın: *retroviseur*. Geriyi görmek: Buna sahip olmayı ne kadar çok arzu ederdik, öyle değil mi? Ama bizler hayatlarımızı, yolculuk edilen yolları büyülten böyle yararlı küçük aynalar olmaksızın yaşıyoruz. Toulouse'a doğru hızla A61 karayoluna çıkıyoruz, önümüze bakıyoruz, önümüze bakıyoruz. Tarihlerini unutanlar onu yinelemeye mahkûmdurlar. *Retroviseur:* Sadece yol güvenliği için değil insan ırkının hayatta kalması için de asli bir şey. Aman Allahım, aklıma bir reklam sloganının geldiğini hissediyorum.

Gillian Neredeydik biz? Ben, üzerimde sabahlığım, kasabanın ortasındaki caddede ayakta duruyordum. Yüzümde kan vardı ve Sophie'ye de bulaşmıştı. Bir bebeğin alnında kan lekeleri: Tıpkı bir kara ayin görüntüsü gibi. Zaten korkunç bir halim vardı ve bu kastiydi. Bir iki gündür Oliver'la uğraşıyordum, onu eleştirip duruyor, sabrını taşırmaya çalışıyordum. Her şey planlanmıştı. Hepsi de benim planımdı. Stuart'ın bizi seyredeceğini biliyordum. Çok özel bir hesap yaptım. Düşündüm ki eğer Stuart, Oliver'ın bana karşı çok kötü davrandığını ve benim de Oliver'a karşı aynı derecede kötü davrandığımı görürse, evliliğimizde kıskanılacak bir yan olmadığını anlar ve bu da kendi yaşamına çeki düzen vermesine yardımcı olur. Annem bana Stuart'ın kendisini sürekli ziyaret ettiğini ve saatlerce geçmişten konuştuğunu söylemişti. Ben onun için bu döngüyü kırmaya ve -nasıl denir?- bu çekişmeye bir son vermeye çalışıyordum. Hesapladığım öteki şey de Oliver'la benim bu işin içinden çıkıp her şeyi hale yola koyacağımızdı. Ne de olsa bu tür işlerde becerikliyimdir.

İşte orada bir korkuluk gibi, deli bir kadın gibi duruyordum. Yüzümdeki kan Oliver bana elindeki araba anahtarlarıyla vurunca olmuştu. Bütün kasabanın gözünün üzerimde olduğunu biliyordum. Buradan ayrılmamız gerekeceğini biliyordum. İşin aslı şu ki bu gibi konularda Fransızlar İngilizlerden çok daha burjuvalar. Davranış kuralları onlar için daha önemli. Zaten Oliver'a, içinde bulunduğumuz sıkıntının bir ölçüde bu kasabada bulunmaktan kaynaklandığını söyleyecektim.

Ama elbette, üzerime dikilmiş asıl önemli gözler Stuart'ın gözleriydi. Orada, yukarıdaki otel odasında olduğunu biliyordum. Ve şunları düşünmekteydim: Bu işi çözüme kavuşturdum mu? Bu işi becerebilecek miyim?

Stuart Neredeydik biz? Nerede olduğumu tam olarak anımsıyorum. Odanın gecesi *1 8 0* franktı ve gardırop kapısı her kapatışınızda yeniden açılıveriyordu. Televizyonun, sürekli ayarlamanız gereken oda içi anteni vardı. Akşam yemeğinde bademli alabalık çıkmış ve onu *creme caramel* izlemişti. İyi uyuyamadım. Kahvaltıda fazladan bir otuz frank ödedim. Kahvaltıdan önce penceremde durup, karşıdaki evlerine bakıyordum.

O sabah Oliver'ın arabasıyla gidişini, arabanın motorunu haşat edip

ikinci viteste gazı sonuna kadar kökleyişini seyrettim. Arabanın iki vitesi daha olduğunu unutmuş gibiydi. Makineler konusunda her zaman ümitsiz bir vaka olmuştur Oliver. Pencerem açıktı, bu yüzden arabadan gelen bu tiz uğultuyu işitebiliyordum ve sanki bütün kasaba da, kafamın içi de uğulduyor gibiydi. Ve orada caddenin ortasında Gillian duruyordu. Sabahlığı hala üzerinde, bebek kollarındaydı. Bana sırtını dönmüştü, bu yüzden yüzünü göremedim. Bir iki araba yanından geçti, ama sanki onları işitmemiş gibiydi. Orada bir heykel gibi durmuş, Oliver'ın gittiği doğrultuya bakıyordu. Bir süre sonra arkasını döndü ve sabit bakışlarla aşağı yukarı benim bulunduğum tarafa doğru baktı. Beni görebildiğinden ya da orada olduğumu bildiğinden falan değil. Yüzüne bir mendil dayamıştı. Sabahlığı parlak sarıydı, o *an* gözüme tamamen uygunsuz bir şey gibi göründü bu. Derken yavaş yavaş eve doğru yürüyüp kapıyı kapattı.

Şöyle düşündüm: Demek bu noktaya vardı her şey, öyle mi?

Sonra aşağı inip kahvaltı ettim *(30* frank).

IV
Bu arada

Gillian Fransa'dayken, *garrigue*'in[14] başladığı tepelerde evleri olan, orta yaşlı, sempatik bir İngiliz çiftle tanışmıştık. Onlardan biri gerçekten çok kötü bir ressamdı ve bu konuda anlayışlı davranmam gerekiyordu. Ama onlar, zaman zaman karşılaştığınız, yaşamlarını rayına oturtmuş gibi görünen şu çiftlerden biriydi. Evlerinin bulunduğu toprağı ekime elverişli hale kendileri getirmişler ve zeytin ağaçlarını olduğu gibi bırakmışlardı; bir taraçayla küçük bir havuz, sanat kitapları, barbekü için bir yığın asma kütüğü vardı; sıcak günlerde hafif bir rüzgâr estirmenin sırrına bile varmış gibiydiler. En iyi yanlarından biri de bize asla öğüt vermemeleriydi -hani derler ya: "En iyisini istiyorsanız, Carcassone'un alt mahallesindeki salı pazarında soldaki üçüncü tezgâha gidin" ya da "Falanca dışındaki muslukçulara güvenemezsiniz."... Sıcak öğle sonraları Sophie'yi alıp oraya tepeye çıkarırdım. Bir gün orada otururken Bill benden başını çevirip, aşağıdaki vadiye doğru baktı. "Üzerimize vazife falan değil ama," diyerek adeta kendi kendisiyle konuşuyormuş gibi mırıldandı, "yabancı bir dilde asla hasta düşmeyin, derim ben."

Evde bir çeşit şakaya dönüşmüştü bu söz. Sophie aksıracak olsa, Oliver tepeden tırnağa ciddileşir ve "Bak, Sophiecik, yabancı bir dilde hasta olayım deme sakın," derdi. Şimdi Oliver'ı döşemenin üstünde, yanında tıpkı bir köpek yavrusu gibi Sophie'yle birlikte yuvarlanıp dururken, sürekli saçma sapan şeyler konuşurken, sırık fasulyelerinin üzerindeki kızıl çiçeklere bakmak için Sophie'yi yukarılara doğru kaldırırken görebiliyorum. Son on yılın kolay geçtiğini söyleyemem, ama hakkında başka ne düşünürseniz düşünün Oliver her zaman iyi bir baba oldu.

Ancak Bill'in daha genel bir şeyi kastettiğini anladım. Antibiyotiğin Fransızcasının ne olduğunu bilmekten söz etmiyordu -zaten benim Fransızcam yeterince iyi ve Oliver da, opera oyuncuları gibi birtakım jestler yapsa da bir *pharmacie*'de derdini her zaman anlatabilmiştir. Hayır, şunu demek istiyordu o: Eğer kendi yurdunuzun dışında yaşamayı düşünüyorsanız buna uygun bir mizacınız da olsun, yoksa ters giden her şey abartılır. Yolunda giden her şey sizi kendinizden müthiş memnun kılar -doğru kararı vermişsinizdir, başarılı olmuşsunuzdur- ama ters giden her şey -kavgalar, parasız kalma, işsizlik, her neyse- başınıza büyük olasılıkla iki misli bela olur.

Bu yüzden işler bir süre kötü gidecek olursa, yurda dönmemiz gerektiğini biliyordum. Zaten kasaba halkını karşımıza almayı istiyor da değildik. Bu yüzden Oliver o kader günü Toulouse'dan döndüğünde ben evi bir emlakçıya gösterip anahtarları Madam Rives'e bırakmayı ayarlamıştım. Oliver'a karşı çok dürüst davranmıştım; yani, büyük bir aldatmacayı

sürdürdüğünüzde ne denli dürüst olunabilirse o kadar dürüst. Ona Fransa'da işlerin yürümediğini söyledim. Ona yapabileceğim hiç iş çıkmadığını söyledim. Ona bu deneyimimizin başarısızlığa uğradığını kabul edecek kadar yetişkin insanlar olduğumuzu söyledim. Bunun gibi şeyler. Kendimi suçluyordum. Tepeden tırnağa sakindim, ama stres duyduğumu söyledim ve ders verdiği şu kızı kıskanmamın akıldışı ve temelsiz olduğunu itiraf ettim. Sonunda, sevgili Peugeot'sunu yeniden İngiltere'ye götürmemesi için hiçbir sebebin bulunmadığını söyledim. Ve sanırım, kilidi açan anahtar o oldu. Aa, evet, iyi bir akşam yemeği de hazırlamıştım.

Kısacası, bütün evliliklerde ortak olan şu sahnelerden biriydi, her şey yarım yamalak konuşuluyor ve sonra da hakkında konuşmadığınız bütün öteki şeylere dayanarak bir karara varıyordunuz.

Yurda döndük. Sözünü etmediğimiz başka bir şey de bir çocuğa daha sahip olmaktı. Evliliğimizi perçinleyecek bir şeye ihtiyaç duyduğumuzu düşündüm. Bu yüzden, gerekli olabilecek kadar uzun bir süre pek dikkatli davranmadım ve derken Marie dünyaya geldi. Aa, bana öyle bakmayın. Bildiğim evliliklerin yarısı beklenmeyen bir gebelikle başlamıştır ve büyük bir bölümü de böyle bir aldatmacanın bir başka bebekle örtbas edilmesiyle gerçekleşmiştir. Kendi kişisel öykünüzü derinlemesine incelerseniz, büyük olasılıkla siz de dünyaya böyle gelmişsinizdir.

Yeniden meslek yaşamıma başladım. Hâlâ bağlantılarım vardı. Yardımcım olarak Ellie'yi aldım. Evden bir kilometre kadar uzakta küçük bir atölye kiraladık. İş sürekli büyüdüğü için, aslında daha büyük bir mekâna ihtiyacımız var. Gerçekte, işin büyümesi de gerekiyordu. Çoğu zaman evin ekmeğini kazanan bendim. Oliver için çok zor oldu. Bir hayli enerjisi var ama... dayanıklı biri değil Oliver.

Yaşam yeniden rayına oturdu. İşimi seviyorum, çocuklarımı seviyorum. Oliver'la iyi geçiniyoruz. Onunla evlendiğimde işiyle evi arasında mekik dokuyan biri olacağını hiçbir zaman beklemedim. Tasarıları konusunda onu yüreklendiriyorum, ama bunların günün birinde gerçekleşebileceğine güvendiğim anlamına da gelmiyor. Arkadaşlık edilebilir biri Oliver, komik, iyi bir baba, evcimen biri. Yemek pişiriyor. Her şeyi gündelik bir temel üzerinde kabulleniyorum. Tek yolu bu, öyle değil mi?

Ben, yeşil panjurlu evinde oturan Bayan Mutlu değilim. Zor zamanlar... yaşadık. Normal bir anneyim ben, yani geceleyin müthiş korkular duyuyorum. Gündüzün de. Sophie'yle Marie'nin normal, hayal dolu kızlar olarak davranmaları gerekiyor sadece -dünyaya güveniyorlarmış gibi, sanki dünya onlara iyi davranacakmış gibi davranmaları gerekiyor- yüreğimin korkuyla daralmaması için evden yüzlerinde o iyimserlik gülümsemesiyle ayrılmaları gerekiyor.

Stuart Bazı klişeler doğrudur. Amerika'nın fırsatlar ülkesi olması gibi. En azından, *bir* fırsat ülkesi. Bazı klişelerse doğru değil, Amerikalıların hiç

mizah anlayışına sahip olmaması gibi, ya da Amerika'nın içinde her şeyin eridiği bir pota olması, ya da Amerika'nın cesur insanların yurdu ve özgür insanların toprağı olması gibi. Ben orada neredeyse on yıl yaşadım ve çok sayıda Amerikalı tanıyıp onları sevdim. Hatta biriyle evlendim.

Ama onlar İngiliz değil. İngilize benzeyenleri bile İngiliz değil, özellikle de onlar. Bu da benim için iyi bir şey. Şu öteki klişe nedir? Ortak bir dille ayrılan iki ulus mu? Evet, bu da doğru. Birisi bana "How ya doin'?" diye bağırdığında, farkına varmadan elimi sallar ve aynı tonda "Good!" diye yanıl verirdim, gerçi bazen de sesime kasten fazlasıyla İngiliz aksanlı bir tını verirdim ki bu onları güldürürdü. "I guess," "Sure" "You got it" gibisinden şeyler ve herhalde farkına varmadığım başka şeyler de söylerdim.

Ama farkı yaratan, sözcüklerin altında yatan şeyler. Söz gelimi, evliliğim -ikinci evliliğim. Amerikalıyla olan -*beş* yıl sonra boşanmayla son buldu. Şimdi aynı şey İngiltere'de olsa, bir iç sesle şöyle denirdi: "Evliliği beş yıl sonra başarısızlığa uğradı." Kendi kafanızın içindeki ses demek istiyorum, hayatınızı yaşarken onu yorumlayan ses. Ama Amerika'da bu iç ses, "Evliliği beş yıl yürüdü," derdi. Arka arkaya evlilikler yapan bir ulus Amerikalılar. Mormonlar'dan söz ediyor falan değilim. Çünkü onlar kalben son derece iyimser insanlar, sanının. Başka açıklama tarzları da olabilir, ama ben buna inanıyorum.

Her neyse, ben kendi hikâyemi sürdüreyim en iyisi. Washington'da bir bankadaydım ve bir iki yıl sonra, biraz Amerikanlaşmaya başladım. Yerlileştim. Doğuştan bir Amerikalı değil, ama... Her neyse... İngiltere'de olsam bir masa başında oturur, karşıma gelen insanlara küçük krediler verir ve zamanla -eğer yeterli çaba harcayıp sorumluluk üstlenirsem -daha büyük krediler verebilecek durumda olacağımı düşünürdüm. Ama Amerika'da geçirdiğim bir iki yıldan sonra, şöyle düşünmeye başladım: Niçin kredi alan şu erkek, şu kadın da, ben değilim? Bu yüzden masanın öteki yanına geçtim.

Bir arkadaşla birlikte restoran açtım. Söylediğim şey sizi şaşırtabilir ve İngiltere'de olsam beni de şaşırtırdı. Ama orada şaşırtmıyor. Orada bir gün emlakçı oluyorsunuz, ertesi gün yargıç olmak üzere eğitim görüyorsunuz. Yemek içmekten hoşlanıyordum, para işlerinden anlıyordum, iyi yemek yapan bir arkadaşım vardı. Bir yer bulduk, kredi aldık, bir dekoratöre iş verdik, personel tuttuk ve şak diye-bir restoranımız oldu. Basit. Yapması değil ama düşünmesi basil ve bir kez iyi düşünmeye başlayınca yapmak da daha kolay oluyor. Restoranın adını Le Bon Marche koyduk, taze ürünler sattığımızı vurgulamak için olduğu kadar fiyatların da ehven olduğunu belirtmek için. Üslubumuz, çeşitli mutfakların bir karışımıydı -Fransız, Kaliforniya, Thai. Eminim severdiniz.

Derken, restoranı ortağıma satıp güneye, Baltimore'a yerleştim. Bir başka restoran işletmeye başladım. O da iyi iş yaptı. Ama bir süre sonra... Amerika'nın özelliği de bu. İngiltere'de buna "sebat edememek" ya da "ne istediğinizi bilmemek" denir. Amerika'da, normal bir şey. Başarılı

oluyorsunuz, başarılı olacak daha başka bir şey arıyorsunuz. Başarısız oluyorsunuz, yine başarılı olacak bir şey arıyorsunuz. Dediğim gibi, kalbinizin derinliklerinde iyimsersiniz.

Organik yiyecek dağıtımı, bundan sonra girdiğim iş bu oldu. Gözüme enikonu gelişme kaydeden bir alan gibi gözüküyordu. Gitgide artan sayıda tüketiciler var, özellikle de kentlerde, çoğu bir hayli varlıklı ve sağlığa uygun yiyecek tüketimine daha fazla para ödemeye fazlasıyla hazırlar. Ve öte yandan sayıları artan üreticiler var, doğal olarak kırsal bölgelerde, çoğu dağıtım işlerinden anlamayacak kadar yerel ya da idealist, yahut işleriyle meşgul. Bağlantı kurma meselesi. Çiftçi pazarlarının hepsi de çok iyi, ama bana sorarsanız bunlar promosyona yönelik, adeta turistik şeyler. Esas olarak, perakendeci pazarlarıyla siparişe dayalı pazarlar arasında bir seçim söz konusu. Siparişe dayalı pazarlar biraz amatörce ve dükkânlar da çoğu kez, pazarlamadan yeteri kadar anlamıyorlar. Ya da saf ve erdemli olduklarını düşündükleri için kendi tanıtımlarını yapmaya gerek olmadığını düşünüyorlar. Bugün bile -özellikle de bugün- erdemin pazarlanması gerektiğini anlamıyorlar.

Bu yüzden ben de bunu yaptım. Dağıtım ve pazarlama; işte bunlar üzerinde yoğunlaştım. Esas olarak, çoğu organik yiyecek üreticisi modern uygarlıkla olduğu kadar Amish[15] mezhebiyle de temas içinde. Ve perakendeci pazarlarının çoğu hâlâ, hızlı ve etkili olmanın insana tiksinti verecek ölçüde orta sınıfa özgü bir şey olduğunu düşünen ve doğru bir hesap çıkarmayı ise günah olarak gören hippi görünüşlü tipler tarafından işletiliyor. Oysa müşterileri, içinde zehir olmayan bir yabani havuç istediklerinde özellikle bir karşı-kültür dozuna ihtiyaç duymayan ve sayıları artan, normal orta sınıf insanlardan oluşuyor. Dediğim gibi, bağlantı kurma meselesi bu.

Bakın, artık bu hikâyenin sonunu getirmemi istediğinizi anlayabiliyorum. Sadece şunu söylemek istiyorum ki duygularım çok yoğun... Pekâlâ, demek istediğinizi anladım. İşte böyle, Baltimore'da birkaç yıl bu işi yaptım, sonra da bir tatil yapmak için iki haftalığına İngiltere'ye geldim. Doğrusunu söylemek gerekirse, tatillerde ne yapacağımı pek bilmem ben, bu yüzden yerel pazarlara, teslimat sistemlerine bakmaya başladım ve içtenlikle konuşuyorum, biraz da afalladım. İşte böyle, yurda dönüp burada iş kurmaya karar verdim. Bu arada yaptıklarım bunlar.

Oliver Şimdi ve o zaman, ortalama zaman. Greenwich'te ortalama zaman...

Ortalama zaman. Çok doğru. Zaman, orta malı bir aşiftedir. Hilekâr küçük bir hizmetçi kızdır Zaman. Bütün ömrünüz boyunca ayağını sürür durur, dudak büker, derken o kısacık mutlu saatte, hazzın bedava olduğu o eşref vaktinde, ayağına paten takmış bir garson kız gibi yanınızdan vın diye geçer gider. *Ma belle*'in[16] önünde saygı ve sadakatle diz büktüğüm anı başlatan o mutlu saati alın. Bu saatin, sizinle benim aşağı yukarı son kez

ayrıldığımız anda son bulacağını nereden bilebilirdim ki? Tepsiyi yukarıya kaldırmış, kaşları çatık oyunbaz kızın bir kez daha mutlu saati ilan edeceğini nasıl öngörebilirdim? İtiraf ederim ki, İngiltere'ye dönüşümüzden sonra bir süre her şey biraz yavan ve yalınkattı. Derken Marie'nin müjdesi geldi. Kokteyl hazırlayan kızların ısmarladığı türden bir içki gibiydi bu biraz.

Ve o zamandan beri, panayırda arada sırada yapılan eğlentilerden, su dolan deliklere batıp çıkmaktan daha fazlası yaşandı. Babamın ölümü gerçek bir dönüm noktası oldu. Gayretkeş çalışmalar yapıp duran, boğuntu duygusunun ciddi kalibre ayarcıları, bazı Psike ansiklopedicileri, anlaşılan bir babanın ölümünden kaynaklanan stresin, ev taşıma sıkıntısıyla aynı nitelikte olduğu yargısına vardılar. Meseleyi belki tersinden bile ele almış olabilirler, ama öyle bile olsa. Benim durumuma gelince... ben, ailenin erkek reisini kaybetmiş olmaktan çok, merdiven halısıyla Donald Duck abajuru kaybedeceğim için kaygılanıyordum.

Aa, yüzünüzü buruşturmayın öyle. Babamı hiç tanımadınız siz, öyle değil mi? Ve çok küçük bir ihtimalle tanımış olsanız bile, o asla *sizin* babanız değildi, sadece benim babamdı. Adi Moruk. Daha sütlen henüz kesildiğim sıralar beni bir hokey sopasıyla döverdi. Yoksa bilardo istakası mıydı? Sırf anneme benzediğim için. Sırf annem ben altı yaşımdayken öldüğü ve o, bu benzerliğe dayanamadığı için. Aa, temelsiz birtakım gerekçeler de vardı: Yapmacık küstahlığım -aynı zamanda doğaçlama küstahlığını- artı, kundakçılık konusunda belli bir gençlik heyecanı hissetmem, ama meselenin gerçekte ne olduğunu biliyordum ben. Babam soğuk nevalenin tekiydi. İhtiyar kaşalot balık kokularını gizlemek için pipo içiyordu. Derken bir gün pulları kurudu ve yüzgeçleri de bir kenara atılmış boya gibi katılaştı. Yakılma özlemini dile getirmişti, ama ben onu bir yol kavşağına gömdürüp, ne olur ne olmaz diye de kalbine bir kazık çaktırdım.

Sophie'yle Marie'ye, herkesin alaycı bir dille malikâne diye sözünü ettiği yeri bıraktı; oysa daha çok, küçük bir toprak parçasıydı bu. Öyle ya, biz burada altın sikkelerden falan değil, meteliklerden söz ediyoruz. Ayrıca ardında özel bir talimat da bırakarak N.Oliver Russell'ın paralara el uzatmasına zinhar izin verilmemesini şart koştu. Ve aynı zamanda adı geçen torunlara gönderilmek üzere bunun nedenini açıkladığı mektuplar bıraktı. Şu kadarını söyleyelim ki, zarflar hafifçe yapıştırılmıştı. İçinde büyülü gerçekçilikle ağır iftiralar karışımı ifadeler vardı. Çocukların iyiliği için, onları uygun bir *oubliette'e*[17] attım. Cenazede ağlayarak karım beni küçük düşürdü. Mösyö Kaşalot'un günbatımı yıllarını geçirdiği Yaşlılar Evi'nde besbelli ki üçlü bir kırbacı vardı, ayrıca çakmaktaşı ve tuğladan yapılma ufak bir duvar girintisi vücudun yeniden dirilişini bas bas bağıran takma kalçalar ve diş protezleriyle dolu olarak bulundu. En iyi zamanlarda bile yeterince ürkütücü bir kavram bu, ama bugünkü durumda insanın neredeyse ödünü bokuna karıştıran bir şey. Hiç kuşku yok ki sıkıntılı ve amaçlarına erişememiş bir kadın olarak Gillian bütün bunları garip bir şekilde dokunaklı

buldu. Bu yüzden, ağlamasın diye omzundan sıkıca ve kararlılıkla tuttumsa da, hıçkırdı durdu. Sonra da, babamın yürüme çerçevesi ve bağırsak ameliyatında gösterdiği kahramanca tavrına ilişkin hikâyeler dinlemek üzere yeniden Yaşlılar Evi'ne dönüldü. Tabii, çoğu kez olduğu gibi, mecazi olarak konuşuyorum.

Anlatımdan biraz uzaklaştım mı acaba? Eh, sözlü geleneğin ayrıcalıkları da böyle oluyor işte. Bana seri davranmayın, *lütfen,* bugünlerde çok daha duyarlıyım. O zaman, son on yılımın olaylarını a *la façon de* Stu[18] bir sıralamaya çalışayım. Fransa'dan ayrıldık. Bizi oraya Gill götürmüştü; bizi yurda Gill getirdi. Her evliliğin ılımlı bir kişiyle militan bir kişiyi içerdiğini söylememiş miydim? Kaymak taşından yapılma kasaba evimiz mıhsıçtı bir Belçikalı'ya satıldı. Ne yazık ki şu Altı Ünlü'den birine değil. Gerisini de biliyorsunuz. Televizyondaki hayat sigortası reklamı yapan adamın, Stuart'ın sözünü anıyorum: "Gayrimenkul Piyasasından Bir Kez Çıktınız Mı, Bir Daha Geri Dönmek Çok Zordur." Şimdiye değin asla daha doğru bir laf etmemiştin, Stu-bebe. Languedoc yöresinde olgun sebze bahçesi olan cennet gibi bir inziva yeri fiyatına, Londra'da, posta adresi rakamlarını söylerken yüzümün kızardığı bir bölgesinde hap kadar bir dairenin yarısı satın alınabilir. Postacı bile buraya gelirken yolunu kaybeder. Şayet yörenin huysuz sakinlerinden biri sosyal bir hizmet uğruna silahını doğrultup da otobüslerden birini kaçıracak olursa, arada sırada bir otobüs de görebilirsiniz.

Evliliğimiz yeni bir çocuğun doğumuyla büyük mutluluk tacını da giydi. Sophie'nin kız kardeşi, Marie doğdu. Ufaklıklar sevgili babacıklarını nasıl da seviyorlar! Islak bir duş perdesi gibi yapışıp kalıyorlar bana. İkisi arasında ciddi olanı Sophie, o her şeyin mükemmel olmasını istiyor. Marie ise küçük bir hanımefendi davranışları sergiliyor.

Daha önce kullanmış mıydım? Duş perdesi benzetmesini? Gözleriniz de hep üzerimde. Eğlendirici olmanın bedeli de bu işte. *Bon mots'*nuzu[19] *bonbons* gibi dağıtıyorsunuz ve ara sıra, ön sıralardan oturanlardan birisi de şekerleme kâğıtlarını size geri atıyor. "Hey, sen, biz bunu daha önce de tatmıştık!" Bakın, yeryüzünde o kadar çok çeşit şekerleme yok. Bundan sonra da, yeryüzünde şimdiye değin yazılmış bütün hikâyelerin belli sayıda olay örgüsü üzerine kurulmuş çeşitlemelerden ibaret olduğundan şikâyet edersiniz. Şey, şu sıralar geliştirmeye çalıştığım senaryoyu düşününce, böyle olduğunu kesin olarak biliyorum. Yani, kafamda geliştirmeyi kastediyorum. İtiraf etmem gerekir ki son on yıl içinde sanatsal girişimlerimin bazıları oldukça *triste*[20] şekilde sonuçlandı. Zaman zaman, tıpkı kusmuğunu yiyen bir köpek gibi Mr Tim'in College of English'ine geri dönmek zorunda kaldım, sırf üç beş kuruş kazanıp da aile sofrasına güzel bir yaprak dolması çıkarabilmek için. Korkarım eviyle işi arasında mekik dokuyan insan ruhu Oliver'da asla pek güçlü olmadı.

Ancak bu ruh, toprağın üstünde yeşil bir defne ağacı gibi yeşeriveriyor.

Yoksa sadece ben mi bu şeylere daha fazla dikkat ediyorum? Brüksel lahanasının ne olduğunu bilmeyen güneydeki topraklardan Londinium Vetus'a dönüşümüzden itibaren geçen yıllar içinde, başarıyla başarısızlık arasındaki uyuşmazlığın asla daha -acaba bu sözcüğü bir kez kullanmasam olur mu? Sanıyorum olmaz- evet, asla daha adi olmadığı gitgide daha çok dikkatimi çekti. Bir yanda, arazi vitesli, ışıltılar saçan taşıtlar, Charger'lar, Thruster'lar, Cruiser'lar, Superturbo Bullybag'lar; öte yandaysa, motorları gerçekten güçsüz skuterlere binmiş, bir kasisi aşarken müşterilerinin siparişlerini utana sıkıla yeniden düzeltmekle meşgul, pizza servisi yapan zayıf nahif delikanlılar. Acaba, iktidarın dümenine oturmuş ve trafiğin ta tepesinde duran buyurgan zevat, Dört Mevsim Pizzaevi'nin kendilerine sürekli "Fazladan soğan da koyun, domates istemem, domates sosu değil sadece taze domates, fazladan biberli sosis ve bezelye de olsun," denilip durulan pizzacı delikanlılarına hiç aldırış ediyor mu? Bu çocukların yaşadıkları hayat koşullarını hiç akıllarına getiriyorlar mı? Eğer ikiyüzlülük kötülüğün erdeme ödediği bir bedelse, eskiden üslup da zenginlerin yoksullara ödediği bedeldi. Artık öyle değil.

Bir şey daha var. Eğer bu taşıtların adı arazi vitesli araçlarsa, *Allah'ın belası düz yolda* ne işleri var çoğunun? Hadi, yanıt verebilirseniz verin bakalım.

Geçen kış Amerika'nın orta batısına düşen şu kar yağışlarıyla ilgili haberleri okudunuz mu? Kar, bir fil gözü yüksekliğine erişiyormuş (bu senin için, Stuart). Çiftçiler, tabii çiftçi olduklarından ne yapacaklarını biliyorlardı ve çizmelerine kayışla bağlanmış eski moda tenis raketleriyle ansızın birer iglo'ya dönüşen evlerinin içinden çıkıvermişlerdi. Mütevazı mavi yakalı işçiyse evde kalıp mikro dalga fırını çalıştırmayı ve Amerikan futbolu video kasedini başa sarmayı seçmişti. Oysa gerçekten papazı bulanlar, arazi vitesli araçlarına binmiş burjuvalar olmuştu, bütün şu ot gibi yaşayanlara, dikiş tutturamamışlara, mankafalara, hödüklere ve ibnelere, dört çekişli lüks arabalarına kurulmuş halde karın içinde nereye isterlerse oraya gidebileceklerini göstermenin ne denli harika ve imrenilir bir şey olduğunu düşünenler. Gelin görün ki bu dünyada göksel ya da başka türlü bir adalet olduğunu kanıtlamak istercesine, bunların hepsi de, her biri de, piston ya da türbinlerinin tutsağı olup karın altından ancak köpekler ve dağcılar tarafından çıkarılmak zorunda kaldılar.

Var olduğunu düşünüyor musunuz? Bu dünyada adalet, demek istiyorum. Erdemin ödüllendirildiğini, kötülüğün cezalandırıldığını düşünüyor musunuz? Erdemin kendi ödülü olduğu görüşünü mü savunuyorsunuz siz? Bu görüşte her zaman mastürbasyona benzer bir içerik olduğunu düşünüyorum ben. Herhalde erdemin kendine haz vermeyi öğrenmesi gerekir çünkü bunu başka hiç kimse yapmayacaktır. Karşıtı için de aynı şey geçerli mi- kötülüğün kendi ödülü olduğu? Bu, gerçeğe daha yakın görünüyor. *Volupté'nin*[21] sunduğu ödüller kendisini çeken şey olmasa,

şehvet duyan şehvete kapılmazdı. Oysa cüzamlıları rahat ettirenler, ayak bileklerine değin uzanan donlarını hayır için parçalayıp sağa sola dağıtanlar ve soğuktan donup kalmış arazi vitesli araç sahiplerine yardım getirmek için kızağın içinde bir St Bernard köpeği gibi ortaya çıkanlar -acaba bunlar, kurtarma anından olağanüstü bir heyecan duyuyorlar mı? Atasözü şu anlama mı geliyor: Tanrı onlara emekleri için yiyecek bağışlamayacak, bu yüzden onlar ne kadar çok *volupté* duyabilirlerse *o* kadar iyi mi, demek?

Ben sadece, yaşamın gelip geçici kervansarayını dürbünle seyreden bir öğrenciyim. Sonuçlarımı oldukça amatörce bulabilirsiniz. Ama kötülüğün çoğu zaman karşılıksız kaldığını düşünmekten kendimi alamıyorum.

Bir başka görüş mü istiyorsunuz? Sizi ayıplamıyorum. O zaman, eski bir Toulouse'lu sapkının kaleminden çıkan şu görüşü bir deneyin: "Tanrı mükemmeldir; dünyadaki hiçbir şey mükemmel değildir; dolayısıyla dünyadaki hiçbir şey Tanrı tarafından yaratılmamıştır." Fena değil, öyle değil mi?

V
Şimdi

Terri Size katılmamın bir sakıncası var mı? Demek istiyorum ki, özel bir şey falan mı bu? Tercih ederseniz e-mail gönderebilirim. Ama size bir şey söyleyeyim mi: Ömrümün beş yılını böyle çöpe attıracak falan değilim. Hiç kimsenin lanet olası bir dipnotu olacak değilim.

Stuart beni baş kadın garson olarak tuttuğunda karlı bir iş yapmıştı ve bunu *da* biliyordu. Bir şef harika da olabilir boktan da olabilir, ama restoranın vitrini olmazsa hiç şansı yoktur. Bir restoran buradan başlar. Telefondan, resepsiyon masasından, vestiyerden, bardan. Bazı beceriler gereklidir: Müşteri restorana zamanında gelip de masası hazır olmadığında onu hoş tutmak; iki kişilik yerin ayırtıldığı ama altı kişinin çıkageldiği durumlarla uğraşmak; acele edildiği izlenimini uyandırmadan bir masayı aceleyle hazırlamak. Küçük şeyler, büyük şeyler. Her cuma saat sekiz otuzda restorana karısıyla teşrif eden adam salı günleri kız arkadaşını da getirmeye başladığında bunu yüz ifadenizde dışarı vurmamak. Bir kadının hesabı ne zaman istediğini bilmek, kadın hesabı kendi ödemek istediği için mi istiyor, yoksa canı ölesiye sıkıldığı için mi? Eğer emin değilseniz hesabın orta bir yere konması. Küçük şeyler, büyük şeyler.

Bütün bunlardan çok iyi anlıyordum, bu yüzden insanlar sadece vasat biri olsa da şefimizin harika olduğunu düşünürlerdi. Ve Stuart en iyi organik ürünleri temin etmeye başladığında şefimizi kesinlikle harika biri yapabilirdi bu, ne var ki bu durum şefin canını çok sıktı, çünkü şefler kendilerine sakladıkları bazı sebeplerden ötürü kendi tedarikçileriyle iş görmeyi yeğlerler. Kevgirden geçirmeleri gereken şeyler sadece soslar değildir, bilmem ne demek istediğimi anlıyor musunuz?

Bu yüzden kendimize yeni bir şef bulduk, bir kere daha iyi bir şef, ne var ki onun da sabrı taştı çünkü Stuart'ın balık almayı bilmediğini söyledi. Et, sebze, meyve konusunda sorun yoktu, ama balık almayı bilmiyordu Stuart. Öyle ki ben ön masadaki işimin yanı sıra, mutfakla ofis arasında bir çeşit Birleşmiş Milletler rolü oynuyordum. Stuart'a hakkını teslim etmek gerekirse, o da bunu takdir ediyordu.

Belki bilmiyorsunuzdur diye söylüyorum, özellikle son derece tipik bir Amerikan kenti olan Baltimore gibi bir kentte İngilizlere ilişkin olarak bazı kanaatlerimiz var bizim. Kral'ınızla evlenen Wallis Simpson Baltimore'luydu. Sizlerden buraya pek fazla gelen olmuyor, bu yüzden biz de İngilizlerin snob oldukları, birbirlerinden ayrılmadıkları, durumları uygun olduğu halde içki içmeye pek yanaşmadıkları gibisinden birtakım yerleşik fikirler taşıyoruz. Aa, ifademi bağışlarsanız, çoğu da şorolo oluyor İngilizlerin. Ama Stuart böyle biri değildi. Önceleri biraz mesafeliydi, ama ücret olarak piyasa

fiyatlarını ödüyor ve aslında Amerikalıları takdir edermiş gibi görünüyordu. Bana çıkmayı önerdiğinde hayır dedim, hayır dedim, çünkü ben çalıştığım yerlerdeki biriyle asla çıkmam, asla çıkmadım. Bunun üzerine Stuart, Amerikan görgü kurallarını bilmediğini söyleyerek bana laf oyunları yapmaya başladı, benim kendisine hayır dememe saygı duymuşmuş, ama acaba içinde bulunduğumuz bu gizemli sosyal kod içinde bir çalışma arkadaşlığıyla tam çıkma arasında bir orta nokta olamaz mıymış, kendimi zora sokmadan bu önerisine evet diyebilirmişim. Ben de: "Pekala, eğer niyetiniz buysa bana bir içki ısmarlayabilirsiniz," dedim. Ve her ikimiz de bu lafa güldük.

Yola çıkış noktamız bu oldu. Bakın, size her şeyi anlatacak değilim. Dizlerinizin üstünde çöküp yalvarmadıkça anlatmayacağım. Ama siz daha derinlere inmeden önce, size bir şey söylemek isterim. Stuart kendi yaşamını herhalde şöyle anlatırdı: Biraz ağır bir başlangıç hamlesi yaptı, kötü biten bir ilk evliliği oldu, ABD'ye geldi, iş hayatına atıldı, başarılı oldu, iyi denebilecek ikinci bir evlilik yaptı, evlilik yürümedi, dostça boşandılar, İngiltere özlemi başladı ve iş becerilerini yeniden ülkesinde geliştirmeye karar verdi. Amerika'ya ilişkin bir başka başarı öyküsü. Nasıl da seviyoruz bu öyküleri biz. Erkek yaşam kırgınlıklarını yeniyor, kendini bir işe veriyor ve her şeye yeniden başlıyor.

Şey, herkes kendi yaşam öyküsünü istediği gibi anlatma hakkına sahiptir, elbette. Amerikalılara özgü bir başka özgürlük de bu. İnanmak istiyorsanız inanın. Şimdilik inanın.

Stuart Benim anahtar sözcüklerim saydamlık, verimlilik, erdem, kolaylık ve esneklik. Esas olarak, piyasa üç şekilde bölünüyor. Birincisi, üreticilerden doğrudan posta siparişi yoluyla -bu en iyi et ve kümes hayvanları için geçerli- böylelikle ürünlerin nereden geldiğini de bilmiş oluyorsunuz. Yani, saydamlık söz konusu. İkincisi, oyuna biraz geç girmiş olan, ama ürünlerini nasıl sergileyip satacağını ve nasıl temin edeceğini bilen süpermarketler. Yani, verimlilik. Üçüncüsü, yanlarında atık plastikten üretilmiş iğrenç poşet çuvallarıyla, pırasa satmak gibi insanı aşağılayan bir işe girişmeden önce aralarındaki sohbetin sonunu getirmekten hoşlanan uyuşuk bir personelin çalışmakta olduğu, tıpkı şu elden düşme mallar satan dükkânlardaki gibi çoğunlukla karmakarışık görünümlü yerel pazarlar. Yani, erdem. Bana göre modern organik ürünler tüketicisi bu üç dünyanın en iyi yanlarına da erişme hakkına sahiptir: Ürünlerin nereden geldiğini bilmek, doğru dürüst bir müşteri muamelesi görmek, yaptıkları şeyin doğru olduğunu bilmek ve bunun için biraz daha fazla ödemeye hazır olmak. Bunlara kolaylık ve esnekliği de eklediniz mi hedefe vardınız demektir. Nitekim ben birtakım araştırmalar yapıp birkaç anahtar ürünün alınması işini bağladım. Yumurta, ekmek, süt, peynir, bal, meyve ve sebze: Bunlar en temel ürünler oluyor. Balığa hayır; ete evet. Bazı kişiler etin görüntüsünden rahatsızlık duyabilirler, ama ben katı ilkeleri olanlarla idealistleri hedeflemiyorum.

Gelirini arzu ettiği gibi kullanabilen, doğal ürünler tüketme sağduyusuna sahip ve ayrıca tek bir yerden alışveriş etmeyi seven geleneksel müşterinin ardındayım ben. Organik şarap ve bira gibi marjinal ürünlerle uğraşma zahmetine girmiyorum. Restoranımı sağlığa uygun çayların satıldığı bir dükkâna dönüştürmeye uğraşmıyorum. Fasulye çorbası mavallarını unutun gitsin. Ünlem işaretleriyle dolu elde yazılmış amatörce mönüleri kafanızdan atın gitsin. Sorularınıza nasıl yanıt verilmesi gerektiğini bilen ve aldıklarınızı torbalara doldururken surat asmayan personel tutun. Üstten iki kez katlanan şu uzun, kahverengi kâğıt torbalar. Eve teslimat. On-line sipariş. "Toptancınızla tanışın" özel günleri. Aylık bülten.

Bütün bunların apaçık şeyler olduğunu düşünebilirsiniz. Ama ben de hiçbir zaman olağanüstü işler yapan orijinal bir düşünür olduğumu ileri sürmedim ki. Genelde, olağanüstü işler yapan orijinal düşünürler başarısızlığa uğrarlar. Ve dediğim gibi, bazı klişeler de doğrudur. Ben sadece piyasaya şöyle bir baktım, insanların neler istediklerini keşfettim, araştırmalarımı yaptım ve sonra da para kazandım. Dükkânlarıma Şen Manav adını veriyorum. Hoşunuza gitti mi? Kendimle bayağı gururlanıyorum. Şu anda dört işyerim var, gelecek yıl iki tane daha açılacak. Gazetelerin yeme içmeye ayrılan sayfalarıyla renkli dergilerde tanıtımları oluyor dükkânlarımın. Geçen ay yerel gazetelerden biri benimle röportaj yapmak istedi ama geri çevirdim. Hakkımda bu şekilde haberler çıkmasını istemiyordum. İşlerin iyice rayına oturacağı zaman gelene kadar beklemek istiyordum. Şimdi geldi.

Gillian Oliver için her şeyin çok zor olduğunu söylediğimde ciddiydim. İşi olan, evin dışına çıkan, yeni insanlarla tanışan benim. Oliver hala bir şeylerin olmasını bekleyen kişi.

Geçenlerde gazetede, evliliğin bir iş olarak görülmesi gerektiğine ilişkin bir görüş okumuştum. Aşk duygusu asla sürmez, bu yüzden çiftlerin ortaklık koşullarını önceden müzakere etmeleri gerekir, deniyordu bu yazıda: bütün koşullar ve anlaşma maddeleri, haklar ve görevler. Aslında, bana pek de yeni bir fikir gibi gelmiyor bu. Şu eski Felemenk tablolarını anımsatıyor bana - karı koca yan yana, dış dünyaya kendilerinden biraz hoşnut bir ifadeyle bakıyorlar ve kadın bazen para kesesini elinde tutuyor. İş olarak evlilik: Kârlarımıza bakın, diyorlar... Bir şey söyleyeyim mi, kesinlikle aynı görüşte değilim. Artık arada aşk kalmamışsa evliliğin anlamı ne olabilir ki? Oliver'a her akşam dönmek istemesem evliliğimizin anlamı ne olurdu?

Elbette rutin ev işlerinden fazlasıyla konuşuyoruz. Her normal evlilikte olduğu gibi. Çocuklar, alışveriş, yemekler, çocukları okuldan alma vakitleri, ev ödevleri, televizyon, okul koşuşturması, para, tatiller. Sonra da yorgunluktan yatağa gömülüyor ve seks yapmıyoruz.

Özür dilerim, Oliver'ın yaptığı şakalardan biri de bu. Uzun bir günün sonunda iş günü problemli geçmiş ve kızlar da yaramazlık etmişlerse. "Hadi

yatağa gömülüp seks yapmayalım," der Oliver.

Babam -öğretmendi- ben on üç yaşımdayken öğrencilerinden biriyle kaçtı. Bunu biliyordunuz, değil mi? Annem bu olaydan ya da ondan hiç söz etmez -adını bile ağzına almaz. Bazen, babam ya çekip gitmeseydi, diye düşünürüm de. Az daha çekip gidecekken, fikrini değiştirse -evliliğin bir iş olduğuna hükmetse- ve evde kalsaydı ne olurdu acaba? Kim bilir kaç hayat tamamen farklı olurdu, bir düşünün. Şimdi burada olur muydum ben?

Geçen gün bir kitap okuyordum -bir kadın yazmış- evet, okuduğum bu kitabın bir yerinde şöyle bir şey diyordu -kitap yanımda değil bu yüzden tamı tamına aktaramayacağım- her ilişki, kendi içinde, olmadığı bütün öteki ilişkilerin hayaletlerini ya da gölgelerini barındırır, gibi bir şey. Terk edilmiş bütün alternatifler, unutulmuş seçimler, yaşayabileceğin halde yaşamadığın hayatlar. Bu düşünceyi son derece avutucu buldum çünkü doğruydu ve aynı zamanda da son derece üzücüydü. Artık adına ne dersek diyelim, olgunlaşmanın ya da yaşlanmanın bir parçası olduğunu mu düşünüyorsunuz bunun? Çocuk aldırmadığımdan ötürü birdenbire büyük bir gönül huzuru duydum. Yani, talihli bir şey bu -daha gençken çocuk aldırmaya ilke olarak hiçbir itirazım yoktu. Ama bunu bir de yaşamın daha ilerki yıllarında düşündüğünüzü hayal edin. Asla olmayan şeyleri. Terk edilmiş alternatifler, yaşanmamış hayatlar. Bunu soyut olarak düşünmek bir hayli kötü. Eğer gerçek olsa nasıl bir şey olacağını bir hayal edin.

İşte benim hayatım böyle şimdi.

Madam Wyatt "Nasıl duman ateşten sonra gelirse evlilik de aşktan sonra gelir." Hatırladınız mı? Chamfort. Evliliğin, aşkın kaçılmaz bir sonucu olduğunu, birine sahip olmadan ötekine de sahip olamayacağımızı mı söylüyordu sadece Chamfort? Kaydetmeye değmeyen bir bilgelik kırıntısı, öyle değil mi? Demek oluyor ki Chamfort bizi bu benzetmeye daha yakından bakmaya davet ediyor. Belki de aşkın, dramatik, sıcak, yakıcı ve gürültülü olduğunu, oysa evliliğin insanın gözlerim acıtan ve görmenizi imkânsız kılan ılık bir sis gibi olduğunu söylüyor. Belki de aynı zamanda evliliğin rüzgârla dağılan bir şey olduğunu -aşkın kızgın bir şey olup üzerinde durduğu toprağı yaktığını, evliliğinse en hafif esintiyle değişikliğe uğrayıp dağılabilecek daha gelgeç bir durum olduğunu söylüyor.

Benzetme konusunda ayrıca şunu düşünüyorum. İnsanlar bir kibriti yaktıklarında, en sıcak kısmının alevin ortası olduğunu düşünürler. Bu yanlış bir düşünce. Alevin en sıcak kısmı içi değil, tersine dışıdır, aslında tam onun üstüdür. En sıcak yer ateşin son bulup dumanın başladığı noktadır, tamı tamına orasıdır. İlginç, *hein?*[22]

Bazı insanlar beni bilge bir kişi olarak görüyorlar, bunun sebebi de kötümserliğimi onlardan gizlemem. İnsanlar şuna inanmak istiyorlar; evet, işler kötü olabilir, ama her zaman çeşitli olası çözümler vardır ve bu çözümlerden biri bulunduğunda, o zaman her şey daha iyi olacaktır. Sabır,

erdem ve belli bir alçakgönüllülük içeren kahramanlık ödüllendirilecektir. Elbette ben böyle demiyorum, ama benim meşrebime uygun bir şey bütün bunların bayağı mümkün olmasını gerektirir. Film senaryoları yazdığını ileri süren, yazacağı vaadinde bulunan Oliver bir keresinde bana, Hollywood'un eski bilgeliğinin, Amerika'nın aradığı şeyin, mutlu sonla biten bir trajedi olduğunu söylemişti. Bu yüzden benim tavsiyem de Hollywood sineması çizgisinde bir tavsiye, insanlar benim bilge biri olduğumu düşünüyorlar. Dolayısıyla, bilgelik ününe sahip biri olabilmek için, mutlu bir sonu öngören kötümser biri olmanız gerekir. Ancak ben kendi kendime Hollywood çizgisinde tavsiyelerde bulunmuyorum, daha klasik tavsiyeleri tercih ediyorum. Bir metafor olma özellikleri dışında, tanrılara elbette inanmıyorum. Ama, eğer bu terimi kullanmak hâlâ mümkünse, hayatın trajik olduğuna gerçekten inanıyorum. Hayat, en zayıf noktalarınızın kaçınılmaz olarak keşfedildiği bir süreçtir. Daha önceki eylemleriniz ve arzularınız için cezalandırıldığınız bir süreç. Adil olarak cezalandırılmak da denmez buna, hayır hayır -tanrılara inanmamakla biraz da bunu kastediyorum- sadece öylesine cezalandırılmak. İsterseniz, anarşik olarak cezalandırılmak da diyebilirsiniz buna.

Ömrümün geri kalan yıllarında bir başka âşığım daha olacağını sanmıyorum. Belli bir noktada kabullenmeniz gereken bir şey bu. Hayır, hayır, beni pohpohlamayın. Evet, olduğumdan birkaç yaş daha küçük gösteriyorum, ama bütün bu yıllar boyunca *produits de beaute*'ye[23] benim kadar para harcamış bir Fransız kadını için özel bir iltifat değil bu. *Artık* mümkün olmadığından da değil -bu şeyler her zaman mümkündür ve bu tür meselelerde insan her zaman, resmi ya da gayri resmi olarak, para ödeyebilir -ah, lütfen çok şaşırmış gibi görünmeyi bırakın -evet mümkün olmadığından değil, daha çok ben istemediğimden. Ah, Madam Wyatt, böyle diyemezsiniz, aşkın ne zaman kapıyı çalacağı hiç bilinmez, bize bir keresinde söylediğiniz gibi tehlike vakti her zaman için vardır, bu tür şeyler işte. Beni yanlış anlıyorsunuz. İstemediğimden değil, istemeyi istemediğimden. Arzu etmeyi arzu etmiyorum ben. Şunu söyleyeceğim size: Belki şimdi de arzu duyduğum yıllarda olduğum kadar mutluyum. Meşgalem daha az, kaygılarım daha az, ama daha az mutlu değilim. Ya da daha az mutsuz değilim. Belki de bu, artık var olmayan o tanrılardan bana gelen bir ceza -katlandığım bütün kalp acılarının -bu kelimeyi mi kullanmak gerek?- bütün aramaların ve ıstırapların, bütün beklentilerin, bütün eylemlerin, sonuçta, düşündüğüm gibi mutlulukla ilgili olduğunu anlamak mı? Cezam bu mu benim?

Benim için şimdi her şey bundan ibaret.

Ellie Ona Gillian diyebilmem uzun zamanımı aldı. Önce telefonda gerçekleştirdim bunu, ondan başkalarına söz ederek denemeye çalıştım, sonunda da yüzüne karşı söyleyebildim. Kendi üzerinde son derece denetim sahibi, kendinden son derece emin bir kişi Gillian. Ve yaşı da benim yaşımın

neredeyse iki katı. Yani kırklarının başında olduğunu sanıyorum. Ona sormayı bile hayal edemem bunu. Gerçi sorsam, bahse girerim bana hemen söylerdi.

Onu telefonda duymalıydınız. Söylediği şeylerin bazılarını söylemeye asla cesaret edemezdim ben. Yani, bunlar gerçek, ama işi daha da kötüleştiriyor, öyle değil mi? Biliyor musunuz, boya katmanlarının altında Leonardo'nun imzasını bulup kendilerine çuval çuval para kazandıracağımızı gizliden gizliye umdukları için bize tablolar gönderen müşteriler var. Evet, çoğu kez bu kadar basil mesele. Hiçbir kanıtları yok, sadece böyle bir inanca sahipler ve her nasılsa, tabloyu temizlemeye gönderip analiz ettirmenin içlerine doğan bu şeyin doğru olduğunu ortaya çıkaracağını düşünüyorlar. Bize bunun için para ödüyorlar, öyle değil mi? Çoğu kez, tabloya bir bakınca anlıyoruz, ama Gillian bütün kanıtları bularak çalışmaktan hoşlandığından, umdukları şeyin söz konusu olamayacağını söylemiyor onlara ve bunu söylemediği için de, bu müşterilerin beklentileri daha da artıyor. Ve sonunda, yüzde doksan dokuzunda, onlara söylemek zorunda kalıyor. Bazıları gerçeği güçlükle kabulleniyor.

"Hayır, maalesef değil," diyor.

Derken hattın öteki ucunda uzun bir gürleme geliyor.

"Maalesef hiç mümkün değil bu."

Gürleme devam ediyor.

"Evet, kayıp bir tablonun kopyası olabilir ama, öyle bile olsa biz en erken 1750, 1760'lardan söz ediyoruz."

Kısa bir gürleme.

Gillian: "Şey, eğer arzu ederseniz buna kadmiyum sarısı diyelim, gerçi kadmiyum ancak 1817'de keşfedilmişti. Bu karışımın sarısı 1750'den önce yoktu," diyor.

Kısa bir gürleme.

"Evet, ben 'sadece' bir tablo onarımcısıyım. Yani, pigment analizinden bir tablonun yapılış tarihini bazı parametreler içinde söyleyebilirim. Tabloların yapılış tarihlerini belirlemek için başka yollar da vardır. Sözgelimi, eğer bir resim meraklısıysanız, resimler için 'belli bir sezgi'ye sahip olabilir ve o zaman hangi tarihi isterseniz onları öyle tarihlendirebilirsiniz."

Genelde bu tür yanıtlar hiç de şaşırtıcı olmayacak bir şekilde çenelerini kapatır Ama her zaman böyle olmaz.

"Hayır, üstteki boyayı kaldırdık biz."

"Hayır, tuvale kadar bütün boya katmanlarını analiz ettik."

"Hayır, bu konuda görüş birliğine varmıştınız."

"Hayır, tabloya 'hasar vermedik."'

Gillian bütün bu tartışma boyunca soğukkanlılığını korur. Sonra, "Bir önerim var," der. Daha sonra, adamın dikkatini çekmiş olduğundan emin olmak için duraklar. "Faturamızı ödeyip de tablonuzu geri aldığınızda size

kapsamlı bir pigment analizi ve raporu göndereceğiz, eğer hoşunuza gitmezse yakabilirsiniz."

Genelde konuşmayı sona erdirir bu yanıt. Ve Gillian ahizeyi yerine yerleştirdiğinde -nasıl?- yok, tam olarak zafer kazanmış gibi değil ama kendinden emin görünür.

"Uzun süre aramaz artık," derim ama kısmen şunu demek istemişimdir: "İşleri kendi ayağınla tepmiyor musun?"

"Onun gibi domuzlar için çalışmam ben," der Gillian.

Bunun sadece sakin, bilimsel bir iş olduğunu düşünebilirsiniz ama sırtınıza binen çok baskı olabilir. Bu adam bir taşra kentinde yapılan bir açıkartırmada bir tablo görmüştü, karısı tablodan hoşlandı, çünkü tablo çok karanlık olup bir İncil sahnesi resmedilmişti, bunun üzerine adam tablonun Rembrandt'ın fırçasından çıktığına karar verdi. Ya da, kendi deyişiyle, Rembrandt'ın fırçasından olmasa bile, "Rembrandt gibi birinin" fırçasından, sanki böyle biri olabilirmiş gibi. Adam tabloya 6000 sterlin ödemişti ve tabloyu temizletme ve pigment analizi yaptırma işini açıkça ödediği ilk tutarı onlarca ya da yüzlerce binlik rakamlara çıkartacak bir yatırım olarak görüyordu. İşin sonundaysa, elinde kalan tablonun daha temiz, doğru dürüst onarılmış ve bir başkası bu kadar para ödemeyi istediği sürece hâlâ 6000 sterlin değerinde bir resim olduğunun kendisine söylenmesinden hoşlanmamıştı.

Çok açık sözlü biri Gillian. Ve sahte şeyleri de çok iyi görüyor. Sanatçı ruhlu olduğu kadar insani yanı da kuvvetli. Geçmişte ve şimdi.

Oliver İşte komik bir şey. Küçük mirasçılarımı ve kanuni temsilcilerimi yörenin besiye çekme kurumunda bıraktım, orada küçümen sevimli kazcıkların boğazları tatlı tatlı okşanırken Büyük Kaz etrafa mısır saçar gibi bilgi saçar. Daireme dönünce gördüm ki dairem sanki, *lares et penates*[24] tarafından verilen çılgın bir partiye sahne olmuş gibiydi. Kaosu düzene dönüştürmek konusundaki sanatçılık özlemim yeniden ağır bastığından lavaboya birkaç şey yığdım ve Saltıkov-Şçedrin'in Yayımlanmamış Kısa Hikayeler'ini yeniden elime mi alsam, yoksa üç saatlik bir el arabası mı yapsam (kıskanmayın, sadece şaka ediyorum) diye karar vermeye uğraşıyordum ki, ansızın telefonun tiz perdeden zırıldamaları dikkatimi filozofların saçma bir şekilde dış dünya olarak ileri sürdükleri şeye yöneltti. Acaba telefon eden kişi, senaryomdaki, Malibu'nun ağır hareket eden primatı ya da Batı Afrika'nın Bel Air primatı gibi pek bilinmedik gece yaşantısı olan bir yaratığın orijinalliğiyle harekete geçmiş bir Hollywood patronu olabilir miydi? Ya da, gerçeğe daha yakın bir şekilde, benim sevgili *moglie*'m[25] bulaşık sıvı deterjanın kısa ve orta vadede bulunamayıp ilerde darlık çekileceği konusunda beni inatçı bir bezirgânlıkla uyarmak istemiş olabilir miydi? Ne var ki gerçek -bu bakımdan filozofların hepsi de bin yıl boyunca

çok korkutucu bir şekilde haklı çıktılar- hiç *de* hayal ettiğim gibi değildi.

"Merhaba, ben Stewart," dedi oldukça kendini beğenmiş bir ses.

"Aa, bravo sana," diye yanıt verdim sabahki melankolimin bütün sivri dilliliğiyle. (Sabahları bu melal duygusu her zaman çok daha kötü oluyor, sizce de öyle değil mi? Benim bu konuda şöyle bir teorim var. Kaçınılmaz bir şekilde eksiklikleri olmasına karşın günün tan, sabah, öğleden sonra, alacakaranlık ve gece olarak sıralanabilecek vakitleri, insan varoluşunun gelip geçiciliğinin son derece açık bir paradigmasını temsil ediyor. Eteklerinde her şeyi silip yok eden geceyle birlikte gelen keçemsi alacakaranlığın yaklaşması, insani kırılganlığın ve kaçınılmaz lanet olası ölümün daha keskin bir şekilde bilincine varmak için bağışlanabilir bir vakit, oysa öğle sonrasının ilk saatleri, öğle topunun yankısı kulaklarınızda çın-çın öterken, benzer biçimde mantıki bir vakit. Mısır gevreği *tristesse'ı,*[26] yoğurt umutsuzluğu nosyonları ise, metafora hakaret olmasa bile daha ilk bakışta bir çelişki. Kara köpeğin dişlerini sabahleyin daha keskin kılan çelişki, salyasında kuduz gibi köpüren ironi.)

"Oliver," diye yineledi ses, azarımdan besbelli ürkmüş olarak. "Ben, Stuart."

"Stuart," diye yanıt verdim ve hemen, zamana oynamam gerektiğini düşündüm. "Özür dilerim, adını Stewart gibi duydum da."

Buna yanıt vermedi. "Peki nasıl gidiyor hayat?" diye sordu.

"Hayat," diye yanıtladım, "felsefene bağlıdır, ya büyük bir yanılsamadır ya da var olan tek gerçek ve hakiki şeydir."

"Hep aynı eski Oliver," diyerek hayranlığını dile getirircesine kıkırdadı.

"İşte *bu,"* diye yanıt yetiştirdim, "felsefi bir tartışma olduğu kadar bir fizyoloji meselesidir." Ona, hücre yenileme stratejisinin kapsamlı bir özetini yaptım ve son kez bin yıllarca önce gözüne çarpmış olan Oliver'dan arta kalan Oliver dokularının olası yüzdesi hakkında bir tahminde bulundum. "Bulaşabileceğimizi düşündüm de."

İşte ancak bu sözü söylemesiyledir *ki* onun sabahki ruh halimin hayali bir uzantısı olmadığını, hatla- 'dünya'nın birçok kişinin algıladığı gibi olduğunu kısacık bir zaman içinde kabullenerek-bunun bir uzun mesafe konuşması bile olmadığını anladım. Stu-bebe-benim Stu-bebem- memlekete dönmüştü.

VI
Adil Stuart

Stuart Oliver telefonda sesimi işittiğinde bir hayli afallamış göründü. Eh, şaşırtıcı olduğunu sanmıyorum bunun. Telefon eden kişi telefon edilen kişiyi her zaman daha fazla düşünüyordur ve bunun tersi doğru değildir. Telefon edip de, "Merhaba, benim," diyen kişiler oluyor, sanki dünyada adları Ben olan tek kişi onlarmış gibi. Gerçi birazcık rahatsız edici olsa da komik bir biçimde hattın öteki ucunda kimin olduğunu genelde tahmin ediyor insan, bu yüzden bir bakıma sadece bir Ben var.

Özür dilerim, meseleden birazcık uzaklaştım.

İlk şoku atlattıktan sonra, "İzimizi nasıl buldun?" diye sordu Oliver.

Bir an düşünüp, "Telefon rehberine baktım," dedim.

Bir duraklama oldu, derken Oliver eski günlerde yaptığı gibi bir kıkırdamadır tutturdu. Geçmişten bir sesti bu ve bir süre sonra onun kadar komik bulmasam da kıkırdamaya ben de katıldım.

"Hep aynı eski Stuart," dedi sonunda.

"Bir dereceye kadar," diye yanıt verdim, "Bundan hemencecik sonuçlar çıkarmaya kalkışma," demek isteyerek.

"Nasıl aynı değil yani?" Soruyu sormanın tipik Oliver'a özgü bir şekliydi bu.

"Şey, bir kere saçım kırlaştı."

"Gerçekten mi? Erken kırlaşan saçların bir şarlatanlık belirtisi olduğunu ileri sürüp duran şu kişi kimdi? Espri sahibi şu dendi'lerden birisi." Adlar sıralamaya başladı ama bütün gün beklemeye niyetim yoktu.

"Birçok şeyle suçlandım ama şarlatanlık su götürür."

"Ah, Stuart, *seni* kastetmedim," dedi ve ben bile ona neredeyse inandım. "Böyle bir suçlama senin için gerçek bir kevgir olurdu. Böyle bir suçlamayla makarna bile süzebilirdin sen. Şey..."

"Perşembeye ne dersin? O zamana kadar kentte olmayacağım."

Var olmayan bir ajandaya baktı -insanlar bunu ne zaman yapsalar anlarım- ve beni araya sıkıştırabildi.

Gillian Birisiyle uzun bir süre yaşadıktan sonra bu kişinin sizden ne zaman bazı şeyleri gizlediğini her zaman anlayabilirsiniz, öyle değil mi? Sizi dinleyip dinlemediklerini, ya da sizinle aynı odada olmayı yeğleyip yeğlemediklerini, ya da... bütün öteki şeyleri anlayabileceğiniz gibi.

Oliver'ın bana söyleyecek şeyleri biriktirişini ve sonra da tıpkı bir çocuk gibi iki elini birleştirerek gelişini her zaman dokunaklı bulmuşumdur. Sanırım bu kısmen mizacından kaynaklanıyor, kısmen de başına yeterince olay gelmemesinden. Oliver konusunda bildiğim bir şey varsa o da Oliver'ın

başarılı biri olmayı gerçekten becerebilecek biri olması; o, başarıdan azami zevk alır ve başarı, ilginç bir şekilde, onu şımartmazdı. Buna gerçekten inanıyorum.

Geç vakit akşam yemeğimizi yiyorduk. Domates soslu makarna yapmıştı Oliver. Tam soracağını düşündüğüm an, "Yirmi soru." deyiverdi. Özellikle de, haberlerin hikâye edilmesi işini uzattığı için alışmıştık bu oyunu oynamaya. Demek istiyorum ki, atölyede yarı radyo dinleyerek, yarı Ellie'yle sohbet ederek bir gün geçirdikten sonra Oliver'a anlatacak o kadar da çok şeyim olmuyor. Çoğu zaman erkek arkadaş problemlerinden söz ediyoruz.

"Pekâlâ, oynayalım," dedim.

"Kim aradı bil bakalım?"

Hiç düşünmeden, "Stuart," diye yanıt verdim.

Dediğim gibi, hiç düşünmeden. Başka şeyi falan bir yana bırakın, Oliver'ın oyununu bozduğumu düşünmeden. Hile yapıyormuşum ya da bir yerlerden gizlice tüyo almışım gibi baktı bana. Besbelli ki aklıma öylesine gelmiş olduğuna bir türlü inanamıyordu.

Bir suskunluk oldu, derken Oliver, gerçekten de huysuz bir sesle, "Peki o zaman saçları ne renk?" dedi.

"Stuart'ın mı saçları ne renk?" diye yineledim, sanki aramızda geçen normal bir konuşmaymış gibi. "Şey, bir çeşit kestane rengi."

"Yanlış!" diye bağırdı. "Saçları kırlaşmış! Bunun bir şarlatanlık belirtisi olduğunu kim söylemişti? Oscar değil. Beerbohm mu? Erkek kardeşi mi? Huysmans mı? Şu ihtiyar Joris-Karl - mı?"

"Onu gördün mü?"

"Hayır," diye yanıt verdi, tam zafer havasında değilse de, en azından yine olaya hâkimmiş gibi. Boşverdim -evlilikteki iddialaşmaları kastediyorum.

Bana bilgiler verdi Oliver. Anlaşıldığı kadarıyla Stuart Amerikalı bir kadınla evlenmiş, manavlık yapmış ve saçları da kırlaşmış. Anlaşıldığı kadarıyla diyorum çünkü Oliver haber toplama işlerinde güvenilir olmaktan biraz uzaktır. Ayrıca Oliver, Stuart'ın ne kadar zamandır burada olduğu, niçin döndüğü ve nerede kaldığı gibisinden bazı önem taşıyan noktaları da öğrenmiş görünmüyordu.

"Yirmi soru," dedi Oliver ikinci kez. Şimdi biraz rahatlamıştı.

"Pekâlâ."

"Sosa hangi' otu, baharatı ya da sağlığa yararlı, besleyici çeşniyi koydum?"

Yirmi soruda bilemedim. Belki de çok uğraşmamıştım.

Daha sonra şöyle düşündüm: Stuart'ı hemencecik nasıl tahmin ettim? Ve evlenmiş olduğunu duyduğumda niçin sarsıldım? Hayır, bu kadar basit değildi. "Evlenmiş" olmak önemli bir şeydir ve on yıldır görmemiş olduğunuz birisi için de şaşırtıcı sayılmaz. Hayır, beni sarsan "Amerikalı bir kadınla evlenmiş" olmasıydı. Bir hayli belirsiz bir şey bu; ama birdenbire, bir an için,

her şey biraz fazla özel gözüktü.

"Niçin şimdi?" diye sordum, Oliver'ın Stuart'la birlikte bir şeyler içmeye gideceği o perşembe günü.

"Niçin şimdi demekle ne demek istiyorsun? Saat altı. Allı otuzda orada olmalıyım."

"Hayır, niçin şimdi, diyorum. Stuart niçin şimdi bizimle temas kuruyor? Aradan geçen bütün bu zamandan sonra. On yıl oldu."

"Sanırım barışmak istiyor." Oliver'a hiç inanmadan bakmış olmalıyım. "Bilirsin işte, bağışlanmak gibi falan."

"Oliver, *ona biz* zarar verdik, o bize değil."

"Aa şey," dedi Oliver neşeyle, "Köprülerin altından şimdiye kadar çok kan aktı." Derken bir tavuk gibi gaklayıp dirsekleriyle kanat çırpmaya başladı ki bu, Oliver'ın 'Uçmalıyım' deme tarzıdır. Ona bir keresinde tavukların uçmadıklarını belirtmiştim, ama o bunun, esprinin bir parçası olduğunu söylemişti.

Stuart Ben öyle dokunmaktan dokunulmaktan fazla hoşlanan biri değilimdir. Demek istiyorum ki, el sıkışmak başka bir şeydir, seks başka - tayfın karşıt ucunda, doğal olarak. Bir de seks öncesi birbirini karşılıklı okşama faslı vardır *ki* bundan da zevk alırım. Ama omuzlara şaplak indirme, kucaklaşma, pazu sıkma gibi insani davranışın bazı özel jestleri de vardır *ki* - biraz düşünecek olduğunuzda, bunların hepsi de *erkeklere* özgü davranışlardır- özür dilerim ama bunları yapamam. ABD'de hiç önemli değildi bu, onlar tavrımın kendi ülkemle bağlantılı olduğunu düşünüyorlardı ve ben de, durumu anlayıp gülmeleri ve omzuma biraz daha fazla şaplak atmaları için şöyle demek zorunda falan kalıyordum: "Maalesef, kabız bir İngilizim ben." Böylelikle hiçbir sorun olmuyordu.

Oliver her zaman, elini bileğinize koyan bir kişi olmuştur. En ufak bir fırsatta sizinle kol kola girer. İki yanağınızdan birden öper ve gerçekten hoşlandığı bir şey de, bir kadının başını alnının iki yanından tutup sonra da şapır şupur öpmesidir ki bunu ben bayağı iğrenç bulurum. O kendini böyle görüyor. En rahat kişinin kendisi olduğunu kanıtlamak istercesine şov yapıyor.

Bu yüzden on yıldır ilk kez yeniden karşılaştığımızda tepkisine hiç de şaşırmadım. Ayağa kalktım, sıkması için elimi uzattım, elimi sıktı, sonra elimi elinde tutup sol elini kolumun üst tarafında gezdirdi. Dirseğimi biraz sıkıştırdı, sonra omzumu biraz daha fazla sıkıştırdı, sonra elini boynumda dolaştırıp boynumu da sıktı, ve sonunda, âdeta saçlarımın kırlaşmış olduğuna dikkat çekmek istercesine başımın arka tarafındaki saçları karıştırır gibi yaptı. Bu selamlaşma faslını bir filmde görmüş olsanız, Oliver'ın, her şeyin iyi olduğu yolunda bana güvence veren bir mafya reisi olduğunu ve o sırada bir başka uğursuz tipin de elinde bir boğma aletiyle arkamdan gizlice geldiğini düşünürdünüz.

“Sana ne ısmarlayabilirim?” diye sordum.

“Bir bardak Kafaçatlatan birası, eski dostum.”

“Burada ondan olduğunu sanmam. Burada Belhaven Wee Heavy var. Ya da bir bardak Pelforth Amberley’ye ne dersin?”

“Stuart. *Stu-art*. Şaka. Kafaçatlatan. Şaka.”

“Ah seni!” dedim.

Barmene bardak olarak hangi şarapları verdiklerini sordu. birkaç kez başıyla evetledi ve büyük bir votka tonik sipariş etti.

“Pek değişmemişsin be moruk,” dedi bana Oliver. Hayır, değişmedim: On yıl daha yaşlandım, saçlarım kırlaştı, artık gözlük takmıyorum, egzersiz programım sayesinde dokuz on kilo verdim ve tepeden tırnağa Amerikan elbiseleri giyiyorum. Evvet, bizim eski Stuart. Tabii ki içinden böyle bir şeyi geçirmiş olabilir, ama bunu söylemek biraz vakitsiz olurdu.

“Sen de değişmemişsin.”

“Non illegitimi carborundum,”[27] diye yanıt verdi, ama bana öyle geldi ki, sanki orospu çocukları onu biraz yıpratmış gibiydiler. Saçları aynı uzunluktaydı, aynı siyahlıktaydı, ama yüzünde biraz çizgiler belirmişti ve keten takım elbisesinin üzerinde -dikkat çekici bir şekilde on yıl önce giydiğine benziyordu- çeşitli lekeler ve izler vardı ki, eski günlerde bohem görülebilecek bu şeyler şimdi üzerinde sadece bir pejmürdelik alameti gibi duruyordu. Ayakkabıları boyasızdı-gerçi onları eskiden de fazla boyamazdı. Yani tıpkı Oliver gibi görünüyordu, tek fark şuydu ki süngüsü daha düşüktü. Öte yandan, gerçekten değişmiş olan ben olabilirdim. Belki de o aynen olduğu gibi kalmıştı; onu şimdi aynen böyle görüyordum.

Son on yıl hakkında bana bilgiler verdi. Her şey bir hayli güllük gülistanlık gözüküyor. Londra’ya döndüklerinden beri Gillian’ın meslek yaşamı gerçekten ilerleme kaydetmiş. İki kızları gurur ve neşe kaynağıymış. Kentin gelişmekte olan bir semtinde yaşıyorlarmış. Ve Oliver’ın da “gelişim halinde olan birçok projesi” varmış.

Kendi başına satın alabilecek durumda olduğu pek fazla bir şey yokmuş (böyle şeylere dikkat ettiğim için beni mazur görmek zorundasınız). Beni tam olarak soru yağmuruna tuttu da sayılmaz, gerçi sohbetimizin bir noktasında “manavlık işimin” nasıl gittiğini sordu. Biraz durup... kârlı olduğunu söyledim. Aklıma gelen ilk sözcük bu değildi, ama Oliver’ın duymasını istediğim sözcüktü. Eğlenceli olduğunu, bir meydan okuma olduğunu, ya da zaman alan, zorlu bir iş olduğunu, ya da bunun gibi bir şey olduğunu söyleyebilirdim, ama soruyu soruş şekli kârlı sözcüğünü seçmeme yol açtı.

Şen Manav’daki en iyi organik ürünler için gönüllü olarak para döken insanlarla Oliver’a “projelerini geliştirmesi” için para vermeyen insanlar arasında sanki doğrudan bir bağlantı varmış gibi, biraz kırılmış bir edayla başını evet anlamında salladı. Ve sanki, kâr ilkesinin şampiyonu olarak bu konuda suçluluk duymak benim görevim oluyormuş gibi. Ama ben suçluluk falan duymuyorum, anlıyorsunuz ya.

Bir şey daha var. Bazı arkadaşlıkların daha ilk başladığı zamanlarda nasıl çıkmaza girdiğini bilirsiniz, değil mi? Tıpkı bazı ailelerde olduğu gibi, evin kızı emekli aylığı alsa da ağabeyinin gözünde hâlâ küçük kız kardeştir. İşte, Oliver'la aramdaki her şey değişti artık. Yani, pub'da bana hâlâ küçük kız kardeşiymişim gibi davranıyordu. Onun için değişen bir şey yok. Ama benim için var. Şimdi kendimi tamamen farklı hissediyorum.

Daha sonra, sormadığı bazı soruları aklımdan geçirdim. Eskiden olsa kendimi biraz incinmiş hissedebilirdim. Artık hissetmiyorum. Acaba Gillian hakkında hiçbir şey sormayışıma dikkat etti mi? Anlatmasına izin verdim, ama sormadım.

Gillian Oliver eve döndüğünde Sophie ev ödevini yapıyordu. Biraz sarhoştu Oliver -canı pek sıkkın değildi ama, boş-mideye-üç bardak-içki-yuvarlandığında girilen ruh hali içindeydi. Senaryoyu bilirsiniz işte -eve dönen ve böyle yaptığı için de az çok övgü bekleyen erkek. Çünkü aklının bir köşesinde, akşamların hiç sorunsuz geçip gittiği evlenmeden önceki zamanlar vardır, öyle değil mi? Bu yüzden, biraz saldırganlığın mı desem, kırgınlığın mı desem bir asabiyeti söz konusudur ki aslında bu duruma siz de içerlersiniz, çünkü nihayet dışarı çıkmasına engel olmamışsınızdır ve içtenlikle konuşmak gerekirse, dışarıda daha uzun süre, hatta bütün gece boyunca kalacak olsa buna da aldırmazdınız, çünkü zaman zaman çocuklarla birlikte yalnız bir akşam geçirmekten hoşlanırsınız. Bu ise her şeyi biraz gergin kılar.

"Babacığım, neredeydin sen?"

"Pub'daydım, Sophieciğim."

"Sarhoş musun?"

Oliver sarhoş taklidi yapıp nefesini Sophie'nin üzerine üfleyerek odanın etrafında yalpalayarak döndü, bu arada Sophie bayılırmış gibi yapıyor ve eliyle alkol kokusunu dağıtmaya çalışıyordu.

"Kiminle sarhoş oldun?"

"Eski bir arkadaş. Eski bir ahbap. Amerikalı bir plutokrat."

"Plutokrat nedir?"

"Benden çok çok daha fazla para kazanan birisi." Dünyadaki diğer herkes gibi, diye düşündüm.

"O da sarhoş oldu mu?"

"Sarhoş mu? O denli sarhoş oldu ki kontakt lensleri düştü." Sophie güldü. Ben rahatladım. Bir an için. Hata ederek. Sizce çocukların bu gibi anlarda sezdikleri bir şey oluyor mu?

"Peki kim o?"

Oliver bana baktı. "Adil Stuart."

"Komik bir ad bu -Adil Stuart."

"Öyle ya, bir adalet adamıdır Stuart. Kendi hakkını aramayan bir adalet adamı olması dışında çok adildir."

“Babacığım, sen *sarhoşsun.”* Oliver nefesini onun üzerine yeniden verdi, Sophie yeniden kıkırdadı ve yeniden ev ödevine dönüyormuş gibi göründü. “Peki onu nerden tanıyorsun?”

“Onu mu?”

“Plutokrat Adil Stuart’ı.”

Oliver yeniden bana baktı. Sophie’nin bunun farkında olup olmadığını bilemiyordum. “Adil Stuart’ı nereden tanıyoruz?” diye sordu bana Oliver. Aa, çok teşekkürler, diye düşündüm. Sen *ellerini* kirletmiyorsun. Aynı zamanda da: Şimdi zamanı değil, diye düşündüm.

“Tanıdığımız biriydi,” diye oldukça belirsiz bir yanıt verdim.

“Besbelli,” diye yanıtladı Sophie, yaşından büyük biri edasıyla.

Oliver’a, “Sandviç,” dedim. Sophie’ye “Yatağa,” dedim. Benim o sesimi bilirler. Ben de bilirim ve çok sık işitmekten hoşlanmam. Ama başka ne yapabilirim ki?

Oliver uzunca bir süre mutfakta oyalandı ve elinde, üzerine kızartılmış patatesler yerleştirilmiş kocaman yağlı bir ekmekle geri döndü. Gülünç bir şekilde gururlandığı bir patates kızartma makinesi var, dumanları absorbe eden özel bir filtresi varmış aygıtın. Absorbe falan etmiyor, elbette.

“Üzerine patates konmuş iyi bir yağlı ekmeğin sırrı,” dedi, kim bilir kaçıncı kez, “patateslerin sıcaklığının ekmeğin üzerindeki yağı eritmesidir.”

“Yani?”

“Yani yağ eriyip bileklerinizden aşağı akar.”

“Hayır. Yani -Stuart diyorum?”

“Ha, Stuart mı. Onun bir eli yağda bir eli baldadır. O yükü tutmuştur. Küpleri doldurmuştur. Bana para harcatmadı-plutokrasinin insanı ne yaptığını bilirsin.”

“Bunu hiçbirimizin de bildiğini sanmıyorum.”

Oliver’a göre Stuart, bir plutokrat olması ve domuzlardan çok söz eden can sıkıcı bir tıraşçı olması dışında aynı Stuart. “Onu yeniden görecek misin?” “Buluşmayı kararlaştırmadık.” “Numarası var mı sende?”

Oliver bana şöyle bir bakış atıp tabağından biraz yağ aldı. “Numarasını vermedi bana.”

“Vermeyi red mi etti demek istiyorsun?”

Birtakım çiğneme sesleri oldu ve sonra teatral bir iç çekme sesi geldi. “Hayır, ben hiç istemedim ve o da hiç vermedi demek istiyorum.”

Bunu işittiğimde yüreğime su serpildi. Oliver’ın kızgınlığını haklı çıkarıyordu bu. Belki de Stuart sadece kısa bir yolculuk gereği buradaydı.

Stuart’ı yeniden görmek *istiyor* muyum? Bu soruyu daha sonra kendime sordum. Ve yanıtını bilmiyorum. Genellikle karar vermekte beceri sahibimdir -doğrusu, ailede birinin becerili olması gerekir- ama anlıyorum ki bu mesele söz konusu olduğunda kararı benim yerine başka birisinin vermesini istiyorum.

Zaten, bir karar verme sorununun doğacağını da sanmam.

Terri Körfez yakınında yaşayan arkadaşlarım var. Bana yengeç avcılarının nasıl çalıştıklarını anlattılar. İşlerine gece yarısı, iki otuz sularında haşlayıp sabaha kadar devam ediyorlar. Uzunluğu beş yüz metreyi bulabilen bir olta çekiyorlar ve oltaya her birkaç metrede bir ağırlık ve ağırlıklara da yem takıyorlar. Kullandıkları yem genelde yılanbalığı oluyor. Derken, oltayı hazırladıktan sonra, onu içeri çekmeye başlıyorlar, işte burada güçlü bir görüş yeteneğine ve bir hayli de beceriye sahip olmanız gerekiyor. Yengeçlerin yılanbalıklarına gelip takılacakları hesap ediliyor, ama yengeçler aptal değil, öyle yukarıya doğru çekilip oltadan çıkarılıp alınmalarına ve sonra da sepetin içine atılmalarına izin verecek değiller, öyle değil mi? Bu yüzden yengeç yüzeye tam çıkmadan önce, fırsat tam kaçmadan önce, yengeç avcısının kararlı bir şekilde suya girip onu çekip alması gerekiyor.

Arkadaşım Marcelle'in dediği gibi: Size bir şey hatırlatıyor mu bu?

Stuart Oliver'ın davranışı hakkında ne düşündünüz? Dürüstçe, demek istiyorum. Ne beklediğimi bilmiyorum ben. Belki de kendime itiraf edemediğim bir şeyi bekliyordum. Ama size şu kadarını söyleyeyim. *Hiçbir şey* bekliyor değildim. "Merhaba eski dostum, eski ahbabım Stuart, seni birkaç yıldır göremedim, evet bana bir içki ısmarlayabilirsin, sonra bir tane daha, sana saygıda kusur etmeyeceğim efendim, bir içki daha ısmarlayabilirsin bana ve bu arada eskiden sana nasıl biraz tepeden bakıyor idiysem öyle yapmayı sürdüreceğim," demesini beklemiyordum. İşte hiçbir şey diye buna diyorum. Belki de biraz safdillik ettim.

Ama hayatta basit olmayan çok sayıda şey var, siz de öyle düşünmüyor musunuz? Sözgelimi, arkadaşlarınızdan hoşlanmamak. Daha doğrusu, onlardan aynı zamanda hem hoşlanmak hem de hoşlanmamak. Oliver'ı artık bir dost olarak gördüğümden değil elbette. Gerçi o beni belli ki hâlâ dost olarak görüyor. Anlıyorsunuz işle, bu da bir zorluk: A, B'yi bir dost olarak görüyor, ama B, A'yı bir dost olarak görmüyor. Bana sorarsanız, dostluk evlilikten daha karmaşık olabilir. Yani, çoğu insan için en son meydan okuma olan evlilikten, öyle değil mi? Siz bütün yaşamınızı açıkça ortaya koyduğunuz an, işte ben buradayım, ben buyum, sahip olduğum her şeyi size vereceğim, diyorsunuz. Dünyevi şeyleri kastediyor değilim, kalpten ve ruhtan söz ediyorum. Bir başka deyişle, yüzde yüz olan bir şeyi hedefliyoruz, öyle değil mi? Tabii o yüzde yüze erişemeye-biliriz, büyük olasılıkla da erişemeyeceğizdir, ya da bir süre erişip sonra daha azına razı olabiliriz, ama var olan bu rakamın, bu bütünlüğün bilincinde olacağız. Eskiden buna ideal adı verilirdi. Galiba günümüzde hedef diyoruz buna. Sonra her şey kötü gittiğinde, bu yüzde kararlaştırılan hedef rakamın altına düştüğünde -yüzde elli diyelim- boşanma denilen şu olay ortaya çıkıyor.

Ama dostluk söz konusu olunca mesele bu kadar basit değil, öyle değil mi? Birisiyle tanışıyorsunuz, ondan hoşlanıyorsunuz, birlikte bazı şeyler

yapıyorsunuz -ve dost oluyorsunuz. Ama dost olduğunuzu ilan eden bir tören falan olmuyor ve hedefiniz de olmuyor. Ve bazen de sadece ortak dostlarınız olduğu için dost oluyorsunuz. Ve bir süre görmediğiniz ve kesilen ilişkinize bıraktığınız yerden hemen devam ettiğiniz dostlar oluyor; her şeye yeniden başlamak zorunda olduğunuz dostlar da oluyor. Ve hiçbir boşanma falan olmuyor. Demek istiyorum ki, kavga edebilirsiniz, ama bu başka bir mesele. Oliver ilişkimizi kopardığımız noktadan -hayır, koparmadan *önceki* bir noktadan sürdürebileceğimizi düşünüyordu. Oysa ben bakıp görmek istiyordum.

Özetlersem, gördüğüm şey şuydu. Ona içki ısmarlıyorum, o Kafaçatlatan istiyor. Bir bardak Belhaven Wee Heavy içmeye ne dersin diyorum. Ukalanın teki olduğu ve mizah anlayışım ıskaladığı için benimle alay ediyor. "Şaka ettim, Stuart. Şaka." Mesele şu: Oliver Kafaçatlatan diye bir biranın *var olduğunu* bilmiyor. Orkney Adaları'nda yapılan ve kremamsı, harika tadı olan bir bira bu. Bazıları tadının biraz meyveli pastaya da benzediğini söylüyor. Kurutulmuş üzüm tadında. Oliver'a bu yüzden Belhaven içmesini önerdim. Ama o bütün bunları bilmiyor ve benim bildiğim aklından bile geçmiyor. On yıl sonra eskisinden bir iki şey daha fazla biliyor olabileceğimi düşünmüyor.

Oliver Peki, tombul arkadaşımın değerinin ne olduğunu düşünüyorsunuz siz? Birçok başka soruda olduğu gibi bu soruda da yukarıdaki yol ya da aşağıdaki yol tutulabilir ve sizler Oliver'ı ilk kez olarak esnek tabanlı spor ayakkabılarının yapışkanlı bağcıklarını şak diye bağlayıp demokratik güruh arasına katılmışken bulacaksınız. *La rue basse, s' il vous plaît.*[28] Biz burada adı geçen bireyin ahlâki ağırlığını tartışmıyoruz, ama daha sıradan bilgilere ihtiyaç duyuyoruz. Stuart: Acaba her yanından para mı taşıyor onun? Birlikte kafaları çekip zil zuma sarhoş olurken, sırf anlayışlı biri olmak adına, onun Papel Diyarı'ndaki ikametini deri altına fazla nüfuz edip sormadım, ama eğer likit mangırlar bir Venedik gelgiti gibi baldırlarına kadar yükselmişse bunların bir kısmını benim doğrultumda Medicilere de kaydırabileceği -şehir devletlerini değiştirsek diyorum- gözüme çarptı. Sanatçının sadaka toplayıcısı olarak ebedi rolünü oynamaktan utanmayacağı zamanlar vardır. Sanatla ıstırap çekme arasındaki bağ insanı biraz fazla sıkabilen altın sırmalı bir iptir. Her günün kederi kendine yeter.

Ve şunun da *farkındayım* ki, Acemiler İçin PC Kılavuzu dünyasında, mahkeme salonlarındaki Pugin üslubundaki[29] tanık bölmeleri dünyasında, İncil'e basılan boğumlu parmaklı eller dünyasında, Gerçeğin-Hizmetindeki-Bay Yiğit dünyasında, sözcüğün dar anlamında tombul biri sayılmaz Stuart. Onun bedensel hatları daha çok, bir jimnastik salonunun pis kokan koltukaltı havasızlığını ya da evde kullanılan bir egzersiz bisikletinin manevi çoraklığını akla getiriyor. Belki de Frank Ifield'in plaklarındaki şarkı

sözlerine uzata uzata eşlik ederken bir çift lobut da sallayıp duruyordur. *Bana* sormayın işte. *Benim* bütün pompaladığım ironi.

Belki de dikkatinizi çekmiştir, ben aynı zamanda öznel hakikatle uğraşıyorum -ötekinden çok daha gerçek, çok daha güvenilir bu hakikat- ve bu kritere göre Stuart geçmişte tombuldu, şimdi tombul ve her zaman da tombul olacak. Onun ruhu tombul, ilkeleri tombul, ve sanırım banka hesabı da tombuldur. Şu sıralar herkesin gözü üstünde diye sunduğu ince silueti sizi yanıltmasın sakın.

Yukarıdakilerle ilgili olabilecek ya da olmayabilecek ilginç bir gerçeği daha söyledi bana. Domuzların aşırı zayıflık hastalığına yakalanabileceklerini söyledi. Bunu biliyor muydunuz'?

Gillian Oliver'a "Stuart beni sordu mu?" dedim.

Biraz dalgın görünüyordu. Yanıt vermek üzereydi ki durdu, yeniden daldı ve "Sorduğuna eminim," dedi.

"Peki sen ne yanıt verdin?"

"Ne demek istiyorsun?"

"Şunu demek istiyorum, Oliver, Stuart beni sorduğunda ona bir yanıt vermiş olmalısın. Peki ne dedin?" "Aa, her zamanki... şeyler."

Bekledim, ki normalde beklemek Oliver söz konusu olduğunda işe yarar. Ama yeniden dalgınlaştı. Buysa, ya Stuart beni hiç sormadı, ya onun ne dediğini anımsayamıyor, ya da anımsıyor ama bana söylemek istemiyor anlamına geliyor.

Sizce hakkımdaki "her zamanki şeyler" nedir?

VII
Akşam yemeği

Gillian Yatağa girip de seks yapmadığımızı söylediğimde, bunun bir şaka olduğunu pekâlâ biliyordunuz, değil mi? Sanırım ulusal ortalama sıklığında seks yapıyoruz, artık ne kadarsa. Belki de sizin kadar sık yapıyoruz. Ve bazen ulusal ortalama sıklığında seks oluyor. Ne demek istediğimi bildiğinizden eminim. Bu durumla sizin de karşılaştığınızdan eminim. Belki bu sayfayı okumanızı bitirdiğinizde, bu işi tam yapacak üzere de olabilirsiniz.

Şöyle oluyor. Eskisi kadar sık değil (Oliver hastalandığında hiç yok). Gitgide haftanın aynı gecelerinde –Cuma, cumartesi, pazar. Hayır, biraz böbürlenmek gibi oldu bu. Üç geceden birinde. Genellikle cumartesi - cumaları çok yorgun oluyorum, pazarları pazartesileri düşünüyorum. Bu yüzden, cumartesi. Sıcak havalarda birazcık daha sık, tatillerde birazcık daha sık. Erotik bir filmin etkisini de göz ardı edemezsiniz, gerçi doğrusunu söylemek gerek irse bugünlerde karşıt bir etkisi oluyor gibi bunun. Daha gençken ekranlarda gördüğüm bir seks sahnesi beni bir hayli tahrik ederdi. Şimdilerdeyse ekranın karşısında oturmuş düşünüyorum, öyle olmuyorum - benim için öyle olmadığını söylemek istemiyorum, başkaları için de öyle değil. Bu yüzden afrodizyak yerine geçmiyor. Gerçi Oliver için hâlâ geçerli ve bu da bir sorun yaratabiliyor.

Bu işi pekâlâ bir başka sefere de erteyebiliriz diye düşündüğünüzü fark ediyorsunuz -bir yerlere gitmek gibi bir durum değil bu. O isteme anı daha... kırılganlaşıyor, sanırım. Bir televizyon programını seyrediyorsunuz, aklınızdan yatmak geçiyor, derken kanal değiştiriyorsunuz, zırva bir şey seyrediyorsunuz ve yirmi dakika içinde her ikiniz de esnediğinizden fırsat kaçmış oluyor. Ya da birinizden biriniz okumak istiyor, öteki okumuyor ve orada yarı karanlıkta ışığın söndürülmesini bekleyerek yatıyor, derken bekleyiş, umut *hafif* bir içerlemeye dönüşüyor ve fırsat kaçıyor, olan biten bu. Yahut, aradan birkaç gün geçiyor -her nasılsa, daha çabuk- ve zamanın eş zamanlı olarak iki şekilde de işlediğini fark ediyorsunuz. Bir yandan seks yapmayı özlüyorsunuz ama öte yandan da onu unutmaya başlıyorsunuz. Yeniyetmelik dönemimizde rahiplerle rahibelerin hep gizliden gizliye kızışmış halde olduklarını düşünürdük. Şimdiyse şöyle düşünüyorum: Bahse girerim ki çoğu da bu konuyu kafalarına hiç takmıyorlardır, bahse girerim arzulan sönüp gidiyordur.

Beni yanlış anlamayın. Seksten hoşlanıyorum, Oliver da hoşlanıyor. Ve Oliver'la seks yapmaktan hâlâ hoşlanıyorum. Nelerden hoşlandığımı ve neleri istediğimi biliyor. Orgazm sorun değil. Her ikimiz de ona ulaşmak için en iyi yolu biliyoruz. Sorunun neredeyse bir parçası olduğunu söyleyebilirsiniz bunun. Eğer bir sorun varsa. Yani, hemen hemen her zaman aynı şekilde

sevişiyoruz -aynı zaman süresi, aynı (o iğrenç sözcük) önsevişme, aynı pozisyon ya da pozisyonlar. Böyle yapıyoruz çünkü en iyi böyle oluyor- en çok nelerden hoşlandığımızı deneyim bize öğretti. Bu yüzden sevişmek despotluk, zorunluluk ya da öyle bir şey oluyor. Öyle ya da böyle, kurtulunması olanaksız bir şey bu. Evlilikteki seks hayatında kural şu, tabii ilgi duyuyorsanız -ilgi duymayabilirsiniz de- evet kural şu: Evliliğin üzerinden birkaç yıl geçtikten sonra daha önce yapmadığınız bir şeyi yapmanıza izin yok. Evet, biliyorum, seks hayatınızı nasıl canlandırabileceğiniz hakkındaki, onun size özel iç çamaşırları almasını sağlamak hakkındaki, bazen mum ışığında baş başa romantik bir akşam yemeği yemek ya da birlikte olmanın o keyifli vaktini yaşamak hakkındaki bütün şu makaleleri ve tavsiye sütunlarını okudum ama bunlara gülüp geçiyorum, çünkü hayat böyle değil. En azından, benim hayatım. Keyifli vakit mi? Her zaman yıkanılacak yeni çamaşırlar vardır.

Seks hayatımız... dostça. Ne demek istediğimi anlıyor musunuz? Evet, anladığınızı görebiliyorum. Belki de çok iyi anlıyorsunuz. O iş sırasında bir ortaklığı paylaşıyoruz. Sevişirken birbirimizin varlığından zevk alıyoruz. Birbirimiz için elimizden geleni yapıyoruz, o iş sırasında birbirimizi gözetiyoruz. Seks hayatımız... dostça bizim. Eminim daha kötü şeyler vardır. Çok daha kötü.

Kafanızı mı şişirdim yoksa? Yanınızdaki erkek ya da kadın bir süredir ışığını söndürmüş bulunuyor. Uyunduğu anlamına gelmesi gereken ama aslında uyunmadığını gösteren o soluk alış sesini işitiyoruz. Belki de siz, "Şunu hemen bitiriyorum," dediniz ve karşılığında dostça bir homurtuyla karşılaştınız, ama sonra, okumanızı düşündüğünüzden biraz daha fazla sürdürdünüz. Ama artık bir önemi yok, öyle değil mi? Çünkü kafanızı şişirdim. Artık seks yapma arzusu duymuyorsunuz. Öyle değil mi?

Marie Adil Stuart ve Pluto the Cat akşam yemeğine geliyorlar.

Sophie Pluto*krat*.
Marie Pluto the Cat.

Sophie Plutokrat. Çok çok paraya sahip olmak demek.

Marie Adil Stuart ve Pluto the Cat akşam yemeğine geliyorlar.

Stuart Onları dışarda yemeğe götürmeyi önerdim, ama çocuk bakıcısı bulma problemi olduğunu söylediler. Evlerine vardığımda bir hayli rahatlamıştım, çünkü kent rehberinin hiç aşina olmadığım sayfalarını karıştırıp durarak araba sürmüştüm. Yaşadıkları yer kalburüstü restoranların bulunduğu bir bölge olarak geçmiyor rehberde. Aslında. Oliver'ın eski günlerde al-götür-evinde tıkın adını verdiği sağlığa zararlı şeylerden başka bir şey de yok.

Karanlıkta ve yağmurda birkaç kez yolumu kaybettim ve keşke şehir, meydanların numaralı olarak gösterildiği bir plana göre inşa edilmiş olsaydı diye söylenmeye başladım. Neyse sonunda, kuzeydoğu Londra'nın o bölgesine vardım. Bölge, "karma" sözcüğüyle de betimlenebilir. Emlakçılar buradan "gelişmekte olan bir bölge" olarak söz edip bu yüzden dava edilmemeyi umabilirler. Siz burada hâlâ "işçi sınıfının yaşadığı bölgelerin orta sınıf yaşama alanlarına dönüştürülmesi"den mi söz ediyorsunuz? Eskiden böyle denirdi. Olup bitenlerden bir süre uzak kalmıştım ben. Oliver'la Gillian'ın oturdukları sokağa bakınca bir türlü karar veremedim: Evlerin kalitesi mi yükseliyordu, yoksa insanlar mı düşkünleşiyordu, yahut bunun tersi mi doğruydu? Hırsız alarmlı bir ev göze çarpıyordu, onun yanında cephesi tahtalarla kapatılmış bir ev vardı; derken eski tip sokak lambalı bir ev, onun yanındaysa içinde birçok ailenin oturduğu ve sahibi tarafından savaştan beri hiç boyatılmamış bir ev. Evlerin önünde bir iki tane de çöp konteynırı vardı, ama berbat bir haldeydiler. İşçi sınıfı bölgelerinin orta sınıfın yaşama alanlarına dönüştürülmesi işi yürümediğinde kullanılan bir sözcük var mı acaba?

Bir sıra evler blokunun en alt katındaki küçük bir dairede oturuyorlar: Daireleri, bodrumla zemin katın bir kısmını kaplıyor. Merdivenleri inerken madeni trabzan elimin altında sallanıp durdu ve kapının yanında bir su birikintisi vardı. Tuğlanın üzerine boyayla 37A yazılmıştı ve elyazısı kesinlikle Gillian'ın elyazısı değildi. Kapıyı Oliver açtı, getirdiğim şişeyi elimden aldı, inceledi ve "Ne kadar da espri dolu!" dedi. Sonra arkadaki etiketi yüksek sesle okumaya koyuldu. "Sülfit içerir... Oldu mu ya. Stuart, nerede kaldı senin yeşilci inançların?"

İşte bu karmaşık bir soru. Kuramsal olarak organik şaraplardan yana olmakla birlikte gerçek durumların karmaşık olduğunu söylemek üzereydim ki -gerçekten de bu minvalde bir şeyler söylemeye başlamıştım- tam o sırada Gillian mutfaktan çıkıverdi. Aslında, mutfaktan çok yüklük gibi bir oda girintisine falan benziyordu. Gillian ellerini küçük bir el bezine kuruluyordu. Oliver hemen, budalaca hareketler yaparak odanın ortasında hoplayıp zıplamaya başladı, "Gillian, bu Stuart, Stuart sana şeyimi takdim edebilir miyim bunun gibi laflar işte, ama ona hiç aldırış etmedim ve Gillian'ın da ettiğini sanmam. Gillian'ın görünüşü -tam bir kadın gibiydi, bilmem anlatabiliyor muyum? Yetişkin biri gibi demek istemiyorum -gerçi onu da kastediyorum- ve daha yaşlı da demek istemiyorum -gerçi onu da kastediyorum. Hayır, tam bir kadın gibi görünüyordu. Görünümünü betimlemeye çalışabilir, farkların ne olduğunu söyleyebilirdim, ama bu gerçekleri doğru dürüst aktarmazdı, çünkü ben orada bir envanter yapmak üzere bulunmuyordum. Ben sadece onu tepeden tırnağa süzüyor, onu orada yeniden görüyordum, genel olarak yani.

"Kilo vermişsin," dedi Gillian ve bu da bana çok ince bir davranış gibi göründü, çünkü çoğu insan sırf laf olsun diye, "Saçların kırlaşmış," diyor.

"Sen vermemişsin," diye yanıt verdim ona, sesim bir hayli cılız çıkmıştı, ama o an söylemeyi düşünebildiğim tek şey oydu.

"Aa evet vermişsin, aa hayır vermemişsin, aa evet vermişsin, aa hayır vermemişsin," dedi Oliver, pandomim yapar gibi bir sesle.

Gillian leziz bir vejetaryen lazanyası yapmıştı. Oliver şişemi açtı ve onun "son derece kafa çekilebilir" olduğunu ilan etti ve sonra da, Yeni Dünya şaraplarının gitgide yükselen niteliği hakkında, sanki ben buraya gezmeye gelmiş bir Amerikalıymışım ya da birlikte iş yaptığı birisiymişim gibi, onaylayıcı olmakla birlikte tepeden bakan birtakım yorumlarda bulundu. Oliver'ın öyle çok iş falan yaptığını aklımdan geçiriyor falan da değildim.

Tehlikeli bölgelere yaklaşmadan eski günlerden söz ettik durduk.

"Peki, ne kadar zaman için buradasın?" diye sordu Gillian akşamın sonuna doğru. Sorarken bana bakmamıştı.

"Aa, bir süre için, sanırım."

"Ne kadarlık bir süre için?" Bu kez gülümsemişti Gillian, ama hâlâ bakmıyordu.

"Göz açıp kapayıncaya kadar," dedi Oliver.

"Hayır," dedim, "Anlamadınız. Döndüm ben."

Bunun her ikisi için de bir sürpriz olduğunu söyleyebilirim. Ben durumu açıklamaya başlarken, kapı tık diye açıldı ve karşımda bir yüz belirdi. Beni bir an inceledi ve, "Kedin nerede?" diye sordu.

Gillian Zor olacağını düşünüyordum. Stuart'ın sıkıntı duyacağını düşünüyordum -eskiden kolaylıkla sıkıntı duyardı Stuart. Yüzüne bakamayacağımı düşünüyordum. Bakmam gerektiğini biliyordum. Şöyle düşündüm: Bu çılgınca bir fikir, onu ne diye eve çağırmak zorunda kaldı Oliver? Ne diye sadece üç saat öncesinden geleceğini bildirmek zorunda kaldı?

Zor olmadı. Tek zorluk, bizi rahat ettirmek için etrafımızda hoplayıp zıplayan Oliver'dı. Hiç de gerekli değildi bu. Stuart bir hayli olgunlaşmış. Eskisinden daha ince ve kır saçları *da* ona yakışıyor gibi, ama esas olarak daha rahat, daha huzurlu. Bulunduğumuz durum düşünülürse şaşırtıcıydı bu. Belki de şaşırtıcı değildi. Ne de olsa, dünyaya açılmış, kendi hayatını kurmuş, para kazanmıştı o; bizse burada, çocukların varlığını saymazsak halâ eskisi gibiydik ve biraz daha kötü durumdaydık. Tepeden bakan bir tavır takınabilirdi Stuart, ama hiç de öyle yapmadı. Oliver'ın karşısında biraz sabırsızlık duyduğu duygusuna kapıldım; hayır, bu pek doğru bir ifade olmadı, daha çok Oliver'ı bir kabare oyuncusunu seyreder gibi seyrediyor, ciddi oyun başlamadan önce gösterinin bitmesini bekliyor gibiydi. Oliver'ın adına buna üzülmem gerekirdi, ama her nasılsa üzülmedim.

Gerçi Oliver üzüldü. Stuart'a durmadan kilo vermiş olduğunu yinelediğimi fark ettiğimde (tamamen gereksizdi bu, çünkü söylediğim ilk

şeydi), "Domuzların aşırı zayıflık hastalığına yakalandık[1]arını biliyor muydun?" dedi Oliver. Ona şöyle bir baktığımda da, "Stu söyledi bana," diye ekledi, sanki bu, durumu daha kolaylaştırıyormuş gibi.

Ne var ki Stuart duymazdan geldi ve sohbetteki doğal bir değişiklik olarak aldı. Anlaşıldığı kadarıyla domuzların aşırı zayıflık hastalığı semptomları gösterdikleri bir gerçek. Özellikle de dişi domuzlar. Hiperaktif hale geliyorlar, yemek yemeyi reddediyorlar ve kilo veriyorlar. Nedeni nedir? diye sordum. Stuart, nedeninin gerçekte bilinmediğini söyledi, ama herhalde aşırı üremenin bir sonucu olmalıymış. Domuz etimizin yağsız olmasını isteriz biz, ama zayıf domuzlar strese daha duyarlıdırlar. Stresin ender bir geni harekete geçirdiğini ve bunun da hayvanları böyle davranmaya ittiğini ileri süren bir teori var. Korkunç bir şey değil mi bu?

"Uzun domuz," dedi Oliver, sanki hikâyenin püf noktası buymuş gibi.

Stuart'ın ne denli düşünceli bir insan olduğunu unutmuştum. Çocuklarla neler olacağını bilmiyordum, çünkü -şey, her neyse. Normal yatma vakitlerinde karar kıldım, böylelikle Marie uykuda olacak -teoride- ama Stuart vaktinde gelirse Sophie onunla yarım saat kadar bir arada olacaktı; tabii Stuart vaktinde geldi. Sophie'nin yanlış soruları sormak gibi bayağı korkutucu bir hüneri vardır. Aynı zamanda da insanlara karşı rahat davranır; hiç de çekingen değil. Bu yüzden Stuart'la güzelce el sıkıştıktan sonra dosdoğru yüzüne baktı ve, "Anladığımıza göre çok zenginmişsiniz ve Babacığımın projelerinden bazılarını finanse edecekmişsiniz," dedi.

Tasavvur edebileceğiniz gibi nereye bakacağımı bilemiyordum -bir tek, gözünü benden sürekli kaçırıp duran Oliver'a bakıyordum. Sophie'nin kullanmış olduğu "biz" zamiri konusunda içten içe ve belki duygularım dışa da yansıyarak yüzüm kızarıyordu ki tam o sırada Stuart, fırsatı kaçırmadan ve son derece normal bir ses tonuyla, "Maalesef durum bundan daha karmaşık. Bütün başvuruların kurul önüne çıkması gerekiyor, anlıyorsunuz ya. Birçok kişinin arasında benim sadece bir oy hakkım var," dedi.

Teşekkürler Stuart, çok kibarsın, bunun için teşekkürler diye düşünüyordum ki, bu sefer de Sophie, "Bizi boş vaatlerle aldatıyorsunuz," deyiverdi. Yüzünde sert bir ifade vardı.

Stuart güldü. "Hayır, aldatmıyorum." Belli bir düşünce planı olması gerekir, anlıyorsunuz ya. İnsansever olmak iyi hoştur da, ayrıca adil de olmak gerekir. Ve belli bir düşünce planınız olmazsa, adil de olamazsınız. Öyle değil mi?

Sophie pek de inanmış görünmüyordu. "Eğer öyle diyorsanız."

Sophie yatmaya gittiğinde, "Teşekkürler," dedim.

"Ha, şey mi. Hayır, bir Genel Müdür olarak konuşabilirim. Gerekirse, hem de çok iyi konuşabilirim."

Ve konuyu daha fazla uzatmadı Stuart. Sophie'nin sorusunu bir çocuk fantezisi olarak gördü ki gerçek hiç kuşkusuz böyle değildi.

Daha sonra, kapı dört beş santim açıldı ve Marie yüzünü kapı

aralığından gösterdi. Sahne fısıltısı tonunda bir şeyler söyledi. Stuart konuşmasının ortasındaydı, bir an duraklayıp ona şöyle kocaman bir göz kırptı. Gösteriş olsun diye yapılmış bir şey değildi bu, fark ettiğimi görmüş olabildiğini sanmıyorum.

Belli ki kendi adına başarılı olmuş Stuart. Bundan söz ettiği için değil. Tavrında böyle bir şey vardı sadece. Ve daha şık giyiniyor. Sanırım karısının marifeti bu. Onu sormadım. Öteki tehlikeli konulardan uzak durduğumuz gibi bundan da uzak durduk.

Lazanyayı fazla pişirmişim. Bu konuda kendime kızdım.

Oliver Sirk yöneticisi için bir başka zafer. Kırbacımın şaklaması, uyuz aslanlarla kıçları allı pullu kızları ringin etrafında uyuşturucu tribine takılmış keşler gibi dönmeye ikna etti ve bu da benim için fantastik bir hız yapına vesilesi oldu. Fon müziği: Satie'nin *Parade'ı*. Anımsadığım kadarıyla notaları hem bir sirk kırbacının hem de bir daktilonun seslerini içeriyor. Oliver'ın gelecekteki arması olarak düşünülebilecek iç içe geçen simgeler.

Her şey tereyağından kıl çekercesine kolaylıkla olup bitti. Stuart'ın hastanelik bir tetanoz vakası ve bir Paskalya Adası heykelinin kas gevşemesiyle çıkageleceğini tahmin edebilmek için hiç de Nostradamus'un öngörüsüne sahip olmaya ihtiyacım yoktu; ne var ki bu özel buluşma için cebinden bol mangır dökerek temin ettiği şarabı överek onu rahatlattım. Tasmanya Adası üzümlerinden yapılma bir Pinot Noir'dı şarap! Gillian o denli gergindi ki makarnayı yaktı. Yumurcaklar harikaydı, her ikisi de küçük birer hanımefendiydi. Stuart kafasını çevredeki işçi mahallelerinin orta sınıf yaşama alanlarına dönüştürülüp dönüştürülmediğine takmıştı ve bu uzun sözcükleri adeta diline dolarcasına telaffuz edip duruyordu. Mesele gerçekte neydi biliyor musunuz? Kendisi kafayı çekip yemek yerken, o yörenin Robin Hood karakterli bir sakininin BMW'sinin jant kapaklarını özgürlüklerine kavuşturmasından kaygı duyuyordu büyük olasılıkla.

Stuart'ın bir BMW'ye sahip olması *fikri* birazcık boktan bir şey, öyle değil mi? Ve ben de, Aziz Markus'un cesedinin Venedik'e getirildiği o kasvetli gece kadar kasvetli bir gece ona el sallarken, böyle boktan duygulara kapılıp kaldım. Tintoretto'muza inanırsak, şöyle bir geceymiş. Sokak lambaları acıklı acıklı göz kırpıyor, asfalt ise Habeşistan'ın sular basmış bir yöresi gibi pırıldıyordu. Stuart dört tekerli kızağı içinde slalomlar yaparken ben, "Auf wiedersehen, O Regenmeister"[30] diye mırıldandım. Ringmaster,[31] Regenmeister'la karşı karşıya geliyor. Keşke bunu daha önce düşünmüş olsaydım.

İtiraf etmem gerekir ki -doğal eğilimlerime aykırı da olsa bunu yapacağım- Stuart başlangıçtaki sosyal travmasını bir kez alt edince, bir hayli rahatlamış göründü. Doğrusunu isterseniz, bazen de son derece iğrenç biçimde rahatlamış bir hali vardı. İki kere sözümü kesti, oysa, *dans le bon*

vieux tem du roy Louys,[32] asla olmayacak bir şeydi bu. Organik ahbabımdaki bu genetik dönüşüme sizce ne yol açmış olabilir acaba?

Evet, her şey tereyağından kıl çekercesine kolaylıkla olup bitti ki, çoğu insanın günümüzde tereyağı yiyecek parası olmadığını düşünürsek böylesi bir sosyal olaya uygulanamayacak kadar tuhaf bir deyim bu.

Stuart Aa evet, ne kadar zamandır vejetaryen olduklarını sordum onlara.

"Vejetaryen değiliz," dedi Gillian. "Hiç olmadık. Yani sağlığa uygun şekilde yemek yemekten hoşlanıyoruz." Bir an daldı, sonra, "Biz senin vejetaryen olduğunu sanıyorduk," diye ekledi.

"Vejetaryen mi? Ben mi?" Başımı salladım.

"Oliver. Sen her zaman her şeyi yanlış anlıyorsun." Gillian bunu kötü niyetle, ya da alaycı bir edayla söylememişti. Öte yandan, sevecenlikle de söylememişti. Adeta olup biten buymuş ve bu olacakmış ve sonuçlarla uğraşmak sadece kendisine düşüyormuş gibi bir çeşit boyun eğmişlikle söylemişti.

Gillian biraz kilo *almış,* öyle değil mi? Ama niye almasın ki? Ona yakışıyor. Günümüzde kadınların saçlarını enselerinde çok kısa kestirmelerinden hoşlanmıyorum ben. Ve sarının da ona yakışan bir renk olduğunu hiç düşünmedim. Yine de, benim üstüme vazife değil bunlar, öyle değil mi?

Oliver Stuart, hiç farkında olmadan, akşam yemeğinde gerçekten de şarkı söyledi; yani demek istiyorum ki Frank Ifield'in notaları arasında boğazından Pergolesi'nin saf bir müzik cümlesi de çıktı. Evrenin Karşı Karşıya Olduğunu Bildiğimiz Tehdit konusunda gevezelik edip duruyordu; bir başka deyişle, bitki ve hayvan yaşamındaki çeşitliliğin mali anlamda nasıl başarısız olduğu, siyah balıkçı yaka kazaklar giymiş ve dönüşüme uğramış genlerin Doğa Kalesi'nin şimdiye değin korunmuş olan iç alanına dağcılar gibi ip kullanarak nasıl inecekleri, ürkek ötücü kuşun nasıl dilsizleşeceği, kadife görünümlü patlıcanın pırıltısını nasıl yitireceği, hepimizin de her yanında nasıl kamburlar belirip Brueghel tablolarından çıkma şu grotesk köylülere benzeyeceği -eğer alternatifi bir Stuartlar ırkı olacaksa, o kadar da kötü bir şey olmazdı *bu*- ve genetik dönüşümün nasıl bir Frankenstein Canavarı olduğu konularında gevezelik ediyordu ki, işte o an, evdeki bütün kristal eşyaları parçalayıp tuzla buz edecek kadar tiz perdeden, sözcükleri uzata uzata şarkı söylemek istedim, çünkü bütün bu canavar *meselesi* şundan ibaretti: Bu canavar gerçek bir süt kuzusu olup hiç kimseye tehdit falan oluşturmuyordu, gelgelelim raslantılar sonucu insanlığın para konularında duyduğu birçok dehşete simge olma talihsizliğine uğramıştı -ne var ki Stuart oldukça sıkıcı oluyordu- bazılarının GM konusunda -kısaltmalardan nefret etmiyor musunuz siz?- evet GM konusunda güzel bir şekilde ifade ettiği gibi, şu şahmerdanlı matkaplarla dolu bir fabrika kadar sıkıcı oluyordu -ve ben

çok sayıda konuda çeşitli sorular sormak üzereydim ki: a) General Motors'un bu meseleyle ne ilgisi olduğu, b) Stuart'ın hastalık taşımayan ürünlerinin başarısının tam da bizim kötü gen korkumuza bağlı olup olmadığı ve böyle bir korkuyu yenecek olsak adı geçen devasa havuç ticaretinin son hızla bir U dönüşü yapıp yapmayacağı sorularını soruyordum ki Stuart'ın ağzından bir hipnotizmacının parmaklarını şaklatması gibi bir cümle çıkıverdi.

"Ne dedin sen?"

Doğal olarak en değerli kuvars taşlarını sergileyen çılgın bir altın arayıcısı gibi, söylediği bütün şeyleri bana tekrar anlattı. Sonunda da titrek parmak uçlarıyla gerçek altın parçasını yakalayıverdi.

'İstenmeyen etki yasası."

Söylediğine göre bu ilke, sözgelimi, Frankensteinlaşmış ekinlerin otoburların yiyemeyeceği şeyler olduğu ortaya çıkarsa uygulanabilecekti. Ki bu özellik... İşte bunun gibi şeyler. Ama ben artık dinlemiyordum, ben hepten kaybolup gitmiştim.

İstenmeyen etki yasası. Bu ilke, ürkek olmakla birlikte el değmemiş bir çalıbülbülü gibi değil de insanlığın, Doğa'nın ve Kadiri Mutlak'ın (Kadir-i Mutlak tanımını metafor olarak kullanıyorum, anlıyorsunuz ya: Onu kendi zevkinize göre Thor, Zeus ya da küçük Johnny Quark'la değiştirin) evet bütün hunların ortaklaşa seslerini verdikleri ulu bir koro gibi nağmeler çıkarmıyor mu? Neon harflerle yazılmış bir cümle değil mi bu sadece? Onu, "ete bürünmüş sözcük", *"que sera, sera", "si monumentum requiris, circumspice",* "atlı, geç git", "yapmamız gereken şeyleri yapmadan bıraktık" ve "titreyen ellerle, kızın sutyenini çözdü," gibi ifadelerle yan yana koyun. İstenmeyen etki yasası. Benim hayatımı açıkladığı kadar sizinkini de açıklamıyor mu? Hangi metafizikçi, hangi ahlakçı bunu daha iyi dile getirebilirdi?

Beni yanlış anlamayın. Eğer olabileceğinizden biraz az Ollie yanlısıysanız -ve ben öyle olduğunuzdan kuşkuluyum- benim bu parlak ilkeyi kucaklayışımın, bir bakıma, günahlardan arındırıcı olduğunu düşünebilirsiniz. Sanki bunu sızlanmak için söylüyormuşum gibi: "Benim hatam değil, ahbap." Tam tersine -buradakileri tenzih ederek söylüyorum- ben ona yaşamın trajik ilkesinin gerçek bir ifadesi olarak bakıyorum. Şu eski tanrılar öldüler ve küçük Johnny Quark da yaratılış kitabımın gri takım elbiseli Stuart'ı oluyor. Ama istenmeyen etki yasası, işte o büyük, o Yunani, o bize niyetle edim arasındaki boşluğun ne kadar kocaman olabileceğini, çabalarımızın ne denli boş olduğunu, düşüşümüzün ne denli büyük ve şeytani olduğunu öğretiyor. Hepimiz de kayıbız, öyle değil mi? En çok kayıp olanlar da bunu bilmeyenler. Bunu bilenlerse bulunmuş durumdalar, çünkü kayıp oluşlarını tam olarak kavramış bulunuyor onlar. Quark Yılında Böyle Buyurdu Oliver.

Gillian Elbette, evli olmaksızın evlilerin seks hayatını yaşayabilirsiniz.

Sanırım her iki dünyanın da en kötü olanı bu. Özür dilerim, canınızı sıkıp sizi soğutmak istemedim. Belki de tam bunu yapmak üzeresiniz.

VIII
Kırgınlık yok

Stuart "Numaramı nasıl buldun?" "Şey, telefon rehberine baktım." Son zamanlarda bu konuşmayı niçin bu kadar sık yapıyor gibiyim? İlkin Oliver, sonra da Ellie. Demek istiyorum ki, Birleşik Krallık'ın bazı bölgelerinin çağa pek de ayak uyduramadığını biliyorum, ama öyle bile olsa ileri bir bilgi elde etme sistemi kullanıyor da sayılamazdım, öyle değil mi?

Memleketten fazla mı uzak kaldım? Herhalde. Büyük olasılıkla. Tıpkı Landbroke Grove yakınlarındaki şu antikacı dükkânına girip de küçük ama kirli bir tablo istediğimi söylediğimde olduğu gibi. Kadın bana tuhaf tuhaf baktı ki bu elbette son derece anlaşılabilir bir şeydi. "Hayır, hayır, diye açıklama yaptım, ben *temizlenmesi gereken* küçük bir tablo istiyorum, bunun üzerine kadın bana daha da tuhaf baktı. Belki de bunun daha ucuz olacağını düşündüğümü düşündü. Her neyse, bana üç ya da dört tablo gösterdi ve, "Korkarım bunun hasar görmüş bir yanı da var," dedi. "Aa, çok iyi," diye yanıt verdim ve onu almakta karar kıldım. Besbelli ki bir açıklama yapmamı bekliyordu benden. Ama yaşlandıkça keşfettiğim şeylerden biri de şu: Eğer istemiyorsanız açıklamanız gerekmez.

Ellie tabloyu almaya geldiğinde de aynı şey oldu. Daireye baktı ve açıklama yapmadım. Ona adımın Henderson olduğunu söylemiştim ve açıklama yapmadım. Ve ona resmi gösterdiğimde, yine açıklama yapmadım. Daha doğrusu, açıklama yapmayacağımı açıkladım. "Sanırım değersiz bir şey," dedim. "Tablolardan hiç anlamam. Ama özel bir sebeple temizlenmesine ihtiyacım var."

Çerçevesinden çıkarıp çıkaramayacağını sordu bana. İşte ancak o an ona doğru dürüst dikkat etmeye başladım. Geldiğinde, ben yurtdışındayken ülkenin her yanında mantar gibi biter gözüken şu milyonlarca siyahlı kızdan birine benziyordu. Siyah süveter, siyah pantolon, kare burunlu, takoz ökçeli ayakkabılar, küçük siyah bir sırt çantası, doğada olmayan siyahlıkta boyanmış saçlar. En azından İngiltere'de yoktu böyle bir siyah.
Derken sırt çantasından edevat takımını çıkardı ve işe koyuldu. Son derece basit bir şeyi, benim bile yapabileceğim bir şeyi yaptığı halde -çerçevenin sırt bezini kesmek, birtakım vidaları gevşetip çıkarmak, bunun gibi şeyler- bu işi öylesine büyük bir konsantrasyonla, parmaklarını öylesine ustalıkla kullanarak yapıyordu ki. Bir kişiyi daha iyi tanımayı istiyorsanız onu mum ışığında yenen bir akşam yemeğine götürmek yerine çalışırken görmelisiniz, diye düşünmüşümdür ben hep. Tamamen konsantre olduklarında, ama dikkatlerini sizin üzerinizde yoğunlaştırmadıklarında. Ne demek istediğimi anlıyor musunuz?

Bir süre sonra, ona planladığım sorulan sordum. Gillian'a çok hayranlık

duyduğu belli.

Tırnaklarının da siyah olmaması beni memnun etti, diye düşündüğümü fark ettim. Aslında tırnaklarında kalın, parlak, saydam bir katman var. Bir tablonun üzerindeki cila gibi, sanırım.

Oliver Pub'da Bir Başka Gece. Tavernanın başkalaşımı üzerine düşünceler. Eskiden, mazide kalan yılların karları erimeden çok önce, ahşap gövdeleri zırhla kaplı beyaz sancaklı savaş gemilerinin dalgaları yardığı zamanlarda, madeni paraların insanın avcunda ağır mı ağır çektiği ve kraliyet ailesi zinalarının göz kamaştırıcı olduğu zamanlarda, Westminsler'ın yasaların egemen yaratıcısı olduğu ve eski iyi İngiliz elmasının içinde eski iyi fagiliz elma kurdunu taşıdığı zamanlarda -işte o zamanlarda pub da pub'tı ha. Gür favorili pub sahibine yöre imalatı bira veren şu güçlü kuvvetli arabacıya bir bakın hele, bakın ve sonra da, solgun yüzlü yeniyetmede, salyaları akan budalada, aile fertlerini çekiştirmeye gelmiş savurgan kocada, en sevdiği tabureye ata biner gibi olurmuş göğsü kurdeleli *mutilé de guerre*'de[33] ve ta dipte oturan, domino taşlarını şak şak vuran, dişlerinin hepsi dökülmüş bunakta alkol alışkanlığı yaratmadan önce birasına daha da su katan şu pub sahibine bir bakın hele. Müdavimler kulplu bardaklarını barın üstündeki çivilerde muhafaza ederler, pis pis kokan labrador cinsi bir köpek kıvılcımlar saçan bir ateşin önünde tembellik eder ve bir an için -kurnaz bir asker toplama subayı Kral'ın şilinini bira bardağınızın içine atıvermedikçe- bu erkeksi ortamda her şey sakin ve anlaşılırdır.

Bu yerlere gitmiş falan değilim, anlıyorsunuz ya. Bu açık testosteron sürtüşmeleri ve bira içkiciliğinin gözlere yaş getiren arkadaşlığı -Ollie bunlardan hazzetmez. Ama öle yandan, hiç kuşkusuz belli bir anda, bu tür birahanelere yeni birtakım şeyler de girmiştir: Saygıdeğer içkici hanımlar, kalitesi şöyle böyle yemekler, gülünesi şaraplar, pub oyunları, pub komedyenleri, pub striptizcileri, ekranda spor karşılaşmalarını seyreden izleyiciler, daha iyi şaraplar ve gastronomik yemekler ve bunlara ek olarak, insanda basura yol açan meşe mobilyanın kapı dışarı edilmesi- işte bütün bunlar, Stuart'ın beğendiğiniz denektaşı ölçütlerine göre adına 'ster işçi mahallelerinin orta sınıf yaşama alanlarına dönüştürülmesi, isterse genetik dönüşüm deyin, Oliver'ın hoşuna gitmemiş değildir. Bar göstergebilimcileri haklı olarak pub'ı daha geniş sosyal trendlerin bir ikonu olarak görebilirler. Westminster Doj'unun geçenlerde bize hatırlattığı gibi, hepimiz de orta sınıftanız. Bu yüzden, hoşgeldiniz ey turistler, Daha Büyük Belçika'ya, Daha Büyük Hollanda'ya hoşgeldiniz!

Dikkatini yoğunlaştır, Oliver. Lütfen, pub. Yer, amaç, personel.

Ah, vicdanın sesi, kadansı ve ifade tarzıyla, Gillian'ın sesine ne kadar da benziyor! Erkeklerin yaptığı bu mu? Erkeklerin neyle evlendikleri konusunda birçok teori var -cinsel yazgıları, anneleri, *doppelgânger*'ları,[34] karılarının

parası- ama gerçekte aradıkları şeyin vicdanları olduğuna ne dersiniz? Tanrı biliyor ya, çoğu erkek onu geleneksel yerinde, kalplerine ve dalaklarına yakın bir yerde bulmaktan aciz, bu yüzden de onu ne diye bir arabanın açılabilen çatısı ya da metal poyralı direksiyon gibi bir aksesuar olarak elde etmeyelim ki? Ya da acaba bir alternatif olarak, erkeklerin gerçekte aradıkları şey bu değil de evliliğin kadınları zorunluluk gereği dönüştürdüğü şey olamaz mı? İşte bu çok daha bayağı olurdu. Daha trajik olması da cabası.

Dikkatini yoğunlaştır, Oliver. Çok iyi. Stuart'ın çok tuttuğu lüks bir tavernadaydık -bir çeşit Bira-Ritz'i. Seçtiğiniz şeylerin hoş ve tercihen aliterasyonlu[35] adlarını ek bilgi olarak veriniz. Şey içiyorduk -aa, ne içmemizi isterseniz onu içeriz. Ve Stuart -bu noktayı çok iyi anımsıyorum- arkadaşça davranıyordu. Hatta, can ciğer arkadaş olmuştu da diyebilirim. Stuart uzun söylevine başlamadan önce, bir hayli atıp tutma ve böbürlenme oldu, ama anladığım kadarıyla mesajı Yankee'lere özgü bir basitlik taşıyordu: "Ben başarılı oldum, öyleyse sen de başarılı olacaksın." Ey Evrenin Küçük Efendisi, peki bu nasıl oluyor, diye soruyorum, başım ön pençelerimin üzerine eski bir resimdeki pub labradoru gibi düşerek. Anladığım kadarıyla aklında bir iş planı ya da kurtarma stratejisi var. Nakit bir enjeksiyonu kullanabileceğimi ima ediyorum alttan alta -kendimi bir eroin müptelasıyla bir tutmak üzereyim ki kafası bu kadar düz mantıkla işleyen birinin karşısında geri çekiliyorum ve bunu yapmak yerine, daha ihtiyatlı bir şekilde, nakit enjeksiyona bir şeker hastasının ensüline ihtiyaç duyduğu gibi ihtiyaç duyduğumu ileri sürüyorum. Gillian konusunda tıpkı bir izci gibi sırdaşlık yemini ettirdi Stuart bana; az daha, İsviçre Ordusu çakılarımızı çıkarıp başparmaklarımı kanatacak ve kankardeşlik andı içecektik.

"O zaman," dedim, kocaman içki şişelerimizi bira altlıklarının üstüne koyarken, "Kırgınlık yok. tamam mı?" Köprülerin altından çok kan aktı, öyle değil mi ?"

"Neden söz ettiğini bilmiyorum," diye yanıt verdi. O zaman her şey yolunda.

Madam Wyatt Stuart bana insanı kırmayan duyguların neler olduğunu soruyor. Neden söz ettiğini bilmediğimi söylüyorum. "Herkes hep *kırgınlık yok* diyor, bu yüzden ben de insanı kırmayan duyguların neler olduklarını merak ediyorum, Madam W," diye yanıt veriyor. Ona burada otuz yılı aşkın biri süredir -belki de daha fazla-yaşıyor olduğumu ama bu çılgın dilden hiçbir şey anlamadığımı söylüyorum. Ya da en azından bu konudaki çılgın dilden.

"Aa, bildiğinizi düşünüyorum, Madam W, hem de bizi çok iyi anladığınızı düşünüyorum." Ve bana göz kırptı. İlkin bunun bir tik falan olduğunu düşündüm, ama tik olmadığı ortadaydı. Hatırladığım Stuart'ın tipik bir davranışı değildi bu.

Öte yandan Stuart çok değişmiş. Eğer beni anlayabilecekseniz şöyle diyeyim, Stuart, yeni sıkıntıları coşkuyla kucaklamak üzere bütün eski

sıkıntılarını arkada bırakmış birine benziyor. Eskisinden daha ince ve hoşa gitmeye de artık o kadar çaba harcamıyor. Hayır, tam olarak doğru değil bu. Ama erkekler arasında hoşa gitmenin farklı yolları var, en azından hoşa gitmeye çalışmanın. Bazıları başkalarının hoşuna giden şeylerin ne olduğunu bulup sonra onları yapmaya çalışıyor, bazıları da yapmaya karar verdikleri şey her halükarda hoşa gidecektir beklentisi ve özgüveniyle sadece yapmak istediklerini yapıyor. Stuart birinci tipten ikinci tipe geçmiş birisi. Sözgelimi, Gillian ve Oliver İçin Kurtarma Planı diye adlandırdığı bir şey tasarlamış. Gillian'la Oliver'ın ondan kendilerini kurtarmayı istemiş olduklarını sanmıyorum. Durum bu değil, öyle değil mi? Bu yüzden belki de yaptığı şey tehlikeli. Onlar için değil, kendisi için. Cömert davranan insan pek ender bağışlanır.

Kendisine bunu söylediğimde dikkat edermiş gibi bile görünmüyor Stuart. Bunu yapmak yerine, *"Köprülerin altından çok kan aktı* ifadesinin ne olduğunu biliyor musunuz?" diye soruyor bana.

İngiliz dili üzerinde niçin birdenbire uzman oldum ki? Birisinin burnuna yumruk attığınızda söylenirmiş gibi diyorum ona.

"Her zamanki gibi, hedefi tam ortasından vurdunuz Madam W," diye yanıt veriyor.

Ellie Bu işte karşılaştığınız kişilerle -normalde onlarla asla karşılaşmazdınız. Sözgelimi, ben ancak kirasını ödemek ve karnını doyurmak için yeteri kadar parası olan 23 yaşında bir tablo onarımcısıyım, onlarsa onarılmaya ihtiyaç duyan tabloları alacak kadar zenginler. Nazik olmasına çok nazikler ama çoğu da bu konunun cahili. Resimler konusunda onlardan çok daha fazla şey biliyorum ben, onlardan daha iyi anlıyorum, ama resimlere sahip olanlar onlar.

Şu resmin sahibi olan adamı alın. Bir saniye, sizin için tablonun üzerine daha iyi bir ışık düşüreceğim. Evet, bunu söylediniz. On dokuzuncu yüzyıl ortası park parmaklıkları. Resmin değersiz olduğunu âdeta hemen itiraf etti. Şayet Gillian'ın yerinde ben olsam, herhalde hayır sadece boktan bir şey değil, tamamen boktan bir şey derdim, ama Gillian olmadığım için bir müşteriyle asla tartışmamak konusunda bir şeyler söyledim sadece, o da güldü, ama bir açıklama yapmaya kalkışmadı. Resim ona birisinden miras kalmış olabilir. Kör bir teyzeden.

Beni buluş şekli de tuhaf -gerçekte pek açıklama yaptı sayılmaz. Numaramı telefon rehberinde bulduğunu söyledi. Numaramın rehberin sarı sayfalarında olmadığını belirttim, birisinin tavsiye ettiğini söyledi -peki kim? Aa, işte bunu hatırlayamıyordu -numarayı bilmiyordu, falan filan. Bir bakmışsınız, Bay Esrarengiz Adam oluyordu, bir bakmışsınız daha açık seçik görünüyordu.

St John's Wood'daki bu tamamen boş dairede yaşıyor. Eve yeni mi taşınmış, yoksa başka bir yere taşınmak üzere mi bilemezsiniz. Aydınlatma

korkunçtu, dantelalı berbat perdeler vardı ve duvarlarda hiçbir şey yoktu - evet hiçbir şey. Belki de birdenbire farkına varıp dışarı çıktı ve bu resmi satın aldı.

Öte yandan, her şeyin iş tarafıyla çok ilgiliydi. Bana fiyatlar, kiralar, malzemeler, teknikler hakkında bir yığın soru sordu. Her nasılsa doğru soruları sormayı biliyordu. Siparişlerimizi nereden aldığımızı, atölyede nelere ihtiyaç duyduğumuzu. Beni her kim tavsiye etmişse "ortağım"dan övgüyle söz etmiş olduğunu söyledi. Patronumdan. Bu yüzden biraz Gillian'dan bahsettim.

"Yani o olsa, büyük olasılıkla, tuvali kadar bile değeri olmadığını söylerdi bu resmin," dedim bir noktada.

"O zaman ona değil de size gelmekle iyi etmişim, öyle mi?"

Aksanını kaybetmiş bir Amerikalı olabilirdi.

Oliver İstenmeyen etki yasası. Anlıyorsunuz ya, Gillian'a âşık olduğumda, *coup de foudre*'umuzun[36] Stuart'ı Fırsatlar Ülkesi'ne sürgün gönderip bir manava dönüştürebileceğini pek düşünmemiştim. Hiçbir şeyden haberim yoktu -hatta böylesi olasılıkları kapsayan bir yasa olduğundan bile şüphelenmiyordum. Ve sonra -bir on yılı hızla ileri alın- Poussin'e özgü Sürgünün Dönüşü temasıyla karşı karşıya geliyoruz. Onarılan Dostluk. Yeniden mutlu olan Mutlu Üçlü. Yerine yerleştirilmiş kayıp yapboz parçası. Biraz zorlasam, Stuart'ı Luka İncili'ndeki Sürgünden Dönmüş Gezgin'e de benzetebilirim, ama lanet olsun, yılın her günü neredeyse bir azizin günü olmuş, o zaman kadehlerinizi Aziz Stuart'a, Sürgünden Dönmüş Oğlumuz'un şerefine kaldırın siz de.

Aziz Stuart. Özür dilerim, kendimi bu gülmelere iyice kaptırıp gittim. Stabat Mater Dolorosa ve bir mihrap altı rafına tıkılmış olarak Aziz Brian, Azize Wendy ve Aziz Stuart.

Gillian Annemden hoşlanıyorsunuz, değil mi? Onun büyük olasılıkla şey olduğunu -ne?- bilge bir ihtiyar, gerçek bir kişilik olduğunu düşünüyorsunuz. Büyük olasılıkla ona biraz kur da yapıyorsunuz. Buna şaşırmazdım. Hem Oliver hem de Stuart ona kendi bildiklerince kur yaparlardı. Bahse girerim, yaşınız ya da cinsiyetiniz ne olursa olsun, annem size de kur yapmıştır. Öyle o. Sizi herhalde serçe parmağında oynatıyordur.

Pekâlâ, kıskanmıyorum. Bir zamanlar kıskanırdım. Anneler ve kızları - hikâyeyi bilirsiniz işte. Sonra, bir anne ve babasız kız -o hikâyeyi de bilir misiniz? Yeniyetme bir kızın annenin... talipleri hakkında düşündükleri, anneninse kızının erkek arkadaşları hakkında düşündükleri. Hiçbirimizin de dönüp geriye bakmaktan hoşlanmadığı bir zaman oldu. O, benim seks yapmak için çok küçük olduğumu düşünüyordu, bense onun seks için çok yaşlı olduğunu. Ben gerçekten de birtakım pis görünümlü oğlanlarla çıkıyordum, o ise bir yerlere yığdığı birkaç milyon frangı var mı acaba diye

merak eden acayip tiplerle çıkıyordu. O benim hamile kalmamı istemiyordu, bense onun küçük düşmesini istemiyordum. En azından, böyle diyorduk birbirimize. Ama hissettiklerimiz biraz farklıydı, daha az güzeldi.

Ama şimdi her şey bitti. Dergilerde gördüğünüz, birbirlerinin hep nasıl da en iyi arkadaşları olduğunu söyleyip duran şu can sıkıcı ana kızlar gibi asla olmayacağız biz. Ama size annemde hayranlık duyduğum şeyin ne olduğunu söyleyeyim. Kendisine asla acımadı o -ya da acıdıysa bile bunu itiraf etmez. Gururludur. Hayatı umduğu gibi geçmedi, ama her şeyin bir yolunu buluyor işte. Bu pek de alınacak bir ders gibi görünmüyor insana, öyle değil mi? Ancak, bana öğrettiği şey bu oldu. Büyüme çağındayken bana hep nasihat ederdi ve ben de hiç kulak asmazdım. Öğrendiğim tek gerçek ders bunları öğretmeye çalışmaması oldu.

Bu yüzden ben de her şeyin bir yolunu buluyorum. Tıpkı şey yaptığımda... bakın, belki de size söylememem gerekir bunu Oliver nefret ederdi bundan, bir ihanet olarak görürdü bunu -ancak bir iki yıl önce Oliver şey geçirdi -ne geçirdi? Rahatsızlık mı? Hastalık mı? Depresyon mu? O sıralar sözcükler bunu anlatmaya yetmiyordu ve hâlâ da yetmiyor. Size bundan hiç söz etti mi? Hayır, elliğini sanmam. Oliver da gururludur. Ama bir gün eve erken vardığımı anımsıyorum -hem de çok iyi anımsıyorum- onu hâlâ bıraktığım gibi, bir tarafına yatmış olarak buldum; yastığı başının üzerine çekmişti, bu yüzden yastığın altından çıkan burnuyla çenesini görebiliyordum sadece; yatağa otururken ağırlığımı hissetti, ama yanıt vermedi. Dedim ki -sözcükler daha ağzımdan çıkar çıkmaz umutsuz göründüler- "Neyin var, Oliver?" dedim.

Ve her zamanki şakacı sesiyle değil de, tersine, sanki soruma yanıt vermek için enikonu uğraşıyormuşçasına ciddi bir şekilde, "Olan bitenlerin dile getirilmez hüznü," dedi.

Sorunun kısmen bu mu olduğunu düşünüyorsunuz? Dile getirilemezlik, demek istiyorum. Depresyon sözcüklerin tükendiği yerse, o zaman onun dile getirilemezliğinin zor olan durumunuzu, yalıtılmışlığınızı daha da katlanılmaz kılması gerekir. Bu yüzden insan cesurca, "Şey, keyfim biraz kaçık," ya da "Canım sıkkın," der, ama sözcükler durumu daha iyi yapmaz, daha kötüleştirirler. Yani, bir noktada hepimiz de bu durumları yaşamışızdır ya da hemen hemen yaşamışızdır, öyle değil mi? Ve Oliver'ın sözcüklerle arası iyidir -dikkat etmişsinizdir buna- bu yüzden onun için, olup biten şeyleri dile getirilmez bulmak...

Derken, gene çok iyi anımsadığım bir başka şey ekledi. "Hiç olmazsa ana karnındaki cenin durumunda değilim," dedi. Buna da verilecek bir yanıt yoktu, çünkü Oliver adeta "Bütün klişeleri sizin kadar iyi biliyorum," demek istiyordu. Oliver şöyle olabilir böyle olabilir ama zeki biridir ve kendi depresyonu karşısında zeki olan birini seyretmek de katlanılmaz bir şey. Çünkü bir yanınızla, onların depresyona girmelerine zekâlarının yardımcı olduğunu ama oradan çıkmalarına yardımcı olmayacağını düşünürsünüz.

Doktora gitmemekte direnirler. Oliver onlara Tahminci Adamlar diyor. Aslında, aynı görüşte olmadığı bütün uzmanlara öyle diyor.

Yeniden ortaya çıkabileceğinden korktuğum için her şeyi organize ediyorum. Her şeyi idare etmenin yolunu buluyorum. Ben Küçük Enerjik Hanım'ım. Şimdi de Bayan Enerjik'im. Sanıyorum ve umuyorum ki, eğer yaşamlarımıza bir şekil verebilirsem, o zaman Oliver bunun içinde çok fazla zarar vermeden delişmenlik edebilir. Bir keresinde ona bunu açıklamaya çalıştım ve o, "Aa, tıpkı duvarları deriyle kaplanmış bir hücrede olduğu gibi mi demek istiyorsun?" dedi. İşte bu yüzden artık hiçbir şeyi çok fazla açıklamıyorum. İdare edip gidiyorum.

Oliver Özür dilerim, ani bir panik atak geçirdim. Ciddi bir şey değil. Bir Aziz Stuart'ın gerçekten de *olmuş olabileceği* fikri sadece. Onun kutsal yaşam öyküsünü bir süre şöyle bir düşleyelim bakalım. Küçük Asya'nın bir taşra kentinde dürüst bir askerin dul eşinin erdem taslayan oğlu o. Öteki oğlanlar şeylerinin ucunu esnekleştirmekle meşgulken, genç Stuartus bir sicime kurutulmuş fasulye dizmeyi yeğliyor. Derken büyüyor ve Smyrna şehrinde saçları vaktinden erken ağaran bir vergi tahsildarı oluyor. Sonra, kılı kırk yaran bir muhasebe takibiyle Roma'nın ilk dönemlerine ait bir sahtekârlığı ortaya çıkarıyor. Meğerse eyalet valisinin yaveri elini tahıl fıçılarının içine daldırmış. Vali, olayı örtbas etmek için, onu Tapınak'taki idollerin üzerine tükürüp onları murdar etme gibi uydurma bir gerekçeyle suçluyor ve Smyrna'lı Stuartus hazin bir şekilde idam ediliyor. Yöredeki Hıristiyan kışkırtıcılar bunu fırsat bilerek onu din şehidi ilan ediyorlar ve bunun üzerine, Aziz Stuart kültü doğuyor! İstenmeyen etki yasası bir kez daha işliyor! Şenlik Günü: 1 Nisan. Genleri değişikliğe uğramayan sebzenin koruyucu azizi.

Alelacele *Azizler* Sözlüğü'ne baktım. Sayfaları hızlı hızlı çevirirken heyecandan fena halde soluyordum. Aziz Simeon Stylites, Aziz Spiridon, Aziz Stephen (yığınlarca), Aziz...Sturm, Aziz Sulpice, Aziz Susan. Off! Ey mutlu boşluk. Ucuz kurtulduk ondan.

İsterseniz adlar konusunda bana bir snob deyin. Bana Oliver deyin. Roland'ın en iyi arkadaşı. Roncesvalles Savaşı. Sarasenlerin[37] yenilgiye uğratılması. Yakın arkadaşlar arasında trajik bir bozuşma. Şöyle bir cümle: Bir Oliver'ın yerine bir Roland vermek, *id est,*[38] savaşta karşılıklı olarak şiddetli gürz darbeleri vurmak. Ah, mit ve efsane çağı. Charlemagne, şövalyelik, yüksek Pirene geçitleri, Avrupa'nın geleceği, kendisi de tehlikede olan Hıristiyanlığın geleceği, geri hatlar güçlendirilerek kahramanca bir çekilme planı, savaş borularının harekete geçiren çağrıları, bir çocuk oyunu denli önemsiz olsa da insan hayatının anlamı, bir fiske darbesiyle büyük güçlerin çatışmasına girerler yine de. Satranç tahtasında atların, fillerin ve şahların olduğu bir zamanda[39] bir piyade olmak gerçekten de önemli bir

şeydi, bir piyadenin vezir olmayı düşleyebileceği, siyahın beyaza karşı olduğu ve Tanrı'nın da yukarıda olduğu bir zamandı bu.

Neleri kaybettiğimizi görüyorsunuz, değil mi? Günümüzde ortalıkta sadece piyadeler var ve her iki taraf da gri elbiseler giyiyor. Günümüzde Oliver'ın Stuart adında bir arkadaşı var ve bozuşmaları pek fazla yankı uyandırmıyor. "Bir Oliver'ın yerine bir Stuart." Aman Tanrım! Kadınların ellerinde çantalarıyla birbirlerine vurdukları şu komik kavgaları andırıyor bu.

Öte yandan, Hollywood'un *Roland'ın Şarkısı*'na hazır olabileceğini düşünüyor musunuz? Dostluk temasını işleyen en dokunaklı film. Aksiyon, doğal dekor, yüksek bütçeli girişim ve güzel kadınların aşkı. Saçlarına kır düşmüş Roland rolünde Bruce Willis, efsaneleşmiş Oliver rolünde Mel Gibson.

Özür dilerim. Kendimi yine gülünecek duruma düşürdüm. Oliver rolünde Mel Gibson. Beni bağışlamanız *gerekecek*.

Gillian "Sence Ellie uygun olur mu?" dedi Oliver.

"Neye uygun olur mu?"

"Stuart'a, elbette."

"*Stuart* mı?"

"Niçin olmasın? O kadar da yüzüne bakılmayacak biri değil Stuart."

Ona öylece bakakaldım. "Her ikisini de eve davet edebileceğimizi düşündüm. Paraya kıy da şöyle bir *saag gosht* ile kral karideslerinden al."

Oliver'ın gerçekte Hint yemeklerini sevmediğini anlamanız gerek.

"Oliver, bu gülünç bir fikir."

"İkisini bir araya getirmeye ne dersin peki? Bir saag karidesi al. Her ikisinin de en iyisini. Öyle değil mi? Peki, kuzu eti dansak? Tavuk eti channa? Brinjal bhaji?"

Yemeklerin kendilerinden çok sözcüklerden hoşlanıyor Oliver, anlıyorsunuz ya. Bir başlangıç yemeği sanırım o.

"Aloo gobi mi? Tarka daal mı?"

"Stuart onun iki katı yaşında ve evli."

"Hayır değil."

"Ellie yirmi üç yaşında..."

"Stuart da bizim yaşımızda."

"Doğru, hemen hemen."

"Ve düşünsene," dedi Oliver, "her geçen yılla birlikte, onun yaşının iki katından daha az olacak yaşı."

"Ve evli."

"Hayır."

"Evli olduğunu sen söyledin bana..."

"Hayır. Evliydi. Artık değil. Özgür bir adam, tabii filozofların değişik kanıtlar ve usanç verici bir düzenlilikle kanıtladıkları gibi hiç kimse gerçek anlamda ne özgürdür ne de olabilir."

"Demek Amerikalı bir karısı yok, öyle mi?"

"Artık yok. Peki sen ne düşünüyorsun?"

"Ne mi düşünüyorum? Oliver ben düşünüyorum ki bu sadece..." (bugünlerde kaçık, çılgın, deli ve bunun gibi sözcüklerden kaçındığımı fark ediyorum) "...önce düşündüğüm kadar *mantık dışı bir şey.*"

"Her neyse, ona birisini bulmamız gerek."

"Biz mi bulacağız? Niçin? O mu istedi?"

Oliver dudak büktü. "O bizim için bazı şeyler yapacak. Bizim de onun için bir şeyler yapmamız gerek. Aktif biri ol."

"Ona yardımcımı bir tepsi üzerinde sunmak gibi mi?"

"Sebze samba mı? Metar paneer mi?"

Stuart Köprülerin altından çok kan aktı. Tıpkı birinin burnunu yumrukladığınızda olduğu gibi. Hey gidi ihtiyar Madam W hey. Ya da aynı şeyi, daha doğru bir ifadeyle söylersem, Oliver'a kafa attığımda olduğu gibi.

Madam W'nin bir şeyine dikkat ettiniz mi? İngilizcesi kötüleşmiş gibi geldi bana. Bir sanı olmadığından eminim bunun. On yıldır burada yaşıyor, İngilizcesi daha iyiye gideceğine ya da aynı kalacağına, kötüleşmiş durumda. Bunu neye bağlıyorsunuz? Belki de insan yaşlandıkça yetişkinken öğrendiği şeyleri kaybetmeye başlıyor. Belki de sonunda sadece çocukken öğrendiğiniz şeylerle kalıyorsunuz. Bu durumda Madam W, sonunda Fransızca'dan başka bir şey konuşmayacak.

Gillian *Mantık dışı bir şey* -ne kadar da... mantıklı bir sözcük. Birkaç yıl önce, ciddi biçimde baştan çıktım. Bu kişiyi... gerçekten arzuluyordum. Karşılıklı olduğunu söyleyebilirim. Bana bir şey önerecek olsa ne diyeceğimi hayal ettim. Ve "Maalesef mantık dışı bir şey bu," diyeceğimi biliyordum. Ve kendimi bunu söylerken işitmeye katlanamazdım. Bu yüzden, böyle bir şeyi önereceği bir yerde asla bulunmamaya çalıştım.

Stuart artık evli olmadığını bana niçin söylemedi dersiniz? Bunu söyleme fırsatı eline kesinlikle geçmişti

Düşünebildiğim tek sebep şu: Fazlasıyla utanıyordu. Bir sonraki soru: Ne çeşit bir başarısızlığa uğrarsanız uğrayın hiç kimsenin hiç kimseyi yargılamadığı bir günde ve çağda utanılacak ne olabilir ki? Ve düşünebildiğim tek yanıt da şuydu: Ya Stuart'ın ikinci evliliği de ona birinci evliliğini anımsatacak bir şekilde son bulmuşsa? Korkunç bir düşünce bu, bayağı korkunç. Ona soramam, değil mi? Bana söyleyip söylemeyeceğini kendi bilir.

Terri Sanırım sizin ülkenizde olmayan şu taş yengeçleri var. Bir özellikleri de tek bir kıskaçlarının fazla büyümesi, sadece bir kıskaç -yani, öteki normal büyüklükte kalıyor. Asıl leziz olan da bu büyük kıskaç, bu yüzden yengeç avcıları onu koparıp hayvanın geri kalan kısmını yeniden suya alıyorlar. Peki yengecin ne yaptığını biliyor musunuz? Gövdesinde yeniden bir başka büyük

kıskaç çıkmaya başlıyor. Böyle söylüyorlar, o zaman sanırım doğru olmalı. Yengeçlerin duygu şokuna uğrayacaklarını, suya batıp öleceklerini düşünürdünüz, öyle değil mi? Yok yok. Sanki kollarının kopması hiç olmamış gibi kıyıya gelmeyi sürdürüyorlar.

Arkadaşım Marcelle'in söylediği gibi: Bu size bir şeyi anımsatıyor mu?

IX

Anında curry[40]

Terri Fotoğrafı gösterin. Ona fotoğrafı göstermesini söyleyin.

Madam Wyatt Tabiatıyla bir *psychologue* ya da bir *psychiatre* değilim ben. Hayat denen şeyi tahmin edebileceğinizden de uzun yıllar boyunca gözlemlemiş olan bir kadınım sadece. İnsan ırkının, bana kökü kazınamaz gibi görünen temel özelliklerinden birini de, şaşırtıcı olmayan şeyler karşısında şaşırma yeteneği oluşturuyor. Hitler Fransa'yı istila ediyor -şaşkınlık! Başkanlar suikasta uğruyor -şaşkınlık! Evlilikler sürmüyor -şaşkınlık! Kışın kar yağıyor -şaşkınlık!

Bunların zıttı şaşırtıcı olurdu. Şayet Oliver bir çeşit ruhsal çöküntü yaşamamış olsa şaşırtıcı olacağı gibi. Çok dayanıklı biri değil Oliver. Sinirleri perişan ve içtenlikle konuşmak gerekirse mutlu da değil. Aa elbette mutlu olduğunu söylüyor, kendinden memnun, kendine fazlasıyla yeten biri gibi görünüyor, ama ben onu hep gizli gizli kendinden nefret eden biri olarak gördüm. İçindeki sessizlikten dehşete düştüğü için çok gürültü yapan birisi. Oliver'ı başarının iyileştireceğini söylemekte haklı kızım, ama sanıyorum pek olası değil bu. Onun o sözde kariyeri bir felaket. Şey, belki de değil, felaket bir ilk başarının varlığını göstermez mi? Oysa Oliver bununla suçlanamaz. Aşağı yukarı Gillian'ın sırtından geçiniyor ki bir erkeğin süreceği bir hayat değil bu. Aa evet, bunun nasıl iyi bir fikir olabileceği konusundaki modern teorileri biliyorum, iş bölümü, esneklik, vesaire vesaire, ama ancak bunların uygulandığı kişinin psikolojisi de modernse modern teori bir işe yarar, bilmem anlatabiliyor muyum.

Gillian'a sadık kalıyor mu? Cevabı biliyorsanız bana söylemeyin. Elbette, sadık olmasını umarım. Ama düşündüğünüz sebepten değil -Gillian benim kızım olduğu ve sadakatsizlik yanlış olduğu için değil. Hayır, sanırım Oliver için kötü olurdu bu. Zinanın neşe aşıladığı, yaşamlarına katlanma konusunda kendilerine güç verdiği birçok erkek -ve kadın var. Evliliğin zincirleri o kadar ağırdır ki bazen bu zincirleri taşımak için üç kişi gereklidir, sözünü kim söylemişti? Ama kanımca Oliver böyle biri değil. Suçluluktan söz etmiyorum; bambaşka bir mesele olan kendinden nefretten söz ediyorum.

Babasının ölümünden sonra Oliver'ın ruhsal çöküntü geçirmesine şaşırıyor insanlar. Ama, babasından o kadar nefret ediyordu ki, diyorlar. Bu ölüm onu ne diye bu duygudan kurtarıp mutlu kılmadı? Pekâlâ, kaç tane sebep duymayı tercih ederdiniz siz? Bu sebeplerden dördüyle başlayalım mı? Birincisi, ikinci ebeveynin ölümünün çocuğun zihninde birincinin ölümünü yeniden canlandırdığı söylenir. Oliver'ın annesi Oliver allı yaşındayken

ölmüştü, buna ikinci bir kere katlanmak acılı bir tecrübedir, üstelik bir de aradan geçen bunca yıldan sonra. İkincisi, sevdiğiniz bir ebeveynin ölümü birçok bakımdan nefret ettiğiniz ya da kayıtsız kaldığınız bir ebeveynin ölümünden daha basittir. Sevgi, kayıp, yas, hatırlama -bu sıralamayı hepimiz biliriz. Peki durum böyle değilse, ebeveyn sevilmeyen birisiyse ne olacak? Dingin bir unutuş mu? Böyle olacağını sanmam. Oliver gibi birinin durumunu hayal edin, bütün yetişkinlik yılları boyunca ve ondan önce de gene yıllarca, bir ebeveyni sevmenin ne olduğunu bilmeden yaşayıp durmuş. Bunun çok olağanüstü olmadığı, çok sıradışı olmadığı yanıtını vereceksiniz ve ben de vereceğiniz yanıtın durumu daha kolay kılmadığını söyleyeceğim.

Üçüncüsü, eğer Oliver'ın babasından nefret ettiği doğruysa -bunun bir abartı olduğunu düşünüyorum ben, bu kesinlikle güçlü bir çatışmaydı, ama isterseniz nefret diyelim -eğer bu duygu bütün yetişkinlik yılları boyunca sürmüşse, belki de bir anlamda kendisi için gerekli olmuştu. Bazı insanların öfke ya da acı alayla beslenmeleri gibi o da bununla besleniyordu. Peki bu duygu elinizden çekip alındığında ne yaparsanız? Elbette ölmüş olan kişiden nefret etmeyi sürdürebilirsiniz, ama bir yanınız bunun makul bir şey olmadığını, hatta biraz çılgınca bir şey olduğunu bilecektir. Ve dördüncü olarak, sükût etme sorunu var. Anne ve babanız bu dünyadan göçmüşler, ölüm bundan sonra sizin kapınızı çalmaya geliyor, kendi başınasınız -aileniz, dostlarınız olsa da yalnızsınız. Şimdi yetişkin biri olmanız gerekiyor, büyümüş biri. Sonunda özgürsünüz. Kendinizden sorumlusunuz. Bu benliğinize bakıyor ve sonunda, anne ve babanızın ne söyleyeceği ya da düşüneceği korkusunu taşımaksızın onu yakından inceliyorsunuz. Ya gördüğünüzden hoşlanmazsanız ne olacak? Ve şimdi yeni bir suskunluk var -içerdeki suskunluk kadar büyük olan dışardaki suskunluk. Ve siz -son derece kırılgan olan siz- bu iki büyük suskunluğu birbirinden ayrı tutan tek kişisiniz. Bu iki suskunluk birleştiğinde varoluşunuzun sona ereceğini biliyorsunuz. Onları ayrı tutan tek şey sizin deriniz, üzerinde gözenekler olan ince deriniz. Niye birazcık çıldırmayasınız ki?

Hayır, beni şaşırtmadı bu durum.

Ellie Gillian'la Oliver'ın bana kimi ayarlamaya çalıştıklarını bir tahmin edin bakalım? Ya da şöyle sorayım, akşam yemeğinde kim vardı, bunu söyleyin bana? Daire duvarlarında hiç tablosu olmayan Bay Esrarengiz Adam, nam-ı diğer Bay Henderson. Orada dikilip sonra bana doğru biraz çabukça yürüyen ve elimi, sanki daha önce hiç karşılaşmamışız gibi sıkan şu kır saçlı adam. Gözlerinde, bu aramızda bir sır olarak kalsın, diyen bir bakışla. Ben de bu yüzden ona uydum. Orada sofrada otururken her şey daha da tuhaflaştı çünkü -tahmin edin bakalım ne oldu?-Gillian'la Oliver'ın eski bir arkadaşı olduğu anlaşıldı.

Peki işin esrarengiz yanı neydi? Eğer bir tablo onarımcısı bulmayı istiyor idiyse, bunu ne diye Gillian'a sormamıştı?

Ancak, bayağı ilginç bir adamdı. Gerçek şeylerden söz etti, eğer ne demek istediğimi anlıyorsanız. Oliver aptalca şakalar yapıp durdu. Peki yeni olan başka ne var? Stuart'la Oliver'ı gerçekten rahatsız eden bir şeylerin olduğu duygusuna kapıldım. Şey, böyle işte.

Stuart Eskisinden daha çok okuyorum. Kurmaca türünde olmayan yapıtlar. Tarih, bilim, biyografi. Bana anlatılan şeylerin gerçek olduğunu bilmekten hoşlanıyorum. Eğer insanların beğendiği bir roman varsa zaman zaman roman da okurum. Ama öyküler hayat gibi yeterli olmuyor benim için. Öykülerde birisi evleniyor ve bu, öykünün sonu oluyor –şey, sizlere kendi kişisel deneyimlerimden yola çıkarak söyleyebilirim ki gerçek böyle değil. Hayatta her son bir başka öykünün başlangıcı sadece. Ölmeniz dışında -*o* gerçekten sonu olan bir son. Eğer romanlar hayata sadık kalsalardı, hepsi de sonunda ölen kahramanlarla biterdi sanının; ama ölecek olsalar, onları okumak da istemezdik, öyle değil mi?

Söylemeye çalıştığım şey şu: Oliver'ın on yıl kadar önce arabasıyla Fransa'daki o kasaba sokağından aşağı doğru gazlayıp indiğini gördüğümde -siz ve ben her ikimiz de gördüğümüzde- hikâyenin sonu olduğunu düşünmedik bunun, öyle değil mi? Sizi suçlayamam -ben de bir yanımla hikâyenin sonu olduğunu düşünmüştüm. Belki de keşke sonu olmuş olsaydı. Ama hayat insanı asla bırakmıyor, öyle değil mi? Bir kitabı bir kenara bıraktığınız gibi hayatı bir kenara bırakamıyorsunuz. Yanılıyor muyum?

Oliver Stuart akşam yemeğinde en Stuartvari halindeydi. Aziz Simeon Stylites bile dayanamayıp sinir krizi geçirir ve yemek masasının bacaklarını katı karbondioksit gibi kaplayan uyuşturucu atmosferden kaçabilmek için sütununu daha da yüksek inşa ederdi. Bu durum beni, Stuart'a çifte buluşma fırsatı yarattığım -Stu-be-be'nin erotik konularda gözünü açmak gibi boş bir çabayla- geçmiş yıllara götürdü. Stuart karşımda baston yutmuş gibi dimdik oturur ve her iki sinyorita da evlerine Sadık Bendeniz tarafından bırakılmayı tercih ettiğinde Stuart'ın yüzü asıldıkça asılırdı. Sanırım bu durum bizim Çıkıkkalça'ya belli belirsiz sosyal bir amaç kazandırdı: Stuart'la çifte buluşmalar ayarlayarak üçlü seks yolunu yavaş yavaş kolaylaştırmak! Gerçi yöntemin sakıncaları da vardı. Stuart hesabı ödeme konusunda sızıldanmaya başlar (çok talihli *olmalı)* ve sonra da alacakaranlık kuşağında bulunan otuzbirhanesine dönmek üzere gece otobüsüne yetişmeden önce kürkünü ve tüylerini bir hayli düzeltmek gerekirdi.

Madde I: **Stuart son on yıl içinde *savoir faire*[41] katsayısını açık bir şekilde yükselttiği kanısında. Ama eğer sosyal bir vesileyle bir topluluk içinde bulunan eşliksiz tek erkek sizseniz, orada bulunan eşliksiz tek kadına birtakım sorular yöneltmek de görgü kuralları gereği size düşer, öyle değil mi? Sözgelimi: "Neyle uğraşıyorsunuz?" D Vergi Dilimi'nde misiniz, yoksa E Vergi Dilimi'nde mi?" "Kazançlarınızı hangi vergi dairesine**

bildiriyorsunuz?" gibi. Oysa Stuart kontakt lenslerinde bir sorun varmışçasına Matmazel Ellie'ye sadece öylece bakıp duruyordu. Bir süre sonra araya ben girdim ve Ellie'nin kısa özgeçmişini sundum. Buysa onu tam karşı uca sürükledi ve global yemek ekonomisi ve Şeytan'ın cinsel organı kadar otantik boğumlar taşıyan havuç satma misyonu konusunda saçma sapan konuşmaya başladı.

Madde II: **Gillian'ın "sofrayı kaldırmasına" çok uzun süre yardım etti. Tabakları bulaşık makinesine yerleştirmesi bir hayli dokunaklı bir davranış sayılır, ancak küçük istifleme bölmelerine üst üste düşen çatalların yakın düzen şakırdamaları, benim hiç de ev sahibine teşekkür kategorime girmiyor. "**

Madde III: **Konuşmasının bir yerinde, hem kurmaca hem de kurmaca olmayan türlerin kitap raflarına yan yana yerleştirilmesi duyarlılığı konusunda bir hayli öfkelendi. Dahası, kurmaca olmayan türün niçin, tepeden bakan bir tavırla, yani salt karşıtından yola çıkılarak tanımlandığı konusunda bir hayli veryansın etti. Meyve adeta, sebze-olmayan olarak tanımlanmış gibi olmuyor muydu? Ya da -aradaki çıkarsamayı kavrama konusunda ağır davranacak olursak- adeta sebzeler, meyve-olmayan olarak tanımlanmış olmuyor muydu?**
Kurmaca, Yüce Kurmaca'dır, diye yanıt verdim. Kurmaca-ol-mayan, ahmak altınının üstündeki cüruftur (artık bu her ne demekse; ama sesi hoşuma gidiyor). Stuart pek de anlar görünmüyordu. Dedim ki, bak Stuart, kurmaca -ki ben bununla tabiatıyla genel olarak sanatı kastediyordum- normdur, bas partisidir, altın ortadır, meridyendir, kuzey kutbudur, kuzey yıldızıdır, kutup yıldızıdır, denek-taşıdır, manyetik kuzeydir, ekvatordur, *beau ideal*'dir,[42] doruk noktasıdır, timsal olandır, daha üstü olmayandır, akanyıldızdır, Halley Kuyruklu Yıldızı'dır. Doğu Yıldızı'dır. Hem Atlantis hem de Everest'tir. Ya da, daha Stuartvari bir deyişle söylememi isterse, yolun ortasındaki beyaz çizgidir. Başka her şey bir sapmadır, trafik ışığıdır, *rétfroviseur*'ünüzde[43] beliriveren bir hız saptama kamerasıdır.

Bunları bir süre düşündü ve sonra, "İnsan çifte camı sadece bir kez taktırır, bu yüzden en iyisini -Ev-er-est'i taktır!" dedi kafiyeli bir şekilde. Sonra da bana sırıttı.

Sabrım bazen çok kötü sınanıyor. Küçük can sıkıcı tiplerin gevezeliklerine maruz kalan Aziz Oliver.

Gillian Oliver bana onları akşam yemeğine çağırdığını söylediğinde inanamadım. Her şeyi incelikle yoluna koymak için, sadece ikisini. Üzerime sorumluluk almadım. Yemek olarak ne pişireceğini sordum. Sonunda, aceleyle bir "curry" yedik. Daha önce de söylediğim gibi, aslında Oliver Hint yemeklerini sevmez. Kendimin de pek katkıda bulunduğumu söyleyemem. Stuart elinden geleni yaptı. Sonra sofrayı kaldırmama yardım etti. Tabakları

adeta sevecenliğe yakın bir özenle yan yana diziyor. Makinenin içindeki şu plastik kaplı ve sivri uçlu maşaların bazılarını düzelttiği bile dikkatimi çekti. Oysa makineyi Oliver çalıştıracak olsa bunlar her zaman yanlış doğrultulara bakarlar. Konuşmasının bir yerinde, tam olarak alçak sesle değil ama adeta sakin ve kararlı bir tavırla, "Sanırım bunu değiştirmemiz gerek," dedi.

"Stuart," dedim, "makine biraz eski ama, pekâlâ çalışıyor."

"Hayır, bulaşık makinesini değil. Her şeyi. Böyle devam edemezsiniz."

Stuart Planım aynen şöyle:

- Hepsinin de daha geniş mekâna ihtiyacı var

- Buradaki okullar pek iyi değil

- Gillian'ın daha büyük bir atölyeye ihtiyacı var

- Oliver'ın kıçını biraz kaldırması gerek

- demek oluyor ki okulların daha iyi olduğu bir semtte uygun büyüklükte bir eve ihtiyaçları var.

- ilginç ama, benim böyle bir evim var

- ki bu da bir çözüm

- gerçi aynı zamanda biraz problem yaratabileceğini de görebiliyorum, Oliver'ı, bunun büyük ölçüde Gill'in yararına, Gill'i ise bunun büyük ölçüde Oliver'ın yararına olduğuna inandırmam gerek. Ve her ikisini de, çocukların yararına olduğuna. Şey, imkânsız bir şey olmamalı bu. Son içki içişimizde Oliver'ın direncini biraz kırdım. Sanırım onu sadece iki olayda gırtlağına sarılıp boğmak istedim. Bira-Ritz konusunda son derece orijinal olduğunu düşündüğü aptalca bir şaka yüzünden kontrolünü kaybetmişti. Sanki Yorkshire'de o adı taşıyan ve lisanssız bira üreten birkaç tanınmış firma yokmuş gibi. Sonra. pub'dan çıkarken, cam sıkıldığı zamanlarda olduğu gibi iyice duygusallaştı. "Hey Stuart, benim eski dostum, kırgınlık falan yok, değil mi? Kan kardeşiz biz, değil mi? Oliver'la Roland'ın yediği içtiği bir, köprülerin altından çok kan aktı, kırgınlık falan yok, değil mi?" dedi durdu.

Sanırım Oliver'ın kendisine nasıl yardım edeceğim konusundaki fikri gerçek planımda var olmayan çeşitli öğeleri içeriyor.

Ellie Geçen akşam tuhaf bir an yaşandı. Oliver her zaman yaptığı gibi sanat hakkında atıp tutuyordu ki -aslında bu konuda unvan ya da diploma sahibi olan biziz ve Oliver böyle şeylere asla dikkat etmez-, evet her ikimize de söylev çekiyordu ki, birdenbire Stuart komik bir sesle çifte cam taktırma konusunda araya bir reklam sokuşturdu. Anlaşıldığı kadarıyla birkaç yıl öncesinin bir reklamıydı bu. Her şey gerçeküstüydü. Oliver'ın yüz ifadesinden canının gerçekten sıkıldığını anlayabiliyordunuz. Bana sorarsanız Stuart ne yaptığını tamamen biliyordu.

Gillian sofradaki herkese karşı biraz buz kesmişti.

Oliver Stuart sanki Ünlü Plan'ı, kaplan ekonomilerini kaos durumundan

kurtarmak için tasarlamış gibi davranıyor. Aslında daha çok, Dickens'ın romanlarında rastlanılan şu kendini beğenmiş ve küstah kurtarma ekibi elemanları gibi davranıyor. Genellikle Cherrybum ya da buna benzer saçma sapan bir adları vardır bunların.

Madam Wyatt Stuart'ın dönüşünde beni tedirgin eden bir şey var. Her şeyden önce de, yeniden ailenin içine karışacak olursa, diyorum.

Anlıyorsunuz ya, Sophie'yle Marie annelerinin daha önce evlenmiş olduğunu bilmiyorlar.

Saçma, öyle değil mi? Evet, zamanımızda görülen bir şey değil, haksız mıyım?

Şöyle olmuştu. Oliver'la Gillian İngiltere'de yaşamaya son verip Fransa'ya göçmüşlerdi. Stuart Amerika'ya sürgüne gitmişti. Ufaklık -Sophie- büyüyor ve ufaklıkların sorduğu bütün soruları soruyordu. Belki de dikkatinizi çekmiştir, kızım çok tok sözlü bir kişi. Bu yüzden Sophie ne sorarsa yanıtını da alıyor. Bebeklerin nereden geldiği, kedilerin öldüklerinde nereye gittiği, bunun gibi şeyler. İşte Sophie'nin sormadığı tek soru -çünkü ufaklıkların akıllarına gelecek türden bir soru değil bu- şuydu: "Sırf merakımdan soruyorum Anneciğim, Babamla evlenmeden önce bir başkasıyla evlendin mi hiç?" Anlıyorsunuz ya, bu soru asla sorulmadı.

Elbette, bunun ötesine giden bir yanı vardı sorunun. Belki de geçmişi düşünmemenin bir yoluydu. Aynı zamanda da yaşamı çocuğunuz için çok karmaşık hale getirmemenin bir yoluydu. Hepimiz de çocuklarımızın hayata atıldıkları noktanın güçlü ve basit bir mesele olduğuna inanmalarını isteriz. Gerekli olmadıkça ufaklıklara çeşitli güçlükler çıkarmak niye?

Ve sonra söylememiş olduğunuz şeyleri söylemek gitgide zorlaşıyor. Derken Marie doğar. Ve Stuart'ı bir daha göreceğinizi hiç beklemezsiniz. Ama Stuart döner.

Belki de önemi yok. Belki de buna bir gün birlikte gülerler. Belki de pek muhtemel değil bu.

Gillian Bakın, bütün bu hikâyeyi burada bırakabilir miyiz?

Oliver'a dedim ki: "Stuart'ın önerdiği şeyi tam olarak idrak ediyor musun? Birbirimizle evliyken onun ve benim birlikte yaşadığımız eve taşınmamızı öneriyor."

Oliver da dedi ki: "Birbirimize âşık olduğumuz evi mi demek istiyorsun? Benim açımdan son derece uygun."

"Bütün bu yıllardan sonra hâlâ niçin sahip o eve? Bir tuhaflık olduğunu düşünmüyor musun bunda?"

"Hayır, ben bunun tamamen ticari amaçlı olduğunu düşünüyorum. Belki de kiraya vererek parasına para katıyor."

"Peki kiracılar ne olacak? Onları kapı dışarı mı edecek?"

"Eğer ev sahibi kendi mülkünde oturmak amacıyla onu yeniden

kullanmayı isterse, yasal olarak buna itiraz edilemeyeceğini sanıyorum."

"Biliyorsun ki böyle bir şey söz konusu değil."

"Hayır diyorum ki, Stuart'ın bileceği bir iş bu."

"Zaten, böyle de yapmayacak. Oraya *taşınmayacak,* bu yüzden onları dürüstçe davranmadan çıkarmış olacak. Ne düşünürdü kiracılar?"

"Herhalde onun çok bezirgânca davrandığını düşünürlerdi."

"Bütün bu fikirde hastalıklı bir şey olduğunu göremiyor musun?"

"Evin yansı senindi. Hisseni satın alıp seni attı. Şimdi onu geri alıyorsun."

"Hayır, şu bakımdan hastalıklı diyorum, bir zamanlar orada Stuart'la birlikte yaşıyordum, şimdiyse Stuart orada seninle birlikte yaşamamı öneriyor."

"Ve çocuklarla. Her neyse, umarım duvar kâğıdı değişmiştir."

"Bütün düşünebildiğin bu mu -duvar kâğıdı mı?"

Oliver Biliyor musunuz, duvar kâğıdı, insanın yüreğini fena halde dağlayacak kadar dokunaklı olabilir. Sanatçı-kahramanlarımdan bir tanesi, vücudunun tombul bir görünüme büründüğü ama Stuart gibi olmadığı orta yaşlarında, yani neredeyse yarım ömür önceki gençlik yıllarında, Venüs'le ilk kez karşılaştığı Akdeniz kentini bir raslantı eseri ziyaret ediyormuş. Belleğim beni yanıltmıyorsa, Marsilya'ymış bu kent. Erotik özlemler ve alaycı bir merak duygusu onu yarı unutulan o özel yeri araştırmaya sürüklemiş, gelgelelim belleğin Donkişotlukları ve kentsel değişim ona ihanet etmiş. Yorgun argın bir berber dükkânına rastgelince, araştırmalarını bir yana bırakıp tıraş olmaya karar vermiş. Berber yanaklarını sabun köpüğüne bulayıp usturasına deri kayış üzerinde Paganini nağmeleri çaldırıyormuş ki, kahramanımız *tout d'un coup,*[44] *merde alors!*[45] deyivermiş. Çünkü duvar kâğıdını tanımış. Duvar kâğıdı şimdi solmuş haldeymiş, ama o fırtınalı olayın burada, tam da bu odada olduğunun canlı kanıtıymış. Böyle bir anı hayal edin: Yaşlı adamın aynadaki yüzü, genç adamın duvardaki kâğıdı ve her ikisinin arasında, hem geriye bakışın hem de öndeki görüntünün saldırısına uğramış, bir zamanlar olduğu kişi. Bu olay yüzünden adamcağızın ihtiyar gırtlağı zank diye usturaya dayanmış olmalı, öyle değil mi?

Bu hikâyeyi Gillian'a anlattığımda, kahramanımın odanın aynı oda olduğundan nasıl emin olabileceğini sordu, zira o zamanlar bu kadar farklı çeşitte duvar kâğıdı satılıyor olamazmış, bu yüzden aynı bölgedeki binlerce evde de...

Ona gerçeğin doğrudan doğruya şiirden kaynaklandığını söyledim.

Stuart Oliver telefon edip, anlayabildiği kadarıyla Gillian için tek engelin duvar kâğıdı olduğunu söyledi. İnsanlar yaşadıkları yerler konusunda tuhaf davranışlara kapılmıyorlar mı?

Onlara bir başka bulaşık makinesi gerek. Bana sorarsanız eskisinin tek

ayağı çukurdaydı.

Sophie Babam güzel ve daha büyük bir yere taşınacağımızı söylüyor. Annem taşınmayacağımızı söylüyor.

Onlara bunu yapacak güçte olup olmadığımızı sordum, sanki beni duymamış gibi davrandılar.

Ben de daha büyük bir yere taşınırsak bir kedimiz olup olamayacağını sordum.

Bunun bir çaresine bakacaklarını söylediler.

Marie Pluto the Cat. Pluto the Cat.

Ellie Oliver telefon edip Stuart'ın benden gerçekten hoşlandığını ama son derece çekingen olduğunu ve ilk adımı benim atmamın gerekli olabileceğini söyledi. Oliver lafı dolandırıp durarak neredeyse on iki dakika dil döktü. Ben de Stuart'ın iyi bir insana benzediğini, ama orta yaşlı dulların benim tipim olmadığını söyledim. Bunu söylemem sekiz saniyemi aldı ve lafı hiç dolandırmadım.

Stuart Oliver telefon edip Ellie'nin benden gerçekten hoşlandığını ama son derece çekingen olduğunu ve ilk adımı benim atmamın gerekli olabileceğini söyledi. Ona aklımdaki tek "adım"ın kendisi ve Gillian için atılacağını söyledim. Bana "sinsi köpek" gibi çeşitli sıfatlar yakıştırdı ve birbirimizden gerçekten de hoşlandığımızı söyledi.

Oliver niçin hâlâ karşı cins konusunda yardımına ihtiyacım olduğunu düşünüyor? Eski günlerde de pek yardımı olduğu söylenemez. Çok seyrek olarak kızlarla randevularımıza birlikte gidiyorduk, ama her zaman öylesine tepeden bakan bir tavırla davranıyordu ki çok geçmeden bu birlikte buluşmalardan vaz geçtim. Takılmalara aldırış ettiğim falan yok, ama Oliver söz konusu olduğunda bu her seferinde bir tür sarhoş saldırganlığına dönüşüyordu. Ve bana yardım etme anlayışı da benim yardıma ne kadar çok ihtiyacım olduğunu söyleyip durmasına dayanıyordu. Ki o koşullarda bana hiç de yardımı olmuyordu bunun.

Ve şimdi Oliver'a kesinlikle ihtiyacım yok. Ellie'nin genç ve çekici bir kadın olduğunu kendi başıma fark edebilecek durumdayım. Telefonu nasıl kullanacağımı da biliyorum.

Taşınmalarının bir başka avantajı, eve daha kaliteli "curry"ler sipariş edebilme fırsatı.

Oliver Bay Cherrybum bana bir gazete kupürü göndererek bölgedeki okulları "çekip çevirmek" üzere bir hükümet görevlisinin atanabileceği haberini iletti; yani, silahlı ayaklanmaları bastırmak ve uyuşturucu kullanımını zorunlu olmaktan çıkarıp seçmeli hale getirmek söz konusu olacak.

Buralardaki doçent otoritesi görünüşe bakılırsa, sonuçlar ve öğretim görevlilerinin morali bakımından Bay Tim'in akademisiyle aynı düzeyde.

Bakın, ikna edilmeye falan ihtiyacım yok *benim*. Burada kararları veren evin Hanım'ı, bunu hepimiz biliyoruz. Ben sadece Metternich'le gizli görüşmeler yapan bir papalık devletiyim.

Stuart Oliver bana bu meseleyi Gillian'la halletmem gerektiğini söyledi. Lüzumsuz Tavsiyeler Şubesi'nden bir tavsiye işte. Birlikte öğle yemeği yedik. Gillian'ın söylediği ilk şey -ki bana Gillian'a özgü tipik bir söz gibi geldi bu- karşılıksız yardımı kabul etmeyeceğiydi. Ben de ona masrafları zaten yarı yarıya paylaşmayı düşündüğümü söyledim.

Gillian'ın iyi tarafı şu: Nerede durduğunuzu biliyorsunuz. Evliliğimiz göz önüne alınırsa *benim* için söylenmesi tuhaf bir şey gibi görünebileceğinin farkındayım bunun. Ama dönüp geriye baktığımda -ki bunu sık sık yapıyorum- beni gerçekten aldatmış olmasını anlayamıyorum. Belki kendini aldatmış olabilir, ama bu başka bir mesele. Sorduğumda, bana her şeyin nasıl olduğunu anlattı. Evliliğimiz dağıldığında, sorumluluğu üstlendi. Malları paylaştığımızda, layık olduğundan daha azını istedi. Ve Oliver'la yattığını düşündüğümde aslında yatmadığına ilişkin şöyle böyle kuşkularım var. Sonuç olarak, onun çok iyi davrandığını söyleyebilirsiniz. Yani, benim görüş açımdan çok kötü davranması dışında.

Bu yüzden Gillian'ın söylediği şeyi kabullendim. Bana uygun bir ev kirası ödemelerini beklediğimi söyledim. Zaten zamanı gelince, Oliver'ın aklını başına toplayıp, onu normal insanların doğru dürüst iş dedikleri bir iş bulmaya ikna edebilir, diye de fikir yürüttüm. Doğal olarak, zamanı gelince kiracı olarak evi satın alma hakkını elde edeceklerdi. Dahası ben, evin oturulur durumda olmasını ve dekorasyonunun da iyi olmasını sağlayacaktım. Can sıkıcı bir görünüm arz eden duvar kâğıdı meselesinde yapabileceğim en iyi şey buydu. O çevrede bulunan daha iyi devlet okullarının avantajlarını belirttim. Onlara yeni ev hediyesi olarak da, tabii bu hediye iyiden iyiye uygunsuz bir şey olarak görülmezse, Pluto adında bir kedi vereceğimi belirttim. Ve insanın iş pazarlıklarında edindiği o içgüdüyle, bir şey daha fazla söylemenin, bir öneri daha yapmanın bütün dengeyi bozacağını hissettim ve -konuşurken aklıma öylesine geliverdi işte- hiçbir Hollywood patronuyla tanışıklığım olmasa da Oliver'a yanımda bir iş bulabileceğimi ekleyiverdim. Tabii bu da karşılıksız bir yardım sayılmadığı sürece. Derken gelen hesabı yarı yarıya paylaştırdım ve aynı şeyi bahşiş için de yaptım.

Gillian Stuart olağanüstü cömert biri. Cidden böyle olduğunu düşünüyorum. Eğer onun cömertliği olağan bir cömertlik olsaydı, şöyle demek daha kolay olurdu: "Hayır teşekkür ederiz, olduğumuz gibi devam edeceğiz, kendi başımızın çaresine bakacağız, çok teşekkür ederiz." Ama o, belirsiz bir iyi

niyetle işe girişmiyor, bizim nelere ihtiyaç duyduğumuzu düşünüyor ve buna direnmek de zor. Kızlar ona, sanki Stuart bir yargıç ya da öyle bir şeymiş gibi Adil Stuart diye hitap ediyor ve komik bir şekilde, duruma da uygun görünüyor bu. *Adil* biri Stuart.

Oliver benim inatçı ve gururlu davrandığımı, ayak dirediğimi söylüyor. Böyle olduğunu sanmıyorum. Aklımın bir köşesinde olan şey, neye direndiğim değil, niçin direndiğim. Stuart artık bazı şeyleri yapacak güçte olduğu için hepimiz de sanki Stuart bir şeyleri telafi etmeye uğraşıyormuş gibi davranıyoruz. Oysa gerçek hiç de böyle değil. Bunun tersi doğru -ya da doğru olmalı. Oliver bunu anlamış görünmüyor. Stuart iş hayatında başarılı olduğu için, her nasılsa kendinin de bundan kazanç sağlaması gerektiğini düşünüyor. Bu yüzden benim çok ince eleyip sık dokuduğumu düşünüyor, bense onun kendinden çok emin olduğunu düşünüyorum. Ve Stuart da: "İşte yanıt ortada, öyle değil mi?" diyor. Gerçekten ortada mı yanıt?

Stuart Kiralama işlerini yürüten acente kiracıları çıkarmanın altı ay ya da daha fazla sürebileceğini düşünüyordu. Eve kendim taşınacağım, diye açıklamada bulundum, ama onlar bunun kiracılara önceden uygun şekilde bildirilmesi gerektiğinden ve bunun gibi şeylerden söz ettiler. Meramımı anlamış görünmüyorlardı, bu yüzden dosdoğru eve gittim. Eve dönmüş olmak biraz tuhaf bir duyguydu, ama dikkatimi elimdeki iş üzerinde yoğunlaştırmaya çalıştım. Ev üç ayrı daireye bölünmüş. Dairelerin hepsini ayrı ayrı gördüm. Onlara bir öneride bulundum. Evi daha ne kadar kullanabileceklerini ve üç kiracı da çıkmakta anlaşmadıkça bana hiç yararı olamayacağını açıkladım. Bu konuda son derece açık davrandım. Şey, Amerika'dan dönen hamile bir eş uydurmuş olabilirim. O tür bir şey.

Bana öyle bakmanıza hiç gerek yok. Karda kışta öksüz çocukları sokağa atıyor değildim. Amacıma ulaşmak için bir belalılar çetesi falan tutuyor da değildim. Sadece bir anlaşma önerisinde bulunuyordum. Tıpkı bir uçağa binmek üzereyken, fazla bilet satıldığından dolayı, bir sonraki uçağa binmeniz koşuluyla size yüz papel ödemeyi önermelerinde olduğu gibi. Aceleniz varsa ve yüz papel kazanmaya da aldırış etmiyorsanız, bunu aklınıza bile getirmezsiniz; ama vakti bol bir öğrenciyseniz, size iyi bir fikir gibi gözükür bu. Bir rahatsızlık karşılığında kazanılan para yani. Kabul etmek zorunda değilsinizdir ve havayolu şirketine hınç falan beslemeniz de söz konusu değildir, öyle değil mi?

İnsanlar bu tür anlaşmaları anlıyorlar, artık bu anlaşmalar onları şoke etmiyor, böyle kazanılan nakit paraya değer veriyorlar. Kendi evimde yeniden oturma hakkım konusunda yasaların çok açık olduğunu söyledim onlara. Oranın güzel bir yer olduğunu kabul ettim: Ben de zaten bu yüzden bunca yıl önce orada yaşamıştım ve şimdi oraya dönmek istiyordum. Çabuk bir çözüm bulmanın arzu edilir bir şey olduğunu vurguladım. Birlikte kafa kafaya verip bir şeyler düşünmelerini önerdim. Neler olup biteceği konusunda

çok iyi bir fikrim vardı. Bana "Hayır" dediler, bu hayır "Evet Belki" anlamına geliyordu ve ben daha sonra bu "Evet Belki"yi bir "Evet Lütfen"e dönüştürdüm. Paranın yarısını onlara hemen verdim ve diğer yarısını da çıktıklarında vereceğimi söyledim. Bir imza istedim. Hayır, vergi memurları için falan değil -düşüncesi bile ürpertici bunun!- sadece kendi muhasebe kayıtlarım için.

Verilen bir rahatsızlık karşılığında ödenen para. Nesi yanlış bunun? Siz de alırdınız.

Oliver'la Gillian kararlarını tam olarak vermiş sayılmazlardı, ama evin otuz gün içinde kendilerinin olduğunu söylediğimde, onlar için bir gerçeğe dönüşmüş gibi göründü bu. Ama son bir koşul daha ileri sürmeyi düşünüyordum. İnsanlar istediklerini almak üzereyken genellikle son bir koşul vardır. Sanki olayın basitliğini kabullenemiyormuş gibi, onu karmaşıklaştırmaları gerekirmiş, iradelerini önemsiz bir şekilde ortaya koymaları gerekirmiş gibi davranırlar. Evet, arabanızı satın alırım ama, arka dikiz aynasından sallanan şu kürklü zarı da bu alışverişe katmanız koşuluyla.

"Ama bir şey var. Bize bir kedi almana izin vermiyoruz," dedi Gillian.

Gillian'dan beklenecek bir söz. Başkası olsa daha fazlasını isterdi, o daha azını istiyor.

"Pekâlâ," dedim. Bu imalı lafın altında yatan şeyi anladım. Sipariş verdiğim yeni bulaşık makinesini yollamalarını iptal ettirdim. Evi yeniden dekore ettirmek fikrimden vazgeçtim. Kiracılar çıktıktan sonra etrafa biraz çekidüzen vermek yeterdi. Hem, kendi başına birtakım ev onarımlarına girişmenin Oliver'a hiç de zararı dokunmazdı.

Hele bir taşınsınlar, onları kendi başlarına bırakacağım, diye de düşündüm. İşlerimi biraz ihmal ediyordum. Belki de yeni bir domuz *eli* toptancısı aramanın zamanıydı. Soya fasulyesi ezmesi çeşitlerimi genişletebilirdim. Peki devekuşu eti nasıl olurdu? İçten içe bu düşünceye hep karşı çıktım, ama belki de yanılıyorum. Belki de bir tüketici anketi yaptırmanın vakti.

Terri Ona fotoğrafı göstermesini söyleyin.

X
Prezervatif

Ellie Her seferinde, prezervatif. İlişki kurduğum erkek AİDS testinden geçene ve ben de evliliğe adım atana değin her seferinde prezervatif. Sadece görebildiğim şeylere güveniyorum ben. Tanımış olduğum oğlanların bazılarını tanışanız *s i z* de öyle yapardınız. Ve adamların bazılarını. Adamların oğlanlardan daha doğru sözlü olmasından falan değil bu. Pekala, şimdilik hepsine de erkek deyin ve kendinize şu soruyu sorun: Şayet erkeklerin her gün alacakları *bir* hap olsa ve hapı her alışlarında 24 saat boyunca kısır kalsalar ve "Sorun yok, hap aldım," demesi gerekenler de onlar olsa, siz bu sözleri duyduğunuzda, yüz kerede kaç kez gerçeği söyleyecektir dersiniz onlar? Benim tahminim % 40 ila 45 arası. Pekâlâ, siz daha *az* kinik birisiniz, % 60 diyorsunuz, hayır 80 diyorsunuz, belki de 90. Hatta 95. Yeter mi? Bana yetmez. % 99.99 benim için yeterli değil. Şanssız biri olduğumu bildiğimden, bana o % 0.01 olasılık isabet eder.

Hayır. Her seferinde, prezervatif.

Evlenmek istediğimi söylemek falan istemiyorum. Ve evlensem, kesinlikle kilisede evlenmezdim.

Stuart Aldırış etmiyorum. Demek istiyorum ki, her yöntemin artıları ve eksileri var. İnsan bu konuda güçlü duygulara sahip olmadıkça büyük bir sorun olduğunu sanmıyorum bunun. Dedikleri gibi, Tutku Bütün Engelleri Aşar. Ya da öyle bir şey. Sadece teknik bir ayrıntı. Gerçekten aldırış etmiyorum.

Oliver Cinsel hazlar konusunda deneyim sahibi birinin, ısı arayan spermatozonun büyük ırmağa doğru bir somon kıvraklığında çıktığını bilen birinin, ama beri yandan da insan elinden çıkma barikatlarla bir Komün taraftarı kadar aşina birinin, *per et contra*[46] uslamlamaları.

1) Fransız kılıfı, İngiliz kaputu ya da (Slav kuzenlerimizin son derece can sıkıcı bir ifadeyle dile getirdikleri gibi) galoş. Gerçekten de bu aygıtta ayakkabı üstüne takılan şu kauçuk kılıftan bir yan var. Cesaretiniz varsa bana bir estetmişim gibi davranın, ama aletinin ucuna küçük bir kauçuk parçası takan adamın maruz kalabileceği -göstergebilimsel olarak, psikolojik olarak- çeşitli sonuçları da göz önünde tutun. Varlığı en küçük bir harekette ateşlenmeye hazır bir mekanizmaya rahatlık ve kararlılık sağlayabilirken, olayın akıbeti bana her zaman *tristesse*'le[47] dolu gelmiştir. Geri çekilmenin o ilk anı, kalınlaşan kauçuk halkayı sinirli bir şekilde yerleştiren parmaklar ve sonra da yağa batmış o uzun çekiş. Acaba bana bunlar neden hep kaçış

tünelinin çöktüğü ve havasızlıktan boğulmaya başlayan Kraliyet Hava Kuvvetleri subayının ökçelerinden havaya doğru çekildiği şu savaş tutsağı filmlerini anımsatır? Ve sonra da, küçük bir çocuğa gururla oturağının gösterilmesi gibi, insanın kendi ediminin sarkık kanıtıyla yüz yüze gelmek. Tam o anda, kozmik melankolinin şimşek gibi çakışı sözü uygun düşüyor elbette, sizce de öyle değil mi?

2) Diyafram, halka ya da (soyu artık tükenmiş uçamayan şu Güney Amerika kuşu) "pessary"nin adıyla anılan aygıt. Banyoya girmiş olan sevgiliyi bekleme -eylem çizelgesinde her zaman bir sönüş biplemesi. Yay çekilmiş ve gergin, okçu hedefe nişan almış ve derken V. Henry -ya da muhtemelen, Bardolph- ona oku *protem*[48] sadağına geri koymasını emrediyor. Aa şey, insanın *en attendant*[49] kendi kendine birtakım Java Adası müzikleri mırıldanma zamanı. Ve sonra, dilsel hazzın yağlama jelinin tadıyla artıp artmadığı sorunu var. Belki de az sayıdaki mutlu kişi için artıyor.

3) Hap. Ah! etin etin üzerine gelmesi, o kaygısız esrime, utanmak nedir bilinmez o Cennet Bahçesi marifetleri. Araba kullanan kişinin hayatı nasıl otomatik kontakla dönüşüme uğradıysa, haz düşkününün hayatı da hapla dönüşüme uğradı. Bundan sonraki başka her şey motoru önden bir demirle çevirerek çalıştırmak gibiydi.

4) Kadın prezervatifi denilen şey. Bu konuda hiçbir kişisel bilgim ya da deneyimim yok, ama bu biraz da yere serilen bir şilteyi düzmek gibi değil mi, böyle olmak zorunda mı? Belki de ilk izcilik deneyimleriyle fetiş edinmiş olanlar için yararlıdır.

5) Vazektomi. Canımı sıkan şey sondaki bu "ektomi" eki.

6) Duhul olmaksızın yapılan seks. Garson, üç çeşit yemek istiyorum, lütfen. Küçük bir sandviç, bir damak temizleme şurubu ve bir de kafeinsiz espresso.

7) Yarı duhullü seks, geciktirme sistemleri, karezza,[50] geri çekilme, karşılıklı mastürbasyon, araya konulan keskin bir kılıçla çıplak uyumak, İskoç usulü aşk (Fransızların nükteli bir şekilde giyinik düzüşme sözcüğüyle ifade ettikleri şey), ayrı yataklar kullanma, bekaret kemerleri, Gandhi usulü ilişkiye girmekten kaçınma... gerçek vücutların gerçek buluşmasını engelleyen her şey: Unutun gitsin bunları. Hepsi de cehennemin dibine!

Gillian Her zaman bir uzlaşma, öyle değil mi? Yani hamile kalmak için elinizden gelen her şeyi yapmadıkça bir uzlaşma. Hap, vücudumun her yanı şişmiş gibi bir duygu veriyordu bana. Spiralse, her zamankinden daha fazla kanamaya yol açıyordu bende, üstelik bir arkadaşımın spirali ilk çocuğunun plasentasıyla birlikte geldiği gün spirallere olan güvenimi tamamen yitirdim. Bu yüzden, prezervatifle diyafram arasında eski seçim söz konusu hep. Oliver prezervatiflerden nefret ediyor. Aslında, prezervatif kullanmayı pek de

beceremediğini söylemek daha doğru olur (belki de bu yüzden nefret ediyor onlardan). Ve Oliver'ın yatağın öteki tarafında lanetler okuyup o şeyle uğraşıp durmasında -sanki bu *benim* kabahatimmiş gibi-ve sonra da, birçok kez olduğu gibi, onu usanç içinde odanın öteki ucuna fırlatmasında biraz heyecan öldürücü bir yan var. Bu sorunu bir süre prezervatifleri benim takmamla çözdük. Kendisine bu şekilde analık edilmesinden hoşlanıyordu. Ne var ki depresyona girdiği zamanlara rastladı bu dönem ve bazen -şey, aslında, sık sık-tam işin ortasındayken ereksiyonunu kaybediyordu. Tabii, anlıyorsunuz ya, şey içimde yerinden çıkar diye *ben de* çok huzursuz oluyordum.

Böylece geriye diyafram kalıyor. Aslında diyafram da mükemmel bir şey değil. Ama en azından kontrol benim elimde. Benim istediğim de bu. Ve sanırım, Oliver'ın istediği de.

Oliver Şey demek istedim. Fransa'da yaşadığımız zamanlarda. Kaput almak için. *Préservatifs* istiyorsunuz. Mösyö Eczacı, yine reçel yapma mevsimi geldi. Bir kutu prezervatif lütfen. Katolik bir ülkenin onları adeta hayat kurtaran şeyler gibi göstermesi tuhaf, oysa gerçekte tam tersi söz konusu. "Bir paket sperm öldürücü, lütfen": Böyle denmesini beklerdiniz, öyle değil mi? Neyi korumaları gerekiyor acaba? Annenin sağlığını mı, yoksa babanın kazan basıncını mı?

Terri Sanırım evliliğimizin birinci yılı falandı. Her halükârda, psikoterapiste gitmemizden önceydi. Stuart'ın vücudunu forma sokmaya başladığı zamanlar. Dairenin içinde yürüme egzersizi makinesi, jimnastik salonuna gitmeler, pazar sabahı jogging yapmalar. Alnından boncuk boncuk ter boşanırken nabzını ölçen bir Stuart.

Bir bakıma hoştu bunlar. Sağlıklı bir şeydi. Sanırım apaçık ortada. Demek istiyorum ki o zamanlar bunun sadece sağlıkla ilgili bir şey olduğunu sanıyordum ben.

Sürekli hap almamdan hoşlanmıyordu. Genetik değişim, doğal ürünleri tercih etme, bunun gibi şeyler hakkında şakalar yapıyorduk. İlişkinin ertesi günü sabahı alınan hapı önerdi. Vücuda daha düşük düzeyde hormon girecek ve seks hayatı etkilenmeyecekti: Mantıklı gözüküyordu. Hapları iki üç aydır kullanmaktaydım ki bir pazar sabahı onları bulamadım. Dünyanın en düzenli kişisi sayılmam, ama bir kadının nereye sakladığını bildiği her zaman birkaç şey vardır ve insan kendi doğurganlığını da denetim altında tutar. Stuart son derece sakin davrandı, ama ben biraz çıldırır gibi oldum ve acaba hangi eczane açık diye telefona sarıldım; derken, arabaya atlayıp kentin her yanında eczane aramaya koyulduk. Aslında, arabayı Stuart sürüyor ve ben, "Daha hızlı, daha hızlı," deyip duruyordum. O, işin böyle yürümeyeceğini söylüyordu, ama hiçbirimizin ı:le bir şey bildiğini sanmıyorum. Araba bir engele çarpacak olursa bunun her şeyi altüst edeceğinden endişe

duyuyordum.

Birkaç gün sonra, haplarımı bir kâğıt mendilin altında buldum. Oraya nasıl gelmişti haplar? Sanırım, beynim dumura uğramıştı. İki ay daha geçti ve yine bir pazar sabahı, haplarımı bulamadım ve son sefer olduğu gibi, bunun gerçekten de son derece riskli bir zaman olduğunu fark ettim. Stuart çoktan kalkmış ve yürüme egzersizi makinesinde çalışıyordu. Bir hışımla yanına gidip, "Lanet olası haplarımı sen mi sakladın, Stuart?" diye bağırdım. Ve Stuart Bay Sakin, Bay Makul oldu, saklamadığına yemin elli ve makinenin üzerinde bir öne bir geriye adımlama hareketlerini sürdürdü. Sonra nabzını tuttu ve işte o an ben kendimi kaybettim. Onu makinenin üzerinden ittim, üzerimde sabahlığımla yalın ayak aşağı indim, arabaya atlayıp dosdoğru eczaneye gittim. Bana bakan gene aynı kalfaydı ve "Ham'fendi, *yaşamınıza* bir çekidüzen verin lütfen," der-cesine bir kaş hareketi yaptı. Ben de dediğini yaptım ve yeniden hapa döndüm. İlişki öncesi hap, her zaman hap.

Madam Wyatt *Quelle insolence!*[51]

XI
Çardak kuşu değil

Stuart Gillian bana, hiç kimseye söylemeyeceğime yemin ettirerek, babasının ölümünden sonra Oliver'ın son derece önemsiz bir ruhsal çöküntü geçirdiğini söyledi. "Ama o babasından nefret ediyordu. Onu hep eleştirip duruyordu," dedim. "Gillian, "Biliyorum," diye yanıt verdi

Uzun süre düşündüm bu konuyu. Madam Wyatt bana birkaç bölümden oluşan karmaşık bir açıklama yaptı. Bense ona çok daha basit bir açıklama yaptım: Oliver yalancının teki. Her zaman öyleydi. Bu yüzden belki de babasından gerçekte nefret etmiyordu, sempati toplamak için ediyormuş gibi yapıyordu. Belki de onu gerçekte seviyordu, bu yüzden babası ölünce sadece üzüntü hissetmekle kalmadı bütün bu yıllar boyunca aleyhinde konuştuğu için suçluluk da duydu ve suçluluk da ruhsal çöküntüye yol açtı. Buna ne dersiniz?

Evlerine akşam yemeğine gittiğimde Gillian ne demişti? "Oliver, sen her şeyi her zaman yanlış anlıyorsun." Onun içini dışını bilen birinin sözü bu. Gerçeğin burjuvaca bir şey olduğunu düşünüyor Oliver. Yalan söylemenin romantik bir şey olduğunu düşünüyor. Büyüme zamanı, Oliver.

Terri Fotoğrafı hâlâ göstermedi, değil mi? Bir mahkeme emrinin işe yarayacağını düşünüyor musunuz?

Stuart Her şeyi hale yola koyuyorken: Terri. Terri'yle beş yıl evli kaldım. İyi geçiniyorduk. Evliliğimiz yürümedi işte. Ona kötü davranmış falan değildim. Sadakatsizlik etmedim. Hemen söyleyeyim, o da etmedi. Önceki işiyle... ufak bir problemi vardı, ama hepsi buydu. İyi geçiniyorduk. Evliliğimiz yürümedi işte.

Terri Anlıyorsunuz ya, Stuart'ta esas olarak karşı çıktığım yan onun o lanet olası makul tarafıydı. İyi, normal bir adam izlenimi bırakıyor insanda. İşler iyi gittiği sürece bunun yanlış bir yanı yok. Size karşı açık, dürüst - dürüstlükten uzaklaştığını göremediği noktaya kadar. Peki yeni olan başka ne var? Stuart'ın ne dereceye kadar tipik bir İngiliz olduğunu bilemiyorum, bu yüzden onu bütün milletinizi aşağılamayı ister gibi aşağılamak da istemiyorum. Ama şimdiye değin karşılaştığım duygularını en çok gizleyen kişi Stuart, demek istiyorum. Stuart'a size ihtiyaçlarından söz etmesini rica ediyorsunuz *v e* Stuart, sanki bir çeşit New Age çılgınıymışçasına bakıyor size. Ona bir ilişkiden beklentilerini tanımlamasını rica ediyorsunuz ve yüzü, adeta müstehcen bir şey söylemişsiniz gibi bir ifade alıyor.

Bakın. Kanıt. Fotoğraf. Biraz paraya ihtiyacım vardı. Bana cüzdanından

bir elli dolar almamı söyledi, alırken yere bir fotoğraf düştü, fotoğrafa bakıp, "Stuart, bu kim?" dedim. "Ha o mu, o Gillian," diye yanıt verdi. İlk karısı. Evet, elbette, niye taşımasın ki fotoğrafını. Cüzdanında, evlenmemizin üstünden iki, üç yıl geçtikten sonra niye taşımasın ki? Gillian'ın fotoğrafını daha önce hiç görmemiştim, ama hey, ben niye görecekmişim ki?

"Stuart, bana bu konuda söylemeyi istediğin bir şey var mı?" diye sordum.

"Hayır," dedi.

"Gerçekten mi?" dedim.

"Hayır," diye yineledi. "Yani Gillian'ın fotoğrafı o." Fotoğrafı alıp yeniden cüzdanına koydu.

Doğal olarak, evlilik terapistinden randevu aldım.

Görüşmemiz aşağı yukarı on sekiz dakika sürdü. Stuart'la problemimin temelde onu problemlerimiz konusunda konuşturmak olduğunu açıkladım. Stuart ise: "Çünkü herhangi bir problemimiz yok," dedi. "Problemin tam da bu olduğunu anlıyor musun?" diye yanıt verdim.

Tartışmayı bir süre daha sürdürdük. Sonra, "Fotoğrafı göster," dedim.

"Fotoğraf yanımda yok," dedi.

"Ama bütün evliliğimiz süresince onu her gün yanında taşıdın," dedim. Bir tahminde bulunmuştum, ama bunu yadsımadı. "Şey, bugün yanımda yok işte."

Terapiste döndüm; terapist, a) bir kadındı, b) dünyadaki en az eksantrik kişiydi ve bu nedenle de c) Stuart'ın üzerindeki ruhsal ağırlığı biraz kaldırmasına yardım etmek üzere seçilmiş biriydi. Ona dedim ki: "Kocam cüzdanının içinde ilk karısının bir fotoğrafını taşıyor. Renkli bir fotoğraf, biraz flu ve sanırım bir çeşit teleobjektife, yukarıdan belli bir açıyla çekilmiş. Fotoğrafta karısı, eski karısı var; kadın dehşet içinde görünüyor, sanki dövülmüş gibi yüzünde kan var, kollarında bir bebek tutuyor, içtenlikle konuşmak gerekirse, fotoğrafı ilk gördüğümde kadının savaş bölgesinden gelen bir mülteci falan olduğunu, işte bunun gibi bir şeyler düşündüm, oysa, yüzü gözü kan içinde ve haykırırmış gibi görünen eski karısıymış sadece, hepsi bu. Ve Stuart bu fotoğrafı yanında taşıyor. Evliliğimizin her günü."

Uzun bir duraklama oldu. Sonunda, bu on beş on altı dakika boyunca son derece tarafsız, son derece sakin görünen Dr Harries, "Stuart, lütfen bu konuda bir şeyler söyler misiniz?" dedi.

Ve Stuart da en kabız haliyle, "Hayır, bir şey söylemek istemem," dedi. Sonra da ayağa kalkıp gitti.

"Ne sonuç çıkarıyorsunuz bu olup bitenlerden?" diye sordum.

Terapist, bir yorum yapmadan ya da öneride bulunmadan önce her iki eşin de görüşmeye gelmelerinin bir terapi kuralı olduğunu açıkladı. Benim bütün istediğim bir görüş, sadece lanet olası basit bir görüş, ama bunu bile elde edemiyorum.

Bu yüzden oradan *ayrıldım* ve Stuart'ın beni arabada bekleyişine, eve

götürüşüne ve restorandan konuşmamıza hiç şaşırmadım. Sanki gururu hiç incinmemiş gibiydi -sanırım bir bakıma incinmedi de. Sadece oradan çıkıp gitmek istiyordu.

O gün daha sonra bir kez daha denemeye çalıştım. "Stuart, sen mi yaptın ona bunu?" dedim.

Ve o, "Hayır," dedi.

Ona inanıyorum. Yani bunu söylemek önemli bir şey. Ona kesinlikle inanıyorum. Sadece onu tanımıyorum. Onun içinde kim var? Kendinize bu soruyu sormak zorunda kalmasanız sevilecek harika bir adam olurdu Stuart.

Oliver Bayan Dyer'ı anımsıyor musunuz? Yeni evli Hughes'ların (bu çoğul ekinden nasıl da nefret ediyorum!) oturdukları evin karşısındaki 55 numarada tüneğe yattığım zamanlarda kapıcım ve Kerberos'um olan kadını. Ön bahçede hastalıklı bir maymunçıkmaz ağacı ve gıcırdayıp duran bozuk bir bahçe kapısı vardı. Kapıyı onarmayı önerdim, ama Bayan Dyer kapının hiçbir şeyi olmadığını ileri sürdü. *Moi*'dan[52] farklı olarak. Benim her yanım berelenmişti ve kadın beni teselli etti. Kendi yaşam kitabının sayfaları çoktan sararmıştı; başı omurgasının üstünde, sapı üzerinde bükülmüş bir günebakan gibi duruyordu; ak saçları yeniden açık kahveye bakan bir renk almıştı. Kafasının tepesindeki yeni yeni beliren saçsız noktaya sevecenlikle bakar dururdum, adeta bir turta kabuğunun üzerindeki hava deliği gibi bir görünümü vardı.

Ani bir korkuya kapıldım: Acaba ölmüş ya da yerine kendine güvenleri tam genç bir çift geçmiş olabilir miydi? Aşıboyası rengindeki bahçe kapısını başka bir renge boyamış, pencere camlarına neşeli Roma perdeleri asmış ve aile karavanına yer açmak için de o ağacı yerle bir etmiş bir çift. Ah, lütfen benim için yine orada olun Bayan Dyer. Sadece üstünkörü şekilde tanıdıklarımızın ölümleri kalplerimizde farklı bir gönül telini titretir, güçlü bir kilise çanı değil de daha çok göksel bir çalgının tınılarıdır işittiğimiz, ancak bu tınılar zamanın acımasız ihanetinin daha da belirgin bir işaretidir. Bize yakın olanların ölümleriyse pekâlâ Tahminci Adamları'ın "yaşam olayları" olabilir; ama yaşamlarımızın orkestra notaları arasına ancak şöyle bir giriverenlerin ölümleri bize ölümlülüğün bataklık gazını soluturlar.

Bayan Dyer hâlâ hayatta olsun diye Tanrı'ya dua ediyorum. Onun o maymunçıkmaz ağacı bir defne gibi serpilip büyüsün, onun o günebakan kafası, tutukluk yapan kapı zilini çaldığımda güneşe doğru çevrilsin.

Gillian "Burada daha önce kimin yaşadığını merak ediyorum," dedi Sophie.

Yanıt olarak aklıma tek gelen şey, "Başka insanlar." sözü oldu.

"Nereye gittiklerini merak ediyorum," diye ekledi Sophie. İlk cümlesi ne kadar soru idiyse bu da ancak o kadar soruydu, ama kendimi savunmada hissettim. Ve birdenbire, keşke Stuart burada olsaydı diye de içimden geçirdim; buna verilecek bir yanıtı olurdu Stuart'ın, ne de olsa bütün bunlar

onun fikriydi. Bu işe bizi o sokmuştu.

Hayır, bu işe kendi kendimizi soktuk.

Hayır, bu işe bizi ben soktum.

Bu işle uğraşmanın yollarından biri de sokağa çıkıp sağa sola bakmak. Bunun ne tür bir sokak olduğunu biliyorsunuzdur: Her iki tarafta ellişer olmak üzere yüz kadar ev, her bir blok yirmi beş sıra evden oluşuyor, hepsi de geç dönem Victoria mimarisinin ürünü ve hepsi de birbirinin tıpatıp aynı. Sarı gri Londra tuğlasından yapılma uzun, ince sıra evler. Yarı zemin kat, ayrıca üç kat ve her sahanlıkta fazladan bir oda. Küçük bir ön bahçe, on metre uzunluğunda bir arka bahçe. Kendime söylediğim şey şu: Bu ev, sokaktaki yüz tane özdeş evden, çevredeki bin evden, Londra'nın her tarafındaki yüz bin ya da daha çok evden sadece biri. O zaman kapının üzerindeki numaranın ne önemi var? Banyo ve mutfak şimdi farklı, dekorasyon değişti, atölyem de eskisi gibi yukarı katta olmayacak, orta katta olacak, bu yüzden bana aynı duyguyu vermiyor ve eğer bana on yıl önceyi anımsatan bir şey olursa boya fırçamı elime yeniden alırım. Kızlar eve zaten yeni bir hava veriyorlar. Bir kedi almak da iyi bir fikir, sanırım. Yeni olan her şey iyi fikir.

Olup bitenlerden kaçtığımı söylemek istiyorsanız, belki de kaçıyorumdur. Ama en azından ne yaptığımı biliyorum. Zaten insan bir süre sonra böyle yaşar, öyle değil mi, herkes böyle yaşar? Bazı şeylerden kaçarak, bazı şeyleri görmezden gelerek, bazı konulardan uzak durarak. Normal bir şey bu, yetişkinlere özgü bir şey, meşgulseniz, bir işiniz varsa, çocuklarınız varsa, yaşamanın tek yolu bu. Gençseniz, ya da işiniz yoksa, yahut zenginseniz, zamanınız, paranız ya da her ikisi de varsa, o zaman -nasıl denir?- her şeyle yüzleşebilecek, ilişkilerinizin her yönünü inceleyebilecek, yaptığınız şeyleri niçin yaptığınızı tam olarak sorgulayabilecek gücünüz vardır. Ama çoğu insan sadece olup bitenlerle uğraşıyor. Oliver'a projelerini sormuyorum, değişen ruh hallerini sormuyorum. Karşılığında o da bana kendimi kıstırılmış, ya da hayal kırıklığına uğramış yahut bitip tükenmiş hissedip hissetmediğimi sormuyor. Kim bilir, aklından geçmediği için sormuyor belki de.

Arka bahçede, daha önce olmayan, kırmızı tuğladan yapılma yenice bir iç avlu var; yeterince kimliksiz eski çimen var ve bir de, bir hayli düzensiz bir karışım olan bitkilerle çalılar var. Dün dışarı çıktım ve on yıl öncesinden anımsadığım o iki çalıyı kestim. Onları tanıdım çünkü kendim dikmiştim: Kelebekleri çekme umuduyla diktiğim bir budleya ile yine bir iyimserlik ürünü olan *Cistus ladanifer*. Onları köklerinden kestim ve sonra da toprağı kazıp kökleri dışarı çıkardım. Bir ateş yakıp onları yaktım. Oliver kızları alıp dışarı çıkmıştı, döndüğünde yaptığım şeyi gördü ama hiçbir yorumda bulunmadı.

Demek istediğim bu, anlıyorsunuz ya.

Stuart böyle yaşayıp gitmemize bir şey demiyormuş gibi görünüyor. Bize

yeni ev hediyesi olarak bir domuz budu gönderdi.

Ellie Yeni atölye çok daha iyi. Daha fazla çalışma mekânı, daha fazla ışık var. Üst kata yerleşmiş olsaydık ışık daha bile fazla olurdu. Aynı zamanda da evin geri kalan kısmından daha az gürültü gelirdi. Ama sanırım, yalak odalarının üst katta olmasını istemelerinin sebebi de bu. Zaten, üzerime vazife değil.

Stuart'ın tablosunu yeni bitirdim. Temizleme pek de işe yaramadı, bu kesin. Tablonun burada olması biraz sıkıntı verici bir duruma dönüşmüştü. Tablo üzerinde Gillian atölyede değilken çalıştığımı fark ediyordum. Bir keresinde Gillian ona şöyle bir göz attı ve bana adeta "Onu ateşe atmakla daha az masrafa girerdi insan," diyecekmiş gibi geldi. Görüşünü paylaştığımı belirten bir ses çıkardım ve başımı öne eğdim. Ve bir gün Gillian'a da söylemek zorunda kalırım diye, "Tablo Bay Henderson'ın" dedim kendi kendime.

Benden istediği gibi, Stuart'ı cep telefonundan aradım. Tabloyu yanımda getirmemi, oturup bir şeyler içebileceğimizi söyledi. Tam olarak bir davet sayılmazdı bu, tam olarak bir emir de değildi, sadece öylesine söylenmiş bir cümleydi. Ona faturanın ne olacağını söyledim.

"Siz herhalde nakit parayı yeğlerdiniz," dedi, aynı tonda. Bir şeylere zorlanıyor değildim, ama benden bir şey de istenmiyordu. Bir alınganlık duymuş sayılmam, sadece onun yetişkinler dünyasında yaşadığını kendiminse yaşamadığını hissettim. Davranış şekli kendisine ve daha bir sürü başka kişiye tümüyle normal görünmüş olmalı, ama bana görünmedi. Sanırım insan buna alışıyor, dünyanın hali bu ya da öyle bir şey deyip geçiyorsunuz. Ben böyle bir şeye alışmak istediğimden emin değilim. Hiçbir zaman.

Stuart Domuzlar son derece zeki hayvanlar. Sözgelimi, onları çok küçük bir yere sıkıştırarak stres yaşatırsanız, birbirlerini sakatlama eğilimi gösteriyorlar. Tavuklarda da aynı şey söz konusu -tabii tavuklar özellikle çok zeki oldukları için değil. Ama domuzlar strese kapılıp birbirlerine saldırıyorlar. Birbirlerinin kuyruklarını kemirip koparıyorlar. Peki sanayiye yönelik üretim yapan çiftçilerin buna nasıl bir tepki gösterdiklerini biliyor musunuz? Domuzların kuyruklarını kesiyorlar böylelikle de hayvanların kemirecek bir şeyleri kalmıyor, bazen kulaklarını da kesiyorlar. Aynı zamanda dişlerini de köreltip burunlarına halka takıyorlar.

Şu var ki bunların hiçbiri de bir domuzun stresini tam olarak azaltmayacaktır, öyle değil mi? Vücutlarına bir yığın hormon ve antibiyotikle çinko ve bakır elementleri pompalamak da, bir tarlada dolaşmalarına ya da saman üzerine uyumalarına izin vermemek de bu stresi azaltmayacaktır. Bu tür şeyler söz konusudur. Ve her şey bir yana, stres kasların gevşemesini etkilemekte ve bu da hayvanın etinin tadı üzerinde

etkili olmaktadır. Elbette, domuzun yedikleri de bir etkendir. Benimle aynı işi yapanlar domuz etinin fabrika çiftçiliği yöntemleri sonucu lezzetini en çok kaybeden et olduğu konusunda görüş birliğine varmış bulunuyorlar. Ve etin tadı değiştiği için de tüketicilerden daha az para alınması gerekir, buysa üretim kazançlarını aşağılara çekmektedir. Bana soracak olursanız, lezzeti yerinde bir domuz eti için tüketiciye daha fazla para ödetmek bir çeşit haçlı seferine dönüşmüştür.

Beni düşündüren öteki şeyse -şey, bütün bu organik üretim fikri beni düşündürüyor- bu işte ya biz ne olacağız? sorusu. Bizim için de tamı tamına aynı şey söz konusu değil mi? Londra'da kaç kişi yaşıyor? Sekiz milyon mu? Daha fazla mı? Hayvanlar açısından en azından, strese kapılmamak için her birinin ne kadar yere ihtiyaç duyduğunu uzmanlar saplamışlar. İnsanlar içinse bunu daha yapmaya bile başlamadılar -ya da başladılarsa bile, bizim haberimiz yok. Biz de birbirimizin üstünde domuzlar gibi tam bir hengâme içinde yaşayıp birbirimizin kuyruğunu ısırıyoruz. Her şeyin farklı olabileceğini hayal edemiyoruz. Ve içinde bulunduğumuz stres düzeyini ve çoğumuzun yediklerini düşünürseniz, bahse girerim tadımız da korkunçtur.

Bakın, bu bir benzetme değil. En azından, Oliver'ın benzetmelerinden biri değil. Düşüncenin mantıki bir zinciri sadece. Bir anlamı var, öyle değil mi? Organik insanlar -nasıl da büyük bir fark olurdu bu!

Gillian Banyo penceresinden aşağıya, bahçeye bakıyorum. Güzel bir sabah, havada ve ışıkta sonbahara özgü bir atmosfer var, pencerenin köşesindeki bir örümcek ağının üstünde çiy taneleri göze çarpıyor. Çocuklar bahçede, oynuyorlar. Yarısı bakımsız, alçak sarı gri duvarlarla ayrılmış bir dizi arka bahçenin, şurada burada birkaç hastalıklı ağacın, sağda solda çocukların tırmanması için yapılmış plastik birkaç parmaklığın göze çarptığı böyle sıradan bir manzaranın bile sevimli görünebileceği şu sabahlardan birisi bu. Yeniden kızlara bakıyorum. Birbirlerini takip edip eğlenerek bir daire biçiminde koşuyorlar. Bir kül yığınının çevresinde koşuyorlar.

Şunları düşünüyorum: Üç gün önce iki çalılığı kestim -sevdiğim, kendi dikmiş olduğum çalılıkları- onları on yıl önce bu evde olup bitenler yüzünden kestim. Olup bitenlerin hıncını çalılıklardan çıkardım. Onları köklerinden sertçe kestim, topraklarından söküp çıkardım, sonra da tutuşturdum. O sırada gözüme tümüyle makul, pratik, mantıklı, akla yatkın, gerekli bir şey gibi gözüktü bu. Şimdiyse cezalandırmaya karar verdiğim iki bitkiden geriye kalan küllerin çevresinde kızlarımın dans edişlerini seyrederken, yaptığım şey gözüme neredeyse bir delinin davranışı gibi gözüküyor. Doktor bey, ilk kocamı ikinci kocamla yaşamak için terk ettim, bu yüzden on yıl sonra bir budleya ile bir cistus'u yakıp kül ettim ben. Bu tür bir davranış için bana bir şey verebilir misiniz acaba?

Aklımın tamamen başımda olduğunu biliyorum. Söylemek istediğim sadece şu: Küçük, önem taşımayan bir eylem -hiç kimseye zarar vermeyen ve

asla vermeyecek olan bir eylem- bir gün son derece makul bir davranış ve ertesi gün tamamen delice bir şey olarak görünebilir.

Marie, az önce ayağı takılıp kül yığınının içine düştü. Oliver evde olmadığı için aşağı inip Marie'nin üstünü başını temizlemem gerekecek. Bütün olup bitenler arasında en azından *bu* makul bir davranış.

Oliver İlk komşuluk ödevim -hayır, daha çok varoluşsal paniği yatıştırma girişimim- 55 numaraya bir uğramak oldu. Pencereler hâlâ ıstıraplı bir glokomdan mustariptiler ve maymunçıkmaz ağacı da ön bahçeden bana şişe fırçası biçimli yapraklarını göstererek açık saçık bir işaret yapıyordu. Sokak kapısı hâlâ aynı *caca de dauphin*[53] rengindeydi. Hiç renk değişikliği yapılmamıştı -acaba Bayan Dyer hayatta olabilir miydi? Kapı üzerinde bir çeşit kas belleğiyle gezinen işaretparmağımın ucu, zili çalmam gereken doğru kuzey-kuzey-doğu açısını buluverdi. Duraklama bu kadar çok şeye gebe olabilir miydi acaba? Gebelik bu kadar histerik olabilir miydi? Derken, kadim ayakların terlikli tıpırtısını işittim.

Çocukluğun yeniden ziyaret edilen evlerinde olduğu gibi Bayan Dyer anımsadığımdan bile daha çok küçülmüştü. Gün ışığına çıkan tek şey, aşağı doğru eğilmiş bir kafatası ve sanki daha küçük olsun diye sarılıp sarmalanmış gibi görünen, eğri büğrü bir ayaktı. Yeniden tanışıklığımızı kolaylaştırabilmek için, bir zamanlar kendisine evlilik önerisinde bulunduğumda yaptığım gibi, diz çöktüm. Bu durumda bile, başım onun omuz seviyesine geliyordu. Kimliğimi açıkladım ama söylediklerim, heyhat, onun için hiçbir şey ifade etmiyor gibiydi. Evinin pencereleri kadar sütümsü gözleri beni inceledi. Anımsayabileceği olaylardan söz enim, merakını uyandırabilecek bir yanıt alabilme umuduyla bütün şaka dağarcığımı seferber ettim. Ama bunların hiçbiri de onun zevkine uygun gözükmedi. Aslına bakarsanız, beni zır deli birini dinliyormuş gibi inceliyordu. Şey, en azından iyi kötü hayattaydı. Dizlerim üzerinde yükseldim ve ona elveda dedim.

"On bir yirmi beş," dedi.

Saatime baktım. Onunki ne yazık ki birkaç saat geriydi; derken, belki de zamanın doğası bu, diye düşündüm: Ondan geriye ne kadar az kalırsa, ayarlamasıyla da o kadar az ilgileniyordunuz. Güneşin gökyüzünün neredeyse tepesinde olduğunu söylememeye tam karar vermek üzereydim ki, "On bir yirmi beş," diye yineledi. "Bana havagazı borcunuz."

Sonra, bezler içine sarıp sarmaladığı ayağını geri çekti ve kapıyı güm diye kapattı.

Madam Wyatt Stuart bana İngiltere'ye dönmüş olmaktan mutluluk duyduğunu söylüyor.

Stuart bana dostluklarının tazelenmiş olduğunu söylüyor.

Stuart bana Sophie'yle Marie'nin çok sevimli çocuklar olduklarını ve kendini onların adeta vaftiz babası gibi hissettiğini söylüyor.

Stuart bana Oliver'a kendi uğraş alanında bir iş bulmaya çalışacağını söylüyor.

Stuart bana sadece Gillian için kaygı duyduğunu, Gillian'ın ona stres altında gözüktüğünü söylüyor. Bütün bunlara elbette inanmıyorum.

Ama benim inandığım şeyler o kadar da önemli değil. Önemli olan Stuart'ın kendisinin bunların ne kadarına inandığı.

Stuart Ve ayrıca şunu düşünüyordum. KGA ve MAL ile neleri kastettiğimi biliyor musunuz?

Bilmiyor musunuz? Şey, bilmeniz gerekir. KGA kabul edilebilir günlük alış anlamına geliyor. MAL ise maksimum artık limiti demek. MAL, yiyecekler çiftlik kapısından çıktığında yasalar gereği onlarda bulunmasına izin verilen zararlı böcekleri öldürücü ilaç miktarı oluyor. KGA ise kendimize bir zarar vermeksizin bu böcek öldürücü ilaçların ne kadarı vücutlarımız tarafından absorbe edebilir anlamına geliyor. Her ikisi de mg/kg olarak, yani kilogram başına miligram cinsinden ifade ediliyor. KGA'da kilogram elbette kendi vücut ağırlığımıza karşılık geliyor.

Şunları düşünüyordum. İnsanlar birlikte yaşadıklarında, onların bazıları ötekiler için zararlı olan benzer bir zararlı madde üretiyor. Sözgelimi, çevresindekilere yayılıp onları zehirleyen ve bozan korkunç önyargılar. Bu yüzden ben insanlara, çiftlere, ailelere bazen *h u* böcek öldürücü ilaçlar çerçevesinde bakıyorum. Hep kıs-kıs gülen ve kafasının içi iğrenç düşüncelerle dolu olan şu karşıdaki adamın MAL'ı ne sözgelimi? Yahut, şu kadınla belli bir süre yaşamış olsanız, sizin KGAnız ne olurdu? Peki ya çocuklarınız ne olacak? Çünkü iş zehirleri absorbe etmeye gelince çocuklar yetişkinlerden çok daha duyarlı ve çok daha kolay incinen yaratıklar.

Sanırım Oliver için en uygun işi buldum.

Sophie Dün annemi evin arkasındaki şu odada buldum, banyonun üstündeki, henüz ne için kullanacağımızı bilmediğimiz odada. Orada öylece dalgın dalgın duruyordu. Bana dikkat bile etmedi. Biraz insanın tüylerini ürperten bir şeydi bu, çünkü genellikle her şeye dikkat eder annem. Ama taşındığımızdan beri biraz tuhaflaştı.

"Anneciğim, ne yapıyorsun?" diye sordum. Ona bazen Annecik diyorum, bazen de Anneciğim.

Sanki çok çok uzaklardaydı. Derken çevresine bakınmaya başladı ve sonunda, "Odayı hangi renge boyasam diye düşünüyordum," dedi.

Umarım Babacığımın başına geldiği gibi ruhsal bakımdan dibe vurmuş durumda değildir.

Ellie Tabloyu ona yeniden götürdüm. Dairesi, kuru temizleme poşetleri içinde oturma odasındaki bir masanın üzerinde duran aşağı yukarı yirmi gömleğin dışında tamı tamına aynı görünüyordu. Evdeki her şey son derece

gelip geçici gözüküyor. Şu da var ki, eğer gerçekten gelip geçici *olsa*, daha kalıcı gözükürdü, bilmem ne demek istediğimi anlıyor musunuz? Eğer Stuart Londra'ya birkaç aylığına çalışmaya gelmiş bir işadamı olmuş olsa, kapı aralığından atılan şu bedava dergilerde reklamlarını gördüğünüz dairelerden birinde olurdu. Üç odalı süit daireler, ayaklıklı lambalar, kayışlarla tutturulan ağır kesimli perdeler, duvarlarda suya sabuna dokunmayan tablolar. Beni etrafa bakarken gördü.

"Gerçekten vaktim yok," dedi. "Belki vaktim var da zevkim yok." Ağzından çıkan sözü bir an daha düşündü. "Hayır, böyle olduğunu da sanmıyorum. Daha çok sadece kendim için bir zevkim yok. Her şey oldukça anlamsız görünüyor. Eğer sadece benim için olacaksa, ilgi duyacak kadar istemiyorum bunu. Bir başkasının istemesini istiyorum. Söylemek istediğim sanırım bu."

Bütün bunları acıklı bir havaya sokabilirdi, ama sokmadı. Daha çok meselenin özüne ulaşmaya çalışıyor gibiydi. "Ya siz?"

Atölyemi nasıl dekore ettiğimi anlattım ona. Ağzımdan çıkan "elden düşme mallar satan bir dükkân" lafını duyduğunda, sanki her şeyi büyük bir çöp bidonundan bulup aldığımı söylemişim gibi baktı bana.

"Böyle olunabileceğini hayal edemiyorum ben," dedi. "Sizce bir cinsiyet farkı mı bu?" Hayır, böyle olduğunu sanmıyorum. "Sizce genetik mi?"

Her ikimiz de birkaç gün önce televizyonda, çardak kuşları hakkındaki şu doğal yaşam programını görmüştük. Seyrettiniz mi bu programı? Sanırım güneydoğu Asya'daki bir cangılda yaşıyor bu kuşlar, erkekleri dişilerini kendilerine çekmek için vakitlerinin ve enerjilerinin çok büyük bir kısmını sergileyecekleri birtakım nesneleri yaratmakla harcıyorlar. Birtakım çiçekleri, küçük fıstıkları, çakıl taşlarını ve bu tür şeyleri büyük yığınlar ve desteler halinde düzenliyorlar. Adeta naif bir sanatçı iş başında dersiniz. Demek istiyorum ki, bunlar yuva ya da ev falan değil, böyle şeyler değil, türün dişilerini çekebilmek için düzenlenen nesneler sadece. Yaratılan şeylerin hepsi de çok güzeldi, ama ben bu işi aynı 2amanda biraz ürkütücü de buldum, esas olarak bir düzüşme amacıyla gerçekleştirilen bunca saplantılı faaliyet ve harcanan sanatsal çabalar.

Ağzımdan bu son çıkan şeyi söylemedim, ama program hakkında konuşmamız sona erdiğinde her ikimiz de dairenin etrafına bakınıp gülüştüğümüzü fark ettik. Derken Stuart yerinden kalktı ve masanın üzerinde duran gömleklerini yeniden düzenlemeye koyuldu, adeta onları sergiliyormuşçasına bazılarını üste koyuyor ve aynı renkte olanları eşleştiriyordu. Durum çok tuhaftı.

"Şöyle çabucak bir şeyler içmeye ne dersiniz? Köşede bir pub var."

Bu kez normal tonda sormuştu, telefondaki gibi değildi, bu yüzden evet dedim.

Stuart İnsanlardan niçin hoşlanırız? Şu kişiden değil de bu kişiden, demek

istiyorum.

Sanırım daha önce de söyledim, büyüme çağımda, insanlar benden hoşlandığı için hoşlanırdım onlardan. Yani, bana karşı sadece nazik ve dürüst olurlarsa onlardan son derece hoşlanırdım. Kendime güven eksikliğinden. Bana soracak olursanız, insanlar çoğunlukla ilk kez bu sebeple evleniyorlar. Birisinin onlardan hoşlanır gibi görünmesi gerçeğini göz ardı edemiyorlar ve hiçbir soru sorulmuyor. Gill'le ilişkimde de biraz bu vardı, bunu şimdi anlayabiliyorum. Bazı şeyleri kurmak için yeterli bir temel değil bu, öyle değil mi?

Ve insanlardan hoşlanmanın bir başka yolu daha var. Televizyonda gösterilen şu klasik dizilerde görüyorsunuz bunu. Sözgelimi, bir erkekle bir kadın tanışıyorlar, erkek özellikle kadının hoşuna gidiyor değil, ama bir süre sonra adam öyle şeyler yapıyor ki kadın onun gerçekten iyi bir kişi olduğunu anlıyor ve sonra da ondan çok hoşlanıyor. Bilirsiniz işte, Teğmen Chadwick Binbaşı Thingummy'yi bir kumar borcundan ya da sahip olduğu mevkii kaybetmekten yahut ne bileyim sosyal ya da parasal zor bir durumdan kurtarır ve bunun üzerine, Teğmen Chadwick'in o bölgeye atanmasından beri hiçbir sonuç elde edemeden hayranlık duyduğu Binbaşı'nın kız kardeşi Bayan Thingummy, birdenbire onun erdemlerini görür ve ondan *hoşlanır*.

Acaba her şey her zaman böyle mi olup bitiyor diye merak ediyorum, yoksa bu sadece yazarın kaleminden çıkma bir hayal ürünü mü? Sizce tam tersi olmuyor mu? Bir değeri olup olmadıkları konusunda güvence veremeyeceğim kendi deneyimlerime bakarsam, önce birisiyle tanışıp sonra haklarında birtakım kanıtlar edinmiyor ve buna dayanarak onlardan hoşlandığınıza karar vermiyorsunuz. Tam tersi oluyor: Birisinden hoşlanıyorsunuz ve sonra da bu duyguyu destekleyecek kanıtlar aramaya başlıyorsunuz.

Ellie hoş biri, öyle değil mi? Ondan hoşlandınız, değil mi? Yeterli kanıtınız var mı? Ben ondan hoşlandım. Belki de ona doğru dürüst çıkma teklifinde bulunurum. Sizce iyi bir fikir mi bu?

Kıskanır mıydınız?

Oliver Bay Cherrybum herkesin-ayaktakımından en yüksek ünvanlı piskoposa kadar- bir İş Planı'na ihtiyacı olduğunu ileri sürüyor. Hatta benimkinin ne olduğunu sorma *culot*'sunu[54] ve *cojones*'ini[55] bile gösterdi. İşi cahil görünmeye vurdum. İçinde para çekmecelerinin, gizli kasaların yer aldığı müzikli dramlar Stuart'ın ruhunu canlandırabilir, ama benimkini değil.

"Pekâlâ. Oliver," *dedi* Stuart, dirseklerini kararlı bir edayla pub'ın mermer taklidi masasının üstüne koyarak. Bir an için King & Barnes Wheat Mash bardağını yana çekti (anlıyorsunuz ya, eğer arzu edersem en önemsiz gündelik ayrıntıları bile dikkat edebiliyorum) ve bana baktı. Erkek erkeğe diyecektim ama -kıs kıs gülmemi bağışlayın- ikimizin de gerekli koşulları

yerine getirdiğimiz kanısında değilim. Hem, olmak istediğimi de sanmıyorum, zira zorlu sözlü sınavlar, tıbbi muayene, asker eğitim bariyerleri ve duygusal bağlanma tehlikeleri de işin içinde. Kamp ateşi arkadaşlığını duyabiliyor, ıslak bir havlunun ani dokunuşunu hissedebiliyorum. Hayır, mazur görülmeyi arzu ediyorum ben. İşte size anneciğimden bir not. Benim büyüyüp de bir erkek olmamı asla istemedi o.

"Baştan başlayalım," dedi. "Kim olduğunu düşünüyorsun sen?"

Arkadaşım ebedi felsefi pozcuları gerçekten de topraklarından çıkarıyor, öyle değil mi? Bu soru yine de bir yanıtı hak etmişti. *"Un etre sans raisonnable raison d'etre,"* diye yanıt verdim. Ah şu eski Cizvit bilgeliği. Bay C kafası karışmış görünüyordu. ""Makul bir varlık nedeni olmayan bir varlık," diye yineledim.

"Olabilir," dedi Stuart. "Hiçbirimiz de bu büyük gözyaşları vadisine niçin gelmiş olduğumuzu bilmiyoruz. Ama, insanın işinde ilerlememesi için bir özür sayılmaz bu, öyle değil mi?"

Bunun, insanın işinde ilerlememek için tam da inandırıcı bir sebep olduğunu açıkladım, melal denilen şeyin çürütülmez bir gerekçesiydi bu, kara safra fazlalığıydı, Melankolik Hastalık'tı, artık adına *ne* derseniz deyin. Bazılarımız gözyaşları vadisine gelip Yazgı'nın bizi her şeyden yoksun bıraktığını hissederiz; bazıları da -kim olduklarını tahmin etmeyi size bırakıyorum- evet bazıları da hemen sırt çantalarını çıkarıp, su şişelerini doldurur, naneli keklerini kontrol eder ve o yolun nereye gittiğini bilmeden, ancak her nasılsa "işlerinde ilerlediklerine" inanmış olarak ve su geçirmez bir pantolonun depreme, orman yangınına ve vahşi etçil hayvanlara karşı yeterli bir koruma oluşturacağına da güvenerek koca adımlarla gördükleri ilk yolu tutarlar.

"Bir hedefinin olması gerekir, anlıyor musun."

"Ya."

"Nişan alabileceğin bir şey."

"Ya."

"Peki kendi durumunda ne olabileceğini düşünüyorsun bunun?"

İç çektim. Sanatçı bir mizacın başlangıç kıpırtıları bir İş Planı'na nasıl tercüme edilebilir? Bir kristal kürenin içine bakar gibi Stu-bebe'nin bira bardağının içine baktım. Pekâlâ o zaman. "Nobel Ödülü," dedim.

"Diyebilirim ki daha kırk fırın ekmek yemen gerek senin."

Stuart zaman zaman lafı gerçekten de tam gediğine oturtuyor, siz de aynı görüşte misiniz? O berelenmiş ve kararmış sol başparmak onun alışılagelmiş hedefinin kanıtı, ama ara sıra, Stuart, ara sıra...

Stuart Zaman zaman bir liste yapmaya başlıyorum. Listem genellikle yalancı, parazit, kan hırsızı, diye başlıyor. Normal olarak bunları iddiacı ahmak lafı izliyor. Sonra kendimi durduruyorum. Oliver'ın beni kışkırtmasına izin vermemeliyim, özellikle de bunu yaptığını bilmediğinde.

Hiçbir anlamı olmayan, gidecek hiçbir yerleri olmayan duygular var. Ve gidecek bir yerleri olmadığı için kontrolden çıkabilir bu duygular.

Oliver'ın uçarı şakacılık nöbetleriyle kesintiye uğramış olsa da çok makul bir tartışma yaptık. Bu şakaları duymazdan gelmeyi başardım çünkü her şeyi şu iki kız için yapıyorum. Ve Gill için. Bu yüzden Oliver'ın düşündüğü ya da söylediği şeyler gerçekten önemli değil. Onlar için en iyisini yaptığı sürece önemli değil.

Oliver benim Ulaşım Koordinatörü'm olacak. Pazartesi işe başlıyor. Onun için özel olarak yarattığım yeni bir mevki bu. Öteki tutkularını geçici bir süre için hasıraltı etmek zorunda kalabilir, ama doğru dürüst bir işe sahip olmak sanırım büyümesine yardım olacak. Ve zamanı gelince öteki tutkularına da yardımı dokunabilir.

Oliver Uzun yıllar önce, düşler krallığında, dünya genç ve bizler de onunla birlikte gençken, tutkular büyükken ve kalp adeta yarın hiç yokmuşçasına kan pompalıyorken, Stuart'la Oliver kendilerini bir an için Roland ve Oliver gibi hissediyorken, öyle ki bir Londra posta bölgesinin yarısı göğüs zırhı üzerine fırlatılan ucu tokmaklı sopanın boğuk gürültüsüyle yankılanıyorken, adı zikredilen kahraman, yani nam-ı diğer Oliver, gerçek dile getirilsin diye, Günün Düşüncesi'ni... *sizlere* sır olarak açtı. Mönümde tüm tahıllardan yapılma keskin bir hardal, acılı garnitürler ve damak tadı yaratabilmek için de birkaç fantastik yan yemek gerekli olsa da, gerçeğin dile getirilmesi gerekiyor. O zamanlar, söz konusu *karmaşa*'ya getirdiğim çözümün şöyle olduğunu itiraf etmiştim size.

"Stuart bir adım aşağı inmeli. Oliver bir adım yukarı çıkmalı. Hiç kimse incinmemeli. Gillian'la Oliver bundan böyle sonsuza değin mutlu bir hayat yaşamalı. Stuart onların en iyi dostları olmalı. Olması gereken bu. Şansımın ne kadar yüksek olduğunu düşünüyorsunuz? Bir filin gözüne gelecek kadar yüksek mi?"

O zamanki yüz ifadenizden -asık suratlı denebilecek kadar kuşkucu-bu icat manzarasını gerçeğe ancak bir operet sahnesi kadar yakın şekilde değerlendirdiğinizi anlayabiliyordum. Oysa ben uzağı, Telanissus'ta bir sütunun üstünde yaşayan Aziz Simeon Stylites kadar görmüyor muydum? Ey siz inancı eksik olanlar, aynen dediğim gibi olmadı mı? Çilekeş ve münzevi Aziz Simeon hakkında şöyle denilmiştir: "Dünyadan ufki olarak kaçmaktan umudunu kesince, ondan dikey olarak kaçmaya çalıştı." Üzerinde yaşadığı sütun önceleri kuşlara yem verilen bir taş blokundan daha yüksek değildi, ancak yıllar geçtikçe onu daha da göklere doğru yükseltti, la ki yukarıya doğru uzayan evi yirmi metreyi bulana ve hem platformla hem de parmaklıkla donatılana kadar. Aziz Simeon'un yaşamının görünen paradoksu *terra firma*'dan[56] uzaklaştıkça bilgeliğinin de o oranda artmasıydı, bu

yüzden ona danışmaya ve avuntu aramaya gelenlerin sayısı gitgide artıyordu. Hoş bir bilgelik ve başarı meselі, *n'est-ce pas?*[57] İnsan ancak kendisini dünyadan uzaklaştırarak onu açık seçik olarak görür. Fildişi kule, hiç kuşku yok ki lüks yapı malzemesinden ötürü, haksız yere bir hayli kötülenmiştir. Dünyayı anlamak için dünyayı terk edersiniz. Bilgiye doğru kaçarsınız.

***Au fond*[58] işte ben bu yüzden on yıllar boyunca, ana babaların ya da insanları uyarmaktan hoşlanan mizaçların düzenli bir iş adı verdikleri şeyin esnek bir muhalifi oldum. Ve şimdi de -Tanrım, Tanrım!- Kamyonet Sürücüsü Aziz Simeon oluyorum.**

Stuart'a paramın nakit olarak ödenmesini istediğimi söyledim. Bende planı olan bir adam hali gözlemiş olacak ki bu görüntümden açıkça etkilendi. Gülümseyip pençesini uzattı. "Hayhay, ahbap" demiş olabilir. Müthiş bir suç ortaklığı edasıyla göz kırpmış olabilir. Her neyse, kendimi bir mason gibi hissetmeme yol açtı. Ya da daha doğru bir deyişle, kendini bir mason gibi göstermeye çalışan biri gibi hissetmeme.

XII
İstemek

Stuart Hiçbir şeyi talep etmeden elde edemezsiniz. Hiçbir şeyi istemeden de elde edemezsiniz.

Bir başka fark da bu. Gençliğimde, bana verilen şeyi elde etmiş oluyordum. Hayat bana bundan ibaretmiş gibi görünüyordu. Ve zihnimin bir köşesinde, bütün bu olup bitenlerde bir adalet sistemi olduğunu düşünüyordum. Ama adalet yok. Ya da varsa da, benim gibiler için değil. Yahut, bir ihtimal, sizin gibiler için. Eğer sadece bize verilen şeyleri elde ediyorsak, o zaman pek de fazla bir şey elde etmiyoruz, öyle değil mi?

Bunların hepsi istemekle ilgili, öyle değil mi? Gençliğimde, sırf başkaları da istediği için istermiş gibi yaptığım, ya da istediğimi düşündüğüm çok sayıda şey vardı. Daha yaşlı ya da daha bilge biri olduğumu ileri sürmüyorum -şey, belki sadece biraz- ama şimdi neyi istediğimi biliyorum ve istemediğim şeyler üzerinde vakit harcamıyorum.

Ve yalnızsanız, bir şey isteyen başka birisi için kaygı duymanız da gerekmiyor. Çünkü o da çok zaman alıyor.

Ellie Stuart bir çardak kuşu değil. Özür dilerim, böyle söyleyince içimden gülmek geliyor.

"Nereye asacaksınız onu?" dedim Stuart'a.

"Neyi asacağım?" dedi.

"Tabloyu."

"Hangi tabloyu?"

Duyduğum şeye pek de inanamadan ona baktım. "Geçen hafta size geri getirdiğim tabloyu, onarımı için bana nakit ödeme yaptığınız tabloyu."

"Aa. Onu asacağımı sanmıyorum." Bir açıklama beklediğimi görebiliyordu ve sonunda da yaptı. "Fark ettiğiniz gibi, pek de çardak kuşlarına benzemiyorum ben. Onu ister miydiniz?"

"Ben mi? Hayır. Boktan bir şey o."

"Gill'in tablo hakkında böyle şeyler söyleyeceğini söylemiştiniz."

"Şey, tabloya bakarak aşağı yukarı on beş saat geçirdim, bu yüzden Gill'le aynı görüşteyim." Bu açıklama Stuart'ın hiç de canını sıkmış görünmüyordu. "Peki benden tabloyu temizlememi isteyişinizin 'özel sebebi' neydi?" Stuart hemen yanıt vermedi, bu yüzden, biraz alaycı bir şekilde, "Bay Henderson," diye ekledim.

"Aa, şey, aslında, sizinle tanışıp size Gillian ve Oliver hakkında sorular sorabileyim diye yaptım bunu."

"Beni hiç kimse tavsiye etmedi mi?"

"Hayır."

“Gillian ve Oliver hakkında bazı şeyleri bilmek istiyor idiyseniz, bunu onlara niçin kendiniz sormadınız? Eski bir dostları olduğunuza göre.”

“Açıklaması zor. Nasıl olduklarını bilmek istedim. Gerçekten de. Olduklarını söylediği şeyi değil.” Bunu bir açıklama olarak hiç de yutmayacağımı anladı. “Pekâlâ, söyleyeyim. Gill’le ben eskiden evliydik.”

“Tanrım!” Hemen bir sigara yaktım. “Tanrım!”

“Evet. Ben de bir sigara alabilir miyim?”

“Siz sigara içmiyorsunuz.”

“Evet içmiyorum ama şimdi bir tane istiyorum.” Bir Silk Cut yaktı, bir nefes çekti ve sanki önündeki soruna hiç çözüm getirmiyormuş gibi sigaraya biraz hayal kırıklığına uğramış bir tavırla baktı.

“Tanrım!” diye yineledim. “Peki niçin… yani, kötü gitti?”

“Oliver.”

“Tanrım!” Başka söyleyecek bir şey düşünemiyordum. “Kimler biliyor?”

“Onlar. Ben. Elbette ki. Madam Wyatt. Siz. Yıllardır görmediğim birkaç kişi. İkinci karım. İkinci eski karım. Kızlar bilmiyor. Henüz bilmiyorlar.”

“Tanrım!”

Bana olayı anlattı. Sanki bir gazetede okuyormuşum gibi son derece doğrudan, sadece olgulardan söz ederek anlattı. Ama aynı zamanda sanki daha dün olmuşçasına anlattı.

Oliver İlk ödeme zarfım. Gerçi aslında hiç zarf falan olmadığından bu tamlamadaki ikinci öğenin hiçbir değeri yok. Bazı emekçi arkadaşlarımın -tabir ettikleri şekliyle ‘takoz’, Sistine Şapeli’ndeki o tanrısal sözleşme anında olduğu gibi, uzanmış elime sadece sertçe tutuşturuluverdi. Esas görevimin ne olduğunu biliyordum -Roncesvalles’in ruhu içimde hâlâ yaşıyordu- bu yüzden dosdoğru 55 numaranın yolunu tuttum. Bayan Dyer’ın kapının öteki yanına yaklaşan yumuşak terlik tıpırtısını işittiğimde, bir kefaret ödercesine diz çökmüştüm. Bayan Dyer beni hiçbir şekilde tanıma, yeniden tanıma, önceden tanıma belirtisi göstermeden öylece baktı.

“On bir yirmi beş, Bayan Dyer. İncil’de dendiği gibi, ‘Geç olması hiç olmamasından evladır’.”

Bayan Dyer parayı aldı ve-Diaghilev’in bir gün Cocteau’ya dediği gibi “*Etonne-moi!*”[59] saymaya başladı. Derken para, eteğinin karanlık bir cebinde gözden kayboldu. Çatlamış ve pudralı dudakları yavaşça aralandı. İşte Günahkâr Ollie için bağışlanma vakti geldi, diye düşündüm.

“On yıllık faiz istiyorum,” dedi. “Bileşik.” Sonra da kapıyı kapanı.

Hey, hayal göz alıcı sürprizlerle dolu değil mi? Bir düşünsenize, Bayan D sapına kadar bir mıhsıçtı çıkıyor, iyi mi? Kafayı çekmiş şakacı bir cin gibi bahçe yolundan aşağı seke seke indim.

Benimle gerçekten evlenmeli o, siz de aynı görüşte değil misiniz?

Ama ben zaten evliyim galiba, öyle değil mi?

Gillian Kızlara her zaman öğretmeye çalıştığım şeylerden biri de bir şeyleri istemekle özellikle iyi ya da erdemli bir şey olmadığı. Elbette, meseleyi böyle koymuyorum. Aslında, çoğu kez hiç koymuyorum. Çocukların öğrenebildiği en iyi dersler kendi başlarına öğrendikleridir.

Bir çocuğun bir şeyi ne kadar isteyebileceğini ilk kez yakından gördüğümde -Sophie'yle oldu bu- şoka uğradım. Bu durum çocuklarım olmadan da dikkatimi çekmişti, ama sadece öylesine. Bilirsiniz işte, bir dükkândasınızdır, hep görüldüğü üzere mallan yerinden alıp "Bundan istiyorum, bundan istiyorum" diyen iki küçük çocuğun çileden çıkardığı bir anne vardır; anneleri onlara, "Onu yerine koy bakayım," ya da "Ondan bugün alamazsın," yahut "Yeterince cips yedin zaten," ya da ara sıra, "Pekâlâ, onu sepete koy bakalım," der. Böylesi anlar bana hep oldukça ilkel bir güç denemesi olarak gelmiştir ve ben her zaman durumun bu aşamaya gelmesine izin vermeyi kötü bir ana babalık örneği olarak görmüşümdür. Şey, şimdi, aşırı kuralcı davranmış olduğumu biliyorum. Aynı zamanda da, cahilce.

Derken Sophie'nin bazı şeyleri -dükkânlarda, başka insanların evlerinde, televizyonda- kendi çocukluğumdan anımsayamadığım bir talepkârlıkla istediğini gördüm. Bir arkadaşın kızına ait olan içi doldurulmuş bir baykuş vardı. Ender görülen, özel bir şey falan değildi, bir papağan gibi tüneğine yapıştırılmış, keçeden yapılma bir baykuştu sadece. Sophie o baykuşu istiyordu, o baykuş düşlerine giriyordu, ondan aylarca söz etti. Onun gibi bir başkasını istemiyordu, *onu* istiyordu; ve bir başkasına, bir arkadaşa ait olması da önemli değildi. İsteklerine boyun eğmiş olsam su katılmamış bir diktatör olurdu Sophie. Hiç kuşku yok Oliver olsa her şeye izin verirdi.

Sanırım çocuklar, bir şeyi istediklerini söylemenin, kişiliklerinin ilginç ve değerli bir ifadesi olduğu fikrine inanma alışkanlığına çok kolay kapılıyorlar. Ben bunun yaşamlarının ilerki yılları için de kötü olduğunu düşünüyorum: Bir şeyi istiyorsunuz, onu elde ediyorsunuz. Hayatta hiçbir şey böyle olacak değil. Bir çocuğa yaşamının ilerki yıllarında bir şeyi elde etmek şansına hiç sahip olmaksızın onu istemenin normal olduğunu nasıl açıklayabilirsiniz? Ya da tam tersini: Bir şeyi elde edip sonunda onu gerçekten istememiş olduğunuzu, yahut onun olacağını düşündüğünüz şey olmadığını fark edişinizi nasıl açıklarsınız?

Marie Bir kedi istiyorum.

Madam Wyatt Ne mi arzu ediyorum? Şey, yaşlı bir kadın olduğuma göre - hayır, sözümü kesmeyin- yaşlı bir kadın olduğuma göre, bende sadece Stuart'ın yumuşak duygular dediği şeyler var. İyi bir cümleydi, öyle değil mi? Kendim için pek teselli istemiyorum. Artık aşk ya da seks istemiyorum. İyi kesimli bir elbiseyle kılçıksız bir dil balığını tercih ederim. İyi bir üslupla yazılmış ve mutsuz sonu olmayan bir kitap istiyorum. Nezaket istiyorum ve

saygı duyduğum dostlarla kısa sohbetler yapmayı istiyorum. Ama genel olarak başkaları için istiyorum -kızım için, torunlarım için. Dünyanın onlara, bana ve ömrüm boyunca tanıdığım insanlara olduğu kadar tehditkâr olmamasını istiyorum. Gitgide daha fazla olarak, gitgide daha az istiyorum. Görüyorsunuz işte, sadece yumuşak duygularım var benim.

Sophie Afrika'daki insanların yeterince yiyecekleri olmasını istiyorum.

Herkesin vejetaryen olmasını ve hayvanları yememesini istiyorum.

Evlenmek ve on beş çocuğa sahip olmak istiyorum. Pekâlâ, altı olsun.

Tottenham'ın Lig'i, Kupa'yı, Avrupa Kupası'nı ve her şeyi kazanmasını istiyorum.

Yeni bir çift spor ayakkabı istiyorum, ama sadece giydiklerim yeterince yıprandığında.

Kansere bir çare bulmalarını istiyorum.

Artık savaş olmamasını istiyorum.

Sınavlarda başarılı olmak ve St Mary Hastanesi'ne girmek istiyorum.

Babamın dikkatli araba kullanmasını ve bir daha asla ruhsal çöküntü yaşamamasını istiyorum.

Annemin daha neşeli olmasını istiyorum.

Eğer annem bunun iyi bir fikir olduğunu düşünüyorsa Marie'nin bir kedisi olmasını istiyorum.

Terri Kendisini daha iyi tanımayı başardığınızda, onunla ilk tanıştığınızda olduğunu sandığınız türden bir kişi olduğu ortaya çıkan bir erkek istiyorum. Arayacağım dediğinde arayan ve eve geleceğim dediğinde de gelen bir erkek istiyorum.

Olduğu kişiyi olmaktan mutluluk duyan bir erkek istiyorum.

Benim gibi bir kadını isteyen bir erkek istiyorum.

Bütün bunlar çok fazla şey istemek olmuyor, öyle değil mi? Ama, arkadaşım Marcelle'e bakılırsa Ay'ı ve yıldızları istemek oluyor. Bir keresinde ona ilişki kurduğum birçok erkeğin niçin özellikle dengeli görünmediğini sormuştum, o da, "Terri, çünkü bütün erkekler genetik olarak taş yengeçleriyle akrabadır," yanıtını vermişti.

Gordon Evet, ben Gordon. Doğru, Gordon Wyatt. Gillian'ın babası, Marie-Christine'i alçakça terk eden adam. Artık pek de ziyaretimize gelenler olmuyor, öyle değil mi? Şimdi elbette biraz yaşlanıp köşemize çekildik. Treni kaçıralı yıllar oldu. Geçenlerde sarkaçlı saatler bölümünde de biraz korku yaşadım. Tik sesinin ardından *az* daha lak sesi gelmiyordu ve ikinci Bayan W de yas tülünü çıkarmak zorunda kalacaktı. Tabii artık yas tülü takan falan yok, öyle değil mi? Şunu söyleyeyim ki, insanların cenazelerde ve anma törenlerindeki giyim kuşam tarzları çok şaşırtıcı. Hatta bunun için çaba harcayanlar, adeta bir iş görüşmesine gitmek için giyinmiş gibi görünüyorlar

sadece.

Ah, insanların neler dediklerini biliyorum. Önemli olan içinizde neler hissettiğiniz, yoksa elaleme göstermek için nasıl giyindiğiniz değil. Özür dilerim ama iki gözü iki çeşme ağlayıp da sanki yolda işinize yaramayan mallarınızı satmak için durmuş gibi görünüyor-sanız, bence pek de iyi bir şey değil bu. Benim kitabımda buna insanın kendine dikkat çekmesi deniyor.

Özür dilerim, konudan biraz uzaklaştım galiba. İkinci Bayan W şimdi burada olsa beni çoktan durdururdu. Fazla gevezelik etmeye eğilimi olanlardan pek hoşlanmaz o.

Her şey bir yana, talihli bir orospu çocuğu oldum *ben*. Kendimi mutlu biri olarak görüyorum. Çocuklarım başarılı, üç harika torunum var, benim gurur kaynağım onlar. Gelecek için de bankada yeterince param mevcut, Şeytan kulağına kurşun.

İstediğim değil de arzu ettiğim şeyler var. Keşke Gillian'ı yeniden görebilsem. Bir fotoğrafı bile hiçbir şey olmamasından daha iyi olurdu. Ne var ki birinci Madam W yıllar önce aramıza bir Berlin Duvarı inşa etti ve ikincisi bu duvara her zaman karşı oldu. Temas kurmayı *istiyorsa* bunu gerçekleştirmenin Gillian'a düştüğünü söylüyor. Artık bunca yıldan sonra hayatına bir kez daha zorla girmeye hakkım olmadığını söylüyor. Ona ne olduğunu çok merak ediyorum. Şimdi kırklarında falan olmalı. Çocukları olup olmadığını bile bilmiyorum. Hayatta olup olmadığını bile bilmiyorum. Korkunç bir düşünce bu. Hayır, eğer korkunç bir şey olmuş olsa, Madam'ın izimi bulup sırf eski günlerin hatırına bıçağı tam bağrıma saplayabileceğine güvenerek kendimi avutabiliyorum.

Bakın, acaba üzerinizde onun bir fotoğrafı falan yok mu? Gerçekten mi? Hayır, kuralları çiğnemek olurdu bu sanırım. Zaten, kapı meselesine benziyor biraz da. Lütfen bunların hiçbirini hiç kimseye anlatmayın, olur mu? Esasında, ikinci Bayan W bunları bilmek istemiyor. Ve ben de başımı dinlemek istiyorum. Her şeyden çok bunu istiyorum.

Bayan Dyer Bahçe kapısının tamir edilmesini istiyorum. Kapı zilinin tamir edilmesini istiyorum. Şu aptal maymunçıkmaz ağacının dibinden kesilmesini istiyorum, ondan hiçbir zaman hoşlanmadım.

Kocama kavuşmak istiyorum. Şurada yukarda, odadaki dolabın içinde duran onun külleri. Onunla birlikte havaya dağılmayı istiyorum. Rüzgârla birlikte uzaklara uçmamızı istiyorum.

Oliver

Bir kahraman istiyorum: benimki sıradışı bir istek,
Her yıl ve ay bir yenisini yolladıkça,
Gazeteler ıvır zıvırla iç bayıltınca,
Çağ onun gerçek olmadığını fark edecek.

İstemek arzu etmektir ve aynı zamanda eksikliğini duymak. Bu yüzden kendinizde eksik olan şeyi arzu edersiniz. Her şey bu kadar basit mi acaba? Yoksa zaten elde ettiğiniz bir şeyi isteyebilir misiniz? Aslında: Daha önceden sahip olduğunuz şeylerin tutkulu bir devamını arzu edebilirsiniz. Ve sahip olduğunuz şeylerden kurtulmayı da isteyebilirsiniz -bu durumda eksikliğini duyduğunuz şey bir şeyin eksikliği midir? Sanırım, bu noktada her şey üst üste binme eğilimi gösteriyor.

Aklıma gelmişken söyleyeyim, bir kahraman istemiyorum ben. Kahramanların zamanı geçti. Roland ve Oliver adları bile şimdi bana bowling sahalarının saçları tepeden tıraşlı iki emektarını çağrıştırıyor, hoş akşam güneşinde eğik ahşap toplarını pırıldayan hedefe doğru nişanlarken sağ dizleri kauçuk halıya hafifçe dokunan emektarlar. Günümüzde insanlar ancak kendi yaşamlarının kahramanı olmayı başarabiliyorlar. Başkaları için bir kahraman olmak? Birisinin söylediği gibi, hiç kimse kendi uşağı için bir kahraman değildir (Kim söylemişti? Sanırım, bir Alman bilgesi.) O zaman uşağım olmasa da olur. Uşağım olsa, Stuart gibi biri olurdu. Ve benim de onun oyunu alabilmek için suyu organik şaraba dönüştürmem gerekirdi.

Kahraman için ilginçlikten uzak bu hayaletimsi görüntüye modellik deyin. Artık insanlar bireyciliğe özlem duymuyorlar, kategorilere girmeye özlem duyuyorlar. "Sporcu kahraman" -şimdiye değin işittiğim en iğrenç ve en gülünç çelişkili ifade- büyük olasılıkla "gençler" olarak adlandırdığı kitle için bir "model" olmayı arzu ettiğini bildiriyor. Bir başka deyişle: Hoşgeldiniz klonlar! Oysa Roncesvalles'in döneminde, Sarasenlerin kötücül eğri palaları Avrupa'nın yumuşak karnının derialtı yağlarını deşip geçtiği zamanlarda... *Bir dakika yahu* -daha önce girmemiş miydik bu konulara? Daha önce değinmemiş miydim *ben* bütün bunlara?

Sizlere daha önce söylediklerimi anımsamak istiyorum. Keşke belleğimin ne eksikliği olduğunu bir bilsem. *Tamam mı!*

Ellie Söylemem gereken zamandan büyük olasılıkla daha önce. "Yanında bir prezervatif var mı?" dedim.

Biraz şaşırmış göründü. "Hayır yok. Dışarı çıkıp alabilirim."

"Bak," dedim, "hangi noktada olduğumuzu bildiğimize göre prezervatif kullanmakta her zaman ısrar ediyorum ben."

Bu durum bazı oğlanların canını sıkıyor. Bu yüzden aynı zamanda bir çeşit test oluyor. "Şey, her iki şekilde yürüyor o iş," demekle yetindi.

"Ne demek istiyorsun?"

"Demek istiyorum ki hiçbirimizin de kaygı duyması gerekmez. Hiçbir konuda."

Söylenecek güzel bir laftı bu. En azından, ben böyle düşünüyorum.

Kapıya vardığında, döndü. "Başka bir şey istiyor musun? Şampuan? Diş fırçası? Diş temizleme ipi?"

Biliyor musunuz, Stuart göründüğünden çok daha komik.

Madam Wyatt Demek sizi yumuşak duygular hakkındaki küçük nutkumla, bir şeyler arzu etmemek, onları sadece başkaları için istemek konusunda inandırmış bulunuyorum, öyle mi? Bunu izah edeyim. Yaşlılar yaşlı olmak konusunda çok beceriklidirler, öğrendikleri bir hünerdir bu. Onlardan neler beklediğinizi bilirler ve bunları size verirler. Ben neyi arzu ediyorum? Acı acı ve hiç durmaksızın, yeniden genç olmayı arzu ediyorum. Yaşlılığımdan, gençliğimde nefret ettiğim her şeyden daha fazla nefret ediyorum. Aşkı arzu ediyorum. Sevilmeyi arzu ediyorum. Seks yapmayı arzu ediyorum. Dokunulmayı ve okşanmayı arzu ediyorum. Sevişmeyi arzu ediyorum. Ölmemeyi arzu ediyorum. Uykumda ansızın ölüver-meyi de arzu ediyorum, annem gibi kanser ağrılarıyla haykırarak ölmeyi arzu etmiyorum, doktorlar ağrıyı kontrol altına almakta aciz kaldıklarında onu öldürmek için sonunda morfin vermeye karar verdiler, derken annemin sesi kesiliverdi. Kızımın bilemeyeceği kadar ondan daha farklı olduğumu, onu her zaman sevdiğimi ama ondan her zaman o kadar da hoşlanmadığımı bilmesini istiyorum. Bana ihanet eden kocamın bu yüzden ıstırap çekmesini de arzu ediyorum. Bazen kiliseye gidip dua ediyorum. İnanan biri değilim, ama bir Tanrı'nın olması ve kocamın bir başka hayatta bir günahkar olarak cezalandırılması için dua ediyorum. Varlığına inanmadığım cehennemde yanmasını istiyorum onun.

İşte gördüğünüz gibi, aynı zamanda katı duygularım var. Sizler, biz yaşlılar konusunda çok safdilsiniz.

XIII
Kanepe ayakları

Oliver Stuart'ın bir Teorisi var. Ben sizi, saniyenin birkaç milyarda birlik kısacık mı kısacık bir süresi için, bu cümlenin birinci ve üçüncü sözcüklerinin uygunsuz birleşimi üzerinde, keyifli keyifli düşünmeye davet ediyorum.

Stuart, çiftlik hayvanlarının doğada yürüyüşe çıkartılması ve kahvaltı-yatak veren en iyi yerleşim yerlerinde konaklatılması gerektiğine inanıyor. Ona benden açık renkli bir sek sherry! Stuart sebzelerin, bir Tour de France bisikletçisi kadar uyarıcı ilaçlarla doldurulmaması gerektiğine inanıyor. Ona benden normal bir sek sherry! Stuart, besili bir süt danasının bizim bu acılı dünyamıza gözlerini yumduğu o son anda, elektrikli testere kullanan lumpen bir mezbaha görevlisinin bilinçsizliğinden ötürü ruhsal olarak incinmemesi gerektiğine inanıyor. Ona benden koyu renkli bir sek sherry!

Böylesi erdem dolu duyguların kışkırttığı popüler alkışlarla pohpohlanan Stuart, kendine daha fazla spekülasyon yapma fırsatını tanıyor. Aman Tanrım! Bir teoriyle donanmış bir İngiliz: Bu tıpkı Cap d'Agde'da tüvit takım elbise giymek gibi bir şey. Lütfen bunu yapma, Stuart! "Ama hayır, yapmayacaklar; komşularını hâlâ gerek / savaşıp iradelerine boyun eğdirmek." Böylelikle Stuart, tepeden tırnağa eski tip kalın tüvit giysileri içinde, köpek dişleri arasına sıkıştırılmış bir öneriyle, nüdistler arasında bir köpek gibi sulara gire çıka ilerliyor: İnsanlığın kendisi organik bir şey olmalı; şehirli insanlar stresli domuz yavrusuyla bir akrabalık hissedebilmeli; Stuart'ın bizi korkutmaktan zevk duyduğu şu korkunç hava kirliliği kısaltmalarından uzakta saf ve alışkanlık yapan havayı içimize çekmeliyiz; bahçe çitlerinin yanı başındaki meyveleri devşirmeli ve akşam yemeğinde ok ve yayla avlanmış tavşancıklar yemeliyiz; işte ancak o zaman Claude Le Lorrain'in fırçasından çıkma duygusal görüntülere benzer kırsal cennetlere yolculuk etme fırsatı buluruz.

Bir başka deyişle Stuart, insan ırkının yeniden avcı-toplayıcı durumda olmasını istiyor! Ama bütün mesele şu ki Ey Stuartus Köylütus, kaçmak için binlerce yıl harcadığımız durumun ta kendisi bu. Göçebeler göçebe olmaktan *hoşlandıkları* için göçebe değillerdir, başka seçenekleri olmadığı için böyledirler. Ve modem çağımız onlara bir seçim sunduğuna göre, soylu bir şekilde neleri yeğlediklerine bir bakınız: arazi vitesli arabalar, otomatik tüfekler. televizyon ve kalitesiz içkiler. Tıpkı bizler gibi! Bir başka mesele de şu: Organik olana karşı sanayiye yönelik olarak üretim yapan çiftçinin temsili numunelerini öğretici bir slayt gösterisi halinde sergileyecek olsak, son zamanlarda vücuduna ince hatlar kazandırmış olan benim sevgili arkadaşım acaba bunlardan hangisi tarafından gerçeğe en yakın şekilde

temsil edilirdi? Demek oluyor ki teorisi, açıkça absürd olmak bir yana, daha az teknik bir ifadeyle dile getirirsem, biraz da gülünç bir teori.

Stuart Minnet beklediğimden falan değil. Sanırım, horgörü duymanın kurallara uymadığını düşünmemden sadece.

Ona böyle söyledim.

Parasını almak için ofisime geldi. Ona parayı yardımcım Joan'ın ödemesi daha kolay olurdu, çünkü ücret ödemelerinden o sorumlu; ama her nasılsa, Oliver doğrudan bana gelmekte ısrar etti. Pekâlâ, öyle olsun bakalım. Ve şu tür şeyler de söyledi Oliver: "Bay Patron *Efendi* bizim takoz için geldim." Bu tür lafların ya komik olması beklenir ya da öteki sürücüler böyle konuşurlar. Aslında elbette böyle de konuşmuyorlar: Normal insanlar başlarını kapı aralığından sokup Joan'a, "Uygunsuz bir vakitte gelmedim ya?" ya da "Acaba biraz erken mi geldim?" diyorlar. Ama buna da bir şey dediğim yok.

Benim yapılacak işlerim varken Oliver'ın bir koltuğa çöküp çene çalmaktan hoşlanmasına bir diyeceğim var.

Kullandığı kamyonetin ön tekerleğine yakın bir yerde büyük bir çizik olmasına bir diyeceğim var. Oliver olayı rapor etmedi çünkü nasıl olduğunu bilmediğini ileri sürüyor.

Joan onun bana nasıl davrandığını duyabilsin diye çalışma odamın kapısını açık bırakmaktan hoşlanmasına bir diyeceğim var; Oliver bu davranışın içlidışlılık olduğunu düşünüyor ama bir yabancıya başka bir şey olarak görünebilir. Ha şunu da söyleyeyim, Oliver ofiste pek sevilmiyor. Bu yüzden onu uzun yolculuklara göndermeye başladım.

İşte orada öylece, kamyonetin anahtarlarını başparmağının üzerine dolayıp avcunun içine sallandırarak oturdu. Derken, sanki ben Londra'nın en güvenilmez işvereniymişim gibi parasını son derece yavaşça saymaya başladı. Sonra gözlerini yukarı kaldırdı ve "Gill'in raflarını taktığın için hiç indirim yapmamışsın, ha?" dedi. Ve sonra da bana aptalca göz kırptı.

Evlerinde ufak tefek birtakım onarım işleri yaptığımı belki daha önce de söyledim. Yoksa, başka nasıl yaptırılabilirdi bunlar?

Ayağa kalkıp kapıyı kapattım. Sonra da gidip çalışma masamın arkasında durdum. "Bak, Oliver, şu noktada anlaşabilir miyiz, iş iştir, tamam mı?"

Bunu son derece makulce söyledim ve telefona uzandım. Numarayı çevirirken, Oliver'ın kolu masamın üzerine uzanıp hattı kesti. "İş iştir ha, öyle mi?" dedi o budala, alaycı sesiyle; sonra da, a'nın her zaman *a* olup olmadığı, acaba bazen *b* olamayacağı hakkında bir takım zırvalar söylemeye başladı. Bildiğiniz türden şeyler işte. Felsefe kisvesine büründürülmüş su katılmamış mastürbasyon. Ve bütün bu zaman zarfında anahtarları tuttuğu yumruğu bir sıkıyor bir gevşetiyordu, sanıyorum ki sonunda biraz sabrımı taşıran bu oldu.

“Bak, Oliver, yapacak işlerim var, bu yüzden…”

“Bu yüzden siktir git, öyle mi?”

“Evet öyle, lafın uzunu da kısası da o anlama geliyor, siktir git, tamam mı?”

Yüzü bana dönük ayağa kalktı, sağ elini hâlâ açıp kapıyordu. Anahtarlar bir vardı, bir yoktu, bir vardı, bir yoktu, televizyona çıkmış ucuz sihirbazlara benziyordu. Aynı zamanda da tehditkâr görünmeye çalışıyormuş gibi yapıyordu ki bu her şeyi daha da kötüleştiriyordu. Ve daha budalaca hale getiriyordu. Hiç de korkmuş değildim. Ama son derece öfkeliydim.

“Şimdi bir Fransız kasabasının ortasında değilsin,” dedim.

Şey, bu lafım bütün façasını bozuverdi. Hatta bütün cesaretini yitirdi. Yüzü bembeyaz kesilip terledi. “Söyledi sana,” dedi. *“Gillian* söyledi sana. Ben-”

Gillian’a hakaret etmesine fırsat tanıyacak değildim, bu yüzden hemen araya girdim. “O söylemedi bana. Ben oradaydım.”

“Aa evet, sen oradaydın, peki başka kimler oradaydı?” Bu soru, aptalca bir soru olması bir yana, onu yeniden okuldaki oyun alanına döndürmüş gibiydi.

“Başka hiç kimse yoktu. Sadece ben vardım. Her şeyi gördüm. Şimdi siktir ol, Oliver, tamam mı.”

Oliver İster kıç uyuşturan halk masalları biçiminde ifade edilmiş olsun, ister saçma denilebilecek kadar insanbiçimci hayvan masalları, ya da isterse insanı Tanrı’ya şükrettirecek kadar kısa bir kaçık lafı, çağların ve kitlelerin yıllar yılı birikim oluşturan bilgeliğinin içerdiği kesin hakikatin, meseleyi açıkça koymak gerekirse, genelde bir başucu lambasının ışığından daha az ışık verdiğini, *de temps en temps*[60] gözlemlememek mümkün değildir. İki klişeyi birbirine sürtün bir *idée reçue*[61] bile elde edemezsiniz. Antolojisi yapılabilecek bir düzine özlü deyişi bir yığın halinde bağlayın bir ateş bile yakamazsınız.

Dikkatini yoğunlaştır, Ollie, dikkatini yoğunlaştır. Şimdiki olaya, *lütfen.*

Eh, madem ısrar ediyorsunuz. Şimdiki olay kendini popüler olsa da son derece ilginç bir şekilde dile getiren ahlâki bir buyruk, yani: Elçiye zeval olmaz. Sizin gördüğünüz şey benim söylediğim şey değil. Mesaj getirenler bu işe yararlar. Ve bunun mesaj getirenin hatası olmadığını söylemeyin bana. *Onun* hatası: Gününüzü mahvetti, o zaman bunun bedelini de neden ödemesin, öyle değil mi? Zaten, mesaj getirenlerin bini bir para. Eğer böyle olmasalar, general ya da politikacı olurlardı.

Gillian biliyor muydu? Şunu kesinlikle söyleyebilirim ki esas soru bu. İtiraf ediyorum, on yıl önce, o zamandan beri saçının kılına dokunulmamış olan güzel Gillian’a kamu adına el koydum. Hatırlayacaksınız, koşullar çok

kışkırtıcıydı. Uzunca bir süre *Gillian* çok kışkırtıcıydı -onun kalabalığı kontrol altında tutma tekniği (Oliver adıyla bildiğiniz birleşik alanı oluşturan karakterler karmaşası diye bir şey var olduğundan) genellikle çok inceliklidir. Gillian, aile içindeki düzenin korunmasına yumuşak mı yumuşak bir yaklaşımın sadık taraftarıdır. Ama bu durumda öyle olmadı; o an, daha önce ya da o zamandan beri hiç olmadığı kadar dürtüklendiğimden, iğnelendiğimden ve hançerlendiğimden, ona vurdum. Her şey bir yana, ona hektarlarca büyüklükte ahlâki bir üstünlük bıraktım. Ve Stuart, bana yerini açıklamadığı loş bir şöminebaşı ya da pis pis kokan bir otuzbirhanedcn bizi izliyordu.

Yine aynı soru: Gillian biliyor muydu? Birbirimizin kahkahasının yankısını işitiyoruz, öyle değil mi'? Şu bir gerçek ki evrende gelişim gösteren insan hayatının, kuasarların, pulsarların, kuvarkların ve amipsi yaratıkların bilimsel olarak ortaya çıkma olasılığı -fiziğim her zaman biraz zayıftı- birkaç trilyonda birdir (dolayısıyla, matematiğim dc zayıf)- Ama sizinle aynı semtte oturan kurnaz müşterek bahisçi de herhalde, Stuart'ın o ana kadar hiç bilmediği uzak bir Languedoc kasabasına yerleşmeyi başarma olasılığını size rahat rahat söyleyebilirdi, hem de Ollie'nin adı daha önce geçen evrenin tarihinde tek ve çok üzücü eviçi şiddet olayına sürüklendiği o özel anda.

Demek oluyor ki Gillian planladı bunu. Ve her şeyi Stuart için planladı. O yalanı uydurdu, gerekli bütün hazırlıkları yaptı ve o zamandan beri de bu yalanla yaşamama izin verdi.

Hakikat sonunda mutlaka ortaya çıkar, ahbap, öyle değil mi? Aha, çıkar diye bağırdığınızı işittim, Ollie kriz anında, hor görürmüş gibi yaptığı, bir birikim oluşturan ayaktakımı bilgeliğinden medet umuyor. Şey, yine yanıldınız, osuruk suratlılar. Mesele şu ki, tarihçilerin, filozofların, kaba politikacıların ve biraz kafası olan herkesin görüş birliğine vardığı gibi, hakikat çoğunlukla ortaya çıkmıyor. Hakikat çoğunlukla gizli kalıyor ve sonra da kemiklerimizde toz olup gidiyor. Acı gerçek bu. Ama şimdiki çok ender örnekte ve kendisinden çok büyük sonuçlar çıkarmaksızın, hakikat gerçekten de...

Kancık.

Gillian Stuart bir süredir rafları takmakta. Marie ondan gerçekten de çok hoşlanmış görünüyor. Stuart matkabı kullanacak olduğunda Marie ellerini kulaklarının üstüne koyup tiz çığlıklar atıyor. Stuart ondan vidaları, somunları vermesini istiyor ve eğer elleri doluysa onları ağzının kenarına koyuyor. Dudakları arasına iliştirdiği dört vidayla Marie'ye doğru dönüyor ve Marie de ona gülümsüyor.

Madam Wyatt Evin numarasını çevirdim. Telefona Sophie çıktı.

"Merhaba, Grand'mere," dedi. "Stuart'la mı konuşmak istiyorsun?"

"Niçin Stuart 'la konuşmak isteyeyim ki?" diye sordum.

"Rafları takıyor."

Onun henüz bir çocuk olduğunu biliyorum, ama yine de şimdiye kadar duyduğum en mantıki cevap olduğunu düşünmedim bunun. Belki de İngiliz eğitiminin bir neticesi bu. Bir Fransız çocuğu *niçin* kelimesinin anlamını kesinlikle anlardı.

"Sophie, ihtiyaç duyduğum bütün raflara sahibim ben." Doğrusu şu ki, birisi onlara mantığın ne olduğunu göstermediği sürece onu asla anlamayacaklar, öyle değil mi?

Bir suskunluk oldu. Sophie'nin kendi kendine düşünmeye çalıştığını işetebiliyordum. "Annem dışarıda, babam da Lincolnshire'de tarladan havuç topluyor."

"Döndüğünde annene beni aramasını söyle."

***Ah sizi gidi* İngilizler.**

Stuart Duvar kâğıdıyla ne demek istediklerini birdenbire anladım. Gerçek duvar kâğıdı değil -aslında son kiracılar duvar kâğıdının her tarafını boyamışlar, bu yüzden de posterlerini çıkardıkları yerlerdeki sarı seloteyp parçaları dışında duvarın tamamı beyaz.

Hayır, mutfakta akşam yemeği hazırlıyordum -karmaşık bir şey değil, mantar rizotto'su sadece (Gün doğarken Epping Ormanı'na giden bir arkadaş var, vakit öğle olmadan onun dükkânlarda bulduklarını yiyoruz). Sophie masada ev ödevini yapıyordu, Marie sevdiğimiz deyimle bize "yardım" ediyordu ve ben, elimde kepçe, yemeğin içine biraz daha et suyu koyuyordum ki göz ucuyla kana-penin bacağını gördüm. Aslında "bacak" biraz abartılı bir sözcük. "Ayak" da tam doğru değil. Daha çok bir çeşit ahşap küre denebilir, gerçekte yerinde orijinal olarak şu döner tekerlekler denilen şey de olabilirdi ama...

Ne? Ha, Gillian yukarıda atölyedeydi. Söyledikleri vakitten daha önce teslim etmesi gereken bir işle fazlasıyla meşguldü.

...ve tabii satın aldığımız elbette elden düşme bir kanapeydi. Birisi yanlışımı düzeltene değin divan dediğim ilk kanepemiz. Demek istiyorum ki, yanlışımın düzeltilmesine aldırış ettiğim falan yok. Gill ona yeni örtüler dikmişti, anımsadığım kadarıyla sarı renkte hoş bir kumaştan. Şimdiyse rengi lacivert, kumaş daha yıpranmış halde ve her tarafında çocukların oyuncakları var, ama adına ayak mı dersiniz, yoksa başka bir şey mi, o hâlâ orada, gözümün ucunda duruyor...

Ne? Oliver hâlâ Lincolnshire'deydi. Havuçlarla, lahanalarla, zirzopluk yapamayacağı şeylerle uğraşıyordu. Oliver'ı ne yapsam acaba? Limon aldırmak için Fas'a mı göndersem?

O kanepede oturup birlikte televizyon seyrederdik.

"Yapışkan," dedi Marie ve dikkatim başka yöne çevrildi.

"Teşekkür ederim, Marie," dedim, "çok yardımı oldu." Elimdeki kepçe yapışkanlaştığından iyice bir temizlenip kazınması gerekiyordu.

O kanepede oturup birlikte televizyon seyrederdik. Evliliğimizin ilk

günlerinde. Olaya şimdinin soğuk ışığında baktığınızda, "yeni" evli olmak dışında başka bir şey olduğumuzdan falan değil. O kadar antika bir televizyonumuz vardı ki uzaktan kumandası bile yoktu. Kim kanal değiştirmek isterse -öteki aynı fikirde olduğu sürece- kalkıp düğmeye basması gerektiğini şart koşan bir kuralımız vardı. Ve ben kalkar, televizyona doğru uzanır ve düğmeye basardım. Ama Gill adeta yüzükoyun kanepeden kayar ve televizyonun kontrol düğmelerine uzanarak orada öylece yatardı. Rengi açılmış 501 Levi's blucin, spor ayakkabı ve yeşil çoraplar giyerdi. Her zaman yeşil çoraplar giyerdi demek istemiyorum, sadece belleğimde onu hep öyle anımsıyorum. Genel olarak, kanalı değiştirdiğinde, yüzgeri eder, dizleri üzerinde ilerleyerek yeniden kanepenin üzerine çıkardı. Ama bazen de, çok ender olarak, orada öylece yatıp ekrana bakar ve sonra da, televizyon ışığı yüzünün üzerinde oynaşırken dönüp döşemenin üzerinden bana bir bakış alırdı... Onu her zaman anımsadığım durumlardan biri de bu.

"Yapışkan," dedi Marie.

"Evet," diye yanıt verdim. "*Çok* yapışkan."

Telefon numarası. Bu da başka bir şey. Sonuçta, sadece bazı rakamlardan ibaret. Ve buraya yerleştiğimizden beri bir de önüne 0181 eklendi. Ama şu son yedi rakam, onlar hâlâ aynı, tamı tamına aynı. Kimin aklına gelirdi ki? Bir dizi sayının insanın kalbine sızı verebileceği. Öylesine güçlü bir sızı. Her zaman.

Terri Körfeze yakın yaşayan arkadaşlarımın kendi yengeçlerini yakalamak için bir tuzakları var. Yem olarak balık kafaları takıyorlar ve tuzağı bahçelerinin dibindeki küçük iskeleden bir ipin üzerinde suya atıyorlar. Bana göstermek için tuzağı yukarı çektiler. İçinde yarım düzine kadar şu yengeçlerden vardı, hepsi de inanılmaz ipeksi mavi renkteydi. Ve birisi şöyle soracak oldu: "Erkek ya da dişi olduklarını nasıl anlayabilirsiniz?" Beklenebileceği gibi başka birisi yine bir şaka yaptı, ama Bili, "Bunların hepsi de erkek," dedi. Meğerse, dişilerin pembe kıskaçları varmış. Birisi de: "Hey, oğlanların mavi, kızların pembe," dedi. Ama benim kafamı kurcalayan bir şey vardı.

"Tuzakta niçin sadece erkekler var?" diye sordum.

"Normal," dedi Bili bana. "Dişiler yakalanmayacak kadar zeki."

Hepimiz de güldük. Ama arkadaşım Marcelle'in dediği gibi: Size bir şeyler anımsatıyor mu bu?

Oliver Çeşit çeşit havucum ve turpgiller ganimetimle birlikte ağır ağır güneye, Stamford'a doğru ilerlerken aklıma bir düşünce, gerçek bir düşünce geldi.

Dikkatinizi çekmiştir -nasıl çekmemiş olabilir *ki?*- Stuart gösterişçi biri oldu. Hayır, daha da kötüsü -çünkü daha az inandırıcı bu- tam bir şıklık budalası oldu. Ölçü üzerine yaptırılan takım elbiseler, BMW, egzersiz

programı, faşistlere özgü saç kestirmeler, sosyal, siyasal ve ekonomik meseleler üzerinde görüş bildirmeler, aldırışsızca normları temsil ettiğini düşünmesi, Kral Kroisos gibi etrafa bol bol para saçmalar-bir başka deyişle, o lanet olası para ve ondan çıkıp gelen her şey. Lanet olası para.

Ben sadece şunu soruyorum: Emprezaryomuz, Stuart'ın *Kaplumbağanın İntikamı*'nı sahneye koyduğunu mu hayal ediyor? Ya da kısa bir dramatik oyun olan *Geride Bırakılanın Meseli*'ni mi? Bunun için mi süslenip püsleniyor, afra tafra yapıyor Stuart? Bir şekilde *kazanmış* olduğunu düşündüğü için mi? Eğer durum buysa, size -ve ona- şunu söyleyeyim: Ben vaktiyle, kemik hastalıklarına uğramış türümüzün, rahatımız ve eğitimimiz için bin yıllar boyunca bir araya getirdiği o kocaman mitler kitabını inceledim ve günün dolambaçlı yolunun sonuna ağızlarına mit sözcüğünü almadan ulaşamayanlara şunu tavsiye ederim. Öğüdüm işte şu: Düş görmeye devam edin. Domuz uçmadı; taş Goliath'ın miğferinden sekti ve Goliath Davud'u kahvaltıda hemen yedi; tilki asma kütüğünü bir elektrikli testereyle kökünden keserek üzümlere kolaylıkla erişti ve İsa, Baba'sının yanında değil.

Karayolu üzerindeki saftiriklerin arasına karışmak üzere aşağı doğru bir dalış yaparken, bu sıkıcı anları edebi bir türle geçiştirmeye karar verdim. Yerinizde rahat rahat oturuyor musunuz?

Gerçekçilik: Tavşan Kaplumbağa'dan daha hızlı koşar. Çok daha hızlı. Ve ondan daha zekidir. Bu nedenle kazanır. Büyük farkla. Tamam mı?

Duygusal Romantizm: Kendinden emin Tavşan bir yol kenarında uykuya dalarken ahlâken erdem sahibi Kaplumbağa bitiş çizgisine kadar ıkına sıkına yürür.

Gerçeküstücülük (ya da Reklamcılık): Ayağında patenler, arkasında siyah deriden hoş bir sırt çantası ve güneş gözlükleriyle donanmış Kaplumbağa hiç çaba harcamadan kayıp giderken geride kalan genç tavşanın göbeği çatlar.

Toplu Mektuplar: "Canım Sevgilim, Niçin bir 'tavşan' gibi ileri fırlayıp beni çitin yanında beklemiyorsun? Kirişi kırar kırmaz orada olacağım. Durumumuzdan haberleri olduğunu düşünmüyorsun, değil mi? Senin 'Shelley' kaplumbağan."

Siyaseten Doğru Çocuk Hikâyesi (eski bir hippi tarafından yazılmıştır): Tavşan ile Kaplumbağa, kamusal ortamda rekabetçilik gösterilerini kışkırtan sosyal ve siyasal yapıları incelediklerinden yarışı terk eder ve medyadan gelen bütün görüşme önerilerini de reddederek barış içinde bir çadırda yaşarlar.

Mizahi Şiir: Yaşlı bir kaplumbağa vardı Stu adında / Rekabet ederdi mizah şiirleriyle bir adada / Huzurlu ve rahattı / Saf düşüncelerle dolu başı / Hayvanların bu en aptalı.

Postmodernizm: Ben, yazar, bu hikâyeyi uydurdum. Sadece bir kurmaca ürünü bu. Tavşan ile Kaplumbağa aslında *"var"* değiller, umarım bunu anlamışsınızdır.

Ve bunun gibi şeyler. Peki şimdi, emprezaryomuzun *Kaplumbağanın İntikamı* adındaki insanın yüreğini sıcak duygularla dolduran mitçiğinde nelerin yanlış gittiğini görebiliyor musunuz? Yanlış giden şu: Bunlar *asla olmuyor*. Dünya, inşa edildiği gibi olduğundan, buna olanak tanımayacak. Bazılarına *triste*[62] bir hakikat olarak görünse de gerçekçilik sahip olduğumuz tek hayat tarzımız bizim.

XIV
Aşk, vs.

Gillian Her sabah, kızlar okula giderken, onları öpüp, "Sizi seviyorum," diyorum. Diyorum çünkü doğru bu, çünkü bunu duymaları ve bilmeleri gerek. Aynı zamanda taşıdığı büyülü güçler, onları dünyanın tehlikelerinden uzak tutmak konusundaki kudreti dolayısıyla da bunu söylüyorum.

Bu sözü Oliver'a son kez ne zaman söyledim? Anımsayamıyorum. Evliliğimizin üzerinden birkaç yıl geçtikten sonra, "Ben"leri söylememe alışkanlığını edindik. Birimiz "Love you," derdi, ötekimiz de "Love you too," diye ona karşılık verirdi. Bunda çok şaşırtıcı, sıradışı hiçbir şey yok, ama bir gün, bunun anlamlı olup olmadığını düşünmeye başladım. Sanki insan, artık hissettiği duygular için sorumluluk üstlenmiyormuş gibiydi. Sanki artık her şey bir biçimde daha genelleşmiş, daha az kişisel olmuş gibiydi.

Şey, sanırım sorunun yanıtı bu, öyle değil mi? "Seni seviyorum"daki "Ben"i ortaya çıkaran çocuklarım. Oliver'ı hâlâ seviyor *muyum*? Evet, sanırım, seviyor*um*, sevdiğimi düşünüyor*um*. Sevgiyi başardığımı söyleyebilirsiniz.

Bir evliliği hale yola koyarsınız, çocuklarınızı korursunuz, sevgiyi başarırsınız, yaşamınızı yönlendirirsiniz. Ve bazen de durup bütün bunların doğru olup olmadığını merak edersiniz. Yaşamınızı siz mi yönlendiriyorsunuz, yoksa yaşamınız mı sizi yönlendiriyor?

Stuart Ben de zamanla bazı sonuçlara vardım. Yetişkin bir kişiyim, yetişkin olarak geçirdiğim yıllar çocuk ve yeniyetme olarak geçirdiğim yıllardan daha uzun. Dünyaya baktım. Vardığım sonuçlar çok özgün olmayabilir ama yine de bana aitler.

Sözgelimi, her şeyi başka şeylere benzeten insanlara güvenmiyorum. Oliver'ın daha fazla etkisi altında olduğum günlerde, onun bu benzetme düşkünlüğünün, benden sadece daha iyi bir betimleme yeteneğine sahip olmadığının, aynı zamanda dünyayı benden daha iyi anladığının kanıtı olduğunu düşünürdüm. Bellek, emanetçi dükkânı gibidir. Aşk, serbest piyasa gibidir. Filanca kişi adını hiç işitmediğiniz bir operada adını hiç işitmediğiniz bir karakter gibi davranıyordur. Artık ben, bütün bu uçuk benzetmelerin özgün nesneye bakmamanın, dünyaya bakmamanın bir ifadesi olduklarını düşünüyorum. Bunlar sadece birer aldatmaca. İşte tam da bu yüzden Oliver değişmedi-gelişmedi-olgunlaşmadı, artık adına ne derseniz deyin. Çünkü insan ancak, hem dışımızdaki hem de içimizdeki dünyaya olduğu biçimiyle bakarak olgunlaşır.

Bulduğunuz şeyden hoşlanırsınız ya da bulduğunuz, aradığınız şeydir falan demek istemiyorum. Genellikle değildir. Oysa Oliver havada sadece

birtakım hoş motifler yapıp duruyor, tıpkı—

Ne kadar ayartıcı olduğunu görüyorsunuz, değil mi? Havai fişek ya da öyle bir şey gibi diyecektim. Ve siz şöyle düşünebilirsiniz: "Aa, doğru bu." Ama siz havai fişeği düşünürdünüz ve bahse girerim Oliver'ın kendisinden çok bunu anımsardınız. Benzetmeyi yapan kişi Oliver olsa herkes farklı türde havai fişek olurdu -" Aa, Stuart mı, bizim Stuart mı, daha çok fıslayarak giden rutubetli bir yılan maytabı gibidir o, ha ha"- ve tabii bunların hepsi de son derece eğlenceli görünür ve son derece... yanlış olurdu.

Bulduğunuz şeyin zorunlu olarak istediğiniz şey olmadığını söyledim. Aşkı ele alalım. Daha önce olacağını düşündüğümüz gibi değildir aşk. Bunda hepimiz de görüş birliğine varabiliyor muyuz? Daha iyi, daha kötü, daha uzun, daha kısa, olduğundan daha fazla değer verilmiş, olduğundan daha az değer verilmiş, ama aynı değil. Aynı zamanda, farklı kişiler için farklı. Ama bu, ancak yavaş yavaş öğrendiğiniz bir şeydir: Aşkın sizin için nasıl bir şey olduğu. Onun ne kadarına sahip olduğunuz. Onun için nelerden vazgeçeceğiniz. Aşkın nasıl yaşadığı. Nasıl öldüğü. Oliver'ın *Aşk, vs.* adını verdiği bir teorisi vardı eskiden: Bir başka deyişle söylersem, dünya, aşkın her şey olup yaşamın geri kalan şeylerinin sadece bir "vs" olduğunu düşünen insanlarla, aşka yeterince değer vermeyen ve yaşamın en heyecan verici kısmının bu "vs"de yattığını düşünen insanlar arasında ikiye ayrılır. İşte Oliver karımı çaldığında bu tür düşüncelerin bezirgânlığını yapıyordu ve ben o zamanlar bunun bir zırva olduğundan şüphelenmiştim. Şimdiyse, işin övüngenlik yanı bir yana, bunun deli zırvası olduğunu biliyorum. İnsanlar o şekilde ikiye ayrılmazlar.

Bir başka şey daha var. İnsan gençken, ilerde birini severim, umarım her şey iyi gider, ama iyi gitmezse bir başkasını severim, o da iyi gitmezse yine bir başka kişiyi severim, diye düşünür. Her zaman bu kişileri bulabileceğinizi ve onların da size kendilerini sevme olanağını vereceğini varsayarsınız. Beklentiniz, o sevginin ya da sevebilme yeteneğinin sizi her zaman orada beklediğidir. Az daha, motor çalışır durumda bekliyordur diyecektim. Olivervari konuşmaların ayartmalarını görüyorsunuz ya? Ama ben sevginin-ve yaşamın-öyle olduğunu sanmıyorum. İnsan kendi kendini birini sevmeye zorlayamaz ve, kendi deneyimlerime dayanarak konuşuyorum, kendini birini sevmekten de alıkoyamaz. Aslında, insanları aşk meselesinde ikiye ayırmayı istiyorsanız, onu şu şekilde yapmanızı öneririm size: Bazı insanlar birden fazla kişiyi, art arda yahut aynı anda sevecek kadar talihli ya da talihsizdirler; bazı kişilerse yaşamlarında sadece bir kez sevebilecek kadar talihli ya da talihsizdirler. Bir kez severler ve her ne olursa olsun, o sevgi kaybolup gitmez. Bazı kişiler bunu sadece bir kez yapabilirler. Sonunda, bu kişilerden biri olduğumu anladım ben.

Bütün bunlar Gillian için kötü haber olabilir.

Oliver "Yaşam önce can sıkıntısı, sonra korkudur." Öyle mi? Hayır, öyle

olduğunu sanmam, tabii duygusal olarak kabızlık çekenler dışında.

Yaşam önce komedi, sonra trajedidir. Öyle mi? Hayır, sanatla türler bir merkezkaç kuvvete yakalanmış boya gibi fır fır dönerler.

Yaşam önce komedi, sonra farstır. Öyle mi?

Yaşam önce çakırkeyiflik hali ve sonra da, hem bağımlılık hem de geceden kalma halidir. Öyle mi?

Yaşam önce alkolsüz içkiler, sonra alkollü içkilerdir. Önce hafif porno, sonra ağır pornodur. Önce ortası yumuşak çikolatalar, sonra ortası sert çikolatalardır. Öyle mi?

Yaşam önce yabani çiçeklerin kokusu, sonra da tuvaletlerdeki kötü kokuları gideren deodorandır.

Şair, yaşamın üç önemli olayının "doğum, çiftleşme ve ölüm," olduğunu söyler. Yeniyetmeliğime heyecan katmış olan iç karartıcı bir bilgelik bu. Daha sonraları. Yaşlı Opossum'un yaşamın merkezi önemdeki bazı öteki anlarını gözden kaçırdığını fark ettim ben: İlk sigara, çiçek açmış *bir* ağacın üzerindeki *kar*, Venedik, alışverişin keyfi, bütün anlamlarıyla uçuş, bütün anlamlarıyla kaçış, yüksek hız yaparken vites değiştirdiğiniz ve yanınızdaki sevgili yolcunun kafasının omurgası üzerinde bile kımıldamadığı o an, *risotto nero,*[63] *Rosenkavalier* operasının üçüncü perdesinden üçlü tirad, bir çocuğun kıkırdaması, o ikinci sigara, bir havalimanı ya da demiryolu istasyonunda özlemini çektiğiniz bir yüzün uzaktan yavaş yavaş belirginleşmesi.

Ya da süslemeci bir üslup tutturmaktan çok tartışmacı bir üslubu benimsememiz gerekirse şunu soralım: Şair listesine niçin aşkı değil de çiftleşmeyi aldı? Belki de Yaşlı Opossum farkına vardığımdan da fazla uçkuru düşük bir kimseydi -biyografilerle hiç aram yoktur- ama şimdi bir de ölüm döşeğinde olduğunuzu hayal edin. Bilincinde olmadığınız bir varış anıyla yorum yapma fırsatınızın olmayacağı bir gidiş anı arasındaki size bahşedilen o kısacık zamanı düşünüyorsunuz: Yaşamınızın başlıca olaylarının, bir düzüşmeler kataloğu olmaktan ziyade -bunların sayısı *mille tre*[64] olsa bile- kalbinizi hiç soluk almadan sürekli açmak olduğunu ileri sürseniz acaba kendinizi aldatmış mı olurdunuz, yoksa gerçeği konuşmuş mu olurdunuz?

Dünya iğrenç şeylerle dolu. Anlaştık mı? Sadece tuvaletlerdeki o kötü koku giderici maddelerden söz ediyor değilim, bu iğrenç, nahoş koku gidericilerden çok daha iğrenç şeyler var. Size daha önce alıntısını yaptığım bir şeyi alıntılayayım: "Aşkı mahveden şey iğrençliktir. Ve yasalar, mal mülk, parasal kaygılar ve polis devletidir. Eğer koşullar farklı olsa, aşk da farklı olurdu." Anlaştık mı? Yolunu kaybetmiş turistlere son derece yardımcı davranan cana yakın Londra polisinin *l'amore* için pek de ivedi bir tehdit oluşturduğunu ileri sürüyor falan değilim. Ama genel olarak söylüyorum, anlaştık mı? Yılda büyük rakamlı kazançlar elde eden, yemyeşil ağaçlarla

kaplı demokratik bir banliyöde yaşanan aşk Stalin'in tutsaklar kampında yaşanan aşktan farklıdır.

Aşk, vs. Benim formülüm, teorim, bilgeliğim her zaman bu oldu. Küçük bir çocuğun annesinin gülümsemesini tanıması, tüyleri yeni çıkmış bir ördek yavrusunun suya alışması, yanan bir fitilin bombaya doğru ilerlemesi gibi ben de bunu hemen anladım. Her zaman anladım. Bu noktaya, adını söyleyebileceğim bazılarından çok daha erken -yarım ömür boyu daha erken vardım.

"Parasal kaygılar." Evet, insanı yerin dibine doğru çekiyor bunlar, öyle değil mi? İşlerin bu yanını Gillian'a bırakıyorum, ama benim de parasal *inquiétude*[65] anlarım oldu. Daha iyiliksever özellikleri olan yerel polis devletinin aşk bağışları yapması gerektiğini mi düşünüyorsunuz siz? Aile yardımları oluyor, cenaze bağışları oluyor, o zaman âşıklara devlet ödeneği niçin olmasın? Devlet mutluluğa erişmeyi kolaylaştırmak için var değil mi? Bana göre, yaşam ya da özgürlük kadar önemli bu. Onlar kadar önemli, çünkü eş anlamlı. Aşk, benim yaşamım ve benim özgürlüğümdür.

Bürokratlar için bir başka sav. Mutlu insanlar mutsuz insanlardan daha sağlıklıdır. İnsanları mutlu kılın, böylelikle Ulusal Sağlık Hizmeti üzerindeki yükü azaltmış olursunuz. Gazete manşetlerini şöyle bir hayal edin: MUTLULUK PATLAMASINDAN ÖTÜRÜ EVLERİNE MAAŞLARINI HİÇ KAYBETMEKSİZİN GÖNDERİLEN HEMŞİRELER. Aa tabii, hastalıkların insanları hiç ayırım yapmaksızın yatağa düşürdüğü bazı örnekler olduğunu biliyorum. Ama siz anlamsız sorular sormayı bir yana bırakın da sadece düş kurmaya devam edin.

Bireysel vakalardan söz etmemi beklemiyorsunuz, değil mi? Ya da daha doğrusu, Bay ve Bayan Oliver Russell'ın bireysel vakalarından. Aslında adlarımız böyle değil. Postacı, otel kâtibi ve vergi tahsildarının bizi gördüğü şekliyle Bay Oliver Russell ve Bayan Gillian Wyatt'ız. *Detail*'lara girmemi istemiyorsunuz, değil mi? Bu, Stuart'a özgü bir davranış olurdu. Birisi hem komik olanı hem de soyut olanı temsil etmeli. Birisinin biraz havaya yükselmesine izin verilmeli. Stuart havaya ancak bir model uçak gibi *yükselebilir*, göğün yedi kat tepesinde motorlu bir çim biçme makinesi gibi pat-pat sesler çıkararak.

Detaya girmek istemeyişimin bir başka sebebi de son olaylar. Son keşifler. Onları gerçekten de düşünmemeye *çalışıyorum.*

Madam Wyatt Aşk ve evlilik. Fransızlar çocuk sahibi olmak, aile, sosyal mevki, iş için evlenirlerken Anglosaksonlar her zaman aşk için evlendiklerine inanmışlardır. Hayır, bir saniye bekleyin, ben sadece sizin kendi uzmanlarınızdan birinin yazdıklarını tekrarlıyorum. O -bir kadındı- yaşamını iki dünya arasında bölmüştü ve en azından önceleri yargılamıyor, gözlemler yapmakla yetiniyordu. Anglosaksonlar için evliliğin aşk üzerine temellendiğini söylüyordu ki aşk anarşik olduğu ve tutku da mutlaka öldüğü

için bu bir saçmalıktı, bu da evlilik için sağlam bir temel oluşturmuyordu. Öte yandan, diyordu, biz Fransızlar, aile ve mal mülke ilişkin makul, rasyonel sebeplerle evleniriz, çünkü sizlerden farklı olarak aşkın evlilik çatısı içinde barınamayacağını zorunlu bir gerçek olarak kabul ederiz. Bu nedenle de aşkın sadece evliliğin dışında var olmasını sağlamışızdır. Bu da elbette mükemmel bir durum değildir, aslında bazı bakımlardan eş ölçüde saçmadır. Ama belki de daha rasyonel bir saçmalıktır. Hiçbir çözüm ideal değildir ve hiçbir çözümün mutluluğa götürmesi beklenemez. Sizin bu uzmanınız bilge bir kadındı ve bu nedenle de kötümserdi.

Stuart'ın size benim yıllar önce bir gönül serüveni yaşadığımı söylemeye niçin karar vermiş olduğunu bilmiyorum. Bunu ona sır olarak söylemiştim ama o tuttu ülkenizdeki popüler basın gibi davrandı. Şey, evliliği dağılmakta olduğu için zor günlerdi bunlar onun için, belki bu yüzden bağışlarım onu.

Ama madem ki biliyorsunuz, size o ilişkiden biraz söz edeyim. Alan İngilizdi, evliydi, her ikimiz de kendi... hayır, bu sır olarak kalsın. Otuz yıl ya da o kadar bir zamandır evliydi. Önceleri seks içindi ilişkimiz. Çok mu şaşırdınız? Başkaları ne derse desin, hep öyledir. Tabii, yalnızlığa son vermek, ortak ilgileri paylaşmak, konuşmak, konuşmak içindir ilişkiler, ama gerçekte seks içindir. Alan, bunca yıl boyunca karısıyla seviştikten sonra, bunun bildik bir karayolu üzerinde araba kullanmak gibi bir şey olduğunu, insanın bütün kavisleri ve işaret levhalarını çok iyi bildiğini söylerdi. Bu benzetmeyi pek de *galant*[66] bulmuyordum. Ama birbirimizle sadece gerçeği konuşmak konusunda hemfikirdik -tıpkı âşıkların susarak ya da konuşarak hemfikir olmaları gibi. Neticede, sırf buluşabilmek için her seferinde söylenecek bir sürü yalan vardı. Ve ben kurallarımı koymuştum. Ona bir daha evlenmeyi düşünmediğimi ve bir başka erkekle yaşamak da istemediğimi söyledim. Bir daha âşık olmayacağım anlamına gelmiyordu bu, ama -şey, bunu açıkladım sanırım. Aslında onu... şey olayı sırasında sevmeye başlıyordum.

Hafta sonu için gelmişti. Otuz beş kilometre kadar uzakta yaşıyordu. O hafta meşguldüm ve geldiğinde, ihtiyaçlarımız için alışverişe gitmemiz gerektiğini söyledim. Arabayla Waitrose'a gittik, arabayı park ettik, *chariot*'yu -alışveriş arabasını- aldık, neler pişirebileceğimden söz ettik, alışveriş arabasını doldurduk, Alan'ın burada olmadığı zamanlar ihtiyaç duyduğum türden şeyleri arabaya koydum ve Waitrose kartımla ödeme yaptım. Yeniden arabaya bindiğimizde Alan'ın ani bir depresyona girdiğini gördüm. Ne oldu diye sormadım, önce sormadım, onun ne yapacağını görmeyi bekledim, neticede benim değil onun depresyonuydu bu. Ve Alan kahramanca davrandı, çünkü aynı zamanda beni sevmeye başlıyordu, kahramanlığın mümkün olduğu bir andır bu. Kendi karakterinizle çatışmaya girme kahramanlığı, demek istiyorum.

Birlikte mutlu bir hafta sonu geçirdik ve sonunda, süpermarket-te niçin ansızın depresyona girmiş olduğunu sordum ona. Yüzü yeniden allak bullak

oldu ve "Karım da ödemelerini Waitrose kartıyla yapıyor," dedi. O an her şeyi gördüm ve bu ilişkinin umutsuz olduğunu anladım. Elbette sorun sadece kredi kartı değildi, otoparktı, alışveriş arabasıydı, marketi dolduran cuma akşamı alışverişçileriydi ve yeni metresinizin de tıpkı karınız gibi tomar tomar el bezine ihtiyaç duymasının ortaya koyduğu gerçek, acı gerçekti. Otuz beş kilometre ötede olsa da. Alan aynı tür süpermarket rafları arasında yürümüştü. Ve herhalde çok geçmeden benimle de, o fazlasıyla bildik karayolu boyunca araba kullanacağını düşünür olmuştu.

Onu suçlamadım. Aşk konusunda sadece farklı düşünüyorduk. O günden, o hafta sonundan, o kısa andan zevk alabildim. Aşkın kırılgan, uçucu, *fugace,*[67] anarşik olduğunu biliyordum, bu yüzden, yayıldığı tüm mekânı, tüm egemenlik alanını tanıyacaktım aşka. O ise, aşkın büyülü bir durum olmadığını, ya da tek büyülü durum olmadığını, tersine, eninde sonunda bir Waitrose kredi kartına varacak bir yolculuk başlangıcı olduğunu biliyor ya da en azından kendini böyle düşünmekten alamıyordu. Ona bir daha hiç kimseyle yaşamak ya da evlenmek istemediğimi söylememe rağmen, o sadece böyle düşünebiliyordu. Bu yüzden, bir bakıma bir talih eseri olarak, gerçeği fazla gecikmeden keşfetmişti.

Yeniden karısına döndü. Ve -erdem taslamak için falan söylemiyorum- geri döndüğünde daha da mutlu olmuş olabilir. El bezi dersini öğrenmişti Alan. Siz ne düşünüyorsunuz? Günümüzde La Fontaine'in masalları süpermarketlerde cereyan ediyor.

Bayan Dyer Neymiş o? Daha yüksek sesle konuşun. İşçi Partiliyim ben, bilmek istediğiniz bu mu? Her zaman öyle oldum. Hayattayken kocam da İşçi Partiliydi. Kırk yıl tek bir ters kelime bile çıkmadı ağzından. Ona kavuşmaya hazırım. Bir şey mi satıyorsunuz? Hiçbir şey istemiyorum. Sizi içeri almıyorum. Gazetede sizin gibilere dair haberler okudum. Bu yüzden sayaçları dış duvara koydurdum. İstediğiniz her ne ise, hadi çekin gidin. Kapıyı şimdi kapatıyorum. Bilmek istediğiniz buysa İşçi Partiliyim ben. Ama oyumu istiyorsanız bir araba göndermeniz gerekecek. Bacaklarım yüzünden. Tamam, kapıyı şimdi kapatıyorum. Her ne ise, ondan istemiyorum. Teşekkür ederim.

Terri Bilirsiniz ya, insan âşık olunca her şey nasıl da tamamen orijinalmiş gibi görünür, öyle değil mi? Kullanılan sözcükler, size yatakta sarılış tarzları, arabalarını sürüş şekilleri? Şimdiye değin benimle hiç kimse asla böyle konuşmadı, benimle böyle sevişmedi, beni arabasına böyle almadı, diye düşünürsünüz. Oysa büyük olasılıkla bunlar elbette olmuştur. Tabii siz, on iki ya da o yaşlarda falan değilseniz. Sadece, daha önce hiç dikkat etmemişsiniz ya da unutmuşsunuzdur. Öte yandan, daha önce gerçekten duymadığınız ya da yapmadığınız bir şey varsa, ne denli küçük olursa olsun

bu şey öylesine orijinal gözükür ki haykırabilirsiniz. Birbirinize öylesine yakından bağlanmışsınızdır.

Tıpkı benim şu Mickey Mouse saatine sahip olduğumda hissettiğim gibi - biliyorum insana şey geliyor... ne geliyor bilmiyorum-her neyse, böyle bir saatim oldu işte. İşe giderken onu asla takmıyordum, bir düşünsenize, bir Fransız restoranında başgarsonluk yapan biri böyle bir Mickey Mouse saati takmış olsa insanlar akıllarından ne geçirirlerdi? Mutfakta Pluto'nun falan olduğunu ya da öyle bir şey düşünürlerdi? Bu yüzden saati evde, yatağın yanında tutuyor ve onu sadece, kapalı olduğumuz pazar günleri takıyordum. Stuart'la aynı evde yaşamaya başladığımızda onunla ilgili olarak dikkatimi çeken ilk şeylerden biri de, uyandığında, yarı uykulu da olsa, haftanın hangi günü olduğunu her zaman tam olarak bilmesiydi. Ve ben, pazar olduğunu bildiğini biliyordum, çünkü kıpırdanıp da kolunu üstüme uzattığında, sonra da başını sırtıma gömdüğünde, "Mickey saat kaç diyor?" diye sorardı. Ben de saate bakar ve sözgelimi "Mickey saatin dokuz yirmi olduğunu," söylüyor derdim.

Canınızı sıkıyor mu bu? Düşününce, benim içimden neredeyse hâlâ ağlamak geliyor. Stuart İngiliz olduğu için benim bilmediğim çeşit çeşit birtakım ifadeler kullanırdı ve dediğim gibi, bunlar bana tamamen orijinal görünürdü. Sözgelimi: Onun bir yanı. Bizim bir yanımız. "Birinci kareye geri dönelim," derdi, "Yarı fiyatına ucuz," derdi (merak ediyorsanız söyleyeyim, ne demek istediğini hiç mi hiç anlamıyordum), ya da "Tatlının tadı onu yemekle anlaşılır," derdi.

Bunu ilk söylediğinde, restorandan söz ettiğini sandım. İyi çıkmayan bir tatlıdan. İnsan düşününce tuhaf bir ifade gibi geliyor bu, çünkü bir tatlının iyi olup olmadığının söylemenin tek şekli elbette onu yemekten geçer, tıpkı bir pirzola ya da kedibalığı yahnisinin iyi olduğunu anlamanın da onları yemekten geçmesinde olduğu gibi. Bu yüzden sadece bir klişe de sayılmaz bu, söylemeye bile değer bir şey değil aslında, apaçık bir şey. Ama bunları düşündüğüm zaman artık çok geçti, "bizim bir yanımız" ifadesi dilindeydi. Birlikte bir restoran işletiyor oluşumuz bunu aramızda bir şaka haline getirmişti. Herkes yanımızdayken, kulağıma "Tatlı'nın T'si ," diye fısıldardı Stuart.

İşte böyle, eski kocacığım, Tatlı'nın T'si sana, Tatlı'nın T'si... Birçok erkekle birlikte oldum ve şu sıralar da biriyle ilişkim var, bu yüzden sadece senden söz etmiyorum. Stuart Hughes, ama eğer bunu kişisel olarak alırsan anlarım. Bazı insanlar âşık olduklarında yalan söylüyorlar, bazıları da gerçeği söylüyor. Bazıları her ikisini de yapıyor, dürüst yalanlar söylüyorlar, çoğumuzun yaptığı da bu. Aslında. "Evet, caz severim," diyoruz, "O işi seninle yapmak isterdim," demek istediğimizde. Aşktan yaşamımızı değiştirmesini bekliyoruz, bu yüzden de emin olmadığınız şeyleri söylerseniz bu dürüst bir yalan oluyor. Ta "Çocuklarımın annesi olmanı istiyorum" cümlesine kadar gider bu.

Ve senin vakanda dosdoğru bu noktaya vardık, öyle değil mi, Stuart? Lanet olası Tatlı'nın Tadı, benim eski kocacığım. Fotoğrafı göster, bunu söylüyorum sana, fotoğrafı göster. Bazı yalanlar ötekilerden daha dürüstçedir.

Ellie Bakın, yakınmıyorum, ama gerçekten bilmek istiyorsanız durum şu.

Yirmi üç yaşındayım, neredeyse yirmi dördüme basmak üzereyim ve ömrümün üçte biri boyunca anketlerin cinsel olarak aktif diye adlandırdıkları şu kişilerden biri oldum. Evvet, evvet, on beş, biliyorum, yasalara, törelere falan aykırı bu. Aynı zamanda da normal. Sayacak olsam - ki saymıyorum- bahse girerim, annemin bütün ömrü boyunca tanımış olduğu erkekten daha fazla oğlanla yattım, bu da böyle işte. Onlardan biriyle birlikte yaşadım, dolayısıyla âşık oldum. Ve bir süre evli bir erkekle ilişkim oldu, fena bir ilişki değildi ama bana ötekilerden daha çok yalan söylemesi dışında çok da farklı değildi. Ve -başka ne?-üniversiteye gittim, bir iş buldum, dünyayı gezip dolaştım, herkesin kullandığı uyuşturucuları kullandım, oy verdim, istediğim gibi giyiniyorum ve beni bir yıl kadar falan görmeyen arkadaşlarım, "Hey, Ellie, gerçekten de ne kadar *büyümüşsün!*" diyorlar.

Ancak ben büyümüş olduğumu hissetmiyorum. Yetişkin insanlara, sözgelimi Gillian'a baktığımda bunu hissetmiyorum. O zaman kendimi inanılmaz derecede genç hissediyorum ve doğrusunu bilmek isterseniz bir sahtekâr gibi de hissediyorum, sanki birisi her an beni parmağıyla gösterip de benim cahilin, sahtekârın teki olduğumu, on iki yaşındaki bir yeniyetmenin zihinsel ve duygusal yaşında olduğumu söyleyecek diye düşünüyorum ve bunu kabulleneceğimi biliyorum. Günün birinde bir yetişkin sayılacağımı bir türlü hayal edemiyorum.

Evli bir adamla ilişkim olduğunu söylediğimde Stuart'ı kastetmedim. Yani, onu saymamıştım.

Öte yandan, onlara baktığınızda, çoğu yetişkinin gerçekte mahvolmuş durumda olduğunu görüyorsunuz. Annemle babam ben on yaşındayken ayrıldılar. Arkadaşlarımın anne babalarının da en azından yarısı ayrıldı. Hep şöyle diyorlar: "Yapma Ellie, bir felaket değil bu, olayı böyle görmemelisin," vs. vs. vs. "...bizler sadece ayrıldık ve bizler, ölesiye sıkıldıklarında ve birbirlerinden nefret ettiklerinde bile sırf sosyal kurallar yüzünden beraber yaşamayı sürdüren anne babalarınızdan çok daha dürüst davranıyoruz. Bu durumun hem daha dürüst ve hem de uzun vadede daha az acı veren bir şey olduğunu göremiyor musun?" Vs. vs. vs. Oysa gerçekte bütün söylemek istedikleri benim başka birisiyle düzüşüyor olduğum.

Ya da şu olaya bir bakın. Gillian'la Oliver'ın evlilikleri. Bu evliliği pek de iyi gözle görmüyorum ben. Sonra Stuart var: İki evlilik arasında toplam, bir bakayım, beş küsur yıl var, öyle mi? Hatta yaşlı Madam Wyatt bile -onun da evliliği son bulmuş.

İnsanlar yanlışlar yapıyor. Elbette, aynı görüşteyim. Mesele sadece şu ki

benden büyük insanlara baktığımda ya ayrılmış olduklarını ya da kendimin yaşamak istemeyeceği ilişkileri sürdürdüklerini görüyorum. Evet, sorduğunuza göre söyleyeyim, değer yargıları veriyorum ben. "Suç kavramını ilişkilerin sona ermesi olayından dışarı çıkarmalıyız," diye konuşan uzmanları, hukuk adamlarını ya da televizyonda konuşan kişileri gördüğünüzde, ben şöyle düşünüyorum: Hayır, hayır, çıkarmamalıyız, yapmamız gereken onu yeniden oraya koymak. Herkes hatalı, bu yüzden hiç kimse hatalı değil, onlar böyle düşünüyorlar, değil mi? Ben düşünmüyorum, ben düşünmüyorum.

Benim bilmek istediğim şu. Tanıdığım yetişkinlerin çoğu şu ya da bu şekilde her şeyi berbat etmiş görünüyor. Peki o zaman insan yetişkinliğe böyle mi erişiyor, her şeyi berbat ederek mi? Bu durumda dert edeceğimi sanmıyorum.

P.S. Gillian hakkında. Ona elbette hayranlık duyuyorum. İşinde çok iyi ve hayatını da benim asla yapamayacağım bir şekilde yaşıyor. Ve ondan hoşlanıyorum da. Mesele sadece şu ki... bakın, birlikte atölyedeyken birisi bir tablo getirdiğinde sahtelerini ortaya çıkarmakta son derece becerikli o.

Peki o zaman Oliver'la ne işi var?

Stuart İlk aşk tek aşktır.

Oliver Mümkün olduğunca çok aşk tek aşktır.

Gillian Gerçek aşk tek aşktır.

Stuart Yeniden sevemezsiniz demek islemiyorum. Bazıları sevemese de bazı insanlar sevebiliyor. Ve ister sevin ister sevemeyin, ilk aşk asla tekrarlanamıyor. Ve ister sevin ister sevemeyin, ilk aşk çekip gitmenize asla izin vermiyor. İkinci aşk verir. İlki asla vermez.

Oliver Sözlerimi yanlış değerlendirmeyin. Niyelim, Casanova kateşizmi ya da Don Giovanni'nin haklı çıkarılması değildi. Cinsel Stahanovculuk hayal gücü olmayanların öğretisidir. Ben aslında, tam tersini kastettim. Mümkün olduğunca çok aşka ihtiyacımız var çünkü etrafımızda ondan son derece az bulunuyor, sizce de öyle değil mi?

Gillian Gerçek aşk sağlam aşktır, günü gününe aşktır, güvenilir aşktır, sizi asla hayal kırıklığına uğratmayan aşktır. Size sıkıcı mı geliyor bunlar? Bana gelmiyor. Son derece romantik olduğunu düşünüyorum.

Stuart P.S. Aklıma geldi de öylesine söylüyorum, aşkın bizi daha iyi insanlar yaptığını ya da bizi daha iyi davranmaya yönlendirdiğini kim söylemişti acaba? Bunları kim söylemişti?

Stuart P.P.S. Bir başka noktayı daha belirtmek İslerim çünkü şimdiye değin hiç kimse belirtmedi bunu. Âşık olmanın insanı âşık olmaya teşne kıldığı söylendi. Ben sadece şunu söylemek isliyorum: âşık *olmamanın* yarısı kadar bile değil.

Stuart *P.P.P.S.* Bir şey daha. Aşk insanı mutluluğa götürür. Herkes buna inanıyor, değil mi? Ben de eskiden, yıllar önce buna inanırdım. Artık inanmıyorum.

Şaşırmış görünüyorsunuz. Bir düşünün bakalım. Kendi yaşamınızı bir inceleyin. Aşk insanı mutluluğa mı götürüyor? Boşversenize.

XV
Neler olup bittiğini biliyor musunuz?

Terri Anlıyorsunuz ya, Stuart'la ben bayağı iyi anlaşıyorduk. Tatile çıkmak gibi birkaç şey konusunda tartıştığımız zamanlar oldu -Stuart asla tatile çıkmak istemiyordu ve çıktığımızda da bir şey yapmadan durmayı hiç beceremiyordu. Bir plajda Stuart kadar mutsuz bir kişiyi asla görmedim ben. Ama cömert bir adamdı, bana öteberi almayı seviyordu, iyi yaşıyorduk, bizi ziyarete gelen arkadaşlarımız vardı. Evli kalabilirdik -Tanrı aşkına, bizden çok daha kötü durumda olan insanlar evli kalıyorlar ve aksayan bir şey olduğunu düşünmüyorlar.

Sanırım her şeyin terapistte on sekiz dakika geçirdiğimiz o gün çözülmeye başlamış olduğu konusunda aynı görüşleri paylaşırdık. Ama bunun nedenleri konusunda aynı görüşte olmazdık. Terapiste *bu* anlaşmazlığı çözüme kavuşturmak için gidiyor değiliz. Anlaşmazlığımızı mahkeme için de çözüme kavuşturmamız gerekmedi. Her ikimiz de boşanmayı istiyorduk, çocuğumuz yoktu ve dediğim gibi Stuart cömert biriydi. Mal mülkün yanı sıra gerçeği de dağıtma zahmetine katlanmak niye? Bu yüzden anlaşmazlığımız, gerçek konusundaki anlaşmazlığımız bu noktada yatıyor. Orada deniz dibindeki eski püskü bir eşya gibi yatıyor. Bilirsiniz işte -yüzmeye gitmişsinizdir, güzel bir gündür, su berraktır, mutlusunuzdur ve bütün görebildiğiniz dipteki eski püskü, paslanan bir eşya yığınıdır. Bir yengeç topluluğu için yuva. Bütün görebildiğiniz budur.

Stuart Terri mi? Bana hâlâ Terri'yi mi soruyorsunuz? Bakın, bu mesele benim için tamamen geçmişte kaldı, tamamen kapandı. Bir şey söyleyeyim mi: Size kendi yorumumu şöyle bir anlatıp o noktada bırakmak istiyorum. Bana inanmazsanız, siz bilirsiniz. Demek istediğim şu: Hikâyem müzakereye açık değil.

Pekâlâ anlatayım: Birlikte aynı evde yaşamaya başladık, evlendik, Terri önceleri çocuk istemiyordu, ama önemi yoktu. İyi anlaşıyorduk, eğleniyorduk, birlikte jogging yapıyorduk. Derken... şey, şöyle diyeyim. Terri bir sebeple kafasını Gillian'a taktı. Ve aynı zamanda da aşağı yukarı bu sıralarda -bana bunu açıkça belirtti- benden çocuk sahibi olmak istemediğine karar verdi. Peki bu durumda ne yapabilirsiniz? Eğer aramızdan birinin terapiste ihtiyacı var idiyse, onun vardı. Ancak problem aşılmayacak bir problem gibi görünüyordu. Bu yüzden, benim başarılı bir evlilik olarak niteleyeceğim bir evlilik asla olamazdı. Dolayısıyla ayrıldık. Daha sonra, boşandık. Acı veren bir durumdu, ama evlilikten farklı şeyler bekliyorduk. İnsan bunu bir kez kabul edince, bazı şeylere son verme zamanı da gelmiştir, öyle değil mi? Hikâyenin sonu.

Terri "Hikâyem müzakereye açık değil." Gerçekten de böyle mi *dedi?* Aşırı duyarlı olan ben miyim, yoksa sıcaklık gerçekten de sıfırın altında on derece mi? İş koşulları müzakereye açık olmayabilir, Stuart. Amerika'nın dış politikası müzakereye açık olmayabilir, Stuart, ama biz burada insan ilişkilerden söz ediyoruz, yoksa bunu fark etmemiş miydin?

Gerçek şu. İlk karısı Stuart'ı derin biçimde yaralamış. Stuart ruhen hasar görmüş, incinebileceğini bilmediği şekillerde incinmiş. Gillian ona gerçekten de çok acı çektirmiş, onu o zor durumunda yüz üstü bırakıp en iyi arkadaşıyla kaçmış. Stuart'ın yeniden güven duymayı öğrenmesi çok zamanını almış. Gerçek. Stuart güven duymayı benimle birlikte öğrendi. Gerçek. Birisi sizi incitti diye, kendinizi onu düşünmekten alıkoymazsınız. Genelde tersi olur. Tıpkı kafanızı o kişilere taktığınızda olduğu gibi. Gerçek. İlk birlikte olduğumuzda Stuart çocuk sahibi olmak lafını etmişti, ben hazır olmadığımı söyledim, hiçbir sorun olmadığı yanıtını verdi, önümüzde daha çok zaman vardı. Gerçek. O başarısız terapist ziyaretimizden sonraki haftaya kadar Stuart bir daha çocuk lafını etmedi.

Şimdi anlatacaklarımsa bir gerçek değil, bir gün ansızın kafamda şekillenen kendi görüşlerim sadece. Bunları yaşadığım her şey de doğruluyor -içgüdülerim, beynimin her parçası, her gözlemim, geçmişi her inceleyişim. Bir ilişkinin başında söylenen dürüst yalanlar konusunda dediklerimi anımsıyorsunuz, değil mi? Stuart'ın söylediği dürüst yalan, büyük dürüst yalan, "Çocuklarımın annesi olmanı istiyorum," lafıydı. Bunun niçin bir yalan olduğunu biliyor musunuz? Çünkü gerçek, anlaşılması evliliğimin üç yılını alan gerçek şuydu: Stuart'ın istediği şey, doğurmamı istediği çocuklar, benim değil Gillian'ın çocuklarıydı. Anlıyor musunuz?

Hey, Stuart, işte müzakereye açık *olmayan* şey bu.

Gillian Oliver'a neler olup bittiğini biliyor musunuz?

Lincolnshire'den gerçekten de berbat bir ruh hali içinde döndü. Sophie ona kapıyı açmaya koştu ve bundan sonra, Oliver'ın güm güm diye ayaklarını vurarak yukarıya çıktığını duydum. Sophie dönüp, "Babacığımın canı çok sıkkın," dedi.

İnsanların ruh halleri. Onlarla nasıl başa çıkıyorsunuz? Ben terapist falan değilim ve zaten iyi bir terapist de olmazdım. Bu yüzden bütün yapabildiğim her zaman yaptığım şey: Normalmiş gibi davranıyorum, mümkün olduğu kadar neşeli oluyorum ve eğer Oliver benim ruh halimi benimsemek istemezse, özür dilerim ama onu kendi ruh haliyle baş başa bırakıyorum. Şey değilim -neydi o korkunç sözcük?- tartışmacı biri değilim. İstersem ve benden istenirse sorup dinliyorum. Bana ihtiyaç duyarsa buradayım. Öte yandan, çocuk bakıcısı değilim, anne de değilim -kendi çocuklarıma sorumluluğumun dışında.

Aşağı indiğinde gününün nasıl geçtiğini sordum.

“Havuçlar. Pırasalar. Ördekler.”

Trafiğin nasıl olduğunu sordum.

“Yol ödlekler, aldatılanlar ve aldatanlarla doluydu.”

Bu yüzden normal görünmek için son bir kez daha uğraştım. Ona Stuart’ın takmış olduğu rafları gösterdim. Raflara uzun uzun baktı -onları yakın plandan dikkatle inceliyor, adeta National Gallery’deymiş gibi başını geriye doğru eğiyor, tahtalara eliyle tak tak diye vuruyor, duvara nasıl tespit edildiklerini görmek için vücudunu eğip büküyor. Stuart’ın arkada bıraktığı bir ruhsallık içinde oyun oynuyordu. Ona özgü bir davranıştı ve her zamankinden daha aşırıydı.

“Boyalı değiller,” dedim, suskunluğu bozmak için.

“Ben bunu asla fark etmezdim.”

“Stuart onları senin boyamak isteyebileceğini düşündü.”

“İnce düşünmüş Stuart.”

Tahmin edebileceğiniz gibi, bu tür konuşmalardan hoşlanan biri değilim. Yaşım ilerledikçe, insanların daha açık sözlü olmalarını istiyorum sadece.

“Peki ne düşünüyorsun, Oliver?”

“Ne mi *düşünüyorum?”* Yeniden bacaklarını ayırarak, çenesini avcunun içine alarak ve başını kaşıyarak National Gallery numarasını yaptı. “İkinizin birlikte kotardığı güzel bir numara olduğunu düşünüyorum, düşündüğüm bu.”

Onu orada bıraktım. Yatmaya gittim. Oliver boş odada uyudu. Zaman zaman böyle yapıyoruz. Kızlar farkına varacak olursa, Babacığınız geç vakitlere kadar çalışıyordu, bu yüzden yatarken Anneciğinizi rahatsız etmek istemedi, diyoruz.

Stuart Bahçede Oliver’a rastgeldim. Elindeki hindiba dolu tepsiyi hemen yere bıraktı ve yerlere kadar eğilerek özenle birtakım reveranslar yapmaya başladı. Mendilinin köşesini bir parmağının etrafına doladı, öyle ki mendilin geri kalan kısmı neredeyse yüzüme çarpıp durdu. Belli ki bana bir şeyler hatırlatılmak isteniyordu.

“Oliver,” diye sordum, “Ne oluyorsun böyle?”

“Senin uşağın,” diye yanıt verdi.

“Niçin?”

“Aha!” diye haykırdı, yüzünü biraz buruşturup parmağıyla burnunun kenarına hafifçe vurarak. “Asla unutma, hiç kimse uşağı için kahraman değildir.”

“Hiç kuşkusuz doğru,” diye yanıt verdim. “Ama günümüzde hiç kimsenin uşağı olmadığı düşünülürse biraz yersiz bir bilgelik kırıntısı gibi geliyor bu bana.”

Oliver Mazide kalan günlerde, efendim beni kurtarmadan önce, diplere

batmıştım. Plastik sandıklara doldurduğum kurulama bezleri ve fırın eldivenleri sattım. Yasalara aykırı olarak çalışan bir video kaset kiralama firmasının kapı kapı dolaşan dağıtıcısıydım. Mektup kutularına el ilanları atıyordum. Kendiminki dahil. Tabii göründüğü kadar mastürbasyon çağrışımlı değildi bunlar. Şunu anladım ki, eğer eylemimi gizlemek için alçakça bir omuz döndürme hareketiyle kendi kapıma elli kadar göz alıcı broşür tıkıştıracak olsam, o zaman ev sahibi herhalde şikâyetçi olmaz ve yük de birdenbire hafiflemiş olurdu. Bir keresinde de kendi evimin kapı aralığından içeri, üzerinde "Evlere servisinden olduğu kadar ("Anında Curry") restoran hizmetlerinden de gurur duyan Bengal Yıldızı için Salı Akşamı Yemekleri" yazan elbette çok sayıda promosyon ilanı attım. Ve ertesi gün, söz konusu promosyondan kendim yararlanıp onlardan aldığım kıytırık ücreti, en iyi kız arkadaşımı mum ışığında yenilen özel bir yemeğe götürmeye harcadım. Anımsadığım kadarıyla. 10 sterlinin üzerindeki her sipariş için bedava sebze yemeği yemeye hak kazandık.

Stuart hiç kuşkusuz, girişimci kapitalizmin anaokulu yollarında bana temel nitelikle bir ders verildiğini ileri sürerdi. İşin tuhafı bense daha çok, su katılmamış bir mıhsıçtı tarafından sömürülen, korunmasız bir ücret kölesi gibi hissettim kendimi.

***Plus ça change,* eh?**[68]

Gillian Bunu bir ihanet olarak görebilirsiniz. Oliver herhalde görürdü. Ama depresyon geçirdiği zamanlar birdenbire gözümün önünde canlanıverdi. Bu yüzden, ofisinde olan Stuart'a telefon ettim ve ona, Oliver'ın fazla çalışmasından kaygı duyduğumu söyledim. Bir suskunluk oldu, sonra şaşırtıcı ölçüde kulak tırmalayıcı bir gülme sesi geldi, sonra yine suskunluk oldu. Sonunda Stuarı, "Bana sorarsan, her çeşit çalışmanın aşırı çalışma olduğunu düşünüyor Oliver," dedi. Aslında Oliver'ı adeta küçümsüyor gibiydi ve kocası hakkında patrona telefon eden küçük karıcığı olduğum için beni de küçümsüyormuş gibi görünüyordu. Aynı zamanda tam bir patron gibi görünüyordu: Eski bir dost değil-eski bir koca değil-tersine, bir işveren ve bir mal sahibi gibi. Derken kendini toparlayıp kızlar hakkında sorular sormaya başladı ve her şey yeniden normale döndü.

Ben herhalde depresif biriyle uğraşması gereken son derece yanlış bir kişiyim. Ama bu benim kabahatim değil, öyle değil mi?

Oliver Aklıma geldi de söylüyorum, bir Töton bilgesi değildi o sözü söyleyen. Uşaklar ve kahramanlarla ilgili söz. Madam Cornuel'di. Adını işittiniz mi? Hayır, ben de işitmedim. Alıntılar Sözlüğü'nü açıp baktım. "İğneleyici nükteleriyle ünlü *bourgeoise* bir kadın," diye yazıyordu. "On yedinci yüzyılın sonlarında edebiyatçılar onun *salon*'una akın ediyorlardı." Ama onu artık niçin anımsamıyorlar? Stuart onun bilgeliğini "konuyla ilgisiz" buldu. "Günümüzde artık hiç kimsenin uşağı olmadığını düşünerek" anısını silelim,

alıntılar sözlüğüne tek katkısı olan sözünü çıkarıp atalım.

Ellie "Bir yerlere varmasını" istediğimden değil. Ana babalar böyle konuşurlar.

"Hiçbir yere gitmediğimin apaçık ortada olmasından sadece. Ana babalar böyle de konuşurlar. Elbette.

Anın zevkini çıkar. Çıkarıyorum. Farklı şeyleri dene. Deniyorum. Kendini bir yere bağlama. Bağlamıyorum. İnsan sadece bir kez genç olur. Biliyorum. Özgürlüğünün tadını çıkar. Uğraşıyorum.

O zaman çok önemli değil. Oliver bana Stuart'ı ayarlamaya çalıştığında ona ne dedim? Orta yaşlı dullarla ilgilenmediğimi söyledim. Ya da iki kez dul kalmışlarla. İlgilendirmiyor onlar beni.

Bakın, Stuart'a âşık değilim. Ya da âşık olacak da değilim. Haftada bir kez, ya da on günde bir evine gidiyorum. Hâlâ ilk kez gördüğüm kadar çıplak evi, hiç dekorasyon yapılmamış. Genellikle dışarı yemeğe çıkıyoruz, güzel bir şarap içiyoruz. Sonra yeniden dairesine dönüyoruz ve bazen geceyi onunla birlikte geçiriyorum. Bazen de çabuk tarafından işi bitiriyoruz ve ben hemen gidiyorum, bazen bunu bile yapmaya zahmet etmiyoruz. Anladınız mı? Önemli bir sorun değil. Yüksek nitelikli bir ilişki değil bu.

Mesele sadece şu ki, eğer ilgi duyacak *olursam,* gerçekten ilgi duyarsam, incineceğimi biliyorum. Bunu düşünmek gerçekten canımı sıkıyor. Memnun olmam gerekir, öyle değil mi? Ama memnun değilim. Gerçekte canımı sıkıyor Stuart.

Neler olup bittiğini biliyor musunuz? Yani, bana son derece apaçık geliyor demek istiyorum. Şey kadar apaçık... bakın size ne diyeceğim, Stuart'ın dairesinin temizlikçi kadın için bıraktığı yığın yığın gömlek ve çamaşırlar dışında tamamen çıplak oluşu, bu kadar çıplak oluşunun sebeplerinden biri de Allah'ın günü St Dunstan's Road'a gidip raf takmakla falan uğraşması.

Yetişkinler her şeyi berbat etmiş durumdalar, öyle değil mi?

Sophie Anneciğim son zamanlarda gerçekten tuhaflaştı. Daha önce de söylediğim gibi uzun uzun pencereden dışarı bakıyor. Salı günleri müzik derslerim olduğunu unutuyor. Sanırım, Babacığım için kaygılanıyor. Onun ruhsal bakımdan yeniden dibe vurmasından korkuyor.

Annemi neşelendirecek bir şeyler düşünmeye çalıştım. Bunun üzerine ona, "Anneciğim, Babam'a bir şey olsa bile her zaman için Stuart'la evlenebilirsin," dedim. Ne bileyim, onun bir sürü parası olduğundan, bizim de beş paramız olmadığından akla yatkın bir fikir gibi gelmişti.

Anneciğim bana şöyle bir bakıp koşarak odadan dışarı çıktı. Bir süre sonra dönünce ağlamış olduğunu gördüm. Ve yüzünde de, Bir Şey Hakkında Ciddi Bir Şeyler Konuşacağız anlamına gelen bir ifade vardı.

Derken, bana daha önce hiç söylememiş olduğu şeyi söyledi.

Babacığımla evlenmeden önce Stuart'la evli olduklarını.

Bunu bir an düşünüp, "Niçin bana söylemedin?" dedim.

"Şey, sen sorarsan söyleyeceğimizi düşündük."

Bu gerçek bir yanıt sayılmaz, öyle değil mi? Tıpkı şeye benziyor bu. Sözgelimi şey demeye "Anne, acaba Babacığım daha önce hiç Prenses Di'le evlendi mi?" Artık bana söylenmeden sormam gerektiğini biliyorum da...

Konuştuklarımız üzerinde biraz daha düşündüm, durum gerçekten de apaçık ortadaydı. "Demek bana Stuart'ın gerçek babam olduğunu söylemeye çalışıyorsun, öyle mi?"

Tahmin edin ne oldu? Gözlerinden daha fazla yaş geldi. Beni kucakladı. Bana bunun kesinlikle doğru olmadığını söyledi. Anneciğimin "Bu kesinlikle doğru değil" deyiş tarzını bilirsiniz, değil mi?

Stuart'la evli olduklarını bize niçin söylemedi -tabii bir sebepten dolayı bir sır değildiyse. Başka ne olabilir ki?

Bunları Marie'ye söylememem gerektiğini söyledi. Belki de o sorana değin beklerler.

"Şey," dedim makul görünmeye çalışarak. "Sanırım onunla her zaman yeniden evlenebilirsin."

Bundan da hiç kimseye söz etmemem gerektiğini söyledi annem.

Ama ben *sormuştum*. Anımsıyor musunuz? Babacığımın eve sarhoş geldiği o gece. Stuart'ın kim olduğunu sormuştum ve Anneciğim de onun sadece tanıdıkları biri olduğunu söylemişti. Bana *o* zaman söyleyebilirlerdi, öyle değil mi?

Stuart Günümüzde gazetelerde çok sayıda korkunç hikâye yer almıyor mu? Yıllar yıllar önce bir çocuk evinde suiistimale uğrayan şu adamla ilgili vaka geçen hafta gözünüze çarptı mı? Güven duygusu ihanete uğradığında korkunç oluyor, öyle değil mi? Zaman akıp geçiyor ve hiçbir şey daha iyiye gitmiyor. Bu çocukcağız büyüdü, olayı unutmaya çalışmış, ama unutamamış ve yirmi yıl sonra... ona bu işi yapan bakıcının izini bulmuş. Bakıcı şimdi altmışlarındaydı, bu yüzden rolleri bir bakıma tersine çevrilmişti: Yıllar önce o çocukcağız hangi kötü durumda idiyse şimdi o da kendisinden daha güçlü birinin merhametine sığınmıştı.

Derken, kendisini suiistimal etmiş kişiye kimliğini açıklamış, onu arabayla bir yere götürüp bir kayalıktan aşağı itmiş. Hayır bu, meseleyi fazla basite indirgiyor. Önce, onun dua etmesine izin vermiş. İlginç, değil mi? Diz çöküp dua etmesine izin vermiş. Sonradan da polise, eğer kurbanları için dua etmiş olsaydı hayatını bağışlardım, ama o sadece kendisi için dua etti, demiş. Bu yüzden adamı kayalığın tepesine sürükleyip kıçına bir tekme yapıştırmış. Aynen öyle demiş, kıçına bir tekme yapıştırdığını söylemiş. Polise, kurbanının yere tutunmaya çalışırken bıraktığı izleri gösterebileceğini söyledi. Cesede ait ne bir deri parçası ne de saç bulabildiler. Hayır, yanlış, saç buldular, kayalığın tam orta yerinde. Üzerinde ak saç

telleri olan bir futbol kulübü atkısı. Portsmouth takımının bir atkısıydı bu, bunu her zaman anımsayacağım. Mavi beyaz. Portsmouth.

Korkunç bir hikâye bu, öyle değil mi? Katile muhtemelen adil bir intikam gibi geldiğini düşündüğünüzde daha da korkunç görünüyor. Hatta belki de, ihtiyar adamın hak ettiğinden de azdı bu. Hatla belki de, onu muhtemelen hafif bir cezayla bağışlayacağını düşünüyordu

Anımsadığım öteki şey, sonradan kendini ne kadar sakin hissetmiş olduğuna şaşırdığını polise söylemesiydi. Eve gittiğini. kendine bir bardak çay yaptığını ve geceleyin iyi bir uyku çektiğini söyledi.

Oliver Bir şey daha var. Bay Cherrybum'ın ruh düzeyi. Bu düzeye bakıp şöyle düşündüm. Hepimizin de ihtiyaç duyduğu bir şey bu. Kendi ruhlarımızın düzeyini ölçebileceğimiz bir şey. İnsan ruhunun üstüne koy onu / Kâsedeki kabarcığa göz at sürekli / Yükselişiyle alçalışıyla ortaya koyar seni / Ciddi misin, yoksa neşeli mi.

XVI
Hangisini yeğlerdiniz?

Oliver "Hangisini Yeğlerdiniz" adlı şu oyunu biliyorsunuz, değil mi? Hani, bir hafta boyunca boğazınıza kadar cıvık çamura gömülmüş olmayı mı yeğlerdiniz, yoksa Yeni Dünya Senfonisi'nin kayıt edilmiş bütün versiyonlarını dinleyip karşılaştırmayı mı? örneğinde olduğu gibi. Ya da, başınızın üzerinde bir ananasla çırılçıplak Oxford Caddesi'nden aşağı doğru yürümeyi mi yeğlerdiniz, yoksa Kraliyet Ailesi'nden biriyle evlenmeyi mi?

İşte size bir başka örnek, gerçek yaşamdan bir örnek. Depresyonunuzun içten gelen bir depresyon olmasını mı yeğlerdiniz, yoksa bir şeye tepki olarak ortaya çıkan bir depresyon olmasını mı? Yaşamın acılarına ve üzüntülerine gösterdiğiniz aşırı ve felç edici duyarlığınızın, genetik mirasınızın bir sonucu, *retroviseur'da*[69] dizildiklerini gördüğünüz bütün şu asık suratlı ve huysuz atalarınızın kabahati olmasını mı yeğlerdiniz, yoksa bunun, dünyanın kendisi tarafından, sanki "ölüm olayları" diye eşit ve karşıt bir başka kategori daha varmış gibi Tahminci Adamlar tarafından gülünesi bir şekilde "yaşam olayları" diye nitelenen şeylerce yaratılmış olmasını mı?

İçten gelen depresyon: Yaşamı çocukların kullandığı sevimli bir renklendirme kitabı gibi görenler için, tıpkı politikacıların yaşam görüşlerinde olduğu gibi, gururlu bir edayla önceki kuşakların omuzlarında ayakta dururuz, daha öteleri görür, daha temiz hava soluruz. Oysa, yaşamın hüzünlü yanlarını acıyla tanımış olan kişiler için, bu piramit tersine çevrilmiştir ve bu aynı atalar omuzlarımıza yüklenip bizi yere güçsüz çadır kazıkları gibi mıhlarlar. Ah, DNA'nın o kaçınılmaz kırbaç şaklaması: Aslına bakarsanız, geçmişteki kaslı kuvvetli bir korsanlar kuşağının kullandığı dokuz düğümlü bir kırbacın son ilmeğinden başka nedir ki insan? Yine de, bu noktada umut vardır: Eğer yükümüz biyokimyasal bir yükse, acaba bilim adamları tarafından buna sihirli bir çare bulunamaz mı? Stuart'ın *bete noire*'ının[70] inine girmek üzereyiz, bir başka deyişle, bana boyandığı kadar *noire* görünmeyen genetik dönüşüm kavramının inine. Şu ya da bu gende ufacık bir değişikliği, Oliverliği Stuartlıktan ayırt eden o yaşamsal bitkisel spagettinin ustalıklı bir yeniden şekillenişini gerçekleştirdiniz mi, iş tamam demektir: Köpeciklerden daha neşeli, kukumav kuşlarından daha az asık yüzlü olursunuz. Kara köpek bir pisipisiye dönüşür.

Bir şeye tepki olarak depresyon: Yoksa, şu mavi siyah hüzünlü günlerin, şu çivit renkli iç manzara resminin kendi yaşamınızda cereyan etmiş olan şeylere doğrudan ve az çok makul bir tepki olmuş olmasını mı yeğlerdiniz? Bay Cherrybum'ın bile fena halde moralini bozabilecek şeyler: Sözgelimi, on bir yaşınıza bile gelmeden annenizin ölümü, babanızın ölümü, işten çıkarılma, hastalık, evliliğinizin dağılması, *und so weiter*[71] *?* Çünkü o zaman

kendi kendinize, eğer dünya kendi başının çaresine bakabilseydi, siz de bakardınız, diye fikir yürütebilirsiniz. Bununla birlikte, eğer açık seçik düşünürseniz -ki bu pek olası değildir, çünkü metabolizmanızın düşünme düzeyi ya kış uykusuna yatan bir boz ayının kalp alım oranına düşmüş olacaktır, ya da *Russlan ve Ludmilla* uvertüründe olduğu gibi yıldırım hızına erişecektir- burada bir mantık problemiyle karşı karşıya gelirsiniz. Diyelim ki eğer sizi yatağınıza mıhlamış olan yaşam olaylarından biri siz altı yaşındayken annenizin ölümüyse böyle bir olayın hiç iz bırakmamış olduğunu hayal etmek zordur, öyle değil mi? Deyim yerindeyse, bir üvey anne bir seratonin hormonu değildir. Benzer biçimde, eğer bir işten çıkarılma tebliğiyle bağrınız yandıysa, yeniden bir işe başvurmak için pek de iyi bir durumda değilsinizdir, öyle değil mi?

Bir şeye tepki olana karşı içten gelen: Hâlâ kararınızı veremediniz mi? Tak, tak, tak. Süre bitti! Ve şimdi de kale direklerini değiştiriyorum. Bu iki seçenekli küçük sınav, itiraf edeyim ki biraz düzmeceydi. Çünkü Tahminci Adamlar son zamanlarda kendi ünlü itibarlarını yadsımış bulunuyorlar. İnsanın günümüzde şu yaramaz "yaşam olayları" sonucu genetik bir depresiflik eğilimiyle doğabileceğini ileri sürüyorlar. Bu yüzden de: içten gelen ya da bir şeye tepki olarak olsun -her iki depresyonu da yaşayabilirsiniz! Hepsi de annenizin kabahati (ve ondan önce de akrabalarının)- ve sonra anneniz de ölür! Buna ne diyorsunuz, Bay-Çok-Dengeli? Ya / ya da yok, sadece hem / hem de var. Filozofların yaşam dedikleri şeyin en miyop gözlemcisi bile bunu öncelikle söyleyebilirdi size. Yaşam, sonuçta, gerçekten de, Oxford Caddesi'nden aşağı başınızın üstünde bir ananasla çırılçıplak yürümekten *ve sonra da* Kraliyet Ailesi'nin bir üyesiyle evlenmek zorunda kalmaktan ibarettir; Yeni Dünya Senfonisi'nin mevcut bütün kayıtlarını dinlerken cıvık çamurun içinde boğazınıza kadar gömülü kalmaktan ibarettir.

Gördüğünüz gibi depresyonun kurnazca yanı, dıştan bağdaşmaz görünen bir şeyle bağdaşabilmesidir. Tıpkı, bunların hiçbiri benim kabahatim değil ve hepsi de benim kabahatim, cümlesinde olduğu gibi. Tıpkı. İslamcı köktendincilerin kentin bütün halkını öldürmek için Londra Metrosu'na sinir gazı atmaları -ama sizin bunu sadece *b e n i* haklamak için yapıyorlar, deyişinizde olduğu gibi. Tıpkı benim, şayet bu konuda bir şaka yapmam mümkünse, depresyonda olamayacağımı söyleyişimde olduğu gibi. Yanlış, yanlış! Sizden daha kurnaz depresyonunuz, benden bile daha kurnaz.

Stuart Sophie, hayvanları yemenin yanlış olduğunu düşündüğünü söyledi bana.

Ona organik ilkeleri, Toprağı Koruma Derneği'ni, entansif olmayan çiftçiliği, organik besinleri, hayvanların mutluluğunu ve buna benzer şeyleri açıkladım. Ona, büyüme hormonlarından hayvanları sürekli bağlı tutmaya, genetik olarak dönüşüme uğratılmış besin maddelerinden ince şeritler

halindeki beton döşemelere kadar yasaklanmış olan her şeyi anlattım. Muhtemelen biraz fazla ileri gittim.

Sophie hayvanları yemenin yine de yanlış olduğunu söyledi.

"Peki, senin ayakkabıların neden yapılıyor?"

Onlara bir süre baktı, sonra bakışlarını yeniden bana çevirdi ve büyümüş de küçülmüş bir edayla, "Ayakkabılarımı yemeye niyetim yok, öyle değil mi?" dedi.

Nereden öğrenmişti bu lafları? "Ayakkabılarımı yemeye niyetim yok..." Birdenbire başbakan gibi konuşuvermişti.

Orada durmuş, bir yanıt bekliyordu. Verecek yanıt bulamadım. Charles Chaplin'in ayakkabılarını yediği şu filmi düşünebiliyordum bir tek. Ama bu da bir yanıt değil.

Oliver Gillian her sabah gazeteyi işaretliyor. Kırmızı bir kalemi var ve ilginç ya da eğlendirici bulabileceğimi düşündüğü haberlerin yanına bir çarpı işareti koyuyor. Ne sadık bir hayat arkadaşı ama! Kahvaltıda yenen şu tahıl gevrekleri gibi etkisi olmalı bunun, öyle değil mi? İlave olarak ahlâki bir güçle birlikte, aslında.

Ama haberler bana zevk vermiyor, gazete makaleleri de. Galiba artık "haberler" kavramını bile anlıyor değilim. Bir kere saçma bir çoğul eki var sözcükte. "Haberler"in tekil hali nedir? "Bir" haber mi? O zaman kelime "haber" olmalı. "haberler" değil. Bihaberin karşıtı olarak da bir haberli. Ah, şu ukalalık ruhu Oliver'da hâlâ yanıp yanıp sönüyor, görüyorsunuz ya.

İkinci itirazım. Bihaberin karşıtı olarak bir haberli. Ama asla pek karşıt da değil, öyle değil mi? Haberler her zaman en bihaber kabilenin bile bildiği hikâyeleri içeriyor. Acımasızlık, açgözlülük, nefret, bencillik, insan ruhunun dört atlısı, çekemeyenlerin alkış tuttuğu geniş ekran boyunca arz-ı endam ediyorlar: Bu gece, bu sabah, yarın ve her zaman dünya haberleri. Gazeteleri tıkış tıkış ıvır zıvırla dolduruyorlar, diyordu arkadaşım.

Bu yüzden hiç ilgi duymadığım şu sayfaları okumaya merak saldım. Haber, at yarışçılığı camiasında olup bitenler. Hayvanların kondisyon hikâyeleri, seyis ve doping masalları. Kim birkaç kilo fazla ağırlık yüklüyor (ben! ben!). Kim çamurlu toprakta küpleri doldurur *(pas moi! pas moi!*[72]*).*

İşte size at gözlükleri ülkesinden ebedi bir bilgelik kırıntısı: Şu bilinen bir gerçektir ki hiç yarış koşmamış iki yaşında bir atın sahibi asla bir intihar adayı olamaz.

Çok güzel bir deyiş değil mi?

Yanıtlanması gereken tek soru şu: Hiç yarış koşmamış iki yaşında bir atı bana kim satın alacak?

Dr Robb Dinliyorsunuz. Tanıksınız. Anlatılanları onaylıyorsunuz. Bazen onları sadece konuşturmak bile yardımcı oluyor. Ama böyle yapmak, hissettikleri duygulardan söz etmek cesaret gerektiriyor. Çoğu kez, sahip

olduklarından bile daha fazla cesaret. Depresyon böyle kısırdöngülerle doludur. Doktor olarak, sürekli bitip tükenmişlik hisseden birine egzersiz yapmayı tavsiye ettiğinizi fark ediyorsunuz. Ya da kendini sadece perdeleri kapalı bir odada yatarken güvende hisseden birine güneş ışığının yararlarını açıkladığınızı.

Oliver hiç olmazsa içki içen biri değil. İçki içerek, kendinizi uzun vadede depresyona sokmak üzere kısa vadede keyiflendiriyorsunuz. Bu da bir başka kısırdöngü. Ve işte bir tane daha. Bazen -çok sık değil, Oliver'ın vakasında da değil- bir kişinin hayatına bakıp objektif olarak, bu kişinin depresyon geçirmekte son derece haklı olduğunu düşünüyorsunuz. Onların yerinde olsanız siz de depresyon geçirirdiniz. Öte yandan göreviniz, çaba harcayarak, onları depresyon geçirmek konusunda yanıldıklarına ya da yanlış yaptıklarına inandırmak.

Geçenlerde mesleki yaşamlarını kontrol altında tutan insanların tutmayanlardan daha sağlıklı olduklarını yazan bir rapor okudum. Aslında, yaşamınızı kontrol altında tutamamanın içki ya da sigara içmek yahut öteki klasik faktörlerden daha anlamlı bir sağlıksızlık göstergesi olduğu kanıtlandı. Gazeteler bu habere uzun uzun yer verdiler, ama bana öyle geliyor ki böylesi bulgulara az çok sağduyu sahibi herkes erişebilir. Zaten, mesleki yaşamlarım kontrol altında tutan insanların, yığının tepesine daha yakın olmaları da muhtemel. Büyük olasılıkla daha iyi eğitimliler, büyük olasılıkla sağlıklı olmanın bilincine daha fazla varmışlar, bunun gibi şeyler. Yaşamlarım kontrol altında tutamayan insanların, yığının dibine daha yakın olmaları muhtemel. Daha az eğitim görmüşler, daha az para kazanıyorlar, kendilerini sağlık riskleriyle karşı karşıya getirecek türden işlerde çalışmaları daha muhtemel ve bunun gibi şeyler.

Yirmi yıllık mesleki deneyim sahibi bir doktor olarak bana apaçık gelen şey, serbest piyasanın iş hayatında işlediği kadar sağlıkta da işliyor oluşu. Sadece hastaneleri ticari anlamda işletmekten söz ediyor falan değilim. Sağlığın ta kendisinden söz ediyorum, Serbest piyasalar zenginleri daha zengin, yoksulları daha yoksul yapıyor ve tekelleşmeye eğilim gösteriyor. Bunu herkes biliyor. Sağlık için de aynı şey geçerli. Sağlıklılar daha sağlıklı, sağlıksızlarsa daha sağlıksız oluyorlar. Kısırdöngüler artıyor.

Özür dilerim, çalışına arkadaşım bugün benim yine tıraş yaptığımı söyleyecek. Ama benim her gün gördüğüm şeyleri bir de siz görseniz. Ben bazen, salgın hastalıkların, en azından sonuçları bakımından daha demokratik olduğunu düşünüyorum. Tabii değillerdi -çünkü zenginler kendilerini yalıtmayı her zaman daha iyi başarıyorlar ya da onlardan kaçmakta daha başarılı oluyorlardı. Yoksullarsa her zaman ölüp gidiyorlardı.

Oliver Duvar kâğıdı meselesinde *un peu*[73] sinirli davrandığımı anımsıyorsunuz, değil mi? Gizemli işaretleri okuma korkusu, sık sık ortaya çıkan çağrışım motiflerinden panik duymak, bilmem bulunduğum *piste'*i

takip edebiliyor musunuz? Ama ilginçtir ki, taşındığımızda, böyle bir şey yoktu. Bütün duvarların üstü önceki kiracılar tarafından boyayla kapatılmıştı. Kalp acılarının merheminin yedi sekiz kiloluk parlak beyaz plastik boya kadar kolaylıkla sürülebileceğini -aslında, ikisi de aynı kapıya çıkıyor- kim hayal edebilirdi ki?

Ama bu kadar *hızlı* gitmeyelim. Geçen gün, söylemekten hoşlandığımız gibi, kötü bir gün geçirdim -çünkü bir güne kötü demek, söz konusu güne katlanan kişiyi eleştirmekten çok o günü kötücüllüğü yüzünden suçlamak demektir- evet, kanepeye çivilenmiş olduğum o günlerden biriydi bu. Böyle günlerde kendi bilincinin tutsağı olan kişi duvarın geniş ekran eğlencesinden başka zihnini yönlendirebileceği bir şey bulamaz. Bu durumun ilkin, muhtemelen *aşırı* derecede *dothpine*[74] kullanmanın yol açlığı görsel bir rahatsızlık olduğunu sandım. Bir uzmanın uğramasıyla -Evin Hanımı'nın ta kendisi- düzeltilen kusurlu bir teşhisti bu; uzman gözlerimin önündeki sanrılar yaratan Op Art'ın -Ey banal ama acımasız fenomen!- kendini yeniden göstermeye başlayan eski duvar kâğıdından başka bir şey olmadığını onayladı.

Gerçekçiliğin insanın ardını nasıl da bırakmadığını görüyorsunuz değil mi? Hayvana ağızlık takma çabalarımız nasıl da nafile kalıyor? Şu sözü kim söylemişti?: "Olaylar ve eylemler oldukları gibidirler ve onların sonuçları da oldukları gibi olacaktır. O zaman aldatılmayı arzu etmek niye?" Orospu çocuğunun teki. On sekizinci yüzyılda yaşamış ihtiyar bir orospu çocuğu. Beni aldatın. Ah beni aldatın- yeterki onu bileyim ve ondan hoşlanayım.

Stuart Sanırım Oliver ipin ucunu tamamen kaçırıyor.

"Oliver, üzgünüm ama depresyondasın," dedim ona.

"Ev taşımaktandır," diye yanıt verdi. "Ailenin erkek reisinin ölümü kadar sıkıntı verici bir şey."

"Senin için yapabileceğim herhangi bir şey var mı?"

Üzerinde robdöşambrıyla mutfaktaki kanepeye oturmuştu. Şu anda korkunç görünüyor, yüzü bembeyaz ve uyuşuk. Aynı zamanda tombul. Haplar artı egzersiz yapmaması, sanırım. Aslında Oliver zihin egzersizinden başka bir şey yapmadı şimdiye kadar. Bugünlerde onu da yapmıyor. Yüz ifadesi kırıcı ve alaycı olmak istediğini gösteriyor gibiydi ama bunun için bile enerjisi yoktu.

"Aslında var, ahbap," dedi. "Bana hiç yarış koşmamış iki yaşında bir şey satın alabilirsin?"

"Bir ne?"

"Bir çeşit beygir," diye açıkladı. "Dr Robb'ın tavsiye ettiği bütün ilaçlardan daha etkili olur bu."

"Ciddi misin?"

"Tamamen."

İpin ucunu kaçırmış, öyle değil mi?

Gillian Sophie vejetaryen olduğunu ilan etti. Okuldaki yeni arkadaşlarının çoğunun vejetaryen olduklarını söylüyor. İlk düşüncem, evde yemek seçen bir kişi daha istemediğim oldu. Oliver'ın şu sıralar neleri yiyip neleri yemediğini düşünmek bile bana yetiyor. Bu yüzden Sophie'ye -son derece yetişkin biri gibi davranarak, ki buna karşılık veriyor- kararını uygulamayı -kararına elbette saygı duyuyordum- bir iki yıl erteleyip erteleyemeyeceğini sordum, çünkü şu sıralar başımızda yeterince dert var, dedim.

"Başımızda yeterince dert var," diye yineledi ve güldü. Bunu kasten söylememiştim. Derken -çünkü ona bir yetişkin gibi davranıyordum- o da bana bir yetişkin gibi davranma onurunu bahşetti. Hayvanları öldürüp yemenin yanlış bir şey olduğunu ve insan bunu bir kez anlayınca, geriye vejetaryen olmaktan başka bir seçenek kalmadığını açıkladı. Bu konuda bir süre daha konuştu -şey, ne de olsa Oliver'ın kızı, öyle değil mi?

Söyleyecekleri bitince, "Ayakkabıların neden yapılıyor?" diye sordum.

"Anneciğim," diye yanıt verdi bir çocuğun bütün usanç duygusu ve tahammülsüzlüğüyle, "Ayakkabılarımı yemek niyetinde değilim."

Oliver Jogging tavsiye ediliyor. Ha sorayım, Dr Robb'ı tanıyorsunuz, değil mi? (moi'yla aynı *bateau ivre*'de[75] olmadıkça, herhalde tanımıyorsunuzdur.) İyi Doktorcuk sadece egzersiz sözcüğünü kullandı ama ben jogging diye duydum. Ağzımdan Oblomov'a özgü divana uzanma eğilimimi kaçırmış olmalıyım, olayı böyle açıkladı doktor hanım. Tahminci Adamlar'ın bu haftalık bilgelik kırıntıları köşesinde, fiziksel egzersizin vücudun kutsal endorfin düzeyini yükselttiği ve bu yüzden de insanı keyiflendirdiği söyleniyor. Gözünüzü açıp kapayana kadar şen şakrak biri olup çıkıyorsunuz. *Quod erat demonstrandum.*[76]

Pek de Arşimedvari bir yanıt olmadı, korkarım. Büyük bir coşkuyla banyo suyunu taşırmadım. Hatta belki umutsuzluğumu az yiyecek verildiğinden ötürü stresli bir yavru domuz gibi sızlanarak ifade etmiş olabilirim. Daha sonra, görüşümü şöyle haklı çıkardım: Ucuz spor ayakkabıları giyip dişlerimi göstererek gülümsemek, üstelik bir de üstüme kıçı sarkan ve fermuarı çalışmayan bir eşofman geçirerek jogging kıyafeti düzmek endorfin düzeyimi daha başlangıçta son derece düşürürdü, ayrıca kendimi *gün ışığında* böyle gülünç bir kıyafette gösterme fikri, insanın keyfini arttıracağı varsayılan öteki şey, beni öylesine bir utançla doldururdu ki, sırf bu mitik maddeyi başlangıçtaki temel düzeyine çıkarabilmek için ayağıma patenler takıp dosdoğru Casablanca'ya gitmem ve sonra da dönmem gerekebilirdi. QESSD, bu kısaltmadaki çifte SS'nin ne anlama geldiğini kendiniz de çıkarabilirsiniz.

Ellie Stuart hakkında söylediklerim doğru. Bir problem değil, çok önemli değil, yüksek nitelikli bir ilişki değil bu. Peki o zaman niçin daha dürüstçe

değil?

Bir Çin restoranından dönmüştük. İnsanın öteki kişiden karar vermesine yardımcı olmasını beklediği ve bir yaparım, bir yapmam dediği ruh hallerinden birindeydim. Ama Stuart oyun oynamıyordu. Ya ruh halimi anlamış değildi ya da anlamıştı da, ruh halimin şöyle ya da böyle olması onu rahatsız etmiyordu. Ve ben şöyle demek istedim: Bak, ilk tanıştığımızda benim ödemeyi nakit istemem ya da içki içmek için dışarıya çıkmayı teklif etmem gibi konularda iyice otoriter davranıyordun. Şimdiyse geceleyin kalmamı isteyip istemediğini bile bana söyleyemiyorsun.

"Peki ne düşünüyorsun?" dedim. Sokak kapısıyla yatak odası arasında yarı yoldaydık.

***"Sen* ne düşünüyorsun?" diye yanıt verdi.**

Bekledim. Sadece bekledim. Sonra, *"Düşünüyorum* ki eğer *düşündüğün* şeyi bilmiyorsan, o zaman *sanırım* defolup eve gideceğim" dedim.

Bakın, insanın buna yanıt olarak söyleyebileceği birkaç şey vardır, ama "Olur," lafı benim listemde çok alt sıralarda yer alır. Aynı zamanda, insanın başvurabileceği bazı vücut dili işaretleri de vardır, ama ben daha sokak kapısından adımımı dışarı atmadan onun işemek için banyoya doğru yönelmesi de benim listemde alt sıralarda yer alır.

Ertesi sabah atölyedeyim, her ikimiz de çalışıp duruyoruz ve birdenbire ipin ucunu kaçırıyorum. Gillian orada şövalesinin başında oturuyor, ileriye doğru eğilmiş, lambayı ayarlıyor, profilden tıpkı Vermeer'in tablolarından kesilip alınmış kımıltısız bir figür gibi görünüyor ve ben şöyle düşünüyorum: Hey, *özür dilerim* ama, sen ve büyük bir sahtekâr olan ikinci kocan, daha önce kendisiyle evli olduğunu söylemeden beni ilk kocana ayarlamaya çalışmadınız mı? Ve ilk kocan olacak adam da şu Bay Henderson aldatmacasını yutturmadı mı bana? Sonra da onunla yatmaya başladığımda, benimle yatmak konusunda son derece nazik davranırken, hatta bundan zevk alıyormuş gibi görünüyorken kafasını hâlâ fena halde şu karşıda oturan sana takmış olduğu apaçık ortaya çıkmadı mı?

Böyle söyledim ona. Hem de bu sözcükleri kullanarak söyledim. Yetişkinlerin yatmak sözcüğünden nasıl da nefret ettiklerine dikkat ettiniz mi hiç? Sigara içip kansere yakalanacak olsam babam buna hiç aldırış etmez, olağan bir şeydir bu onun için, ama bir keresinde ona bir oğlanla yattığımı söylediğimde, bana sanki gerçek bir orospuymuşum gibi bakmıştı. Aynı zamanda da, sanki güzel sevişmek eylemini takdir edemiyormuşum gibi, sanki ayrılmadan önceki günlerde annemle her zaman öyle yapmışlar gibi, falan filan. Bu yüzden Gillian'a bilerek yatmak dedim, ancak o beklediğim gibi kılını kıpırdatmadı, beni dikkatli dikkatli dinlemeyi sürdürdü ve Stuart'ın kafayı ona fena halde takmış olduğu meselesini açlığımda da, biliyor musunuz ne tepki gösterdi?

Gülümsedi.

Stuart Bu vakayı bugün gazetede okudum. Gerçekten de korkunç bir hikâye. Mideniz sağlam değilse aşağıdaki hikâyeyi okumamanızı tavsiye ederim.

ABD'de olmuş, ama başka bir yerde de olabilirdi. Demek istiyorum ki, Amerika başka herhangi bir yerin sadece abartılmış bir versiyonu, öyle değil mi? Her neyse, oldukça genç, yirmilerinde, babası ölmüş olan bir adam varmış. Adamın kız arkadaşı o sıralar bir deniz yolculuğuna çıkmış ve çocuğun babası ölüm döşeğinde değil de ölmüş olduğu için, kız hiç kuşkusuz çok makul olarak. erkek arkadaşını rahatlatmak için yolculuğunu kısa kesip dönmekten-se sürdürmeye karar vermiş. Gelgelelim genç adam -belki de eş ölçüde makul bir sebeple- buna çok içerlemiş, zamanın iyileştiremediği bir içerlemeymiş bu. Korkunç bir ihanete benziyormuş bu olay. Bu yüzden de kıza, kendi çektiği ıstırap kadar ıstırap çektirmeye karar vermiş. Babasının ölümünde hissettiği kederi yaşamasını istiyormuş onun.

Okumayı sürdürmek istediğinizden emin misiniz? Sizin yerinizde olsam çoktan vazgeçerdim ben. Derken bu genç adam, kız arkadaşıyla evlenmiş, bir aile kurmuşlar, kız hamile kalmış ve bir bebekleri olmuş. Derken genç adam karısının çocuğa yeterince bağlanmasını beklemiş ve sonra da onu öldürmüş. Bebeğin yüzünün üstüne, yiyecek paketlemede kullanılan saydam bir plastik koymuş ve bebeği ölüme terk etmiş. Sonra dönmüş, plastiği kaldırmış ve karyolasındaki bebeğin yüzünü aşağı doğru çevirmiş.

Hikâye korkunç diye sizi uyarmıştım. Sonra şöyle devam ediyor. Anlaşıldığı kadarıyla bebeğin annesi birkaç ay boyunca bunun çocuk karyolasında meydana gelen bir ölüm vakası olduğunu düşünmüş. Doktor öyle söylemiş ona. Ama bir gün kocası karakola gidip bebeği öldürdüğünü itiraf etmiş. Sizce niye böyle yaptı dersiniz? Vicdan azabı mı? Belki de. Vicdan azabı diye bir şeye tamamen inandığımdan emin değilim. Pek inanmıyorum, tanık olduğum vakalarda inanmadım. Pekâlâ, işin içinde biraz da bu vardı diyelim. Ama eski kız arkadaşı olan karısına daha fazla ıstırap çektirme de yok muydu işin içinde? Eğer kadın bunun ani bir ölüm vakası olduğunu düşünseydi, kaderi suçlar ya da böyle bir şey yapardı. Ama şimdi sorumlunun kader olmadığını öğrenmiştir. Olay kastidir. Acıya kasten sebep olunmuştur, kendisini sevdiğini sandığı biri tarafından sevdiği birine, sırf onu incitmek amacıyla. Kadının o anda dünyanın nasıl bir yer olduğunu anladığını söyleyebilirsiniz.

Ne korkunç bir şey, öyle değil mi? Olmadığını söylemiyorum. Ama bir bakıma en korkunç yanı, aynı zamanda, bir bakıma, oldukça makul bir şey olmasıydı, öyle değil mi? Elbette, korkunç bir şekilde.

Oliver DNA'nın kırbaç şaklaması. İtiraf edeyim, bu çok hoşuma gitti. Beni düşündürdü. Bana insanı düşündürdü. (Ama kadını da unutmadan.) Makul bir varolma nedeni bulunmayan varlığı. İnsan kendine eski günlerde, mitler ve kahramanlar zamanında bir varlık nedeni yakıştırıyordu. Yani dünya trajedi için yeterince büyükken. Günümüzde ne oluyor? Günümüzde

DNA’nın kırbaç şaklamasıyla sirk talaşının üzerinde tıp-tıp sekiyoruz sadece. Günümüzün değerini tamamen yitirmiş türü için insan trajedisi nedir ki? Sahip olmadığımızı bildiğimiz halde sanki özgür iradeye sahipmiş gibi yapmak.

XVII
Drahmiler arasında bir matrakuka

Anonim

İLGİLİ MAKAMA VERİLMEK ÜZERE. BÖLGE N16 VERGİ DAİRESİ Yetkililere bildiririz ki, 38 St Dunstan's Road N16'da ikamet etmekte olan Oliver Russell vergi kaçırmaktadır. Russell, Şen Manav şirketinde (merkez ofis Ryall Road N17) kamyonet sürücüsü olarak çalışmakta ve ücreti, patronu Bay Stuart Hughes tarafından nakit olarak ödenmektedir. Russell ve Bay Hughes aslında eski arkadaştırlar. Russell'ın Bay Hughes'tan haftada halen 150 sterlin aldığını tahmin etmekteyiz. Russell'ın aynı zamanda yasadışı olarak video kaset ve curry reklam broşürlerinin dağıtımıyla da uğraştığına inanmak için çok sayıda gerekçemiz vardır. İşbu koşullarda bu mektuba kendi imzamı atamayacağıma göre, onu ancak şu sıfatla imzalayabileceğimi anlayacaksınızdır:

Kamu Vicdanı Sahibi Bir Yurttaş

Oliver Dr Robb çok sempatik bir kadın, öyle değil mi? Tabii çok sempatik olmak en ufak bir fark yaratmıyor.

Dinliyor, ama ben çok konuşmak istemiyorum.

İnsanın hiçbir zaman daha iyiye gitmeyeceğini hissetmesinin depresyonun bir parçası olduğunu söylüyor bana. Bense, insanın daha iyiye gitmeyeceğini hissetmesinin normal göründüğünü ve daha iyiye gitmemenin doğal bir sonucu olduğunu söylüyorum.

Bana cinsel enerji kaybı hakkında sorular soruyor ve ben yürekli görünmeye çalışıyorum.

Gerçi, onun hoşuna gitmeye de çok çaba harcıyorum. Bütün sorularına evet diye yanıt veriyorum. Uykusuzluk evet, erken uyanma evet, ilgi kaybı evet, konsantrasyon eksikliği evet, cinsel enerji kaybı yukarı bakın, iştahsızlık evet, ağlama nöbetleri evet.

Ne kadar içki içtiğimi soruyor bana. Beni neşelendirecek kadar içmiyorum, diyorum. Birimlerden konuşuyoruz. Alkolün bir depresyon yaratıcı olduğu anlaşılıyor. Ama benim durumumda, depresyon yaratacak kadar alkol içmediğimi de anlamış bulunuyor Dr Robb. Bu, depresyon yaratıcı değil mi?

Gün ışığının depresyonla mücadeleye yardımcı olduğunu söylüyor. Ben de şöyle- diyorum: Yaşam, ölümün karşıtıdır.

Şunu anladım ki, onu kurallar koyan bir bürokrat gibi tanıtıyorum sizlere. Oysa bu doğru değil. Tahminci Adamlar'ın hoş ve şerefine kadeh kaldırılacak bir temsilcisi o. Aslında, şu cinsel enerji kaybım da olmasa...

Bana annemin ölümü hakkında sorular soruyor. Şey, ne diyebilirim ki?

O zaman altı yaşındaydım. Annem öldü ve sonra da babam annem öldüğü için hıncını benden çıkarmaya başladı. Beni dövüyordu falan işte. Çünkü ona annemi anımsatıyordum.

Evet, çocukluğun uzak sınırlarından her zamanki başlıkları sunabilirim sizlere -"Beni Öpüp İyi Geceler Dilerken Yaydığı Parfüm," "Saçlarımı Karmakarışık Etme Tarzı" ve "Eski Evde Banyo Gecesi"- ama bunların kaç tanesi gerçekten benim, kaç tanesi bu aşamada Sahte Bellek Ansiklopedisi'nden aşırıldığını çıkaramadığım şeyler.

Dr Robb bana annemin nasıl öldüğünü soruyor. Hastanede, diyorum. Annemi orada gördüğümden değil. Annem beni tam bir hafta boyunca her sabah okula götürüyor ve her öğleden sonra da okuldan alıyordu, ertesi haftaysa toprağa verildi. Hayır, onu hastanede görmedim. Hayır, onun Ölümde Yaşarken Göründüğünden Daha Da Güzel Göründüğü o uzanmış yatar halini görmedim.

Onun hep bir kalp krizinden, yetişkinlere özgü ve gizemli bir şeyden öldüğünü düşündüm. Olayın Ne olduğu ve Niçin olduğu, Nasıl olduğundan daha çok şaşkına çevirdi beni. Ve daha sonraki yıllarda olayın ayrıntılarını sorduğumda kaşalot babam, büyük bir keder ve terk edilmişlik edasıyla birtakım tuhaf jestler yapardı. Adi Moruk'un bütün söylediği şuydu: "O öldü, Oliver. Ve onunla birlikte benim en iyi yanım da öldü." Bu noktada neredeyse kesinlikle gerçeği söylüyordu.

Dr Robb, acımı son derece paylaşan ve kaçamaklı bir tavırla, artık yaşamayan annemin, acaba kendisini öldürmüş olup olamayacağını sordu bana.

Bu noktada her şey *ciddileşiyor,* sizce de öyle değil mi?

Sophie Stuart'la bir sonraki baş başa kalışımda planımı uygulamaya soktum.

Onunla konuşup konuşamayacağımı sordum -aslında normalde sormam- ve böylelikle bana kulak verdi. Elbette konuşabilirsin dedi.

"Eğer Babacığımın başına bir şey gelecek olursa..." dedim. Araya girdi. "Hiçbir şey gelmeyecek."

"Biliyorum yetişkin biri değilim. Ama Babacığımın başına bir şey gelecek olursa..." dedim.

"Eee?"

"O zaman benim Babacığım olur musun?"

Söylediğim şeyi düşünürken onu dikkatle izledim. Bana bakmadı, bu yüzden kendisini ne kadar yakından izlediğimi de görmedi. Sonunda, dönüp beni kucakladı ve, "Elbette ki Babacığın olurum, Sophie," dedi.

Şimdi benim için tamamen açık her şey. Stuart babam olduğunu bilmiyor çünkü Anneciğim ona bunu asla söylememiş. Annem bunu itiraf etmez, ne bana ne de ona. Babam bana hep kızı gibi davrandı, ama bir şeylerden şüpheleniyor olmalı, öyle değil mi? Hiç kuşkusuz bu yüzden ruhsal

bakımdan dibe vurdu.

Bu yüzden hepsi de benim kabahatim.

Stuart "Bu da ne oluyor *Allahaşkına*?"

Oliver, uzun süre görmediğim kadar hareketliydi. Bir mektubu yüzüme doğru sallayıp duruyordu, öyle ki, onun ne olduğunu görmemi tamamen olanaksız hale getiriyordu bu. Bir süre sonra sakinleşti ya da daha doğrusu yoruldu. Elindeki belgeye baktım.

"Maliye'den geliyor," dedim. "Şen Manav'daki işiniz dışında başka gelir kaynaklarınız olup olmadığını ve daha önceki dönemde işsizlik ödeneği aldığınız halde bir işte çalışıp çalışmadığınızı araştırıyoruz."

"Pekâlâ kendim de okuyabilirim," dedi. "Hatırlasana, sen günlük yıldız falının iç sıkıcı bayağılıklarını işaretparmağınla takip ederken ben Petrarca'yı yeniden çeviriyordum."'

Bu kadar yeter, diye düşündüm. "Oliver, sen vergi falan kaçırmıyorsun, değil mi? Biliyorsun ki attığın taş ürküttüğün kurbağaya değmez."

"Seni gidi hain Yahuda!" Bana dik dik baktı, saçı sakalı uzamış ve gözleri de kızarmıştı; içtenlikle konuşmak gerekirse hiç de sağlıklı görünmüyordu. "Beni sen ihbar ettin Allahın belası!"

Bu kadarı da biraz fazlaydı. "İsa'yı Yahuda ihbar etti," diyecek oldum.

"Ee ne olmuş yani?"

"Yani?" Bir an düşündüm, ya da en azından düşünürmüş gibi yaptım. "Belki de haklısın. Birisi seni ihbar etmiş olmalı. Şimdi, gerçekçi olalım. Senden ne istiyor olabilirler dersin?"

Şen Manav'da çalışırken kaçak bir iş yapmadığı konusunda bana güvence verdi, çünkü söz konusu müessese öylesine mıhsıçtı bir cefa yeriydi ki, bir iş gününün sonunda çalışanlarının adeta turşusu çıkıyordu. Ama şu da bir gerçekti ki, daha önce işsizlik sigortasından yararlanırken, kazancını resmi olarak beyan etmediği birtakım ufak tefek işler de yapmıştı: Kapı aralarından el ilanları atıyor, esrarengiz bir patron hesabına kapı kapı dolaşıp video kaseti kiralıyordu.

"Zaten, bunları sana daha önce de söylemiştim."

"Söylemiş miydin? Ben söylediğinden emin değilim."

"Söylediğime yemin edebilirim." Derken oturdu ve omuzları düştü. "Aman Tanrım! Artık kime ne söylediğimi bile anımsayamıyorum."

Şey, bu tür olaylar eski günlerde onu asla sıkıntıya sokmazdı. Aynı hikâyeyi tekrar tekrar anlatmaktan her zaman büyük mutluluk duyardı. "Bu işi sakin kafayla düşünmeye çalışalım," dedim. "Maliye'nin senden kesinlikle alacağı bir şey var. Ama onlara haklarını vermek gerek"-ben bunları söylerken Oliver homurdandı- "onlar sadece ödenmemiş vergileri tahsil etmekle ilgileniyorlar. İşlerin suça yönelik yanıyla ilgilenmiyorlar."

"Aa, harika!"

"Ama sanırım işsizlik sigortası açısından daha fazla kaygı duymalısın.

Eğer isterlerse gerçekten de iğrenç olabilirler. Acaba seni ihbar eden kişi İşsizlik Sigortası Hattı'ndan haberli miydi? Bu kötü olabilir."

Oliver yeniden homurdandı.

"Sanırım aynı zamanda Katma Değer Vergisi konusunda da kaygı duymamız gerekebilir. Şu korsan video kiralama işi, Gümrük ve Rüsumat Bakanlığı'nın ilgi alanına giriyor. Onlar da çok iğrenç olabilirler. Evlere girip arama yetkileri var. Sabahın köründe evinin kapısını kırıp döşeme tahtalarını sökmekten hoşlandıkları kadar hiçbir şeyden hoşlanmazlar. Umalım ki bu tip Katma Değer Vergisi Bildirim Hattı'nı bilmiyor olsun."

"Lanet olası Yahuda," diye yineledi.

"Evet, şey. Muhtemelen ofiste çalışan biridir. Ya da belki öteki sürücülerden birisi. Bir düşünmeye çalış, Oliver. Senden nefret eden başka birisini düşünebiliyor musun?" dedim neşeyle.

Madam Wyatt Sophie'yle Marie çıkageldiler. Arabasıyla onları Stuart getirdi. Elbette, hiçbir yorum yapmıyorum.

Her zamanki gibi, sevdikleri limonlu kekten yaptım. Ama artık Sophie hiç yemek istemiyor. Aç olmadığını söylüyor. Benim hatırım için yemesini istiyorum ondan. Çok şişmanladığını söylüyor.

"Neren, Sophie? Neren çok şişman?" diyorum.

"Burası," diyor. Belini gösteriyor. Beline bakıyorum. Onu şişman görmüyorum. Sadece mantık yetersizliğini görüyorum. "Kemerini her zamankinden daha çok sıkmışsın ondandır sadece," diyorum.

Gerçekten de.

Oliver Pantuflalarımı giymiş evin içinde bir kedi gibi sessizce dolaşıyordum ki yatak odamıza ani bir baskın yaptım. Yatak odamız üst katta, sokağa bakıyor. Söylemiş miydim size bunu? Umarım birisi söylemiştir. Birisi sizlere her şeyi söylüyor, öyle değil mi? Bu evde bir sırrı saniyenin milyarda birinde bile gizli tutamazsınız. Her yastığın altında bir Yahuda var.

Özür dilerim, ben... zaten. Pek de uzak sayılmayacak bir yerden ve yüksek perdeden, acımasız bir vızıltı sesi geliyordu. Biraz şansım olsa, genetik olarak dönüşüme uğramış, ısı arayan, canavarımsı bir eşekarısının bana *coup de grâce*[77] vermeye geldiğini söyleyebilirdim. Ama daha kötü bir şeydi. *Coiffeur,* Bayan Dyer'ın maymunçıkmaz ağacının işini bitiriyordu - hayır, sonra gördüm ki, *coiffeur* değil *boucher'ydi.*[78] Ağacın esprili parmakları, soylu kolları ve sonra da çıplak gövdesi elektrikli testere tarafından acımasızca budanıyordu. Keyfimin, ya da keyfimden geriye ne kalmışsa onun, adeta banyo suyu gibi akıp gittiğini hissettim. "Maymunçıkmaz ağacı bir defne gibi büyüyüp serpilsin" -Oysa bu dileğim ağzımdan ancak bir dakika önce çıkmış gibi geliyor bana.

Kötü bir belirti mi bu? Kim bilebilir ki? *Le bon vieux tems*'da,[79] mazinin

karları üzerinde gülerek kayak yaptığımız zamanlarda, kötü bir belirti gerçekten de adına layık olur ve uğursuz diye anılırdı. Kadifemsi gökyüzünü ansızın hareketlendiren akanyıldız, bütün gece boyunca yıldırım çarpmış meşeye tüneyen kar beyazı baykuş, mezarlıktan uluma sesleri gelen şu bildik kurtlar -bunların neye işaret ettiklerini bilmiyor olabilirdik, ama işaretler olduklarını görebiliyorduk. Günümüzdeyse bir akanyıldız komşunun havai fişeği sadece, kar beyazı baykuş hayvanat bahçesinde bulunuyor, kurtlarsa doğaya yeniden salınmadan önce uluma eğitimi görüyorlar. Kıyamet gününün işaretleri mi bunlar? Değerinden çok şey kaybetmiş krallığımızda kırık ayna sadece, yerine yenisi koymak için suratımızı asarak gittiğimiz büyük mağaza alışverişleri anlamını taşıyor.

Aa tabii. İşaretlerimiz ve kötü belirtilerimiz daha yerelleşiyor ve işaret edenle işaret ettiği şey arasındaki uzaklık da gitgide azalıp yok oluyor. Köpek pisliğine basıyorsunuz -uyarı da felaket de aynı şeyin içinde yer alıyor! Otobüs bozuluyor, cep telefonu çalışmıyor. Bir ağaç kesilip yıkılıyor. Belki bunların hepsi de ne anlama geliyorsa sadece o anlama geliyor. Aa tabii.

Sophie Domuz. Şişko domuz.

Gillian Bu sabah radyomuz açık değil. Ve Ellie'nin geçen günkü ani duygu patlamasından beri de pek konuşmuyoruz. (Sahi, bu olayı nasıl yorumladınız? İlginç bir durum değil miydi? Bütün bu kırgınlık nereden geliyor'? Hiçbirimizin de ona karşı dürüstlükten uzak ve yetişkin birinin davranmış olabileceğinden başka türlü davranmış olduğumuzu sanmıyorum ben.) Bu yüzden ortamda şu tedirgin edici sessizlik oluyor. Ellie kahve bardağını ağzına götürdüğünde hafif bir çın sesi duyuluyor, çünkü bardağın sapı kırılmış ve çıkan gürültü Ellie'nin porselene çarpan yüzüğü. Alçak perdeden, ara sıra duyulan bir gürültü bu, ama beni alıp yıllar öncesine götürüyor. Ellie evli ya da nişanlı değil, görünürde talip olarak Stuart dışında kimse de yok gibi ve ilişkileri son derece gelgeç görünüyor (belki de kırgınlığı buradan *kaynaklanıyor),* ama sol elinin orta parmağına yüzük takıyor. Ben de bir zamanlar, benden uzak durun demenin bir yolu olarak, bir açıklama yapmak zorunda kalmamanın, hayali bir erkek arkadaş uydurmanın yolu olarak, erkekleri bir süre görmeye katlanamadığınızda kendi alanınızı savunmanın bir yolu olarak yüzük takardım.

Çoğu kez işe yarıyordu. Bir tezgâhtan öylesine alıp taktığınız değersiz bir yüzük parçasının arzu edilmeyen yaklaşımları savuşturmakta neredeyse büyülü bir gücü oluyordu. Tabii, bu zamanları unutup gitmişim. Anımsadıklarım, yüzüğün işe yaramadığı zamanlar. Birisinin dosdoğru önünüze dikilip üzerinize geldiği zamanlar. Yüzüğü adamların yüzüne doğru sallayacak olsanız da hiç aldırış etmiyorlardı. Yüzüğün bir tuzak ya da öyle bir şey olduğunu söylemek istiyor değillerdi -onu caydırıcı bir faktör olarak tanımayı reddediyorlardı sadece. Kendisini ciddiye almadığınızı dışavurmak

istercesine yüzünüze oturttuğunuz o belirsiz gülümsemeyi görmezden geliyorlardı. Dışarıya hangi sinyalleri gönderirseniz gönderin onları görmezden geliyorlardı. Önünüzde öylece durup iyimser bir tahminde bulunuyorlardı sadece. "Sen ve ben, burada, şimdi, başlayabiliriz işte, ne dersin?"-İma edilen buydu. Ve her seferinde de bu durumu inanılmaz derecede tahrik edici buluyordum. Seksi, hatta tehlikeli. Serinkanlı görünme oyunu oynuyordum ama alttan alta kaynıyordum. Sanırım bunu seziyorlardı.

Beni yanlış anlamayın. "Üzerinde egemenlik kurulmasından hoşlanan" şu kadınlardan değilim ben. Hayatıma dalıp kontrolü ele geçiren ve sonra da beni güçlüklerden kurtaran erkek fikri diye bir fantezim yok. Ben kendi kendimi güçlüklerden kurtarmayı yeğlerim. Ayrıca zorbalardan hoşlanmam ya da onlara boyun eğmem. Ben farklı bir şeyden söz ediyorum, birisinin ansızın orada bittiği ve hiç sözcük kullanmaksızın, "Ben varım. Sen varsın. Bütün söylenebilecek olan bu," dediği şu andan söz ediyorum. Sanki büyük bir gerçek gözlerinizin önünde sergileniyor da sizin bütün yapmak zorunda olduğunuz şey, "Evet, bunun da doğru olduğunu sanıyorum," diye yanıt vermekmiş gibi.

Eğer bu olay yeniden cereyan edecek olsa bir tezgâhtan satın aldığım ucuz bir yüzüğü sallamazdım adamın yüzüne, on yılı aşkın bir zamandır her gün taktığım alyansı sallardım. Ve elbette, her zaman olduğu gibi uyarı zilleri olurdu, ancak bu sefer daha çok ambülans sirenlerine benzerdi bunlar. Ama hepimiz de, bir kez daha, şu basit sözcükleri duymak istemiyor muyuz: "Ben varım, sen varsın." Ve şu yanıtı bekleyen birisi: "Evet, bunun da doğru olduğunu sanıyorum." Ve kafanızın içinde dönen şeyler, şöyle böyle tanıdığınız ama bu aşamada adını koyamadığınız şeyler ve hepsinin altında, kabarmaya başlayan, şöyle böyle tanıdığınız güven dolu bir ezgi.

Burada, şimdi, sessizlik oluyor, sadece temizleme bezinin tuvale dokunuş sesi ve bir taburenin gıcırtısı. Ve Ellie'nin bardağa çarpan yüzüğünün hafif tıkırtısı.

Stuart Oliver'ı hep yüzü duvara dönük olarak bulmayı bekliyorum, ama sanırım Oliver'ın ilginç olan yanı, hasta bile olsa klişenin ne olduğunu bilmesi ve tam karşılını yapması. Bu yüzden yatağına sırtı duvara dönük olarak uzanmıştı. Evin en üst katındaki şu sandık odasında kalıyor. Pencereye bir battaniye tutturmuşlar, çünkü belli ki perde takacak vakit bulamamışlar. Odada Donald Duck motifli bir abajurla başucu lambası var.

"Merhaba, Oliver," dedim, bu sözcükleri bile nasıl telaffuz edeceğimden pek emin olamayarak. Demek istiyorum ki, birisi gerçekten hastaysa, nasıl davranılması gerektiğini bilirim. Evet, depresyonun da bir hastalık olduğunu, bütün bunları biliyorum. Bu yüzden sanırım, karşısında nasıl davranmam gerektiğini bilmediğim bir hastalığı var onun. Bu durum beni sabırsızlandırıyor ve biraz da katılaştırıyor.

"Merhaba 'ahbap'," dedi beni rahatsız etmeyen belli belirsiz alaycı bir

sesle. "Hiç yarış koşmamış iki yaşındaki atımı daha bulamadın mı bana?"

Gülmem mi gerekiyordu? Doğru yanıtı olmayan bir soru bu. "Evet mi?" "Hayır mı?" "Üzerinde çalışıyorum mu?" Bu yüzden hiçbir şey söylemedim. Yanımda ne üzüm getirmiştim, ne de çikolata ya da okumayı bitirdiğim ilginç bir dergi falan. Ona biraz işten bahsettim. Kamyonetindeki çizik yeri nasıl ortadan onarttığımızdan. Ne birine ne de ötekine aldırış eder gözüküyordu.

"Bayan Dyer'la evlenmeliydim," dedi.

"Bayan Dyer da kim?"

"Ey gelgeç ve amaçsız kalp..." Alçak perdeden mırıldanırcasına, öyle bir şeyler söyledi. Oliver bir konuyla tam olarak ilgilenmediğinde her zaman bütün dikkatimi veriyor sayılmam. Sanırım siz de vermiyorsunuzdur.

"Bayan Dyer kim?" diye yineledim.

"Ey gelgeç ve amaçsız kalp ..." Bir süre daha bu minvalde devam etti. "55 numarada oturuyor. Ona bir seferinde benim AİDS'e yakalandığımı söylemiştin."

Yıllardır hatırlama zahmetine katlanmadığım bir anı aklıma geliverdi. "Şu ihtiyar kadıncağız mı? Ben şey düşünüyordum..." Onun şimdiye kadar çoktan ölmüş olduğunu düşünüyordum, diyecektim. Ancak insan, hasta olan kişilere 'ölmüş' demez, öyle değil mi? Kaldı ki ben Oliver'ı hasta olarak görmüyorum. Hiç kuşkusuz görmeliyim, ama görmüyorum. Dediğim gibi.

Konuşma dereden tepeden laflarla böyle uzadı gitti, aramızda pek de bir düşünce ortaklığı var olduğu söylenemezdi. Her ikimizin de muhtemelen usanmış olduğunu düşünmüştüm ki Oliver, ölüm döşeğindeki biri gibi yana döndü ve, "Demek o meseleyi daha çözmedin, 'ahbap', öyle mi?" dedi.

"Neyi çözmedim?"

Oliver aptal aptal kıkırdadı. "Üzerine patates yerleştirilmiş iyi bir yağlı ekmeğin sırrını, elbette. İşin püf noktası şu ki, eski dostum, patateslerin sıcaklığı ekmeğin üzerindeki yağı eritir ve böylelikle yağ bileklerinden aşağı akar."

Buna da söylenebilecek fazla bir şey yoktu, tabii üzerine patates yerleştirilmiş yağlı bir ekmeği sağlığa uygun bir besin olarak görmemem dışında. Derken Oliver, bir günde bu kadar poz kesmek yeterliymiş gibi homurdandı. "Gillian."

"Gillian'a ne olmuş?'"

"Sen otel odasındayken," dedi, o zamandan beri yüzlerce otel odasında bulunmama karşın, onun sözünü ettiği odayı anında anladım.

"Evet," dedim, hangi otelden söz ettiğini anladığımı kastederek. "İşte o zaman?"

"Seni anlayamıyorum?"

Oliver gene homurdandı. "Hiç düşündün mü ki, otel pencerenden gördüğün şeyin, bunu hiç düşündün mü, pencereden gördüğün şeyin Allah'ın her günü düzenli bir şekilde olduğunu hiç düşündün mü?"

“Seni hâlâ anlıyor değilim.” Daha doğrusu, anlıyor, ama anlamak istemiyordum.

“Gördüğün şey,” dedi, “sırf senin yararın için yapıldı. Gala temsili. Sadece bir gecelik. Bu meseleyi çözümle, ‘ahbap.”‘ Ve bunu söyler söylemez de daha önce görmediğim şeyi yapıp yüzünü duvara döndü.

Meseleyi çözümledim. Tadının acı olduğunu söyleyeyim. Son derece acı.

Size ne demiştim? Güven insanı ihanete götürür. Güven ihaneti davet eder.

Oliver Şu soytarılık anlarından *de temps en temps*[80] kaçınmak imkânsız oluyor, sizce de öyle değil mi? Yüzünden irinler akan soytarının gerçeği konuştuğunu bildiğiniz günler. Savaş ve şehvet, savaş ve şehvet. Tabii, kendini beğenmişlik ile kendini aldatmayı hiç saymıyorum. Aklıma gelmişken söyleyeyim, benim yeni bir “Hangisini Yeğlerdiniz?” oyunum var. Sorum şu: “Kendinizi kendinizi tanımış olmadan mı yok etmeyi mi yeğlerdiniz, yoksa böyle bir bilgiyi elde etmiş olarak mı?” Aa, üzerinde düşünüp taşınmak için tam bir ömür boyu zamanınız var.

Kilise yasalarının bir başka uzmanına göre, olgunluk her şeydir. Rüyayı biliriz: Humuslu toprak, bulut dağıtan güneş, meyvenin dalın üzerindeki en iyi yetişme konumu, kokunun yavaş yavaş yoğunlaşması, kabuğun çok şey ifade eden renklenmesi ve sonra da, güzel mi güzel bir olgunluk. Küçük bir çocuğun serçeparmağı bizi saniyenin milyarda birinde yukarıya doğru kaldıracak olsa, bağlı olduğumuz göbekten çıkan sap daldan son derece huzurla ayrılır ve talih eseri orada bulunan bir saman yığınının üzerine havada süzülerek ve hiç ağırlık duymaksızın düşer ve orada olgun, dolgun, yaşamanın ve ölmenin kutsal döngüsüyle uyum içinde, öylesine uzanırdık.

Ama çoğumuz öyle değilizdir. Tam bir saat içinde, sindirimi güç bir sertlikten amber renkli bir pörsümeye geçen muşmula gibiyizdir, öyle ki muşmulanın değerini ilk anlamış olan şu avcı-toplayıcılar, şu ilk organikçiler, şu proto-Stuartlar, bir mum ve emre amade bir meyve ağıyla birlikte gece boyunca oturup fırsat anının gelmesini beklerlerdi. Ama meyveyi gözetleyeni kim gözetler? Bizim durumumuzda, bize gece lambası tutan hiçbir Allah’ın kulu yoktur ve biz bu olgunluk anını horlayarak geçiririz. Bir an içinde, katılaşmış bir orta yaştan beyni sulanmış bunaklığa geçeriz.

Dikkatini yoğunlaştır, sevgili Ollie, dikkatini yoğunlaştır. Bugünlerde aldın başını gidiyorsun. Arkandaki şu ilginç göller dizisine bir bak. Yüzünden irinler akan soytarı neler ilan ediyor?

Sadece şunu. En mütevazı çöl faresi tarafından bile çarçabuk öğrenilen ama kavranılması bizim kendi uyuşuk türümüzün tamı tamına bir ömrünü alan acı gerçeği. Bütün ilişkilerin, hatta iki saf rahibe adayı arasındaki ilişkilerin bile -hey, özellikle de iki saf rahibe adayı arasındakilerin- bir iktidar sorunu olduğu gerçeğini. Şimdiki iktidar. Eğer şimdiki değilse, daha

sonraki iktidar. Ve iktidarın kaynakları öylesine eski, öylesine bildik, öylesine acımasızca belirleyici, öylesine basittir ki onun sadece basit adları vardır. Para, güzellik, yetenek, gençlik, yaş, aşk, seks, kuvvet, para, daha fazla para, daha da fazla para. Para babası Yunanlı ünlü armatör erkekler tuvaletinde kıs-kıs gülüp duran hemcinslerine dünyanın neden ibaret olduğunu gösterir: Tuvalet görevlisinin para çanağını alır ve *membrum virile*'sini[81] onun üzerine koyar. Daha ötelere bakmayın, ey siz bilgelik peşinde koşanlar. Yunanlının adı ne de olsa Aristoteles'ti. Ve bahse girerim, İşsizlik Sigortası Hattı'na ihbar edilmiş değildi.

Peki bütün bunların kendinizi içinde bulduğunuz oldukça karışık ve içtenlikle konuşmak gerekirse Shakespeare dramalarına da pek benzemeyen hikâyeyle ne ilgisi var? Böylesinin gerekli olduğunu düşünüyorsanız, özürlerimi bildiririm. (Gerekiyor mu bunlar? Bir anlamda, siz *kendinizi davet etmediniz mi?* Bir anlamda, *bunu istemiyor muydunuz?)* Ben sadece şunu söyleyeyim ki, Gillian'ın güzellik pırıltısının onu bütün gözlerin ilgi odağı yaptığı ve Ollie'nin koku alma yeteneğinin -bu yeteneğini yüceltiyor falan değilim- fırsatları önüne çıkardığı ve Stuart'ın, deyimimi mazur görürseniz, parasını verse de onu alamayacağı bir an oldu. Peki şimdi? Şimdi Stuart onun parasını verebilir. Şimdi drahmiler arasında Stu-bebe'nin matrakukası var. *Weltanschauungf*'umu[82] çok mu basite indirgeyici buluyorsunuz? Ama aslında yaşam kendi kendini basitleştiriyor, yıllar ilerledikçe ve hayal kırıklığı arttıkça yaşamın sert çizgilerinin kendiliğinden ortaya çıktığını fark edeceksiniz.

Dikkat edin, Stuart'ın Maria Callas'ı cezbedebileceğini falan söylemiyorum. Stuart ona heceleri uzata uzata "I Remember You" şarkısını söyleyecek olsa. Maria'nın ona *"Di quell' amor ché palpito,"*[83] diye karşılık vereceğinden kuşkum var benim.

Stuart "Bilgi, özgür olmak ister." ifadesini biliyor musunuz? Bilgisayarcılar kullanıyorlar. Size bir örnek vereceğim. Bilgisayarınıza yüklediğiniz bilgiden kurtulmak çok zor bir şey. Yani, silme tuşuna basıp bilginin sonsuza değin yok olduğunu düşünebilirsiniz, ama yok olmuyor. *Hâlâ* hard disk'in üzerinde oluyor. Hayatta kalmayı ve özgür olmayı istiyor. Pentagon, belli bir bilgiyi yok edebilmek için hard disk'inizin üzerine yedi kez başka bilgiler yüklemeniz gerektiğini söylüyor. Öte yandan, bilgi geri kazanımıyla uğraşan bazı şirketler de var *k i* bunlar, üzerlerine yirmi kez kadar yeni bilgiler yüklenmiş hard disk'teki eski bilgileri kurtarabildiklerini ileri sürüyorlar.

Peki o zaman, bilgileri ortadan kaldırdığınızdan nasıl emin olabilirsiniz? Avustralya hükümetinin, kendi hard disk'lerini kırıp parçalatmak için, ellerinde koca koca balyozlar olan güçlü kuvvetli adamlar kullandıklarını okumuştum bir yerlerde. Ve kırılan parçaların çok dar aralıklara sahip bir çeşit ızgaranın içinden geçebilecek kadar küçük olmaları gerekiyormuş.

Ancak o zaman hiçbir şeyin kurtarılamayacağından, bilginin sonsuza değin ölmüş olduğundan kesinlikle emin olabiliyorlarmış.

Bu size bir şeyi anımsatıyor mu? Bana anımsatıyor. Eğer yaptıklarından emin olmak istiyorlarsa, kalbimi kırıp parçalatmak için ellerinde koca koca balyozlar olan güçlü kuvvetli adamlar tutmaları gerekirdi. Bunu yapmaları gerekirdi.

Bunun bir benzetme olduğunu biliyorum. Ama her nasılsa doğru olduğunu düşünüyorum.

XVIII
Avuntu

Gillian Şöyle oldu. Oliver, akşam yemeğinden kısa bir zaman önce yatağından kalkmayı başardı. Hiç iştahı yoktu -şu sıralar yok- ve yemek yerken çok *az* konuştu. Stuart bir *pipérade*[84] yapmıştı. Oliver bununla ilgili bazı espriler yaptı, espriler incitici olabilirdi ama Stuart, akıllılık ederek, üzerine hiç alınmadı. Birer bardak şarap içiyorduk -Oliver kendi bardağına dokunmadı bile. Derken ayağa kalktı, sofranın üzerinde belli belirsiz bir istavroz işareti yaptı, Olivervari bir şeyler söyledi ve sonra da, "Hakkımda konuşabilesiniz diye şimdi kendimi otuzbir yuvama kapatmaya gidiyorum," diye ekledi.

Stuart bulaşık makinesini doldurdu. Onu izlerken Oliver'ın şarabının yarısını içtim. Stuart makineye konulmuş olan tabakları yeniden diziyordu, bunu her zaman yapıyor. Bir keresinde bana su akışını azami düzeye çıkarmaktan söz etmişti de bu ifadeyi yanımda ağzından bir daha asla duymak istemediğimi söylemiştim ona. Ama bunları söylerken gülmüştüm. Şimdiyse tabakları bir çeşit abartılı bir ciddilikle, kaşlarını çatarak ve duraklayarak yerleştiriyor. Keşke gözünüzün önüne bir getirebilseniz, hali çok komik.

"Otuzbir çekiyor mu?" dedi Stuart birdenbire.

"Bunu bile yapmıyor," diye yanıt verdim düşünmeden. Zaten, pek de bir ihanet sayılmazdı bu, öyle değil mi?

Stuart deterjan bölmesini doldurdu, makinenin kapağını kapattı ve alete acıma dolu bir bakış attı. Bana yeni bir bulaşık makinesi satın almayı istediğinin farkındayım. Konuyu açmaktan kendini alıkoyduğunun da farkındayım.

"Şey, ben gidip kızlara bir bakacağım," dedi. Ayakkabılarını çıkardı ve yukarı kata doğru yöneldi. Oliver'ın şarabını içmeyi sürdürdüm ve mutfak döşemesinde duran Stuart'ın ayakkabılarına baktım. Ayağından az önce çıkarmış gibi ikiye on kala açısında duran, bir çift siyah mokasen. Şey, ayağından elbette ki az önce çıkarmıştı, doğruydu bu -demek istiyorum ki, sanki ayakkabıların her nasılsa hâlâ kendilerine özgü bir hayatları vardı. Yeni değildiler. içleri yıpranmıştı, üstlerinde kırışıklıklar ve yanlarında dikey çizgiler vardı. Herkes de kendi ayakkabısını farklı bir biçimde giyer, öyle değil mi? Yıpranmış ayakkabılar polis için parmak izi ya da DNA gibi bir şey olmalı. Ve ayakkabılar aynı zamanda insan yüzü gibi, öyle değil mi? Büküldükleri yerde kırışıklıklar, sağında solunda beliren çizgiler.

Stuart'ın yeniden aşağıya inmiş olduğunu işitmedim. Şarabın geri kalan kısmını içtik.

Gerçi, sarhoş değildik. İkimiz de. Bunu bir özür olarak söylemiyorum.

Bir özür mü istiyorum?

Önce beni öptü. Ama bu da bir özür sayılmaz. Bir kadın öpülmeyi istemiyorsa yeterince yakınlaşmamayı bilir.

"Ellie?" dedim.

"Her zaman seni sevdim. Her zaman," dedi.

Kendisine dokunmamı istedi. İstenmesi fazla bir şey gibi görünmüyordu bu. Ev son derece sakindi.

Bana dokunmaya başladı. Elleri bacaklarımın üstündeydi, sonra külodumun altına girdi.

"Çıkar onu." dedi. "Sana doğru dürüst dokunayım."

Kanapenin üzerindeydi, pantolonu uyluklarının yarısına kadar inik ve aleti kalkmış durumda. Onun önündeydim, külodumu tutuyordum. Bilmem neden onu indirmek istemiyordum. Eli bacaklarımın arasındaydı, ıslanmış olduğumu hissedebiliyordu ve parmakları omurgamın dibindeydi. Beni kendisine doğru çekmiyordu: Hareket eden bendim. Kendimi yirmi yaşımda hissettim. Aletinin üzerine doğru yavaşça oturdum.

Düşündüm ki -hayır, o anlarda hiç de bir düşünce değil bu, daha çok, aklınızdan geçen bir şey, hiç de sorumlu olmadığınız bir şey- evet düşündüm ki Stuart'la düzüşüyorum ve düzüştüğüm kişi Stuart olduğu için de önemli değil. Aynı zamanda, Stuart'la düzüşmüyorum diye de düşündüm, çünkü -eğer bilmek istiyorsanız, bilmeniz gerekiyorsa- onunla daha önce hiç böyle yapmamıştık, bir mutfağın ' köşesinde yarı giyinik, fısıltılarla konuşan, kendilerini sevişmeye kaptırmış iki azgın yeniyetme gibi.

"Seni her zaman sevdim," diye yineledi. Bakışlarını yukarı doğru çevirip gözlerimin içine baktı ve geldiğini hissettim.

Gitmeden önce, bulaşık makinesinin düğmesini kapattı.

Stuart Hasta olan insanlara üzülüyorum. Kendi kabahatleri olmadan yoksul düşen insanlara üzülüyorum. Yaşamlarından kendilerini öldürecek derecede nefret eden insanlara üzülüyorum. Kendileri için üzülen insanlara, kendilerinden fazlasıyla memnun insanlara, problemlerini abartan insanlara, zamanınızı ve kendi zamanlarını boşa harcayan insanlara, haftalar boyunca içtikleri çorbanın içine gözyaşı dökmekten başka bir şey yapmamanın bu arada yapılabilecek her şeyden daha ilginç olduğunu düşünen insanlara ise üzülmüyorum

Bir *frittata* yapmıştım. Gillie onun *pipérade* olduğunu sanıyordu. Malzemeler aynı, ancak *pipérade'ı* yaparken yumurtayı pişerken karıştırıyorsunuz. *Frittata*'da ise iyice pişene kadar kendi kendine bırakıyor, sonra da ızgaranın altına koyuyorsunuz. Üstünü çok pişirmeniz gerekmiyor, katılaşana kadar pişirmeniz yeterli, sonra, eğer şansınız varsa, iyi yapmışsanız, ortasının birazcık yumuşak olduğunu fark edersiniz. Aslında, tam ortası da değil, üstten üçte birlik kısmının bir çeyreği falan. Bu kez iyi yapmıştım. İçine kuşkonmaz, taze bezelye, küçük kabak, Parma jambonu ve

küçük küçük parçalar halinde kızartılmış patates koymuştum. Ağzına attığı ilk lokmanın Gill'i gülümsettiğini gördüm. Ama Gill bir şey söyleyecek vakit bulamadı çünkü Oliver usanç dolu bir tavırla, "Omletim fazla pişmiş," deyiverdi.

"Öyle olması gerekiyor," dedim.

Üstünü çatalıyla şöyle bir dürttü. "Bana sanki daha çok istenmeyen etki yasası uygulanmış gibi geldi." Derken, tamamen kasti olarak, sebzeleri yumurtanın dışına çıkarıp onları tiksinti uyandıracak bir şekilde yemeye başladı.

"Yılın bu mevsiminde bezelyeler nereden geliyor?" diye sordu. Ses tonu sorduğu soruya ancak bu kadar ilgisiz olunabileceğini dışavurur gibiydi. Çatalının ucundaki bezelyeye sanki daha önce hiç bezelye görmemiş gibi baktı. Şahsen ben numara yaptığını düşündüm. Büyük ölçüde, en azından. Depresyonda olmanız birdenbire gerçeği söylemeye başlayacağınız anlamına gelmiyor, öyle değil mi?

"Kenya," dedim.

"Peki kabaklar?"

"Zambiya."

"Peki kuşkonmazlar?"

"Onlar da Peru."

Hava taşımacılığı navlunu sanki ona işkence etmek için ödenen uluslararası bir suç ortaklığının ifadesiymiş gibi, Oliver verdiğim her yanıtta omuzlarını düşürüyordu.

"Peki yumurtalar? Yumurtalar nereden geliyor?"

"Yumurtalar, Oliver, tavuğun kıçından geliyor."

Bu yanıtım en azından bir süre çenesini kapattı. Gill'le ben çocuklardan konuştuk. Ona yeni domuz eti toptancımdan söz etmeyi çok istiyordum ama sırf Oliver'ın hatırı için iş konuşmamanın daha iyi olacağını düşündüm. Sophie'yle Marie yeni okullarına gerçekten tamamen alışmışlardı. Bunun onlar için çok iyi olduğunu söylemeliyim. Hükümet yetkililerinin, Oliver'ların yaşadığı ilçedeki okulların bazılarına silahlı özel ekipler gönderdiklerini belki de bir yerlerde okumuşsunuzdur. İkisinin eskiden bulundukları okul değil, ama öyle bile olsa, baskın sırasının onlarınkine gelmesine hiç şaşırmazdım.

Ev içi hazlarını tattığımız sakin bir akşam oldu. Tabakları kaldırdım ve pişirmiş olduğum ravendi sofraya getirdim. Ravendin saplarını, içine portakal suyu ve kabuğu da katarak kaynatmış ve kızlar ertesi gün de isterler diye, yeteri kadar yapmıştım. Bunlarla ilgili tam bir şey söylemiştim ki Oliver, kâsesine hiç dokunmadan ayağa kalktı ve yatacağını bildirdi. Bugünlerde bunun normal bir davranış olduğunu anlıyorum. Oliver gün boyu hiçbir şey yapmıyor, erken yatıyor, on on iki saat uyuyor ve yorgun uyanıyor. Durum tam bir kısırdöngüye benziyor.

Sofrayı kaldırma işini bitirdim ve kızlara bakmaya gittim. Yeniden aşağı

indiğimde, Gill yerinden kımıldamamıştı. Bir santim bile. Gerçeği söylemek gerekirse perişan bir hali vardı ve ansızın, *onun* da depresyona yakalanıyor olmasından dehşet duydum. Bunun, sık sık rastlanılan bir davranış kalıbı olup olmadığını bilmiyorum. Alkoliklerde olduğunu biliyorum: Bir kişi bir başka kişiye dönüşüyor ve sonra onun hayat arkadaşı da, istemese bile, bu fikirden nefret etse bile, bir başkasına dönüşüyor. Belki he) nen değil, ama gerçek bir tehlike bu. Alkolizmin bir hastalık olduğunu söylüyorlar, bu yüzden insan ona şu ya da bu şekilde yakalanabilir, sanırım. Depresyonda da niye aynı şey olmasın ki? Sonuçta, depresyona yakalanmış bir kişiyle uğraşmak da son derece depresyon yaratıcı, öyle değil mi?

Bu yüzden kolumu Gill'in omzuna atıp dedim ki -şey, tam olarak anımsayamıyorum ne dediğimi. "Neşelen, tatlım," ya da öyle bir şey. Yani, insan bu gibi durumlarda sadece basit şeyler söyleyebilir, öyle değil mi? Oliver elbette söyleyecek karmaşık şeyler bulurdu ama ben Oliver'ı artık hiçbir şeyde bir uzman olarak görmüyorum.

Sonra birbirimizi rahatlattık. Şey, şu bilinen yolla. Başka nasıl olabilir ki?

Oliver Stuart beni sıkıyor. Gillian beni sıkıyor. Ben beni sıkıyorum. Kızlar beni sıkmıyor. Sıkmayacak kadar masum onlar. Henüz tercih çağına erişmiş değiller.

Sizler beni sıkıyor musunuz? Tam olarak sıkıyor sayılmazsınız. Ama pek yardımcı da olmuyorsunuz.

Ben sizi sıkıyorum. Sıkıyorum, değil mi? Pekâlâ. Nazik davranmanız gerekmez. Patlamış bir balona bir iğne daha batırmak ne zarar verebilir ki? Belki de ben bir örnek vaka, bir karşı örnek olarak ilginç olabilirim. Ollie'nin hayatını mahvedişini izleyin ve benzerini yapmayın.

Eskiden ben olmanın bir anlamı olduğunu düşünürdüm. Şimdi artık aynı kanıda değilim. Kendimi şişmiş ve aptal hissediyorum. Bazen de kendimi, ta derinlerimdeki bir komuta kabinine çekilmiş gibi hissediyorum ve dış dünyayla bütün bağlantım bir periskop ve mikrofonla gerçekleşiyor. Hayır, bu bana, sanki işlemem gerektiği gibi işliyormuşum izlenimini veriyor. Sanki ben bir makineymişim gibi. *Komuta* kabini -hakikatten bu kadar uzak bir şey daha olamaz. Şu rüyayı bilirsiniz, hani bir arabada gidiyorsunuzdur, ancak direksiyon işlemiyordur- ya da daha doğrusu, sizin ona inanabileceğiniz kadar işliyordur ve bu büyük bir yanılgıdır, aynı şey frenler ve vites için de söz konusudur, yol sürekli alçalıyor ve siz daha hızlı gidiyorsunuzdur, bazen de arabanın çatısı üzerinize doğru bastırıyor ve sürücü kapısı içe doğru çöktüğünden artık ne direksiyonu çevirebiliyor ne de pedallara erişebiliyorsunuzdur... hepimiz de bu rüyayı ya da onun bir çeşidini görmüşüzdür, öyle değil mi?

Çok konuşmuyorum, çok yemiyorum, dolayısıyla çok sıçmıyorum. Çalışmıyorum, oynamıyorum. Uyuyorum ve kendimi yorgun hissediyorum.

Seks mi? Onun ne olduğunu bana bir hatırlatsanıza, unutmuş gibiyim. Koku alma yetimi de kaybetmiş görünüyorum. Bu yüzden kendi kokumu bile alamıyorum. Hasta insanlar kötü kokarlar, öyle değil mi? Belki de beni bir koklayıp ne olduğumu bana söylersiniz. Çok şey mi istiyorum? Aa, çok olduğunu anlayabiliyorum. Özür dilerim konuştum. Özür dilerim *fikrimi dayattım.*

Bütün bunlar yanıltıcı. Siz belki de şeyi düşünüyorsunuz-düşünme zahmetine katlanırsanız tabii -sonuçta, sizin yerinizde olsam kendim hakkında düşünme zahmetine katlanmazdım- ama düşünme zahmetine katlanacak olsanız şu sonuca varırdınız ki, durumumu görece bir açıkgörüşlülükle tasvir edebildiğim sürece, "olup bitenler bu kadar kötü olamaz." Yanlış, yanlış! "Durumu ümitsiz, ama ciddi değil" -kim demişti bu sözü? Semptomlar listeme bellek yitimini de ekleyin. Anımsama işini kendim gerçekleştirmem konusunda bana bel bağlayamazsınız.

Hayır, bütün bu işin püf noktası da burada. Ben ancak tasvir edilebilir olanı tasvir edebilirim. Tasvir edemediğim şey tasvir edilemezdir. Tasvir edilemeyen şey katlanılmazdır. Ve tasvir edilemez olarak daha da katlanılmaz olur.

Sözcüklerle hoş kombinezonlar ortaya koymuyor muyum?

Ruhun ölümü, bundan bahsediyoruz biz.

Ruhun ölümü, bedenin ölümü: Hangisini yeğlerdiniz? En azından kolay bir seçim bu.

Ruha inandığımdan değil. Ama inanmadığım bir şeyin ölümüne inanıyorum. Söylediklerimde bir anlam var mı? Eğer yoksa, o zaman beni saran tutarsızlığı şöyle bir görebilme fırsatını veriyorum size. Sarmak: Bulunduğum yer için çok fazla düzenli bir fiil. Bugünlerde bütün fiiller çok düzenli. Fiiller sosyal mühendislik enstrümanlarına benziyorlar. *Olmak* fiilinin bile faşistçe bir yanı var.

Ellie Yetişkinler hayatlarını mahvetmiş insanlar, doğru mu? Bir şey daha var: Kendilerine uyduğu sürece size onlardan biriymişsiniz gibi davranmalarından ve uymadığında da *artık* var değilmişsiniz gibi görünmelerinden nefret ediyorum. Tıpkı Gillian'a Stuart'ın kendisi için çıldırdığını söylediğimde, onun sanki ben yanında değilmişim gibi kendi kendine belli belirsiz gülümsemesinde olduğu gibi. Sınıf dağıldı.

Bu evde kalamam, orada sanki hiçbir şey olmamış gibi çalışamam. Dediğim gibi, problem değil. Stuart'la asla ciddi bir ilişki yaşamadım. Ama, önümüzdeki yıllarda onun kendi evinde bir dekoratör kisvesiyle caka yapışını seyretmek istediğim anlamına falan gelmiyor bu. Ve kaymağı yemek üzere olan bir kediye benzeyen *Gillian'ı* seyretmek istediğim anlamına. Siz de kalmazdınız, öyle değil mi?

Ancak, Gillian'dan en azından bazı şeyler öğrendim. Ve en azından Stuart'a âşık olmadım. Bu bir avuntu.

Bayan Dyer Yaptığı şeyi görüyor musunuz? Bizi uyardıkları şu vicdansızlardan biri olmalı o. Bahçe kapısıyla kapı zilini tamir edeceğini, ağacı kesip gövdesini uzaklara taşıyacağını vaat etmişti. Ağacı kesti ama gövdesini orada öylece bırakıp gitti, bu yüzden kapıdan dışarı çıkamıyorum. Kamyonet bulmaya gitti. Ağaç düşündüğünden de büyük çıktığı için özellikle bir kamyonet tutması gerektiğini söyledi. Ona nakden ödeme yapmıştım, çekip gitti ve bir daha da dönmedi. Bahçe kapısını da zili de tamir etmedi. Çok hoş bir gence benziyordu ama vicdansızın teki çıktı.

Belediyeye telefon ettiğimde aklımdan geçen şeyleri söylediler: Bir ağacı izinsiz kestiriyormuşum ve birisi dava açacak olursa hiç şaşırmamalıymışım. O zaman gelin de beni öteki dünyada dava edin, daha iyi edersiniz dedim. Huzur ve sessizliğe kavuşacağım tek yer orası.

Madam Wyatt İstediğimi söylediğim her şeyi hâlâ istiyorum. Ve hiçbirini elde edemeyeceğimi de biliyorum. Bu yüzden kesimi iyi yapılmış bir elbisede, kılçıksız bir dil balığında, mutsuz sonu olmayan ve iyi bir üslupla yazılmış bir kitapta avuntu buluyorum. Nezakete ve kısa sohbetlere değer vereceğim ve her şeyi başkaları için isteyeceğim. Ve yaşadığım, hâlâ istediğim ve hiçbir zaman bir daha gelmeyecek olan şeylerin acısını ve gönlümdeki yarasını her zaman hissedeceğim.

Terri Bir yengeç ziyafeti için Ken beni Obrycki'ye götürdü. Sana bir tokmak, keskin bir bıçak, bir sürahi dolusu bira ve ayaklarının dibine koyduğun bir atık torbası veriyorlar. Ne yapılacağını biliyordum ama yine de Ken'in bana göstermesine izin verdim. Yengeçler çok şaşırtıcı yaratıklar, adeta yıllar önce icat edilmiş modem bir paketleme ürününe benziyorlar.' Yığının içinden bir tanesini alıyorsunuz, tersine çeviriyorsunuz, alt tarafında halka gibi bir şeyi arıyorsunuz, başparmağınızın tırnağını içine sokuyorsunuz, çekiyorsunuz ve bütün paket anında ikiye ayrılıyor. Sonra kıskaçları koparıyorsunuz, yalancı eti dışarı çıkarıyorsunuz, geriye kalan çekirdek kısmı yarıya bölüyorsunuz, içine bir bıçak sokuyorsunuz, bıçakla biraz yumuşatıyorsunuz, çaprazlamasına kesiyorsunuz, parmaklarınızı içeri daldırıyorsunuz ve yiyorsunuz. Hiç sıkıntı çekmeden bir düzine kadar yengeç yedik. Altışar tane, çok da attığımız oldu. Ren ayrıca halka biçiminde kesilmiş soğan siparişi verdim, Ken ise patates tava. Son olarak da bir yengeç pastası siparişi verdi. Hayır, siz Ken'i tanımıyorsunuz.

Ve şimdiden sonra benim için kaygı duymanız da gerekmez. Kaygı duyduğunuzu düşünüyorum da.

Sophie Stuart yukarı gelip bizi öptü ve iyi geceler diledi. Marie uykuya dalmıştı, ben de dalmış gibi yaptım. Yüzümü yastığa gömdüm bu yüzden burnuna hiç kusmuk kokusu gelmedi. Gittiğinde, orada öylece uzanıp keşke

yemeseydim dediğim bütün şeyleri düşündüm. Ne kadar şişman bir kız, ne kadar iğrenç bir domuz olduğumu düşündüm.

Sokak kapısının kapandığını işitmeyi bekledim. Bunu her zaman işitebilirsiniz çünkü fazladan bir çekmeyi gerektiriyor. Ne kadar süre uyanık kaldığımı bilmiyorum. Bir saat mi? Fazla mı? Derken sonunda, kapının kapandığını işittim.

Babacığımı tartışıyor olmalıydılar. Ruhsal bakımdan ciddi biçimde dibe vurmuş durumda. Ancak buna yetişkinlere özgü bir ad vermeliyiz sanırım.

Stuart "Birbirimizi rahatlattığımızı" söylediğimde, galiba yanlış bir izlenim uyandırdım. Birbirimizin omzuna doğru mır mır bir şeyler fısıldayan yaşlı bir çiftmişiz gibi bir görüntü doğdu sanki. Hayır, gerçek şu ki, daha çok iki yeniyetme gibiydik. Sanki bir şey -yıllar yıllar öncesinden- sonunda serbest kalıvermiş gibiydi. Aynı zamanda da sanki her şey ilk kez tanıştığımız eski zamanlardaki gibiydi, adeta farklı bir şekilde yeniden başlıyor gibiydik. Otuzunuza geldiğinizde her çeşit sahte yetişkin olabilirsiniz. Doğrusunu söylemek gerekirse, biz biraz öyleydik. Ciddiydik, birbirimize âşık olmuştuk ve birlikte yaşamayı planlıyorduk -gülmeyin- ve bütün bunlar seksle bağlantılıydı, bilmem anlatabiliyor muyum. O zamanlar yaptığımız sekste yanlış bir şey yoktu, ama bütün olan bitenden bir çeşit *sorumlu* sayılırdı.

Ve bir şeyi daha açıklığa kavuşturmak isterim. Gillian daha başlangıçtan beri tam olarak ne durumda olduğumuzu biliyordu. Ayakkabılarımı çıkarıp da kızlara bir bakacağımı söylediğimde, ne yanıt verdiğini biliyor musunuz?

"Hazır bakmışken üçüne birden bakabilirsin."

Ve bunu söylerken gözlerinde anlamlı bir bakış vardı.

Aşağı indiğimde biraz melankolik ve sakin görünüyordu, ama sanki, hayatında bundan sonra başına neler geleceğini ilk kez bilmiyormuş gibi alttan alta bayağı gergin ve beklenti dolu olduğunu da hissedebiliyordum. Biraz daha şarap içtik ve bugünlerde saçını yapış tarzından hoşlandığımı söyledim ona. Saçlarına bir eşarp takıyor ama Amerikalı kadınların saçlarına taktıkları şekilde değil. Bir kurdeleye de benzemiyor. İddialı olmaksızın sanatsal görünüyor ve eşarbın rengi -söz konusu kişi Gill olduğu için- saçlarının rengini tamamen ortaya çıkaracak şekilde seçilmişti.

Bunu söylerken döndü ve doğal olarak onu öpmek için yanaştım. Şöyle hafifçe güldü, çünkü burnum yanağına çarpmıştı. Derken kızlarla ilgili bir şeyler söyledim, ama şimdi boynunun yan tarafını öpüyordum. Başka bir şey söyleyecekmişçesine döndü, ama dönerken dudakları neredeyse benimkilerle buluştu.

Biraz daha öpüştük, sonra ayağa kalktık ve bundan sonra ne yapacağımızı merak ediyormuşçasına etrafa bakındık. Ancak her ikimizin de peşinde olduğumuz şey apaçık ortadaydı. Dizginleri benim ele almamı, patronun ben olmamı istediği de açıktı. Ve bu da hoş ve tahrik edici bir

şeydi, çünkü daha önceki birlikte oluşlarımızda, nasıl diyeyim bilmiyorum ama, her zaman onun rızasıyla gerçekleştirilen bir seks olmuştu. "Ne istersin?" "Hayır, sen ne istersin?" "Hayır, *sen* ne istersin? "...Karşılıklı gönül alıcı ve ölçülü sözler, adil bir tavır, ama aslında insana heyecanını kaybettiren şeyler, sanırım. Gill'in söylediği ise, "Hadi, farklı türde bir seks yapalım," olmuştu. Tahminim şu ki -*o* sırada düşünmedim bunu, yaptığımız şeye kendimi fazlasıyla kaptırmıştım- evet tahminim şu ki, eğer dizginleri ben ele alacak olursam Oliver'a karşı kendisini daha az suçlu hissedeceğini düşünüyordu Gill. Tabii o anda durumu etkileyecek bir faktör gibi falan gözükmüyordu bu.

İşte ona dokunduğum, onu çektiğim ve onunla sürekli konuşup sevişmeye teşvik ettiğim şu sahnelerden biriydi. Ve o da, elde edilmesi zor birinin rolünü falan değil, adeta beni inandırmaya çalışan birinin rolünü oynuyordu. Derken onu kanapeye oturmaya ikna ettim ve dediğim gibi, olup bitenler yeniyetmelerin yaptığı seksi andırıyordu, birbirinizin giysilerine dokunmaya çabalamak, bir elinizle karşınızdaki kişiyle meşgul olurken öbür elinizle kemerinizi çözmeye uğraşmak gibi, işte aynen böyle bir şeydi. Birazcık oynaşma, birazcık koklaşma, daha önce yapmamış olduğumuz küçük şeyler. Sözgelimi ben ısırılmaktan bayağı hoşlanırım. Öyle çok sertçe değil elbette, vücudun etli olduğu noktalarda şöyle bir iki diş geçirme falan. Bir an, elimin yan tarafı Gillian'ın ağzına girdi ve "Hadi, beni ısır," dedim. O da sertçe ısırdı.

Derken onun içine girdim ve sevişmeye başladık.

Ama kanapelerin ilginç yanı onların gerçekte yeniyetmeler için tasarımlanmış olmaları. Özellikle de bu tür eski püskü kanepeler. Bu yüzden biz adeta kanepenin üstündeki yeniyetmeler gibiydik. Ama sırtında ağrı olanlar ya da doğru dürüst yataklara alışmış olanlar artık bu tür mekânları rahat bulmuyor. Bu yüzden bir süre sonra her iki kolumu da Gillian'a dolayıp onu döşemenin üzerine doğru yuvarladım. Başı döşemeye hafifçe çarptı, ama bu yüzden vücudumu ondan ayıracak falan değildim, hiç bir şekilde. Ve gelene kadar orada kaldık. Unutmadan söyleyeyim, her ikimiz de.

Gillian Olay anlattığım gibi cereyan etmedi. Stuart hakkındaki iyi görüşlerinizi muhafaza etmenizi istiyordum -tabii iyi görüşleriniz varsa. Belki de ona karşı hissettiğim suçluluk duygusunun son parçasını ortadan kaldırıyordum. Eğer gerçekleşeceğini bilsem olayın size anlattığım şekliyle olmasını isterdim.

Stuart aşağı indiğinde, "Kızlar iyi," dedi. Sonra da, "Oliver'a da baktım. Otuzbir çekip zıbarmış," diye ekledi. Stuart bütün bunları biraz acımasızca söyledi ve beni Oliver adına üzmesi gerekirdi, ama üzmedi işte.

Elbette sarhoştuk. Şey, ben biraz daha sarhoştum. Bugünlerde genellikle bir kadehte duruyorum, ama Stuart uzanıp kollarını vücuduma dolayana kadar aşağı yukarı yarım şişe içmiş olmalıyım. Bunu bir özür olsun diye

söylemiyorum. Stuart için de söylemiyorum.

Kollarını belime şöyle bir doladı ve burnu şakak kemiğime öylesine sert çarptı ki gözlerim yaşardı, derken dudaklarımı onunkilerden uzaklaştırdım.

"Stuart," **dedim, "budalalık etme."**

"Bu budalalık değil." **Öteki kolunu uzattı ve mememi tuttu.**

"Kızlar." İtiraf ediyorum, taktik bir yanlış olabilirdi bu, sanki esas engel onlarmış gibi.

"Uykuda onlar."

"Oliver."

"Oliver'ı siktir et. ***Oliver'ı Siktir Et.*** **Ama mesele de bu ya -Oliver'la sikişmiyorsun, değil mi?" Stuart'ın söyleyeceği bir şey değildi bu -ya da tanıdığım Stuart'ın.**

"Senin üstüne vazife değil."

"İşte tam bu anda oldu." Elini mememden bacaklarıma doğru indirdi. "Hadi, sevişelim, eski zamanların hatırına sevişelim."

Ayağa kalkmaya başladım, ama dengemi biraz yitirmiştim, bunu kullandı ve başımı kanepenin ayaklarından birine çarparak kendimi birden döşemenin üzerinde buldum ve Stuart tepemdeydi. Bu bir şaka değil, diye düşündüm. Diziyle bacaklarımı itip ayırmaya çalışıyordu. "Çığlık atacağım ve birisi gelecek," dedim.

"Benimle seviştiğini düşünecekler," diye yanıt verdi. "Artık Oliver'la sevişmediğin için benimle seviştiğini düşünecekler."

Üzerimdeki ağırlığı yüzünden hava alamıyordum ve ağzımı açtım. Çığlık atmak için olup olmadığını bilmiyorum, ama Stuart elinin kenarını dişlerimin arasına soktu.

"Hadi, ısır."

Bir yanım durumu ciddiye alamıyordu. Ne de olsa bu Stuart'tı, demek istiyorum. Stuart ve ırza geçme sözcükleri -ya da buna benzer bir şey- bir araya gelemezdi. Geçmişte gelmemişti. Ve aynı zamanda bunun bir çeşit klişe olduğunu düşünüyordum. Daha önce böyle bir durumda kaldığım için değil. Ama bir yanım, gerçekçi bir sesle şöyle demek istiyordu: "Bak, Stuart, Oliver'la benim şu sıralar fazla seks yapmamamız seninle ya başka birisiyle sevişmek istediğim anlamına gelmiyor." Yirmisindeysen ve seks yapmıyorsan, çoğu zaman bunu düşünürsün. Kırkındaysan ve seks yapmıyorsan, bu kadar çok düşünmeyi bırakır ve onun yerine başka şeyler için kaygı duyarsın. Ve kesinlikle onu böyle yapmayı istemezsin.

Eteğimi yukarı kaldırdı. Külodumu çıkardı. Sonra da, başım kanepenin ayağına sertçe dayanmış olarak, beni becerdi. Toz kokusu alıyordum. Bütün bu zaman boyunca eli ağzımdaydı. Isırmanın bir anlamı yok gibiydi.

Paniğe kapılmadım. Ve hiç de tahrik olmuş değildim. Biraz canımı yaktı. Hiçbir şeyi kırmadı. Sadece, irademi ve kararımı hiçe sayarak beni becerdi. Hayır ısırmadım, hayır tırmalamadım, hayır tam dizimin üstündeki dışında gösterecek bir berelenmem de yok, ve bu bir şeyi kanıtlamıyor. Bir şeyleri

kanıtlamak istediğimden değil. Mahkemeye gidecek değilim. Kararım bu.

Hayır, ona on yıl önceki davranışımdan ötürü Stuart'a bunu "borçlu "olduğumu düşünmüyorum.

Hayır, korkmuş da sayılmam. Ne de olsa bu Stuart'tı, deyip duruyordum kendi kendime, karanlık bir çıkmaz sokakta yoluma çıkmış başı kukuletalı bir yabancı değildi. Bu olay beni iğrendirdi ve aynı zamanda da, olaydan sıkıntı duyduğumu söyleyebilirsiniz. Şöyle düşündüm: Bütün istedikleri şey bu mu? İyi görünenlerin bile mi? Kim olduğunuza bakmaksızın, hepsinin de yapacakları şey bu mu?

Evet, bunun gerçekten de bir ırza geçme vakası olduğunu düşünüyorum.

O Stuart olduğu için, yaptığı şeyden ötürü özür dileyeceğini düşündüm. Oysa beni yerde o halde bıraktı, ayağa kalktı, pantolonunu düzeltti, yürüyüp bulaşık makinesini kapattı, sonra da gitti.

Size bunları niçin daha önce anlatmadım? Çünkü her şey değişmiş bulunuyor.

Kesinlikle hamileyim. Ve Oliver'dan olamaz.

XIX
Soru vakti

Stuart Haklı olabileceğinizi sanıyorum. Meseleyi düşünüp taşınmaya kesinlikle hazırım. Biliyorsunuz, organik şaraplar ilk üretilmeye başladığı sıralarda pek iyi kalitede değillerdi. Biraz eksantrik bir yanları vardı. Ayrıca Ay'ın dönüş periyodlarına göre üretime dayanan şu biyodinamizm sorunu vardı ki - *bu* daha da eksantrik bir şey olarak gözüküyordu. Sanırım problemlerden biri de insanların bir şişe şarabı açtıklarında bir kilo havuç aldıkları zaman sahip oldukları sağlık bilincine sahip olmamaları. Ancak, şarap üretim becerileri genel olarak gelişti ve şimdi her yerde birtakım uygun organik şaraplar var. Bu meseleyi kesinlikle daha yakından inceleyeceğim. Alışverişleri tek bir satış noktasında geliştirmeye yardımcı olan her şey bana göre iyi. Yeter ki bu alışveriş noktası Şen Manav olsun.

Gillian On, on iki yıl gerilere dönmemi istiyorsunuz.

Oliver'a nasıl âşık olduğumu anlıyorsunuz ama Stuart'a olan aşkımı "nasıl" yitirdiğimi ya da "yitirip yitirmediğimi" anlamıyorsunuz, öyle değil mi? Şey, bu soruyu sormak bile yarısına bir yanıt oluşturuyor. Oliver'a "nasıl" âşık olduğumu anlarsanız, Stuart'a olan aşkımı "nasıl" yitirdiğimi de anlarsınız. Biri ötekini ortadan kaldırıyor. Yüksek sesli bir gürültü alçak sesli bir gürültüyü boğuyor. Hayır, benzetmeler yapıp durmayalım. Bir kişi aynı zamanda iki insana da âşık olduğunu ileri sürdüğünde, bana göre her birine yarı yarıya âşık demektir. Eğer bir insana tamamıyla âşıksanız, ötekine dikkat etmezsiniz. Böyle bir soru doğmaz. Benim durumumda olsanız anlardınız. Anlamıyorsanız, matematik çalışmanız gerek.

"Aşkımı yitirip yitirmediğimi" dile getiren soru daha ilginç. Stuart bana asla kötü davranmadı. Düğünümüze müdahale etmeye çalıştı, doğru ama bu zaten öyle sıradan bir gün olmayacaktı. Ve onu fena halde incitmeme karşın, evliliğimizin bütün dağılma süreci boyunca makul davrandı ve yardımcı oldu -aynı zamanda da cömertti. Atölyeden ayrılmamam konusunda ısrar etti. Boşanmaya karşı çıkabilecekken çıkmadı. Bunun gibi şeyler. Onu asla bir düşman ya da engel olarak görmedim. Onu düşündüğüm zamanlar, duygularım her zaman... olumluydu. Beni seven ve bana asla kötü davranmamış olan birisiydi.

Geçen geceye kadar. Kafamı hala geçen geceden kurtarabilmiş değilim. Stuart hakkında bütün düşündüğüm şeylere korkunç bir ihanet oldu bu.

Oliver Byron. George Gordon, Lord. *Bunu* bile tanımadınız mı? "Bir kahraman istiyorum ben..." ifadesi. Tartışmaya açık bir şekilde -hayır, apaçık bir şekilde, şey... tarihinin tarihindeki en ünlü açılış satırlarından

birisi.

Madam Wyatt Evliliğimi niçin o kadar merak ediyorsunuz? Çok uzun zaman önceydi o. Şey -siz nasıl diyorsunuz?- "Hepsi de bir tarih oldu." Stuart'ın bana öğrettiği şu ifade- "Köprülerin altından çok kan aktı." Artık adını bile hatırladığımı sanmıyorum. Soylu sınıfa mensup nükteli bir hanımefendinizin ifade ettiği gibi, "Duhul içeriye kabul değildir." Kızım var benim. Doğru, Meryem Ana gibi de doğurmadım onu, ama yine de -hayır, sanırım artık kocamın adını bile hatırlamıyorum.

Ellie Stuart'ın yatakta nasıl olduğunu size elbette söyleyecek değilim. Benim için de aynı şeyi ona sormanız yeter. Böyle işte. Zaten bunun seksle hiçbir ilgisi yoktu. Yani, geriye kalanların demek istiyorum.

Gillian Ellie'yi niye kıskanacakmışım ? Hiç anlamı yok bunun.

Stuart Hayır. Belki en iyi şekilde ayrılmış olmayabiliriz. Ama... hayır. Özel bir mesele bu.

Madam Wyatt *Quelle insolence!*[85]

Gillian Evet, Oliver'ın senaryolarını okudum. Aslında, çok iyi senaryolar. Bana göre. Ama önemli olan benim görüşüm değil. Benim tek eleştirim yeterince basit olmamaları. Hani şarkı yazarlarının fazla akıllı görünmeye çalıştıkları durumlar vardır, oysa asıl dikkati çekmesi gereken şey sözcükler değil, müziktir. Aynı fikirde değil misiniz?

Senaryoların biri. İspanyol *İ ç* Savaşı'ndan tam önce bir *pelota*[86] yarışmasına katılan Picasso, Franco ve Pablo Casals'la ilgiliydi. Bazıları bu senaryodan gerçekten hoşlandı, ama gerekli parayı bir araya getirebilecek hiç kimse çıkmadı. Öte yandan, "İlginç yanı neymiş bunun peki?" diyen bir yorum da yankılar uyandırdı. Derken Oliver, kovboy gibi giyinen bir kadınla ilgili gerçek bir hikâyeden yola çıkarak "Mountain Charlie"yi yazdı. Ama onun da parıltıdan yoksun olduğunu söylediler, bu yüzden yeni binyıl için onu müzikal olarak yeniden yazdı ve adı da "Altın Batı'dan Gelen Kız" oldu. Daha sonra ise "Yedinci Mühür"deki olaylardan esinlendiği bir başka senaryo kaleme aldı. Şey, bildiğimiz eski hikâye işte, öyle değil mi?

Sophie Bir saat kadar, belki daha *az.* Size söyledim. Sonra bulaşık makinesi kapatıldı, sokak kapısı güm diye kapandı, sonra da Anneciğimin yukarı çıktığını ve beni uyandırmamak için kapının önünden yavaşça süzüldüğünü işittim.

Hayır, "tuhaf' hiçbir şey işitmedim. Acaba Anneciğim niçin ağlıyordu?

Stuart Evet, Kafaçatlatan'la ilgili hikâye elbette gerçek. Sizi işletecek değilim ya. Gerçekten de Orkney Adaları'ndan geliyor. Bir gün denemelisiniz.

Madam Wyatt Çok iyi gözlemlemişsiniz. Evet, benim adım Marie-Christine. Evet, kocam -artık hatırlamadığım sefil herif- bir kızla, Christine adında bir yosmayla kaçtı. Ve ikinci torunumun adı ise Marie. Ama bu üç gerçeği de herhalde benden başka hiç kimse bilemez. Siz de. Bu yüzden, bana göre hepsi bir tesadüf.

Stuart Evet, annemle babam benden gurur duyarlardı diye düşünüyorum. Ama ne burada ne de orada böyle bir şey olacak. Hayattayken onları hep biraz hayal kırıklığına uğrattım ve geriye baktığımda şunu anlıyorum ki çocukken kendime özgüven duymaya hiç de yardımcı olmadı bu. Ben yirmi yaşımdayken öldüler. Bu yüzden benden gurur duymaya başlamaları için biraz geç bir vakit.

Eğer bir gün çocuklarım olursa, benim yolumu tıkadıkları gibi onların yollarını asla tıkamamaya çalışacağım. Çocukların şımartılmaları gerektiğini düşünmüyorum, ama onlara kendi değerleriyle ilgili bir duygunun verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Şundan eminim ki bunu söylemesi yapmasından daha kolay, ama olsun.

Kız kardeşim mi? Tuhaf ama, onun *izini* buldum. Bir kulak doktoruyla evlenmiş ve Cheshire'de yaşıyor. Yolum oralara düşmüşken bir öğleden sonra evlerine uğradım. Güzel bir evleri, üç çocukları var. Kız kardeşim işini elbette bırakmış. Aramızda şöyle böyle bir anlaşma kuruldu. Tıpkı yeniyetmeliğimizde olduğu gibi. Ne çok kötü, ne çok iyi, sadece şöyle böyle. Ve hayatımda son zamanlarda nelerin olup bittiğini *ona* hiç anlatmadım. Bu yüzden ona sormanın da anlamı yoktu.

Gillian Sophie mi? Hayır, Sophie iyi.

Madam Wyatt Sophie mi? Şey, ergenlik dönemi başladı galiba, yanılıyor muyum? Günümüzde on yaşında başlıyor. Çok değerbilir bir kız Sophie, başkalarını memnun etmekten çok hoşlanıyor. Tabiatı hep öyle oldu. Ama ergenliğe kim direnebilir ki?

Stuart Hayır, tabloyu hiç asmadım. Aslında onu, satın aldığım dükkâna geri götürdüm. Benden geri almak istemediklerini söylediler. Hiçbir fiyata. Şey demek istiyorlardı herhalde: Dükkâna girdiğinde onu elimizden alacak tek budalayı bulmuştuk, şimdiyse başka bir tane bulabileceğimizi sanmıyoruz.

Nasıl bir tablo muydu? Anımsamıyorum. Bir çeşit kır manzarası galiba.

Ellie O kadar kirliydi ki ilk önceleri İsa'nın Doğumu'nu konu alan bir tablo

olduğunu sandım. Temizledikçe bir çiftlik manzarasına dönüştü. Bir ağıl, bir inek, bir eşek, bir domuz. Hani denir ya, yetenekli bir amatörün çalışması, yani, yapıldığı tuval kadar bile para etmez.

Oliver ***Şu*** **eski bayat hikâye mi? Şu** ***vieux marron glace***[87] **mi? Hayır, aslında değil, hiç değil. O yönde bir rahatsızlık yok. Elbette önyargım yok, en iyi arkadaşlarımın bazıları-bir düşünsenize, aslında en iyi arkadaşlarımın** ***hiçbirisi*****-şeyi ima etmiyorsunuz, değil mi?-Stuart'ı-tabii bu bir teori olmadıkça-Amerika'dayken sokağın güneşli tarafına geçtiğini söylemek istiyorsunuz onun-ya da daha önce-bir bakıma anlamlı-iki gelgeç evlilik-onu Ellie'yle bir araya getirmeye çalıştığımda özellikle rahatsız görünüyordu Stuart. Heh, heh, heh. Artık ahlâki** ***rétroviseur*****'üme bakış attığıma göre, her şey anlamlı oluyor.**

Terri Sizi terk ediyorum. Ama bu sefer, Stuart'ın değil, benim seçimim. Sizlere hiçbir şey borçlu değilim millet. İşleri kendi başınıza halledin.

Dr Robb Bilmiyorum. Önceden bir şey söyleyemem. Orta şiddette bir depresyon. Bunu hafifsemiyorum. Ama klinik bir vaka değil. Hastaneye kaldırılması gerekmiyor. Henüz gerekmiyor. Şimdilik dozu 75 mg'da tutacağız ve seçeneklerimizi yeniden gözden geçireceğiz. Önceden bir şeyler söyleyebileceğiniz bir hastalık değil bu, özellikle de Oliver gibi bir hastada değil.

Sözgelimi, geçen gün onu konuşturmaya çalışıyordum. Son derece uyuşuk bir halde sırtüstü yatmıştı, hiçbir şeye karşılık verdiği yoktu ve bana doğru döndüğünde yeniden aile geçmişinden -annesini kastederek- söz edecek oldum, birdenbire ilgisi yoğunlaşıverdi ve kur yaparcasına, "Dr Robb, siz benden çok daha yüksek bir risk kategorisindesiniz," dedi.

Doğru, gelişmiş Batı ülkelerinde bazı en yüksek risk kategorilerinde doktorlar, hemşireler, avukatlarla otel ve bar işiyle uğraşanlar yer alıyor. Ve kadın doktorlar erkeklerden daha yüksek risk kategorisinde bulunuyorlar.

Ama ben onun gerçekten de kırılgan bir durumda olduğunu düşünüyorum. Bir darbe daha yiyecek olsa neler olabileceğini şimdiden söylemek istemezdim.

Gillian Oliver'ın annesinin kendini öldürüp öldürmediği konusunda hiçbir fikrim yok. Gerçek şu ki, babasıyla sadece bir kez karşılaştım ve herhalde böyle bir karşılaşmada konuyu açmam da beklenemezdi. Bir kere, intihar teorisini hiç duymuş bile değildim, öyle değil mi? Babası bayağı sempatik bir adama benziyordu ama, tahmin edebileceğiniz gibi, içinde bulunduğumuz atmosfer biraz gergindi. Oliver'ın bütün hikâyelerini dinlemiştim ve karşımda bir canavar bulacağımı bekliyordum, bulamayınca da doğal olarak, onun olduğundan çok daha sevilesi bir adam olduğunu düşündüm. Aynı

zamanda da, Oliver'ın -benimle övünüyor diyemesem bile-beni babasına en azından rekabetçi bir tavırla takdim ettiği duygusuna kapıldım. Sanırım normal bu. "Bak nelere sahibim ben"-o tür bir şey. Babası piposunu tüttürmekle yetinip oltaya gelmedi ve sanırım bir rahatlama oldu bu.

Dr Robb bana herhangi bir şey bilip bilmediğimi sorduğunda ölüm belgesini bulmak için Oliver'ın dosyalarına bakacağımı söyledim. Aslında, "Dosyalar" sözcüğü bir abartma. Oliver'ın "Ata Sesleri" etiketli mukavvadan yapılma küçük bir kutusu var, bir gece Oliver yattıktan sonra onu bulup çıkardım. Ailesinden bütün kalanlar burada. Birkaç fotoğraf, üzerinde annesinin adı ve bir tarih bulunan Palgrave'in *Golden Treasury* adlı kitabı - sanırım annesi onu okuldayken bir okuma ödülü olarak kazanmış- bana nasıl kullanılacağını açıkladığı pirinçten küçük bir el çıngırağı, üzerinde oryantal süsler bulunan deri bir kitap ayıracı, son derece yıpranmış hoş bir oyuncak - bilmek istersiniz diye söyleyeyim, krem ve bordo renklerinde çift katlı bir otobüs- bir vaftiz hediyesi olabileceğini düşündüğüm gümüş bir kaşık, ancak Oliver'ın vaftiz olduğunu hiç bilmiyordum. İşte bütün bunlar. Mesele şu ki, hiç ölüm belgesi falan yoktu. Babası orada, "Kanıt," işaretli bir zarfın içinde.

Sanırım belgenin bir kopyası için Somerset House'a başvurabilirdik, ama bunun nasıl bir yardımı dokunacaktı? Çoğu intihar vakası örtbas ediliyor, bu yüzden sorumuza zorunlu olarak bir yanıt oluşturmayacaktı. Aslında bizi yanlış yola sevk edebilirdi. Gerçekten de intiharla ölüm diye yazmış olsaydı, şey, biraz fazla sert bir darbe olurdu bu, öyle değil mi?

Evet, haklısınız. Eğer bir intihar kuşkusu olsaydı, bir soruşturma olurdu ve Oliver'a bakacak olursanız annesi bir hafta hayattaydı ertesi haftaysa toprağa veriliyordu, bu durumda ne diyeceğiz? Kaldı ki olay meydana geldiğinde Oliver henüz altısındaydı, Oliver'ın zaman duygusunun ne denli sallantılı olduğunu da biliyoruz, öyle değil mi? Bu yüzden bu da bizi pek ileriye götürmüyor.

Stuart Ben mi? Kendi firmamın Maliye tarafından soruşturulması riskine niye gireyim ki?

Gillian Bilmiyorum. Oliver'ın durumuna bağlı sanırım. Stuart'tan onun masraflarını sonsuza değin ödemeye devam etmesini bekleyemeyiz. Ben Stuart'tan karşılıksız yardımı asla kabul etmezdim. Özellikle de şimdi etmezdim.

Oliver *Size* bir sorum *var*. Bir maymunçıkmaz ağacının olgunluğa erişene kadar büyümesi ne kadar zaman alıyor, bilen var mı? *Birisi* mutlaka biliyor olmalı.

Marie Ona Pluto adını vereceğim.

Oliver Bir başka soru. Hangisini yeğlerdiniz? Sevmeyi mi, sevilmeyi mi? Yalnızca birini seçebilirsiniz! Tik, tak, tik, tak, BONG! Karar vakti!

Stuart Hayır, fotoğrafı kesinlikle göremezsiniz.

Ellie Size yine de Stuart hakkında bir şey anlatacağım. Nerede oturduğunu anımsıyorsunuz, değil mi? Yemek servislerinin hazırlandığı şu daireler, dar sokaklar ve semt sakinlerinin arabalarını park ettiği yerler arasında. Onunla kaldığım ilk gece ne yaptı biliyor musunuz? Kalvaltıda. Arabamın tekerleklerini kilitlemesinler diye bana bir avuç dolusu otopark bileti verdi. Çok şaşkın görünmüş olmalıyım, çünkü hemen onları nasıl kullanacağımı açıklamaya başladı. Bir tane bozuk para alıyorsun, biletin üzerindeki arabanı park ettiğin günü, saati, dakikayı kazıyorsun, falan filan. Bunları zaten biliyordum ben. Şaşkınlığım bundan değildi.

Gillian Hayır, "babamın izini bulmak" istemiyorum. Yetim değilim ben. O beni tanıyordu, beni terk etti.

Oliver Size bir soru daha. Kurallara aykırı *biliyorum*. Lanet olası kuralları siktir edin. Gillian. Azize Gillian, hayatımın ışığı. Bütün bu yıllar boyunca *beni* kesinlikle elinde oynatıyordu. Bay Cherrybum'ın adını hiç anmıyorum. Rafları, bile. Ruh düzeyi olan plutokrat. Mesele şu ki -soru şu ki- sizi de acaba ne dereceye kadar elinde oynatmaktaydı? Bunu bir düşünün.

Terri Evet, Ken hâlâ arayacağım dedi mi arıyor. Sorduğunuz için teşekkürler. Bunu anımsadığınız için teşekkürler. Ve adını da anımsadığınız için teşekkürler.

Madam Wyatt Gerçekten söyledim mi? Evliliğin değişmez tek kuralının bir erkeğin karısını daha yaşlı bir kadın için asla terk etmemek olduğunu gerçekten söyledim mi? Ve hâlâ böyle mi düşünüyorum? Hiçbir fikrim yok. Buna inanmış olduğumu hatırlamıyorum. Neticede, çok şey bildiğimden emin değilim.

Ellie Kendimi aldatılmış mı hissediyorum? Stuart tarafından mı? Evet ve hayır. İşin tuhafı şu ki, Gillian tarafından daha fazla aldatılmış hissediyorum. Onun tavrındaki bir şey aldattı beni. Stuart'ı azıcık bir çaba harcayarak elde edebilirsin, diyerek aldattı beni, çünkü Stuart'ı ne zaman istesem elde edebilirim. Belki bunu bile düşünmeye zahmet etmedi Gillian. Ama zahmet etmesi gerekirdi, öyle değil mi?

Gillian Şimdiye değin duyduğum en aptalca soru bu. *Ben mi?*
Evet, Oliver bana on yıl önce saldırdı.

Evet, Stuart bana geçenlerde saldırdı.

Ama Oliver'ı kasten tahrik ettim. Oysa Stuart'ı tahrik etmedim. İki olay arasında hiçbir bağlantı yok. Hiç yok.

Bence, çok aptalca bir ifade. Profesyonel kurban.

Oliver ***[Başka hiçbir soruya yanıt vermeye yanaşmadı.]***

Stuart Bunu sorduğunuza çok memnun oldum. Ben şahsen Carnaroli pirinci kullanıyorum -Milanoluların kullandığı pirinç. Ya da Vialone Nano kullanıyorum. Bu daha çok Venediklilere özgü. Size bir ipucu vereyim. Eğer baharda risotto yapıyorsam, kuşkonmaz ya da *primavera*'lı, sonunda bir çay kaşığı dolusu normal tereyağ yerine, *creme fraiché*[88] kullanıyorum. Sanki daha hafif oluyor. Sadece bir fikir.

XX
Ne düşünüyorsunuz?

Gillian Size anlatmadığım bir şey var. Stuart'ın söylediği bir şey.

O akşam sevişirken -hayır, Stuart ırzıma geçerken-hayır, seks yaparken, diyelim- ve ona bunun kötü bir fikir olduğunu söylemeye çalışırken, Oliver hakkında bir şey söyleyecektim, ama her nedense adını ağzıma alamadım. Bu yüzden, "Kocam yukarıda uyuyor," diye bir şey söyleyiverdim -biliyorum tuhaf gözükmüş olmalı bu.

"Hayır," dedi Stuart. Bir an için beni becermeyi bıraktı ve bir hayli ciddice, ama aynı zamanda da saldırganca baktı bana. "Senin kocan *benim.* Her zaman kocan oldum. Sen benim karımsın."

"Stuart," dedim. İhtiyar sakallı bir köktendinci değildi Stuart, sonuçta.

"Ben senin kocanım," diye yineledi. "Oliver'ın metresi olabilirsin, ama benim *karımsın."*

Sonra beni becermeye devam etti.

Korkutucu bulmuyor musunuz bunu?

Oliver Plan A (Bu Stuartvari jargona başvurduğum için bağışlayın). Bayan Dyer'le evlen. Gönül borcu olarak Dyer adını al. Sap daldan usulca ayrılana kadar Bayan Dyer'ı elindeki olgun bir meyve gibi tut. Evine miras olarak kon. Bir kez daha yeni evli Hughes'ların tam karşısındaki yolda otur. Canlarını sıkmamaya uğraş. Roncesblahblah'dan beklenebilecek soylu bir geriye çekilişi gerçekleştir. Tersine dönebilirlik durumunu kutsa -bunun parolam olduğunu anımsıyorsunuz, değil mi?

Yeni bir maymunçıkmaz ağacı dik. Büyümesini hızlandır ve kendi muşmula anım çıkagelmeden önce onun dış dünyayı maskelemesine olanak tanı.

Stuart Birisiyle tanışıyorsunuz, onu yavaş yavaş tanıyorsunuz, ondan hoşlanıyorsunuz, o sizden hoşlanıyor, birlikte yalıyorsunuz. Sonra -*o* an, ya da ertesi sabah, yahut geriye bakınca- her şey gözünüzde daha açıklık kazanıyor, öyle değil mi? Bunun her iki taraf için de bir kez daha merak ya da nezaket gereği gerçekleşip gerçekleşmeyeceği (ya da her iki taraf için de nezaket gereği asla olmayacağı), veya bir mevsim sürecek bir şey olup olmayacağı, yahut -bu da muhtemel- sürdükçe süreceği. Bunlar normalde zihninizde daha fazla açıklığa kavuşuyor.

Sanırım şu anki koşulların tam anlamıyla normal olmadığını söyleyebilirsiniz. Evet, bunu bir kez daha söyleyebilirsiniz.

Gillian Çocuk aldırmayı onaylamıyorum. Yani arkanızda, savaş bölgelerinde

falan olup biten şeyler bırakmayı. Dünyada gerçekleşen çocuk aldırmaların çoğunu onaylamıyorum. Kadınların haklarına karşı çıkmıyorum, ama bu kararlarındaki bilgeliklerine pekâlâ çıkıyorum. Bir çocuğu dünyaya getirmek büyük bir şey, ama dünyaya gelişinin önüne geçmek daha da büyük bir şey. Bu konudaki bütün argümanları biliyorum, ama bana öyle geliyor ki karar her zaman argüman ötesi bir yerde alınıyor. Aşk ve inanç gibi şeyler hakkındaki bütün öteki kararların alındığı aynı yerde.

Bu yüzden her şey iyi giderse -yaş limitine erişmeye başlıyorum- Stuart'tan çocuğum olacak. Bu cümlenin başlangıcı her nasılsa sonuyla bağdaşmıyor.

Oliver'la mümkün olabildiğince çabucak yatıp çocuğun ondan olduğunu ileri sürmek de hiç çözüm değil.

Hiç tanımadığım bir kişi ya da kişilerle ilişkim olduğunu söyleyebilir miyim acaba? Suçu seks hayatımızın var olmayışına yıkabilir miyim? Ancak ben evde çalışıyorum ve Oliver da son zamanlarda evden hiç ayrılmadı. Ne yaptığımı biliyor. Evde geçirdiğim zaman belli.

Hiç kuşku yok, tahmin edecek. Ve ben inkâr etmeyeceğim.

Oliver Plan B. Şunu düşünüyorum ki, Roncesblahblah'lı Oliver, geri plana çekilmesiyle ünlenmiş biri değildi. Onur duygusu beni ileriye doğru itiyor. Deniz kabuklarının seslerini dinle ve dosdoğru savaş meydanına yürü! Sünnetsizleri ez! (Şu ana kadar hiç düşünülmemiş bir nokta. En son soruşturmalarınız sırasında, bu durumu görmemiş olduğunuza şaşırdım. Stuart'ın şeyinin-kutsal halesi, etli haşefesi hâlâ var mı, yoksa yok mu? Stuart Süvari miydi, yoksa bir Yuvarlakkafa[89] mıydı? Siz ne düşünüyorsunuz? Ha söyleyeyim, aklımda hiç ırksal ya da dinsel bir önyargı falan yok benim. Ben sadece, miniminnacık Stu-bebe'nin küvezden daha yeni alınmışken, beyaz önlüklü şu kilise budayıcılarıyla karşılaşıp karşılaşmadığını merak ediyorum Ben mi? [Ne? *Moi?*[90] Dediğim gibi, şansınızı kaçırdınız. Gerçi eğer arzu ediyorsanız -Oliver bugünlerde insana *hüzün verecek kadar* yolsuz- *daha sonra* bir yerde buluşabiliriz ve size göstermem için bana para verebilirsiniz.] Böylece -dosdoğru savaşa mı? Hak, onur ve ellerin kavuşması adına benim olanlar için dövüş. Onun sevgisini yeniden kazanacağım. Savunma hattımı koruyacağım. Siz ne düşünüyorsunuz?

Stuart İstemek konusunda ne demiştim?

Demiştim ki, "Bugünlerde ne istediğimi biliyorum ve istemediğim şeylerle vaktimi boşa harcamıyorum." Her şeyi son derece açık seçik ortaya koymuşum, öyle değil mi? Ve çoğu zaman öyle oluyor ya da geçmişte öyle oldu. Ama anlıyorum ki, sadece basit şeyler, önemsiz şeyler için. Onları istiyor ve elde ediyorsunuz. Ya da elde etmiyorsunuz.

Gerçi önemli şeylerde... İstemek insanı elde etmeye götürebilir, ama bir şeyi elde etmek işin sonu değildir. Elde etmek birtakım yeni sorular ortaya çıkarabilir. Oliver'ın iş hayatındaki planının Nobel Ödülü'nü kazanmak olduğunu söylediğini bir anımsayın. Bence üç hafta devretmiş lotoyu kazanmak için daha fazla şansı olurdu onun, sanırım bunda siz de benimle aynı görüştesinizdir. Ama bir an için istediği şeyi elde ettiğini hayal edin. Bunun bütün problemlerini çözeceğini ve bundan böyle sonsuza değin mutlu bir hayal yaşayacağını düşünür müydünüz? Ben sanmıyorum. Hiç elde etmemenin, sadece istemenin daha kolay olduğunu söyleyebilirsiniz. Gelgelelim, sadece istemekten ibaret olan, hiçbir şeyin elde edilmediği bir hayat inanılmayacak kadar acılarla dolu olabilir. Bana inanın.

Yoksa ben meseleye yanaşmaktan sadece uzak mı duruyorum? "Bazı şeyleri istemek"ten bahsetmek ama Gillian'ın adını bile anmamak?

Sophie Stuart benim Babam, Babam Marie'nin de Babası, Babacığımın ruhsal bakımdan dibe vurmuş olmasının sebeplerinden biri de bu.

Bunun çözümü belki de, babamla annemin birlikte bir çocuk sahibi daha olmaları. O zaman bire karşı iki olurdu.

Hey, parlak bir fikir değil mi bu? Ne düşünüyorsunuz?

Gillian Yürümedi, değil mi? İşin gerçeği bu. On yıl önce, Stuart'ı özgürlüğüne kavuşturacağını düşündüğüm bir plan hayal edip uygulamaya koydum. Ama görünüşe bakılırsa ters etki yaptı bu plan. Oliver'la sürdürdüğüm hayatımın hiç de kıskanılacak bir yanı olmadığını ve onu yakalandığı kancadan kurtaracağını anlamış olacağını umuyordum bunun. Biliyor musunuz, Amerika'ya ilk gidişinde, bana oradan koca koca çiçekler gönderirdi Stuart. Adını gizleyerek. Dağıtım şirketiyle temas kurdum, onlara bir taciz hikâyesi uydurdum ve onlar çiçek siparişlerinin hepsinin de Washington'dan geldiğini doğruladılar. Söylemeye bile gerek yok ki Stuart orada bulunan tanıdığım tek kişiydi. Ve şu da apaçık ki Oliver her şeyi biliyordu. Ancak hiç tartışmadık. Sonra Fransa'ya gittik ve Stuart orada da izimizi buldu. Bu yüzden, Stuart'ın bizi izleyeceğini bildiğimden, sokaktaki tartışma sahnesini tezgâhladım. Ama tamamen yanlış hesap yaptım, çünkü böylelikle Stuart'ta beni kurtarma arzusu uyandırmış olmalıyım. Ve bütün bu yıllar boyunca onun iyi olduğunu, kendi başına güvenli bir yaşam kurduğunu, yaralarının iyileştiğini düşündüm.

Eğer bunu yapmak yerine gerçeği görebilseydi -Oliver'la benim mutlu olduğumuzu-o zamanki halimizle- acaba bu durumu anlaması onu özgürlüğüne kavuşturur muydu? Tümüyle farklı bir yaşamı olur muydu? Geriye hiç dönmemiş olabilir miydi? Ne düşünüyorsunuz?

Oliver Plan C. Dr Robb bana ne söylemişti? Evet -insanın daha iyiye gitmeyeceğini hissetmesinin depresyonun bir parçası olduğunu. Şey, ben de

onunla aynı görüşü paylaşırdım, gerçi benim yorumum onunkinden farklı olurdu. Öğrencilik yıllarımda, yeni doktor çıkmış bir gençle bar taburesi ahbaplığım olmuştu. Yine kafaları çekeceğimiz bir akşam son derece sıkıntılı bir hali vardı. Meğerse kıdemli hekimlerden birisi o öğle sonrası -artık beyaz önlük takmış yetişkin bir hekimdi ya- ilerleyen kanser yüzünden vücudu gitgide daha fazla kemirilip duran bir hastanın hastane kapısında bekleşen aile fertlerine, o son derece kötü haberi iletme talimatını vermişti ona. Oysa arkadaşım o ana kadar hiç ölüm haberi vermemişti ve diplomatik dilden de hiç anlamazdı. Gelin görün ki arkadaşım perişan haldeki aile fertlerine sevgili akrabalarının çok yakında kesinlikle nalları dikeceği haberini söylerken gerçek bir Sir Henry Wotton gibi davrandı. "Peki tam olarak ne dedin onlara?" diye sordum ona. Arkadaşımın sözleri aradan bunca yıl geçmiş olmasına karşın kulağımda hâlâ çınlıyor: "Durumunun daha iyiye gitmeyeceğini" söyledim.

Bu kadar genç ama yine de bu kadar bilge! Peki, durumumuz daha iyiye gidecek mi? Filozofların anladığı anlamda kesinlikle gitmeyecek. Tahminci Adamlar'ın anladığı anlamda da gitmeyecek. Daha iyiye gitmeyeceğiniz duygusu gerçekten de depresyonun bir parçası -ama hangi parçası? Dr Robb için bir semptom. Oliver içinse neden. Hiçbirimizin durumu da daha iyiye gitmeyecek. Peki o zaman ülkelerinin iyiliği için dürüst tıp elçilerini yurtdışında yalan söylemeye göndermek niye? Plan C sadece, gerçekleri olduğu gibi kabul etmeye dayanıyor. Hepimiz de aynı durumdayız, mesele sadece şu ki, bazılarımız su çizgisinin altında olduğumuzu itiraf ediyor, bazılarımızsa sırtlarını dönüp küreklere asılıp duruyor, ta ki küreklerin bağlandıkları nokta tutuşup alev alana dek.

Şu klişeye bakın. Yeniden yaşam verme konusundaki başarısız girişimde daha kötüye gidiyoruz. Ne onursuzluk! Yuh olsun sana, sevgili Ollie! Ama öte yandan, bir kendini savunma olarak, ne kadar yerinde bir ifade! Bir klişeyi yeniden yaşamak konusundaki başarısız girişimlerden başka nedir ki yaşamlarımız?

Evet, Plan C bu.

Plan A, Plan B. Plan C: Hangisini Yeğlerdiniz?

Stuart "Daha karmaşık" ifadesiyle demek istediğim şu. Bütün bu yıllar boyunca uzaklardayken, yanımda taşıdığım Gill -daha doğru bir deyişle herkesin biraz kafasını takmış göründüğü şu fotoğraf çerçevesindeki Gill- benim o zamanlar tanıdığım, âşık olduğum Gill'di. Bu normal, öyle değil mi? Ve geri döndüğümde, o hiç değişmemiş, dedim kendi kendime. Demek istiyorum ki, kızları olmuş, saçlarını farklı bir şekilde yapıyor, biraz kilo almış ve anımsadığım elbiseleri artık giymiyor, sıkıntılı günler yaşıyor, ama benim için o tamı tamına aynıydı. Öyle değil mi? Belki de, Oliver'la birlikte yaşadığı bütün hu yılların onu değiştirmiş olduğunu itiraf etmek istemiyorum sadece. Oliver'ın hallerine ve tavırlarına. düşüncelerine, ikinci

sınıf görüşlerine maruz kalmıştı Gill. Biz. dediğim gibi, MAL ve KGA'dan bahsediyoruz burada. Onun hâlâ, benim âşık olduğum aynı kadın olduğunu düşünmek gerçekdışı bir şey mi? Nihayet, ben de hu arada değiştim. Ve merhabalaştığımız-da söylediğim gibi, sizler de değiştiniz.

Seks hiçbir şeyi daha fazla açıklığa kavuşturmadı. Tam tersine, bunun basit bir mesele olduğunu, Gill'i her zaman sevdiğimi, evet her zaman sevdiğimi ve her zaman da seveceğimi düşünerek kendimi aldattığımı anlamamı sağladı. Çünkü o cümlede sözü edilen Gill on iki yıl öncesinin Gill'i: Her zaman seveceğimi bildiğim Gill bu. Her zaman. Daha önce de söylediğim gibi, hard disk. Peki bugünün Gill'ine ne demeli? Ona yeni baştan âşık olmam mı gerekecek? Yoksa zaten yarı yarıya âşık mıyım? Bir çeyrek âşık mı? Dörtte üç âşık mı? Sanırım ideal çözüm, her ikimiz de değişmiş olmamıza karşın, paralel doğrultularda gelişmekle olduğumuzu, bu yüzden de dedikleri gibi, ayrılmış olsak da birbirimizden "ayrı düşmediğimizi" keşfetmek olacak. Ve sonra-daha da iyisi-eğer mümkün olabilirse, beni yeniden sevip sevemeyeceğini keşfetmek. Ya da -bu daha da iyi- bu kez beni daha fazla sevip sevemeyeceğini. Söyleyin bana, düş mü kuruyorum?

Şimdi bir zamanlar sahip olduğum bir şeyi yeniden elde etme şansına sahip göründüğüm için bir yanım bunu ne kadar istediğimi merak etmeye başlıyor. Geçmişte her şey olanaksız görünürken, her şey daha açıktı. Belki de sadece korkuyorum. Ne de olsa, bahis şimdi çok daha yüksek görünüyor. Dürüstçe konuşmak gerekirse. Terri'yle evlendiğimde, Gill'le evlendiğimde olduğu kadar yüksek değildi bahis. Ama şimdi yeniden yüksek. Sanırım anahtar soru şu: Gillian beni yeniden sevebilir mi?

Ne düşünüyorsunuz?

Gillian Stuart beni seviyor mu? Hâlâ seviyor mu? Gerçekten seviyor mu? Dediği gibi seviyor mu?

Anahtar soru bu. Ne düşünüyorsunuz?

Madam Wyatt Bana hiçbir şey sormayın. Bir şeyler olacak. Ya da hiçbir şey olmayacak. *Ve* sonra, birbirimizin ardından, uzun bir zaman içinde, hepimiz de öleceğiz. Elbette, siz önce ölebilirsiniz.

Bana gelince, ben bekleyeceğim. Bir şeyin olmasını bekleyeceğim. Ya da hiçbir şeyin olmamasını.

Notlar

[←1]
(Lat.): "Kendiliğinden." (ç.n)

[←2]
(Fr.): Düşünce”. (ç.n.)

[←3]
(Fr.): “Düşkünleşmiş.” (ç.n.)

[←4]
(Fr.): “Bahşiş.” (ç.n.)

[←5]
(Lat.): “Gazap Günü.” (ç.n.)

[←6]

(Fr.): Ya sen?” (ç.n.)

[←7]
(Al.): “Dünya görüşü.” (ç.n.)

[←8]

(Fr.) “Büyük tutkular.” (ç.n.)

[←9]
(Lat.): “Suç bende. Suç bende.” (ç.n.)

[←10]

(Fr.): “Oldu bitti. Emrivaki.” (ç.n.)

[←11]

(Fr.): “Ortaçağ Avrupasında, bir vasalın zifaf gecesinde, karısıyla ilk cinsel ilişkide bulunma hakkını senyörüne tanıma töresi.” (ç.n.)

[←12]

(Fr.): “Üç kişinin dahil olduğu ilişki.”

[←13]

Dikiz aynası. Sözcük sözcüğüne: “Arka-görüş aynası”

[←14]

Fransa’nın güneyinde, seyrek meşeler ve çalılıklarla kaplı topraklar. (ç.n.)

[←15]

1690’da Kuzey Amerika’da, İsviçreli bir din adamı olan Jakob Ammen tarafından kurulan ve son derece sıkı davranış ve ibadet kuralları olan bir mezhep. (ç.n.)

[←16]

(Fr.): “Güzelim.” (ç.n.)

[←17]

(Fr.): “Kuyulu zindan.” (ç.n.)

[←18]

(Fr.): “Stu’nun tarzında.” (ç.n.)

[←19]

(Fr.): “Nükteli sözler.” (ç.n.)

[←20]
(Fr.): “Hüzünlü.” (ç.n.)

[←21]

(Fr.): “Şehvet.” (ç.n.)

[←22]

(Fr.): “Değil mi?”

[←23]

(Fr.): “Güzellik malzemeleri.” (ç.n.)

[←24]

(Fr.): “Romalılarda, evleri koruduklarına inanılan ruhlar.” (ç.n)

[←25]
(İt.): “Kadın.” (ç.n.)

[←26]

(Fr.): “Hüzün.” (ç.n.)

[←27]

Latince bir okul argosu ifadesi: “Orospu çocuklarının seni yıpratmalarına izin verme.” (ç.n.)

[←28]

(Fr.): “Aşağıdaki sokak, lütfen” (ç.n.)

[←29]

Augustus Welby Pugin *(1812-52):* yüzyılda Gotik üslubu yeniden canlandırmaya çalışan İngiliz mimarı.

[←30]
(Al.): “Hoşçakal, Ey Yağmur Ustası.” (ç.n.)

[←31]
(İng.): “Sirk yöneticisi.” (ç.n.)

[←32]

(Fr.): “Kral Louis’nin eski iyi zamanlarında.” (ç.n.)

[←33]
(Fr.): “Savaş gazisi.” (ç.n.)

[←34]

(Al.): “Yaşayan bir kişinin ikiz görüntüsü, ona tıpatıp benzeyen kişi.” (ç.n.)

[←35]

Aliterasyon: Bir sözcük dizisinde ilk sessiz harflerin yinelenmesiyle oluşturulan ifade. (ç.n.)

[←36]

(Fr.): “Yıldırım aşkı”

[←37]

Haçlılar zamanında Araplara ya da müslümanlara verilen ad. (ç.n.)

[←38]
(Lat.): “Yani.” (ç.n.)

[←39]

Satranç oyunundaki taşların İngilizce adları; at (knight: şövalye); fil (bishop: piskopos); vezir (queen: kraliçe) cümlenin yananları kapsamını elbette daha genişletiyor. (ç.n.)

[←40]

Et, sebze ve acılı baharatlarla yapılan ve pilavla birlikte servis edilen, Hint kökenli bir yemek. (ç.n.)

[←41]

(Fr:): “Görgü kuralları.” (ç.n.)

[←42]

(Fr.): Beaute ideale: İdeal güzellik. (ç.n.)

[←43]

(Fr:): “Dikiz aynası.” (ç.n.)

[←44]
(Fr.): “Birdenbire.” (ç.n.)

[←45]

(Fr.): “Hay Allah kahretsin!” (ç.n.)

[←46]

(Lat.): “Lehte ve aleyhte.” (ç.n.)

[←47]

(Fr.): “Hüzün.” (ç.n.)

[←48]
(Lat.): “Şimdilik.” (ç.n.)

[←49]

(Fr.): “Bu arada.” (ç.n.)

[←50]

Hint felsefesinde, bir şey başarıldığında ya da yerine getirildiğinde oluşan boşluktan doğan hedefsizlik duygusu. (ç.n.)

[←51]

(Fr.): “Ne küstahlık!” (ç.n.)

[←52]

(Fr.): “Ben.” (ç.n.)

[←53]

(Fr.): “Yunus kakası.” (ç.n.)

[←54]

(Fr.) : “Küstahlık, yüzsüzlük” (ç.n.)

[←55]
(İsp.): “Taşaklılık, gözüpeklik.” (ç.n.)

[←56]

(Lat.): “Yeryüzü, toprak.” (ç.n.)

[←57]

(Fr.): "Öyle değil mi?" (ç.n.)

[←58]

(Fr.): "Aslında." (ç.n.)

[←59]

(Fr.): “Beni şaşırt!” (ç.n.)

[←60]

(Fr.): “Zaman zaman.”

[←61]

(Fr.): “Beylik düşünce.”

[←62]

(Fr.): “Hüzün verici”. (ç.n.)

[←63]

Pirinç, et ve soğanla yapılan bir İtalyan yemeği. (ç.n.)

[←64]

(İt.): “Bin üç” (ç.n.)

[←65]

(Fr.): “Kaygı.” (ç.n.)

[←66]

(Fr.): “Kibar.” (ç.n.)

[←67]

(Fr.): “Gelip geçici.” (ç.n.)

[←68]

(Fr.): “Artık değişiyor, değil mi?” (ç.n.)

[←69]

(Fr.): “Dikiz aynası.” (ç.n.)

[←70]

(Fr.): “Korkulan, çekinilen şey. Kelime anlamıyla ‘kara hayvan” (ç.n.)

[←71]

(Al.): “Ve benzeri şeyler.” (ç.n.)

[←72]

(Fr.): “Ben değil! ben değil!” (ç.n.)

[←73]

(Fr.): "Biraz". (ç.n.)

[←74]

Anti-depresan bir ilaç bileşeni: “tricyhic antidepressant”. (ç.n.)

[←75]

(Fr.): “‘Benimle aynı sarhoş gemi’de”. (ç.n.)

[←76]

(Lat.): “Bunun *kanıtlanması* gerekir.” (ç.n.)

[←77]

(Fr.): “Öldürücü darbe.” (ç.n.)

[←78]

(Fr.): “Kasap.” (ç.n.)

[←79]

(Fr.): “Eski iyi zamanlarda.” (ç.n.)

[←80]

(Fr.): “Zaman zaman.” (ç.n.)

[←81]

(Lat.): “Erkeklik organı.” (ç.n.)

[←82]

(Al.): “Dünya görüşü.” (ç.n.)

[←83]

(İt.) “Hangi aşkla çarpıyor kalbim.” (ç.n.)

[←84]

Domates, biber ve çırpılmış yumurtayla yapılan bir Bask yemeği. (ç.n.)

[←85]

(Fr.): “Ne küstahlık!” (ç.n.)

[←86]

Demir toplar ve sepet benzeri raketlerle oynanan Bask ya da İspanyol kökenli oyun. (ç.n.)

[←87]

(Fr.): "Bayat kestane şekeri." İngilizcede "kestane" aynı zamanda "bayat hikâye" anlamına geliyor. (ç.n.)

[←88]

(Fr.): “‘Taze krema, kaymak.”

[←89]

Yuvarlakkafa (Roundhead), İngiliz İç Savaşı sırasında *(1642-49),* Kral I Charles'ın muhaliflerine verilen lakap. Saçlarını çok kısa kestiklerinden ötürü böyle adlandırılıyorlardı. (ç.n.)

[←90]
(Fr.); “Ben mi?” (ç.n.)